HENRY MILLER

Tropicul Capricornului

Traducere din americană de
Antoaneta Ralian

Extras din *Ma vie et moi* de Henry Miller
Editura Stock, Paris, 1972
(facsimil al unui text scris în franceză de către autor)

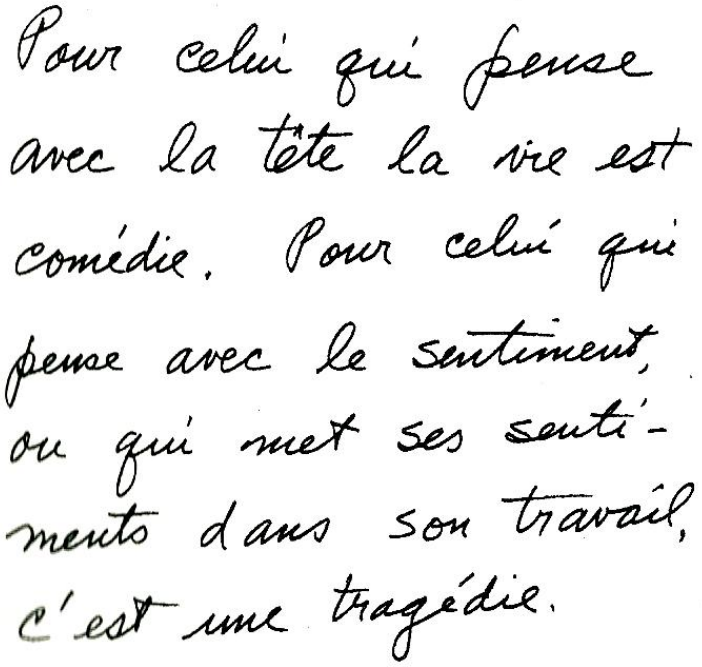
Pour celui qui pense
avec la tête la vie est
comédie. Pour celui qui
pense avec le sentiment,
ou qui met ses senti-
ments dans son travail,
c'est une tragédie.

Din momentul în care îţi dai duhul, totul se desfăşoară în continuare cu o precizie mortală, chiar în inima haosului. De la bun început nu a fost decît haos: un fluid care mă îmbăia, pe care-l aspiram prin branhii. În străfunduri, acolo unde luna străluceşte fermă şi opacă, totul era domol şi fecund; la suprafaţă, însă, era larrnă şi discordie. În orice lucru sesizam pe dată opusul său, contradicţia, iar între real şi ireal vedeam ironia, paradoxul. Eu eram cel mai crunt duşman al meu. Nu exista nici un lucru pe care să fi dorit să-1 fac şi, în aceeaşi măsură, să nu fi dorit să-l fac. Chiar în copilărie, cînd aveam tot ce poftcam, doream să mor: voiam să capitulez pentru că lupta mi se părea lipsită de noimă. Simțeam că, ducînd în continuare o existenţă pe care nu eu o reclamasem, n-aş dovedi nimic, n-aş materializa nimic, n-aş adăuga şi n-aş diminua nimic. Toţi cei din jurul meu erau nişte rataţi, sau dacă nu rataţi, măcar ritlicoli. Mai cu seamă oamenii de succes. Oamenii de succes mă plictiseau de moarte. Aveam înţelegere faţă de eşec, dar nu această înţelegere mă făcuse să fiu cum eram. Aveam în mine o trăsătură pur negativă, o slăbiciune care se înfoia ca o varză la vederea mizeriei umane. Niciodată n-am ajutat pe cineva cu intenţia de a-i face un bine; ajutam pentru că eram neajutorat, incapabil de a proceda altfel. A dori să schimbi starea de lucruri mi se părea o zădărnicie; nimic nu poate fi schimbat, asta era convingerea mea, decît printr-o schimbare de inimă, şi cine ar putea schimba inimile oamenilor? Din cînd în cînd, cîte un prieten de-al meu se lăsa convertit: şi mie îmi venea să vărs. Nu aveam mai multă nevoie de Dumnezeu decît avea El de mine şi îmi spuneam de multe ori că, dacă exista într-adevăr un Dumnezeu, am să mă înfăţişez în faţa Lui calm şi am să-l scuip în obraz.

Agasant era faptul că, la prima vedere, oamenii mă considerau bun, amabil, generos, loial, fidel. ,Poate că posedam de-adevăratelea aceste virtuţi, şi dacă da, aceasta se datora totalei mele indiferenţe. Îmi dădea mîna să fiu bun, amabil, generos, loial şi aşa mai departe, datorită faptului că nu încercam nici cea mai vagă urmă de invidie. Invidia era singurul sentiment căruia nu-i căzusem vreodată victimă. Niciodată n-am invidiat pe nimeni şi nimic. Dimpotrivă, am simțit doar milă faţă de toţi şi de tot.

Se vede că de la bun început m-am deprins să nu doresc nimic cu prea multă ardoare. De la bun început am fost independent, într-un fel fals. Nu aveam nevoie de nimeni pentru că voiam să fiu liber, liber să acţionez şi să dau numai după cum mă tăia pe mine capul. Din momentul în care se aştepta ceva de la mine sau mi se cerea ceva, băteam în retragere. Asta era forma mea de independenţă. Cu alte cuvinte, eram corupt, corupt din capul locului.

Ca şi cum mama m-ar fi alăptat cu o otravă şi, cu toate că am fost înţărcat devreme, otrava nu mi-a ieşit niciodată din organism. Chiar şi cînd m-a înţărcat, se pare că am fost total indiferent; alţi copii se răzvrătesc sau simulează o răzvrătire, dar eu nici că m-am sinchisit. Am fost filozof încă din scutece. Şi eram împotriva vieţii din principiu.

Care principiu? Principiul zădărniciei. Toți cei din jurul meu luptau, se zbăteau. Eu unul n-am făcut niciodată vreun efort. Dacă dădeam vreodată impresia că depun un efort, era ca să fac plăcere altcuiva; personal, nu-mi păsa nici cît negru sub unghie. Şi dacă veţi încerca să-mi explicați de ce se întîmpla aşa, am să neg cu înverşunare, pentru că am în mine o încăpățînare pe care nimic nu o poate clinti. Mai tîrziu, cînd am crescut mare, am aflat că s-au chinuit drăceşte ca să mă extragă din pîntecclc mamei. Şi înţeleg perfect acest lucru. De ce m-aş fi urnit? De cc să ies afară dintr-un locşor cald şi plăcut, un ascunziș tihnit în care totul îţi este oferit pe gratis? Primele lucruri de care îmi amintesc sînt frigul, zăpada şi gheața din rigole, steluţelc de ger de pe geamuri, răceala pereților verzui, asudați, din bucătărie. De ce continuă oamenii să trăiască în ţări cu climă ncplăcută, în zonele *temperate*, cum greşit li se spune?

Pentru că oamenii sînt idioţi înnăscuți, trîntori înnăscuși, laşi înăscuți.

Pînă la zece ani nu mi-am dat searna că există țări „calde”, locuri în care nu trebuie să-ți cîștigi pîinea cu sudoarea frunții, în care nu dîrdîi pretinzînd că e tonic și stimulativ.

În locurile în care e frig, oamenii muncesc de se spetesc și cînd produc odrasle, le propovăduiesc evanghelia-muncii - care, în fond, nu-i altceva decît doctrina inerției. Cei din familia mea erau nordici sadea, ceea ce vrea să spună *idioți*. Toate ideile greșite care au fost emise vreodată erau și ale lor. Printre acestea, doctrina curățeniei, ca să nu mai vorbim despre cea a rectitudini. Eîrau jenant de curați. Dar pe dinăuntru puțeau.

Niciodată nu deschiseseră fereastra care duce la suflet; niciodată nu le trecuse prin minte să plonjeze orbește în întuneric. După ce mîncau, farfuriile erau imediat spălate și aranjate pe raft; după ce citeau ziarele, le împătureau frumos și le așezau pe o poliță; rufele, după spălare, erau călcare, împăturite cu grijă și vîrîte în sertare. Totul era pregătit pentru mîine, numai că mîinele ăsta niciodată nu venea. Prezentul era doar o punte și încă mai icnesc din greu pe puntea asta, așa cum icnește lumea întreagă, fără ca vreunui idiot să-i dea prin cap să arunce puntea în aer.

În amarul meu, caut adesea pricini pentru a-i condamna sau mai curînd pentru a mă condamna pe mine. Fiindcă, în numeroase privințe, nici eu nu-s mai breaz ca ei. Multă vreme am crezut că eu m-am eliberat, dar pe măsură ce trece timpul constat că nu-s mai bun ca alții, ba chiar ceva mai rău, pentru că eu m-am priceput să văd lucrurile limpede și totuși n-am avut puterea de a-mi schimba viața. Cînd privesc îndărăt, am impresia că niciodată n-am făcut nimic din voia mea, ci numai sub presiunea altora. Oamenii mă consideră adeseori un tip aventurier; nimic mai departe de adevăr. Aventurile mele au fost întotdeauna accidentale, zvîrlite în cîrca mea, mai curînd îndurate pasiv decît întreprinse activ. Sînt plămădit din aluatul acelui popor nordic, țanțoș și lăudăros care n-a avut niciodată vreun dram de simț de aventură, dar care, totuși, a cutreierat pămîntul în lung și-n lat, l-a răsturnat cu susu-n jos; împrăștiind pretutindeni relicve și ruine. Oameni lipsiți de astîmpăr, dar nu aventurieri. Spirite torturate, incapabile să trăiască în prezent, lași nerușinați, cu toții, inclusiv eu. Căci nu există decît o singură mare aventură, și aceasta e lăuntrică, aventura eului tău, pentru care nu prezintă importanță nici timpul, nici spațiul, nici isprăvile mărețe.

O dată la cîțiva ani, mă găseam pe punctul de a face această descoperire, dar, de fiecare dată, în mod caracteristic, izbuteam să ocolesc soluția. Dacă încerc să-mi găsesc o scuză, nu mă pot gîndi decît la mediul înconjurător, la străzile pe care le cunoșteam și la oamenii care le populau. Nu-mi pot imagina nici o stradă din America și nici unul dintre oamenii ce locuiesc pe această stradă, în stare să te conducă spre descoperirea eului tău. Am bătut străzile multor țări din lume, dar nicăieri nu m-am simțit atît de degradat și de umilit ca în America.

Îmi închipui toate străzile din America îmbinate astfel încît să alcătuiască o hazna uriașă, o hazna a spiritului, în care totul e supt înăuntru, secat și preschimbat într-un etern căcat. Deasupra acestei haznale, spiritul muncii agită o baghetă magică: țîșnesc, unele lîngă altele, palate și uzine, fabrici de muniții și fabrici de chimicale, oțelării și sanatorii și închisori și ospicii de nebuni. Întregul continent american e un coșmar care generează cea mai mare mizerie pentru cei mai mulți. Eram unul, o entitate izolată, dintr-o mare jamboree de avere și de fericire (avere statistică, fericire statistică), dar niciodată n-am întîlnit un om cu adevărat bogat sau cu adevărat fericit. Cel puțin știam că eu unul eram nefericit, lipsit de avere, lipsit de vlagă, lipsit de orientare. Aceasta era unica mea alinare, unica bucurie. Dar nu-mi era de ajuns. Pentru liniștea mea sufletească, pentru sufletul meu, ar fi fost mai bine dacă mi-aș fi declarat răzvrătirea deschis, dacă aș fi înfundat în numele ei închisoarea, dacă aș fi putrezit la pîrnaie și aș fi dat ortu, popii. Ar li fost mai bine dacă asemenea nebunului de Ciolgosz , aș fi împușcat un președinte McKinley, un suflet blînd, insignifiant ca acesta, care n-ar fi făcut vreodată cel mai mic rău cuiva. Pentru că în străfundul inimii mele colcăia crima: aș fi vrut să văd America năruită, rasă de pe suprafața pămîntului. Aș fi vrut să se întîmple acest lucru din pură răzbunare, ca o răscumpărare pentru crimele pe care le săvîrșea împotriva mea și a alto-

ra ca mine, care n-ar fi fost niciodată în stare să-şi înalţe glasurile şi să-şi strige ura, revolta, legitima sete de sînge. Eram rodul otrăvit al unui pămînt otrăvit. Dacă sinele n-ar fi nepieritor, acel „Eu" despre care scriu acum ar fi fost de mult distrus. Multora toate acestea le pot apărea drept o născocire, dar orice aş imagina eu că s-a întîmplat, s-a întîmplat într-adevăr, cel puţin mi s-a întîmplat mie. S-ar putea ca istoria să mă dezmintă, din moment ce nu am jucat nici un rol în istoria poporului meu, dar chiar dacă tot ceea ce spun e nedrept, prejudiciat, veninos, răuvoitor, chiar dacă sînt un mincinos şi un otrăvitor de cugete, totuşi nu spun decît adevărul, pe care va trebui să-l înghiţiţí.

Cît despre ce s-a întîmplat...

Tot ceea ce se întîmplă, cînd are cît de cît semnificaţie, vădeşte natura unei contradicţii. Pînă cînd nu s-a ivit persoana pentru care scriu aceste rînduri îmi închipuiam că soluţia tuturor lucrurilor se găseşte undeva în afară, în viaţă, cum se spune. Atunci cînd am întîlnit-o, gîndeam că ţin viaţa în mîini, că deţin ceva în care mi-aş putea înfige dinţii. Şi, în realitate, îmi scăpase orice control asupra vieţii. Am întins mîna ca să- mă prind de ceva - şi n-am găsit nimic. Dar întinzînd mîna, în efortul de a înşfăca ceva, de a mă sprijini de ceva, nauftagiat cum eram , am găsit totuşi un lucru pe care nu-l căutasem – *pe mine însumi*. Am descoperit că ceea ce dorisem întreaga mea viaţă era nu să trăiesc - dacă ceea ce fac ceilalţi oameni se numeşte a trăi - ci să mă exprim . Mi-am dat seama că nu aveam nici cel mai mic interes de a trăi, că mă interesa numai ceea ce fac acum, ceva paralel cu viaţa, ceva ce e parte din ea şi, în acelaşi timp, aflat dincolo de ea.

Ce este adevărat nu mă interesează cîtuşi de puţin, nici chiar ce este real; nu mă interesează decît ceea ce îmi imaginez eu că este, ceea ce am înăbuşit zi de zi ca să pot să trăiesc.

Nu are şi nu a avut vreodată importanţă pentru mine dacă ar fi să mor azi sau mîine, dar faptul că nici azi, după ani de strădanie, nu izbutesc să exprim ceea ce gîndesc sau simt, asta mă macină, asta mă rîcîie. Încă de cînd eram copil m-am văzut pe traiectoria acestui spectru - nimic nu mă putea bucura, nu doream nimic decît o asemenea putere, o asemenea abilitate. Orice altceva e minciună - e minciună tot ce am făcut sau am spus vreodată, tot ce nu a avut legătură directă cu aceasta. Adică cea mai mare parte din viaţa mea.

Am fost o contradicţie în esenţă, cum se spune. Oamenii mă considerau serios şi intelectual, sau vesel şi nepăsător, sau sincer şi de bună-credinţă, sau neglijent şi iresponsabil. Şi eram toate acestea la un loc, şi dincolo de ele mai eram şi altceva, ceva ce nu bănuia nimeni, şi cu atît mai puţin eu. Pe cînd aveam şase sau şapte ani, îmi plăcea să şed la masa de lucru a bunicului meu şi să-i citesc în timp ce el cosea. Parcă-l văd în momentele cînd presa fierul de călcat pe tivul unei haine, apăsîndu-şi o mînă peste cealaltă şi privind visător pe fereastră. Îmi amintesc de expresia feţei lui mai bine decît de conţinutul cărţilor pe care i le citeam, mai bine decît de discuţiile pe care le purtam între noi sau de jocurile pe care le jucam în stradă. Mă întrebam la ce-o fi visînd oare, ce anume îl extrage din el însuşi? Incă nu învăţtasem să visez cu ochii deschişi. Eu eram întotdeauna lucíd, integrat în moment, întreg. Şi visarea lui mă fascina. Ştiam că e detaşat de ceea ce face, că nu se gîndeşte la nici unul dintre noi, că e singur şi, fiind singur, e liber. Eu nu eram niciodată singur, mai cu seamă cînd nu se afla nimeni în preajmă. Am senzaţia că întotdeauna eram în companie: ca o mică fărîmă dintr-o roată de caşcaval, care presupun că închipuia lumea, deşi niciodată n-am stat să mă gîndesc la lucrul ăsta. Dar ştiu că niciodată n-am existat separat, niciodată nu m-am simţit a fi roata de caşcaval. Aşa încît chiar cînd aveam pricini de supărare, de văicăreală, de plîns, încercam senzaţia că particip la o durere comună, universală. Cînd plîngeam eu, plîngea întreaga omenire - aşa îmi imaginam. Dar plîngeam foarte rar. În cea mai mare parte din timp eram fericit, rîdeam, mă amuzam.

Mă amuzam, pentru că, aşa cum am mai spus, mă durea în cot de tot ce se petrecea. Dacă mie îmi mergea rău, la toţi le mergea rău, eram convins. Şi, de obicei, lucrurile mergeau rău numai dacă ţi le puneai prea mult la inimă.

Adevărul ăsta mi s-a impus din fragedă copilărie. De pildă, îmi amintesc de cazul tînărului meu prieten Jack Lawson. A zăcut un an întreg la pat, suferind chinuri cumplite. Era cel mai bun prieten al meu, în orice caz aşa socoteau ceilalţi. Ei bine, la început probabil că îmi părea rău de el şi poate că m-am dus din cînd în cînd la părinţii lui ca să întreb cum se mai simte; dar după o lună sau două am devenit nesimţitor la suferinţele lui. Mi-am spus că ar trebui să moară, cu cît o să moară mai repede, cu atît mai bine pentru toţi. Şi, cînd am început să gîndesc astfel, m-am şi comportat în conformitate, adică mi l-am şters din minte, l-am abandonat sorţii lui. Nu aveam decît doisprezece ani pe atunci şi îmi aduc aminte că eram mîndru de hotărîrea mea. Îmi amintesc şi de înmormîntare - ce chestie penibilă a mai fost! Se strînseseră cu toţii, prieteni şi rude, toţi bulucindu-se în jurul coşciugului şi răcnind ca nişte maimuţoi bolnavi. În special maică-sa m-a făcut să simt un junghi în cur. Era o creatură aleasă, spiritualizată, o creştină din secta ştiinţifică, cred şi, cu toate că nu credea în boli şi nici măcar în moarte, făcea un tărăboi atît de asurzitor, că şi Hristos s-ar fi sculat din groapă. Dar nu şi iubitul ei Jack! Nu, Jack zăcea acolo rece ca gheaţa, ţeapăn şi neurnit. Era mort şi moartea nu face rabat. Ştiam lucrul ăsta şi mă bucuram de el. N-am vărsat o lacrimă. Nu puteam gîndi că el o duce mai bine acum, pentru că, la urma urmei, acel „el” pierise. El plecase, adunîndu-şi suferinţele pe care le îndurase şi pe care, în chip nesăbuit, le produsese şi celorlalţi. „Amin!” mi-am spus în gînd şi, o dată cu asta, aflîndu-mă într-o stare uşor isterică, am slobozit o băşină răsunătoare - chiar lîngă catafalc.

A-ţi pune prea mult la inimă - îmi aduc aminte că asta mi s-a întîmplat numai cînd m-am îndrăgostit pentru prima oară. Dar nici atunci n-am exagerat. Dacă mi-aş fi pus cu adevărat la Inimă, azi nu m-aş mai găsi aici scriind despre acest lucru; aş fi murit de inimă rea sau mi-aş fi pus ştreangul de gît. A fost o experienţă nefericita pentru că m-a învăţat cum se trăieşte o minciună. M-a învăţat să zîmbesc cînd nu aveam chef, să muncesc cînd nu credeam în muncă, să trăiesc cînd nu aveam nici un motiv să continui a trăi. Chiar şi după ce am uitat-o pe ea, am păstrat deprinderea de a face lucruri în care nu cred.

Aşa cum am spus de la bun început, totul a fost haos. Dar uneori m-am apropiat atît de mult de centru, de însuşi focarul confuziei, încît mă minunez cum de n-au explodat lucrurile în jurul meu.

Există obiceiul de a se arunca toată vina pe război. Dar eu afirm că războiul nu a avut nimic de a face cu mine, cu viaţa mea. Într-o vreme cînd alţii îşi găseau slujbe confortabile, eu schimbam serviciu după serviciu, şi niciodată nu reuşeam să leg cele două capete. De îndată ce eram angajat eram şi concediat. Inteligenţă aveam cît cuprinde, dar nu inspiram încredere. Oriunde mă duceam deveneam un ferment de discordie – nu pentru că aş fi fost un idealist ci pentru că eram ca un reflector ce arunca lumină asupra stupidităţii şi zădărniciei. Şi apoi, nu mă pricepeam să ling în cur. Un lucru care, fără îndoială, m-a marcat. Cînd solicitam o slujbă, oamenii îşi dădeau pe dată seama că nu-mi păsa dacă o căpătam sau nu. Şi, desigur, în general nu o căpătam. Dar după un timp însăşi căutarea de slujbă devenise o activitate în sine, o trecere de timp ca să spun aşa. Intram şi ceream orice fel de slujbă. Era un mod de a-mi omorî timpul - nu mai rău, din cîte îmi dădeam seama, decît munca în sine. Eram propriul meu patron şi îmi stabileam propriile mele ore, dar, spre deosebire de alţi patroni, nu antrenam decît propria mea ruină şi propriul meu faliment. Nu eram o corporaţie, un trust, un stat sau o federaţie sau o organizaţie de naţiuni - eram mai curînd ca Dumnezeu.

Aceasta a continuat pînă pe la mijlocul războiului pînă ce... mă rog, pînă ce, într-o bună zi am căzut în cursă. Venise, în sfîrşit, şi momentul cînd aveam o nevoie disperată de un serviciu. Îmi crăpa buza. Nemaiexistînd nici un minut de pierdut, am hotărît să-mi iau ultima slujbă din lume, aceea de curier. Am intrat în biroul de personal al companiei telegrafice -

Compania Telegrafică Cosmodemonică din America de Nord – spre sfîrşitul zilei, gata să trec prin orice încercare. Tocmai veneam de la Biblioteca Publică şi purtam sub braţ nişte tratate groase de economie şi de metafizică. Spre surprinderea mea, mi s-a refuzat slujba.

Tipul care mi-a făcut vînt era o aschimodie ce lucra la pupitrul de comandă. Se pare că mă luase drept un student deşi din cererea mea reieşea clar că terminasem de mult facultatea. Ba chiar mă gratificasem în cerere cu titlul de doctor în filozofie de la Universitatea Columbia.

Aparent, pipernicitul nu observase acest lucru sau poate că îi stîrnise bănuieli. Eram furios pentru că, o dată în viaţa mea, tratasem şi eu chestiunea cu seriozitate. Nu numai atît, dar îmi înghiţisem mîndria care, într-un anumit fel, e destul de substanţială. Ncvastă-mea, desigur, m-a regalat cu obişnuitul ei rînjet de dispreţ. Pretindea că n-am urmărit decît să fac un gest ostentativ.

M-am dus la culcare muncit de gîndul ăsta, devenind tot mai furios pe măsură ce se scurgea noaptea. Faptul că aveam de întreţinut o nevastă şi un copil nu mă afecta prea mult; înţelegeam bine că oamenii nu-ţi oferă slujbe pentru că ai o familie de întreţinut. Nu, ceea ce mă rîcîia era faptul că mă respinseseră pe mine, Henry V. Miller, un individ competent, superior, care solicitase cea mai umilă slujbă din lume. Asta mă frigea. Şi nu-mi puteam alunga gîndul din minte. Dimineaţa, m-am trezit devreme, m-am bărbierit, am îmbrăcat costumul cel bun şi am pornit-o cu paşi repezi spre metrou. M-am dus la cartierul general al companiei telegrafice... la etajul douăzeci şi cinci sau unde şi-or mai fi avînd bîrlogul preşedintele şi vicepreşedinţii. Am cerut să-l văd pe preşedinte. Desigur, acesta era sau plecat din oraş sau prea ocupat ca să mă poată primi, dar n-aş vrea oare să discut cu vicepreşedintele sau mai curînd cu secretarul acestuia? Am discutat cu secretarul vicepreşedintelui, un tip inteligent, la locul lui, şi mi-am spus păsul. Am făcut-o abil, fără înfierbîntare, dar dîndu-i a înţelege că nu eram omul de care se poate scăpa atît de uşor.

Cînd a pus mîna pe telefon şi l-a cerut pe directorul general, am crezut că e o glumă şi că au de gînd să mă poarte de la Anna la Caiafa pînă ce o să mă satur. Dar de îndată ce l-am auzit vorbind, mi-am schimbat părerea.

Şi cînd am ajuns la biroul directorului general, în altă clădire din centru, am constatat că eram aşteptat. M-am cufundat într-un confortabil fotoliu de piele şi am acceptat trabucul rotofei care mi s-a oferit. Individul din faţa mea părea să fie vital interesat de problemă. Îmi cerea să-i povestesc totul, pînă la cel mai mărunt detaliu, urechile mari şi păroase îi erau ciulite ca să prindă şi ultima firimitură de informaţie care urma să-i justifice nu ştiu ce idee încolţită sub cupola scăfîrliei lui. Mi-am dat seama că, din întîmplare, eram pentru el un instrument picat la ţanc, menit să-i facă un hatîr.

I-am îngăduit să stoarcă de la mine tot ce urmărea, atent tot timpul din ce parte bate vîntul. Şi pe măsură ce discuţia progresa, observam cum devenea tot mai interesat. În sfîrşit îmi dădea şi mie cineva o dovadă de încredere! Doar de atît aveam nevoie ca să mă lansez pe una din liniile mele favorite. Căci, după ani şi ani de vînătoare de slujbe, devenisem un expert: nu numai că ştiam ce nu trebuie să spun, dar mă pricepeam ce subînţelesuri să sugerez, ce să insinuez. În scurt timp a fost chemat adjunctul directorului general şi invitat să-mi asculte povestea. Inţelesesem deja despre ce era vorba. Aflasem că Hymie - „jidănaşul ăla sfrijit", cum îi spunea directorul – nu avea nici un drept să se dea drept şef de personal. Hymie îşi uzurpase prerogativele, asta reieşea clar. Şi reieşea la fel de clar că Hymie era evreu şi că evreii nu-i miroseau bine nici directorului general, nici domnului Twilliger, vicepreşedintele, care era un ghimpe în coasta directorului general.

Poate că Hymie „jidănaşul sfrijit" era vinovat de procentul mare de evrei angajaţi în corpul de curieri. Poate că, într-adevăr, Hymie era acela care făcea angajările la biroul de personal – la Sunset Place, cum îi spuneau ei. Era o ocazie picată din cer, mi-am dar seama,

pentru a-I dărîma pe un anumit domn Burns, care, am fost informat, fusese director de personal de treizeci de ani încoace şi care, evident, se lasase pe tînjeală.

Convorbirea a durat cîteva ore. Înainte de a se fi sfîrşit, domnul Clancy m-a luat deoparte şi m-a informat că are de gînd să ma numească pe *mine* şef al lucrărilor. Totuşi, înainte de a mă vîrî în birou, voia să-mi ceară, ca o favoare şi ca un soi de ucenicie menită să-mi consolideze postul, să lucrez un timp în calitate de curier special. Urma să primesc salariul de şef de personal, dar acesta îmi va fi plătit dintr-un cont separat. Pe scurt, urma să navighez de la un oficiu la altul şi să observ modul în care mergeau treburile. Din cînd în cînd trebuia să redactez cîte un mic raport asupra celor constatate. Şi, o dată la cîtva timp, îmi sugera el mai departe, aveam să-i fac o vizită acasă pe şest, ca să discutăm despre condiţiile din cele o sută una filiale ale Companiei Telegrafice Cosmodemonice din New York City. Cu alte cuvinte, cîteva luni urma s-o fac pe spionul după care aveam să conduc prăvălia. Poate că într-o bună zi or să mă numească şi director general sau vicepreşedinte. Părea o ofertă tentantă, chiar dacă era înfăşurată în căcat. Am acceptat.

După cîteva luni, am fost instalat la Sunset Place, şi iată-mă angajînd şi concediind ca un demon. Era un adevărat abator, zău aşa. Un lucru lipsit de noimă, din cap pînă în picioare. O risipă de oameni, de material, de efort. O farsă hidoasă pe un fundal de sudoare şi de mizerie. Dar aşa cum acceptasem să iscodesc, tot aşa am acceptat şi angajările şi concedierile şi tot ce implicau acestea. Spuneam DA la tot ce mi se cerea. Dacă vicepreşedintele decreta că nu trebuie angajaţi infirmi, nu angajam infirmi. Dacă vicepreşedintele spunea că toţi curierii în vîrstă de peste patruzeci şi cinci de ani trebuie concediaţi fără preaviz, îi concediam fără preaviz. Făceam tot ce mă instruiseră să fac, dar într-un fel prin care îi obligam să plătească. Cînd izbucnea vreo grevă, îmi încrucişam braţele la piept şi aşteptam să se termine. Dar mai întîi aveam grijă să-i coste zdravăn. Întregul sistem era atît de putregăios, de inuman, de păduchios, de disperat de corupt şi de încîlcit, încît ar fi fost nevoie de un geniu ca să pună puţină ordine în el, să-i insufle puţin sens, ca să nu mai vorbim de omenie şi de consideraţie. Mă ridicam împotriva întregului sistem de muncă american, care-i găunos de la un capăt la celălalt. Eram a cincea roată la căruţă, inutil şi pentru cei de jos şi pentru cei de sus, bun doar să fiu exploatat. De fapt, toţi erau exploataţi - preşedintele şi şleahta lui erau exploataţi de forţe oculte, angajaţii de şefi, şi aşa mai departe, pe întreaga filieră a treburilor. Cocoţat pe scaunul meu din Sunset Place, aveam o vedere generală asupra întregii societăţi americane. Îmi dădea impresia unei pagini din cartea de telefon. Alfabetic, numeric, statistic, avea sens. Dar cînd o priveai de aproape, cînd examinai separat paginile sau părţile, cînd examinai un singur individ şi ceea ce reprezenta el, cînd examinai aerul pe care-l respira, viaţa pe care o ducea, riscurile pe care şi le lua, vedeai ceva atît de putred şi de degradant, atît de josnic, de mizerabil, de disperat şi de lipsit de sens, încît era mai rău decît dacă te-ai fi uitat în craterul unui vulcan. Puteai vedea întreaga viaţă americană: economică, politică, morală, spirituală, artistică, statistică, patologică. Arăta ca un şancru barosanpe un penis scofîlcit, ros şi uzat. Ba chiar mai rău de atît, pentru că nici nu mai semăna a penis. Poate că în trecut o fi avut viață. o fi produs ceva, o fi dat măcar o plăcere de moment, o senzație de moment. Dar privindu-l de acolo de unde stăteam eu, arăta mai mucegăit decît o brînză viermănoasă. De mirare că duhoarea nu-l dădea gata – vorbesc la trecut, dar, de bună seamă, situația e aceeaşi şi acum, poate chiar mai rea. Acum, cel puțin, aspirăm din plin putoarea. La vremea cînd a intrat în scenă Valeska, angajasem cîteva divizii de curieri. Biroul meu din Sumer Place era ca un canal colector deschis şi puţea la fel. Mă înfundasem într-un tranşeu din prima linie şi primeam focurile din toate direcţiile deodată. De la bun început, omul al cărui loc îl luasem a murit de inimă rea la cîteva săptămîni după ce am fost numit. A rezistat atîta cît să mă instruiască pe mine şi pe urmă a crapat. Lucrurile s-au petrecut atît de vertiginos, încît nu-am avut timp să mă simt vinovat. Din momentul în care intram în birou totul devenea un iad neîntrerupt. O oră înainte dr sosirea mea - ajungeam întotdeauna tîrziu -locul era deja ticsit de

solicitanţi. Pe scări trebuia să-mi croiesc drum cu coatele şi literamente să mă îmbrîncesc în mulţime ca să ajung la biroul meu. Înainte de apucam să-mi scot pălăria, trebuia să răspund la vreo douasprezece apeluri telefonice. Pe biroul meu erau trei aparatc de telefon şi sunau toate odată. Scoteau untul din mine chiar înainte de a mă apuca să lucrez. Nu aveam timp nici măcar să mă cac, pînă pe la cinci sau şase după-masă. Hymie o ducea şi mai rău, pentru că era legat de pupitrul de comandă. Stătea încremenit de la opt dimineaţa pînă la şase, sortînd şi înpărţind biletele de trimitere. Un bilet de trimitere însemna împrumutarea unui curier de la un oficiu la altul pentru o zi sau o parte din zi; Nici unul din cele o sută unu oficii nu avea personalul complet. Hymie era nevoit să joace un adevărat şah cu biletele de trimitere, în timp ce eu lucram în draci ca să astup golurile. Dacă, printr-o minune, reuşeam într-o zi să umplu toate locurile vacante, a doua zi situaţia era din nou aceeaşi - sau mai rea. Cel mult douăzeci la sută din corpul de curieri erau statornici; restul erau flotanţi. Cei statornici îi alungau pe ceilalţi. Cei statornici cîştigau patruzeci-cincizeci de dolari pe săptămînă, uneori şaizeci pînă la şaptezeci şi cinci şi, cîteodată, ajungeau chiar pînă la o sută de dolari pe săptămînă, cu alte cuvinte cîştigau mult mai bine decît funcţionarii şi adeseori îi întreceau în cîştig chiar şi pe şefii lor. Pentru noii veniţi, însă, era greu să cîştige şi zece dolari pe săptămînă. Unii dintre ei lucrau un ceas şi pe urmă îşi luau tălpăşiţa, aruncînd cîte un teanc de telegrame în lada de gunoi sau la canal. Şi cînd plecau îşi cereau plata pe loc, ceea ce era un lucru imposibil, pentru că, în contabilitatea încîlcită a oficiilor, nimeni nu putea calcula mai devreme de zece zile plata care i se cuvenea unui curier. La început îi invitam pe solicitanţi să ia loc în faţa mea şi le explicam totul în amănunt. Am făcut acest lucru pînă am răguşit. Curînd însă am învăţat să-mi cruţ forţele pentru interogatoriul ce urma în mod necesar. În primul rînd unul din doi era un mincinos înnăscut, dacă nu chiar un şnapan ordinar. Mulţi dintre ei fuseseră deja angajaţi şi concediaţi în cîteva rînduri. Alţii socoteau munca de curier drept un prilej excelent de a găsi o altă slujbă, pentru că exercitarea funcţiei lor le înlesnea intrarea în sute de mari birouri în care, în mod normal, nici n-ar fi pus piciorul vreodată. Din fericire, McGovern, bătrînul portar care păzea uşa şi înmîna formularele de solicitare, avea un sistem de monitorizare. Şi apoi era pădurea de dosare, chiar; în spatele meu, în care se găsea fişa fiecărui solicitant ce trecuse vreodată prin moara noastră. Dosarele semănau cu cazierele de la poliție; erau pline de însemnări în cerneală roşie, care înregistrau delincvenţele. Judecînd după evidenţele noastre, mă aflam într-un loc destul de periculos. Fiecare nume era legat de o tîlhărie, o escrocherie, o încăierare, o demenţă ori o perversitate sau de imbecilitate. „Atenţie! Cutate sau cutare e epileptic!” „Nu angaja acest om - e negrul” „Ai grijă! X a fost închis la Dannemora- sau chiar la Sing Sirig!”

Dacă m-aș fi luat după etichetări, n-aș mai fi angajat pe nimeni. Am învățat repede acest lucru, şi nu din fişe, ci din experiență. Existau o mie şi unul de criterii după care trebuia să judeci un solicitant. Şi a trcbuit să mi le însuşesc pe toate odată, pentru că într-o singură zi, chiar dacă eşti rapid ca jack Robinson, nu poți angaja decît un număr limitat de oameni şi nu mai mulți. Şi oricîți angajăm, niciodată nu erau de ajuns. A doua zi trebuia să iau totul de la capăt. Despre unii ştiam că n-or' să rămînă mai mult de o zi, şi totuşi îi angajam. Sistemul era greşit de la cap la coadă, dar nu cu eram cel în măsură să-l critice. Datoria mea era să angajez şi să concediez. Mă aflam în centrul unei plăci rotitoare, care se învîrtea atît de repede , încît nimic nu putea sta pe loc. Ar fi fost nevoie de un mecanic, dar după logica celor mai mari, mecanismul nu avea nici un cusur, totul era bine și frumos, doar un deranjament temporar. Şi acest deranjament temporar aducea înăuntru epilepsie, vandalism, pervesitate, negri, evrei, curve şi mai ştiu eu ce - uneori greve generale sau parțiale. Drept care, potrivit logicii celor mai mari, trebuia să iei un măturoi şi să cureți grajdul sau să pui mîna pe nişte bîte ori puşti ca să le bagi minţile în cap bieţilor tembeli care se amăgeau că lucrurile nu sînt fundamental greşite. Nu strica să le vorbeşti din cînd în cînd de Dumnezeu, ori să-i pui să cînte un imn - poate că şi o primă era uneori justificată, asta cînd situaţia se înrăutăţea peste poate. Dar, în

ansamblu, important era să angajezi şi să concediezi; atîta timp cît existau oameni şi muniţii, trebuia să mergem înainte, să curăţăm tranşeele. Între timp, Hymie lua tranchilizante - destule cît să-i amorţească şezutul, dacă ar mai fi avut un şezut, dar nu mai avea, cînd se căca, îşi imagina doar că se cacă. Bietul nătărău trăia ca-n transă. Existau o sută unu oficii de care trebuia să aibă grijă şi fiecare dintre ele avea un corp de curieri mitici, dacă nu ipotetici şi, fie că aceştia erau reali sau ireali, tangibili sau intangibili, Hymie trebuia să-i mute pe masa lui de şah din zori şi pînă în noapte, în timp ce eu astupam găurile, ceea ce era tot o acţiune imaginară, căci cine ar fi putut spune dacă un nou recrut trimis la un oficiu o să ajungă acolo azi sau mîine sau niciodată. Unii dintre ei se rătăceau prin metrouri sau prin labirinturile zgîrie-norilor, alţii se plimbau prin trenurile suspendate pentru că uniforma pe care o purtau îi scutea să cumpere bilet şi poate că niciodată nu-şi îngăduiseră plăcerea de a se învîrti o zi întreagă în vagoanele suspendate. Alţii o porneau spre Staten Island şi ajungeau în Canarsie, sau erau aduşi înapoi în comă, de către un poliţist. Unii uitau unde locuiesc şi dispăreau cu totul. Alţii pe care-i angajasem pentru New York apăreau o lună mai tîrziu în Philadelphia, de parcă aşa ar fi fost normal, potrivit regulamentului de jocuri al lui Hoyle. Unii o porneau spre destinaţie şi, pe drum, îşi spuneau că e mai uşor să vinzi ziare şi se apucau să le vîndă, înţoliţi în uniformele pe care li le dădusem noi, pînă cînd erau prinşi. Şi alţii se duceau direct la camerele de gardă, mînaţi de cine ştie ce instinct de conservare.

Cînd sosea dimineaţa la birou, Hymie îşi ascuţea întîi toate creioanele; făcea acest lucru cu religiozitate, indiferent cîte telefoane veneau, pentru că, aşa cum mi-a explicat mai tîrziu, dacă nu şi le ascuţea la prima oră, ar fi rămas toată ziua neascuţite. După aceea se uita pe fereastră să vadă cum e vremea. Apoi, cu un creion proaspăt ascutit, completa o mică rubrică în capul foii pe care o ţinea lîngă el şi în care nota starea vremii. M-a informat că şi acesta era un alibi necesar. Dacă stratul de zăpadă era de treizeci de centimetri sau pămîntul era acoperit de mîzgă, pînă şi un diavol ar fi găsit scuza de a nu circula mai repede, iar şeful de personal ar fi fost şi el scuzat dacă nu umplea locurile vacante într-o zi ca asta, nu-i aşa? Dar de ce nu-şi uşura burta înainte de a se aşeză la tabloul de comandă, de îndată ce-şi ascuţea creioanele, rămînea un mister pentru mine. Mai tîrziu însă, m-a lămurit şi în această privinţa.

Oricum ziua debuta cu zăpăceală, plîngeri, constipaţie şi locuri vacante. Debuta şi cu băşini zgomotoase, respiraţii rău mirositoare, nervi ferfeniţă, epilepsie, meningită, salarii de mizerie, plăţi restante, pantofi scîlciaţi, bătături dureroase, platfus şi glezne scrîntite, carnete lipsă şi stilouri pierdute sau furate, telegrame plutind în rigolă, ameninţări din partea vicepreşedintclui şi sfaturi de la directori, certuri şi ciondăneli, rafale de furtună şi fire telegrafice rupte, noi metode de eficienţă şi altele vechi înlăturare, speranţă în vremuri mai bune şi o rugăciune pentru prima care nu mai venea. Noii curieri o porneau pe culmi şi erau mitraliaţi; cei vechi săpau tot mai adînc, ca şoarecii în brînză. Nimeni nu era mulţumit, şi cel mai puţin publicul. Dura zece minute ca să obţii San Francisco pe fir, dar putea să se scurgă un an pînă să ajungă mesajul telegrafic la destinatar - sau poate că nu ajungea niciodată.

Y.M.C.A., asociaţia tinerilor creştini, zeloasă în a îmbunătăţi morala tinerilor muncitori din întreaga Americă, ţinea întruniri la orele de amiază, şi oare n-aş vrea să-i trimit cîţiva băieţi mai curăţei să-l asculte pe William Carnegie Asterbilt junior ţinînd o scurtă cuvîntare despre muncă? Domnul Mallory de la Liga de Asistenţă Socială ar vrea să ştie cînd îi pot oferi cîteva minute ca să-mi povestească despre deţinuţii model eliberaţi pe cuvînt de onoare şi care ar fi bucuroşi să lucreze în orice slujbă, chiar şi în aceea de curieri. Doamna Guggenhoffer de la Societatea Filantropică Evreiască mi-ar fi recunoscătoare dacă aş ajuta-o să refacă nişte cămine distruse, care s-au dezmembrat pentru că cei din familie sînt sau infirmi, schilozi ori inapţi de muncă. Domnul Haggerty de la Căminul Băieţilor Fugiţi e convins că deţine exact tinerii care-mi trebuie, numai să-i ofer şansa de a mi-i prezenta, toţi au fost maltrataţi de taţi sau de mame vitrege. Primarul Nevv York-ului ar aprecia mult dacă aş acorda atenţie purtătorului acestui bilet pentru care garantează personal - dar de ce dracu nu-i

oferă el o slujbă purtătorului de bilet, e un mister. Un om care se apleacă peste umărul meu îmi întinde un petic de hîrtie pe care tocmai a scris: „Eu poate înţelege totul dar eu nu poate aude vocile." Luther Winifred stă lîngă el, cu haina zdrenţuită prinsă în ace de siguranţă. Luther pretinde că e două şeptimi indian pur şi cinci şeptimi germano-american. Dinspre partea indiană e un Corb, unul din Corbii din Montana. Ultima lui slujbă a fost aceea de a monta jaluzele, dar cum îi cad pantalonii de pe cur, se roşinează să urce pe o scară în faţa unei doamne. Chiar ieri a ieşit din spital, aşa că e încă debil, nu atîta însă încît să nu poată duce telegrarne.

Şi-apoi iată-l pe Ferdinand Mish - cum am putut să-l uit? A aşteptat toată dimineaţa la coadă ca să-mi poată vorbi. Nu i-am răspuns niciodată la scrisori. E drept lucrul ăsta? mă întreabă deschis. Sigur că nu. Îmi aduc vag aminte de ultima scrisoare pe care mi-a trimis-o de la Spitalul de Cîini şi de Pisici, unde era infirrnier. Îmi spunea că se căieşte că a renunţat la slujbă, dar asta din cauza lui taică-su care-i prea sever şi nu-l lasă să aibă un moment de plăcere şi de recreere. „Am douăzeci şi cinci de ani, îmi scria, şi nu cred că ar mai trebuisă dorm în pat cu tatăl meu, nu-i aşa? Mi s-a spus că sînteţi un domn foarte fin şi eu acum sînt complet independent, aşa încît, sper..." McGovern, bătrînul portar, stă lîngă Ferdinand şi aşteaptă să-i fac un semn. Ar vrea să-l expedieze - îşi aminteşte de el de acum cinci ani, cînd Ferdinand, în uniformă, a tras o criză de epilepsie chiar în faţa oficiului. Nu, fir-ar să fie! Nu pot să-i dau un picior în fund! Am să-i ofer o şansă nenorocitului. Poate că am să-l trimit în cartierul chinezesc, unde lucrurile sînt mai liniştite. Între timp, cît Ferdinand îmbracă uniforma în cămăruţa din spate, un băiat orfan îmi împuie urechile, asigurîndu-mă că vrea ,,să contribuie la succesul Companiei". Dacă îi ofer această şansă, o să se roage pentru mine la biserică în fiecare duminică, cu excepţia duminicilor cînd trebuie să dea raport ofiţerului de poliţie care l-a eliberat pe cuvînt de onoare. Se pare că n-a făcut nimic. Doar că l-a îmbrîncit pe individ care a căzut şi s-a lovit la cap şi a murit. Următorul : un ex-consul din Gibraltar. Are o caligrafie frumoasă, chiar. prea frumoasă. Îi cer să mă vadă la sfîrşitul zilei - ceva nu-mi miroase bine. Între timp, Ferdinand a ars o criză în cămăruţa în care se îmbrăca. Mare noroc! Dacă s-ar fi trîntit pe jos în metrou, cu numărul pe şapcă şi cu toate celelalte, aş fi fost zburat.

Următorul: un individ cu un singur braţ, nebun furios pentru că McGovern nu vrea să-i dea voie să intre. „Ce dracu! răcneşte. Sînt teafăr şi sănătos, nu?" Şi ca să-şi dovedească spusele apucă un scaun, cu braţul bun, şi-l sparge de podea. Mă întorc la biroul meu şi văd că mă aşteaptă o telegramă. O deschid. E dela George Blasini, fostul curier No. 2459, de la oficiul din Sud-Vest. „Imi pare rău că a trebuit să-mi părăsesc atît de repede slujba, dar nu se potrivea cu lenevia mea caracteristică; deşi sînt un mare admirator al muncii şi al cumpătării, de multe ori ne găsim în imposibilitate de a ne controla şi înfrîna mîndria personală" Căcat!

La început am fost entuziast în ciuda represiunii de sus şi a presiunii de jos. Aveam idei şi le puneam în aplicare, fie că-i plăceau sau nu vicepreşedintelui. La fiecare zece zile eram pus pe tapet şi tras de urechi pentru că aveam ,,o inimă prea largă". Personal, n-aveam o leţcaie în buzunar, dar foloseam din plin banii altora. Atîta timp cît eram sef, mă bucuram de credit. Zvîrleam cu banii în dreapta şi-n stînga; îmi dădeam hainele şi lenjeria, cărţile, tot ce mi se părea superfluu. Şi dacă mi-ar fi stat în puteri, le-aş fi dat şi întreaga companie bieţilor nătărăi care mă năpăstuiau. Dacă mi se cerea un bănuţ, dădeam jumătate de dolar, dacă mi se cerea un dolar, dădeam cinci. Nici că-mi păsa cît dădeam pentru că era mai uşor să împrumut şi să dau decît să-i refuz pe sărmanii oropsiţi. În viaţa mea nu văzusem un asemenea conglomerat de mizerie umană şi sper ca nici să nu mai văd vreodată. Oameni săraci există pretutindeni – au existat întotdeauna şi vor mai exista. Dar sub grozăvia sărăciei mocneşte o flacără, de obicei atît de firavă încît e aproape invizibilă. Arde însă acolo şi dacă ai curajul s-o înteţeşti poate deveni o conflagraţie. Mereu mi se atrăgea atenţia să nu fiu prea îngăduitor, să nu fiu prea sentimental sau caritabil. „Fii ferm! Fii dur!" mă povăţuiau. „Îi bag în mă-sa! îmi spuneam. O să fiu generos, înţelegător, iertător, tolerant, tandru. La început îl ascultam pe

fiecare dintre solicitanți pînă la capăt; și dacă nu-i puteam da o slujbă, îi dădeam bani, și dacă n-aveam bani îi dădeam țigări sau îi dădeam curaj. Dar ceva tot îi dădeam! Și efectul era amețitor. Nimeni nu poate estima roadele unei fapte bune sau ale unui cuvînt cald. Eram înecat în gratitudine, urări de bine, invitații, mici daruri patetice, duioase. Dacă aș fi avut într-adevăr putere, în loc să fiu a cincea roată la căruță, Dumnezeu știe ce-aș mai fi izbutit să realizez! Aș fi putut folosi Compania Telegrafică Cosmodemonică din America de Nord ca o trambulină pentru a aduce întreaga umanitate pe calea Domnului; aș fi putut transforma America de Nord și pe cea de Sud și dominionul Canada. Deținem secretul: trebuia să fii generos, bun, răbdător. Munceam cît cinci. Timp de trei ani de zile abia de închisesem ochii. N-aveam o cămașă pe mine și adeseori mă rușinam într-atîta să împrumut bani de la nevastă-mea sau să fur din pușculița copilului, încît aș fi fost în stare să-l escrochez pe orbul care vindea ziare la gura metroului, ca să-mi plătesc biletul pînă la birou. Datoram atîția bani, încît dacă aș fi lucrat douăzeci de ani n-aș fi fost în stare să-i restitui. Luam de la cei înstăriți și dădeam celor nevoiași, ceea ce era un lucru drept, și aș face-o din nou dacă m-aș afla în aceleași conditii.

Am reușit chiar să stopez nebuna fluctuație de oameni, un lucru pe care nimeni n-ar fi cutezat să-l spere. Dar cei de sus, în loc să mă sprijine, mă subminau. Potrivit logicii lor, fluctuația încetase pentru că salariile erau prea mari. Drept care le-au redus. Era ca și cum ar fi zdrobit fundul unei găleți. Întregul eșafodaj s-a năruit, s-a prăbușit peste mîinile mele. Și, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat, stăruiau ca golurile să fie umplute pe dată. Ca să mai îndulcească hapul, mi-au dat a înțelege că pot mări procentajul de angajați evrei, că, din cînd în cînd, pot să mai angajez și cîte un infirm, daca e bun de treabă; puteam să fac una și alta, adică tot ceea ce la început era împotriva codului. Eram atît de furios încît angajam tot ce-mi cădea sub mînă, aș fi luat și cai sălbatici și gorile dacă le-aș fi putut incuba acel minimum de inteligență necesar pentru a livra o telegramă. Cu cîteva zile înainte, la ora închiderii, rămăseseră doar cinci sau șase locuri vacante. Acum aveam trei sute, patru sute, cinci sute -îmi curgeau printre degete ca nisipul. Era superb. Stăteam la birou și-i angajam cu toptanul, fără să mai pun o întrebare: negri, evrei, paralitici, schilozi, foști deținuți, curve, maniaci, perverși, idioți, orice vietate în stare să stea în două picioare și să țină o telegramă în mînă. Directorii celor o sută unu oficii se speriară de moarte. Eu rîdeam de mă prăpădeam. Rîdeam cît mă ținea gura, gîndindu-mă ce harababură împuțită reușisem să creez. Reclamațiile curgeau val din toate părțile orașului. Serviciul era amputat, constipat, strangulat. Un catîr ar fi ajuns mai repede decît unii dintre imbecilii pe care-i pusesem la jug.

Cel mai grozav lucru din această perioadă a fost introducerea curierilor femei. Asta a schimbat întreaga atmosferă a dughenii. Pentru Hymie, mai ales, era o mană cerească. Își răsucea pupitrul ca să mă poată urmări jonglînd cu biletele de trimitere. lit ciuda responsabilităților sporite, avea o permanentă erecție. Venea la serviciu cu un rînjet pe buze și rînjea întreaga zi. Era în al nouălea cer. La sfîrșitul zilei de lucru aveam întotdeauna o listă de cinci sau șase ștoarfe demne de a fi puse la încercare. Șpilul era să le ții în șah, să le promiți slujba dar să storci întîi un futai de la ele. De obicei era necesar să le dai ceva halealã ca să le aduci seara din nou la birou și să le întinzi pe masa acoperită cu zinc din camera de garderoba. Dacă vreuna din ele avea un apartament plăcut, cum se întîmpla uneori, le escortam acasă la ele și sfîrșeam treaba în pat. Dacă le plăcea băuturica, Hymie aducea cîte o sticlă. Și dacă erau bune la pat și aveau nevoie de bani, Hymie își scotea sulul de bancnote și-l jupuia de cîte un bilet de cinci sau zece dolari, după caz. Îmi lăsa gura apă cînd mă gindeam la sulul ăla al lui. De unde făcea rost de bani, n-am putut niciodată să aflu, pentru că era omul cel mai prost plătit din oficiu. Dar sulul de bancnote era mereu prezent și, oricît îi ceream, îmi dădea. lar o dată, cînd s-a întîmplat să încasăm o primă, i-am plătit lui Hymie toate datoriile, pînă la ultimul cent - ceea ce l-a uluit în asemenea măsură, încît m-a invitat în seara aceea la Delmonico și a cheltuit o avere pe mine. Nu numai atît, dar a doua zi a insistat să-mi cumpere

o pălărie şi cămăşi şi mănuşi. Ba chiar mi-a făcut o aluzie că, dacă doresc, aş putea veni acasă la el să-i regulez nevasta, deşi m-a avertizat că momentan o supără ovarele.

În afară de Hymie şi de McGovern, mai aveam ca asistente două blonde care ne însoţeau adeseori seara la masă în oraş. Şi mai era O'Mara, un vechi prieten al meu, care tocmai se reîntorsese din Filipine şi pe care-l făcusem asistentul meu şef. Mai era şi Steve Romero, un zdrahon pe care-l ţineam prin preajmă la caz de nevoie. Şi O'Rourke, detectivul companiei, care mi se prezenta la sfîrşitul zilei, cînd începea munca lui. În cele din urmă am mai adăugat un om la echipă: Kronski, un tînăr student în medicină, diabolic de interesat de cazurile patologice, din care aveam cu duiumul. Eram o bandă veselă, uniţi prin dorinţa de a regula cu orice preţ compania. Şi, în timp ce regulam compania, regulam şi tot ce ne cădea sub mînă. Făcea excepţie de la asta O'Rourke, nevoit să-şi menţină o oarecare demnitate, şi avînd în plus nişte necazuri cu prostata care-l făcuseră inapt să mai cordească. Dar O”Rourke era un prinţ, un om de o negrăită generozitate. O'Rourke era cel care ne invita serile la masă şi la el apelam ori de cîte ori se ivea vreo nevoie.

Aşa stăteau lucrurile la Sunset Place după vreo doi ani de activitate. Eram sastisit de umanitate şi de experienţe de un fel sau altul. în momentele de luciditate, îmi făceam note, cu intenţia de a le folosi cîndva, dacă voi avea vreun prilej să-mi înregistrez experienţele. Aşteptam un răgaz. Şi atunci, întîmplător, într-o zi cînd eram din nou admonestat pentru nu ştiu ce neglijenţă în muncă, vicepreşedintele a lăsat să-i scape o frază care mi s-a înfipt în doxă. Mi-a spus că i-ar plăcea ca cineva să scrie o carte, în genul lui Horatio Alger, despre curieri; a sugerat că poate eu ar trebui sa mă gîndesc la aşa ceva. Mă simţeam furios, văzînd ce gagăuţă era şi, în acelaşi timp, încîntat, pentru că, în mine, abia aşteptam să-mi descarc inima. Mi -am spus în gînd: "Căcăcios bătrîn, aşteaptă tu numai să-mi dau drumul... O să-ţi torn eu o carte â la Horatio Alger... aşteaptă!" Cînd am plecat din biroul lui, mi se învîrtea capul. Vedeam cohortele de bărbaţi, femei şi copii care-mi trecuseră prin mîini, îi vedeam văicărindu-se, cerşind, conjurînd, implorînd, blestemînd, scuipînd, fumegînd, spumegînd, amenînţînd. Am văzut dîrele pe care le lăsau pe şosele, vagoanele de troace descărcate pe podele, neamurile în zdrenţe, cutiile de cărbuni goale, chiuvetele înfundate, pereţii asudaţi şi, printre picurii reci de sudoare, gîndacii alergînd într-o cursă nebună; i-am văzut şontîcăind ca nişte gnomi contorsionaţi sau trîntindu-se pe spate în frenezia epilepsiei, cu gura zvîcnindule şi balele prelingîndu-li-se de pe buze, cu membrele zvîrcolindu-se în spasme; am văzut pereţii plesnind şi ciuma revărsîndu-se ca un fluid zburător, iar pe cei de sus, cu logica lor de fier, aşteptînd ca totul să se potolească, ca totul să fie iar cîrpăcit,
aşteptînd satisfăcuţi, spilcuiţi, cu trabucuri grase în gura şi picioarele răscrăcărate pe birou, afirmînd că nu-i vorba decît de un deranjament temporar. L-am văzut pe eroul lui Horatio Alger, visul unei Americi bolnave, urcînd tot mai sus, întîi curier, pe urmă operator, pe urmă administrator, pe urmă şef, pe urmă superintendent, pe urmă vicepreşedinte, pe urmă preşedinte, pe urmă magnat de trust, pe urmă baronul berii, pe urmă stăpînul celor două Americi, zeul banilor, zeul zeilor, glodul glodurilor, nulitatea la apogeu, zero cu nouăzeci şi şapte de mii de zecimale înainte şi după. Voi, căcaţilor, îmi spuneam, am să vă zugrăvesc portretele a doisprezece oameni, zerouri fără zecimale, nişte cifre, unităţi, doisprezece viermi de nestrivit care găuresc temelia edificiului vostru putred. Am sa vi-1 arăt eu pe Horatio Alger în cea de-a doua zi după Apocalips, cînd toată duhoarea s-a risipit

Au venit la mine din toate colţurile lumii ca să le dau o mînă de ajutor. Cu excepţia primitivilor, n-a fost rasă care să nu fie reprezentată. Cu excepţia ainuşilor, aborigenilor maori, papuaşilor, aborigenilor vedda, laponilor, zuluşilor, patagonezilor, igoroţilor, hotentoţilor, tuaregilor, cu excepţia tasmanienilor dispăruţi şi a locuitorilor pieriţi ai Adantidei, am avut cîte cel puţin un reprezentant al fiecărei specii de sub soare. Mi s-au înfăţişat doi fraţi adoratori încă ai soarelui, doi nestorieni din vechea lume asiriană; doi gemeni din Malta şi un descendent al tribului Maya din Yucatan; mi-au venit cîţiva din

fraţii noştri arămii din Filipine şi cîţiva etiopieni din Abisinia; am avut oameni din pampasul argentinian şi cowboy rataţi din Montana; mi s-au prezentat greci, letoni, polonezi, croaţi, sloveni, ruteni, cehi, spanioli, velşi, finlandezi, suedezi, ruşi, danezi, mexicani, portoricani, cubanezi, uruguaieni, brazilieni, australieni, persani, japonezi, chinezi, javanezi, egipteni, africani de pe Coasta de Aur şi de pe Coasta de Fildeş, hinduşi, armeni, turci, arabi, germani, irlandezi, englezi, canadieni - şi o sumedenie de italieni şi de evrei. Nu-mi pot aminti însă decît de un singur francez şi ăla n-a rezistat mai mult de trei ore. Am mai avut cîţiva amerindieni, în special Cherokee, dar nici un tibetan şi nici un eschimos. Am văzut nume pe care nu mi le-aş fi imaginat niciodată şi caligrafii care se întindeau de la scrierea cuneiformă la sofisticata şi uimitor de frumoasa scriere a chinezilor. I-am auzit cerşind o slujbă pe oameni care au fost cîndva egiptologi, botanişti, chirurgi, săpători în minele de aur, profesori de limbi orientale, muzicieni, ingineri, medici, astronomi, antroplogi, chimişti, matematicieni, primari de oraşe şi guvernatori de state, directori de închisori, văcari, cherestegii, marinari, piraţi de perle, docheri, nituitori, dentişti, pictori, sculptori, instalatori, arhitecţi, traficanţi de droguri, provocatori de avorturi, traficanţi de carne vie, scafandri, coşari, fermieri, telali, vînători, paznici de faruri, proxeneţi, consilieri municipali, scamatori, tot ce mişcă sub soare, şi cu toţii la pămînt, doborîţi, cerşind o muncă, cerşind ţigări, bani de autobuz, cerşind o *şansă, Dumnezeule Atotputernic, mai oferiţi-mi o şansa* Am văzut şi am cunoscut oameni care erau sfinţi, dacă exista sfinţi pe lumea asta; am văzut şi am discutat cu savanţi, beţivi şi nebeţivi; am ascultat oameni care purtau focul divin în măruntaie, care l-ar fi putut convinge chiar pe Dumnezeu Atotputernicul că meritau o şansă mai bună, dar nu şi pe vicepreşedintele Companiei Telegrafice Cosmococice. Stăteam ţintuit de scaunul meu şi călătoream prin lumea întreagă cu viteza fulgerului, învăţînd că pretutindeni e acelaşi lucru - foame, umilinţă, ignoranţă, viciu, lăcomie, jecmăneală, chiţibuşărie, tortură, despotism, inumanitatea omului faţă de om: lanţurile, hamurile, căpăstrul, frîul, biciul, pintenii. Şi cu cît acestea erau mai de valoare, cu atît mai rău pentru om. Oamenii cutreierau străzile New York-ului, în împutita aia de uniformă degradantă, dispreţuită, josnică, păşind ca nişte pinguini, ca nişte vite, ca nişte foci dresate, ca nişte măgari răbdători, ca nişte gorile demente, ca nişte maniaci docili adulmecînd momeala ce li se bălăngănea în faţa nasului, ca nişte şoareci dansînd vals, ca nişte cobai, ca nişte veverițe, ca nişte iepuri; şi nu numai unul dintre ei ar fi fost apt să guverneze lumea, să scrie cea mai mare carte care s-a scris vreodată. Cînd mă gîndesc la unii din persanii, hinduşii, arabii pe care i-am cunoscut, cînd mă gîndesc la caracterul pe care şi-1 dezvăluiseră, la graţia, la duioşia, la inteligenţa, la sfinţenia lor, scuip pe cuceritorii albi ai universului, pe englezii degeneraţi, pe nemţii căpoşi, pe francezii sclivisiţi, debordînd de sine. Pămîntul este o mare făptură simţitoare, o planetă total saturată de om, o planetă vie care se exprimă bîiguind şi bîlbîind; nu este căminul rasei albe sau al rasei negre, al celei galbene sau al pierdutei rase albastre, ci este căminul *omului* şi toţi oamenii sînt egali în faţa lui Dumnezeu şi îşi vor avea şansa lor, dacă nu acum, atunci peste un milion de ani. Într-o bună zi, micii fraţi arămii din Filipine s-ar putea să înmugurească din nou, indienii ucişi din America de Nord şi de Sud s-ar putea să se deştepte din nou la viaţă, să alerge călări peste cîmpiile pe care s-au durat oraşe ce borăsc foc şi pestilentă. Cine are ultimul cuvînt? *Omul.* Pămîntul este al lui, pentru că el *este* pămîntul, focul lui, apa lui, aerul lui, substanţele lui minerale şi vegetale, spiritul lui care este cosmic, care este nepieritor, care este spiritul tuturor planetelor, care se transformă prin om, prin nesfîrşite semne şi simboluri, prin infinite manifestări. Răbdare, voi căcaţi telegrafici cosmococici, diavoli în aşteptare ca instalaţia să fie cîrpăcită; răbdare, voi murdari cuceritori albi care aţi mînjit pămîntul cu copitele voastre despicate, cu uneltele voastre, armele voastre, germenii voştri de boală; răbdare, voi care huzuriţi numărîndu-vă bănuţii; răbdare, pentru că nu a venit încă sfîrşkul. Ultimul om îşi va spune cuvîntul înainte ca totul sa se năruie.

Trebuie să se facă dreptate pînă la cea din urmă moleculă vie - şi dreptate se va face! Nimeni n-o să poată trage chiulul - şi cu atît mai puţin căcaţii cosmococici din America de Nord.

Cînd a sosit timpul să plec şi eu în concediu - vreme de trei ani nu avusesem nici o vacanţă, atît de zelos eram să asigur succesul companiei! - mi-am luat trei săptămîni în loc de două şi am scris cartea despre cei doisprezece oameni mărunţi. Am scris-o din primul jet, cinci, şapte, uneori opt mii de cuvinte pe zi. Gîndeam că un om, daca vrea să fie scriitor, trebuie să aştearnă cel puţin cinci mii de cuvinte pe zi. Gîndeam că trebuie să spună totul deodată - într-o singură carte - şi apoi să se prăbuşească. Nu ştiam o iotă despre ceea ce înseamnă a scrie. Eram speriat pînă-n măduva oaselor. Dar hotărît să-1 rad pe Horatio Alger din conştiinţa nord-americanilor. Bănuiesc că a fost cea mai»proastă carte pe care a scris-o cineva vreodată. Un tom imens, greşit de la un capăt la celălalt. Dar era prima mea carte şi o iubeam. Daca aş fi avut bani, aşa cum a avut Gide, aş fi publicat- o pe cont propriu. Dacă aş fi avut curajul lui Whitman, aş fi mers s-o vînd singur, din poartă în poartă. Toţi cei cărora le-am arătat-o au declarat că e oribilă. Am *fost* povăţuit să renunţ la ideea de a mai scrie. Urma să învăţ, aşa ca Balzac, că trebuie să scrii volume întregi înainte de a-ţi iscăli numele. Urma să învăţ, şi am facut-o curînd, că, pentru a scrie, trebuie să renunţi la orice altceva şi să nu mai faci nimic alta decît să scrii, că trebuie să scrii şi să scrii şi să scrii, chiar dacă toţi oamenii din lume te sfătuiesc să te laşi, chiar dacă nimeni nu crede în tine. Poate că o faci tocmai pentru că nimeni nu crede în tine; poate că adevăratul secret constă în a-i face pe oameni să creadă. Era firesc ca scrierea mea să fie chinuită, şchioapă, scălîmbă, *oribilă,* cum fusese caracterizată. Era firesc, pentru că eu încercasem la început ceea ce un om de geniu ar fi întreprins doar la sfîrşit. Voiam să spun ultimul cuvînt chiar din start. Era absurd şi totodată patetic. O înfrîngere zdrobitoare, dar mi-a infuzat fier în şira spinării şi sulf în sînge. Învăţasem măcar ce înseamnă să eşuezi. Învăţasem ce înseamnă să te lansezi în ceva prea mare. Astăzi, cînd mă gîndesc la circumstanţele în care am scris acea carte, cînd mă gîndesc la copleşitorul noian de material pe care am încercat să-1 torn în forma ei, cînd mă gîndesc la tot ceea ce am sperat să cuprind în perimetrul ei, mă bat singur pe umăr cu compătimire sau îmi dau nota zece plus. Sunt mîndru că am realizat un asemenea ghiveci infernal; dacă aş fi izbutit, aş fi devenit un monstru. Uneori, numai cît îmi plimb privirea peste notele mele de atunci, sau mă uit doar la puzderia de nume ale persoanelor despre care intenţionam să scriu, mă apucă ameţeala. Fiecare om care mi se înfăţişase venise cu o lume a lui proprie; şi o descărcase pe biroul meu; aşteptîndu-se să o iau şi să o încarc pe umerii mei. Eu nu aveam timp să-mi făuresc o lume proprie; trebuia să stau încremenit ca Atlas, cu picioarele pe spinarea elefantului, iar elefantul cu picioarele pe carapacea broaştei ţestoase. Dacă m-aş fi întrebat pe ce se sprijină broasca ţestoasă, aş fi înnebunit

Nu cutezam să mă gîndesc la nimic altceva decît la „fapte". Ca să pot trece dincolo de fapte, ar fi trebuit să fiu un artist, ori nu devii artist peste noapte. Mai întîi trebuie să fii strivit, să-ţi vezi punctele de vedere conflictuale anihilate. Trebuie să fii aneantizat ca fiinţă umană pentru ca să renaşti ca individ. Trebuie să fi carbonizat şi mineralizat pentru a putea să răsări apoi din ultimul numitor comun al eului tău. Trebuie să treci dincolo de milă, ca să pori simţi cu înseşi rădăcinile făpturii tale. Cu „faptele" nu poţi construi un cer şi un pămînt nou. Nu există „fapte", nu există decît faptul că omul, fiecare om de oriunde din lume, se găseşte pe drumul său spre ordinea supremă. Unii merg pe drumul lung, alţii o iau pe scurtătură. Fiecare om îşi modelează singur destinul, în felul lui, şi nimeni nu-1 poate ajuta, decît arătîndu-i bunătate, generozitate, răbdare. În entuziasmul meu, anumite lucruri, care acum îmi sunt clare, îmi apăreau pe atunci ca inexplicabile. De pildă, mă gîndesc la Carnahan, unul din cei doisprezece oameni pe care i-am ales pentru cartea mea. Era ceea ce se numeşte un curier model. Era absolventul unei universităţi prestigioase, avea o inteligenţă remarcabilă şi un caracter exemplar. Lucra optsprezece pînă la douăzeci de ore pe zi şi cîştiga mai mult decît

toţi ceilalţi curieri. Clienţii pe care-i servea ne trimiteau scrisori de mulţumire în care-1 ridicau în slăvi; i se oferiseră servicii bune, pe care le refuzase dintr-un motiv sau altul. Trăia pe sponci, trimiţîndu-şi cea mai mare parte din salariu soţiei şi copiilor care locuiau în alt oraş. Avea două vicii: băutura şi dorinţa de a reuşi. Totuşi, putea s-o ţină un an întreg fără să pună un strop pe limbă, dar şi cînd îl punea, se îmbăta criţă. De două ori dăduse faliment în Wall Street şi totuşi, înainte de a-mi fi solicitat mie slujba, nu reuşise să ajungă decît paracliser într-o biserică dintr-un orăşel de provincie. Fusese dat afară de acolo pentru că se înfruptase din vinul sfinţit şi trăsese toată noaptea clopotele bisericii. Era loial, sincer, serios. Aveam o încredere instinctivă în el, şi încrederea mea s-a dovedit îndreptăţită prin statutul lui de serviciu fără cusur. Şi totuşi, şi-a împuşcat cu sînge rece soţia şi copiii, după care şi-a tras şi el un glonţ. Din fericire, nici unul dintre ei n-a murit; au zăcut laolaltă la spital şi pe urmă s-au vindecat. După ce el a fost transferat la temniţă, m-am dus să-i văd soţia ca să-i cer să-i ajute. M-a refuzat categoric. Mi-a povestit despre el că era cel mai josnic ticălos, cel mai crud nemernic care văzuse vreodată lumina zilei şi ar fi vrut să-1 ştie spînzurat. Am stăruit două zile pe lingă ea, dar era de neînduplecat. M-am dus la închisoare şi am discutat cu el la vorbitor. Am constatat că devenise deja popular printre gardieni şi obţinuse cîteva privilegii. Nu era cîtuşi de puţin doborît. Dimpotrivă, spera să profite de perioada de detenţie pentru a „studia" managementul vînzărilor. Spera ca după eliberare să ajungă cel mai bun negustor din America. Aş putea afirma că părea aproape fericit. Mi-a cerut să nu-mi fac griji, că o să se descurce foarte bine. M-a asigurat că toată lumea se poartă frumos cu el şi nu are de ce să se plîngă. Cînd am plecat de acolo mă simţeam năucit. M-am dus la cea mai apropiată plajă, ca să mă destind într-o partidă de înot. Totul mi se înfăţişa într-o nouă lumină. Aproape că am uitat să mă întorc acasă, atît de absorbit eram de speculaţiile asupra acestui individ. Cine ar fi putut spune că tot ce i se întîmplase nu era spre binele său ? Poate că avea să iasă din închisoare nu negustor ci un evanghelist proaspăt convertit. Nimeni nu ar fi putut să prevadă ce avea să devină. Şi nimeni nu l-ar fi putut ajuta, pentru că el îşi făurea destinul în felul lui propriu.

Şi pe urmă a mai fost un altul, un hindus pe nume Guptal. Nu numai că era un model de bună purtare, dar de-a dreptul un sfînt Pasiunea lui era flautul şi cînta de unul singur în cămăruţa sa sordidă. Şi într-o bună zi a fost găsit gol puşcă, cu beregata tăiată de la o ureche la cealaltă şi cu flautul alături de el, pe pat. La înmormîntare, vreo duzină de femei îl jeleau de mama focului, printre ele şi soţia portarului care-1 omorîse. Aş fi putut scrie un volum numai despre tînărul ăsta, care era cel mai blînd şi mai sfînt din cîţi întîlnisem, care niciodată nu supărase pe cineva şi nu luase nimănui nimic, dar care săvîrşise greşeala capitală de veni în America pentru a răspîndi credinţa în pace şi iubire.

Pe urmă a mai fost Dave Olinski, alt curier de încredere, harnic, care nu se gîndea la altceva decît la muncă. Avea însă o slăbiciune tataia: vorbea prea mult. Cînd mi s-a prezentat mie, bătuse deja de cîteva ori întreg globul şi făcuse tot ce se poate închipui pentru a cîştiga o pîine. Ştia vreo douăsprezece limbi şi se mîndrea cu abilitatea lui lingvistică. Era unul din oamenii aceia pe care-i surpă propriul lor entuziasm şi propria lor dăruire. Voia să-i ajute pe toţi, să le arate cum se reuşeşte în viaţă. Şi cerea mai multă muncă decît îi puteam oferi noi – era hrăpăreţ în ce priveşte munca. Poate că atunci cînd l-am trimis la oficiul din Cartierul de Est ar fi trebuit să-1 avertizez că o să lucreze într-un mediu de oameni duri, dar pretindea că ştie atît de multe şi insista atîta să lucreze în acel district (din cauza cunoaşterii lui de limbi străine), încît nu i-am mai spus un cuvînt. Am gîndit doar.că o să descopere el cum stăteau lucrurile. Şi, într-adevăr, n-a trecut mult pînă a dat de belea, într-o zi a intrat o puşlama de evreu din vecinătate, care i-a cerut un formular. Nu i-a plăcut tonul pe care tînărul i-a cerut formularul şi i-a răspuns că ar trebui să vorbească mai politicos. Drept care s-a pomenit cu o directă în ureche. Ceea ce 1-a făcut şi mai vorbăreţ şi, ca urmare, s-a ales cu un asemenea pumn în bărbie de şi-a înghiţit dinţii, iar falca i s-a spart în trei locuri. Şi totuşi nu s-a

astîmpărat. Ca un nătăfleţ ce era, s-a dus la poliţie şi a făcut reclamaţie. O săptămînă mai tîrziu, în timp ce moţăia pe o bancă, o şleahtă de mardeiaşi a dat buzna în oficiu şi l-au stîlcit în bătăi. I-au zdrobit capul, încît creierii lui arătau ca o omletă. Ca să pună capac, au golit şi seiful şi l-au întors cu susu-n jos. Dave a murit în drum spre spital. I s-au găsit cinci sute de dolari în vîrful ciorapului... Pe urmă au mai fost Clausen cu soţia lui, Lena. A venit cu ea cînd a solicitat slujba. Lena ţinea un prunc în braţe şi alţi doi i se agăţau de poale. Îmi fuseseră trimişi de o agenţie de asistenţă socială. L-am trecut în serviciul curierilor de noapte, ca să poată avea un salariu fix. Cîteva zile mai tîrziu am primit o scrisoare de la el, o scrisoare ţicnită, în care-mi cerea să-i scuz absenţele, întrucît a trebuit să se prezinte la raport ofiţerului de poliţie care-1 eliberase pe cuvînt de onoare. După aceea mi-a sosit o altă scrisoare în care mi se plîngea că nevastă-sa refuză să se mai culce cu el de teamă să nu rămînă iar însărcinată şi poate c-aş vrea să vin pe la ei şi să încerc s-o conving să se culce cu el. M-am dus la ei acasă - o pivniţă în cartierul italienesc. Arăta ca un adevărat balamuc. Lena era din nou însărcinată - prin luna a şaptea - şi părea să oscileze pe marginea imbecilităţii. M-a informat că s-a hotărît să doarmă pe acoperiş pentru că în pivniţă se sufoca de căldură şi pentru că nu mai voia ca el s-o atingă. Cînd i-am explicat că în starea de faţă aceasta nu mai avea nici o importanţă, s-a holbat la mine şi a rînjit. Clausen luptase pe front şi poate că gazul îl cam îndobitocise - în orice caz făcea spume la gură. O ameninţa că-i sparge capul dacă nu coboară de pe acoperiş. Insinua că doarme acolo ca să se culce cu cărbunarul care locuia în pod. Cuvinte care îi aduseră din nou Lenei pe buze rînjetul acela batracian, lipsit de veselie. Clausen şi-a ieşit din fire şi i-a tras un picior în fund. Lena, mînioasă, a părăsit încăperea şi şi-a luat şi plozii. Clausen a strigat după ea să nu îndrăznească să se mai întoarcă vreodată. După care a deschis un sertar şi a scos un pistol Colt, mare. Mi-a spus că-1 ţinea pentru cazul cînd ar avea vreodată nevoie de el. Mi-a mai arătat şi cîteva pumnale şi un ciomag pe care şi-1 confecţionase singur. Pe urmă s-a pornit să bocească. Mi-a mărturisit că nevastă-sa îl făcea de rîs. Se săturase să mai muncească pentru ea fiindcă se culca în dreapta şi-n stînga cu toţi handralăii din cartier. Copiii nu erau ai lui pentru că el chiar dacă ar vrea n-ar mai putea să facă un copil. Şi chiar a doua zi, în timp ce Lena era plecată după cumpărături, Clausen a urcat copiii pe acoperiş şi le-a sfărîmat ţestele cu ciomagul pe care mi-1 arătase. După aceea s-a aruncat şi el de pe acoperiş, cu capul în jos. Cînd Lena a sosit acasă şi a văzut cele întîmplate, şi-a pierdut minţile. A fost nevoie să se cheme o ambulanţă şi să i se pună cămaşa de forţă.

... A mai fost şi Schuldig, şobolanul acela care petrecuse douăzeci de ani la închisoare pentru o crimă pe care nu o săvîrşise. Fusese bătut la sînge ca să mărturisească, după care urmaseră întemniţarea în singurătate, foamea, torturile, perversităţile, drogurile. Cînd, în cele din urmă, îl eliberaseră, nu mai era o făptură umană. Mi-a descris într-o seară ultimele treizeci de zile de temniţă, chinurile aşteptării de a fi eliberat. În viaţa mea n-am auzit ceva mai impresionant; n-aş fi crezut că o fiinţă omenească poate supravieţui unor asemenea torturi. Şi odată eliberat, a început să fie bîntuit de spaima că s-ar putea să fie forţat să săvîrşească o crimă, pentru a fi trimis din nou la închisoare. Se văita că ar fi urmărit, spionat, filat în permanenţă. Spunea că „ei" îl împingeau să facă anumite lucruri, fără voia lui. „Ei" erau copoii care-1 urmăreau, plătiţi ca să-1 aducă înapoi la pîrnaie. Noaptea, cînd dormea, îi şuşoteau în ureche. Şi nu putea face nimic împotriva lor pentru că mai întîi îl hipnotizau. Uneori îi vîrau droguri sub pernă şi-i aşezau alături un revolver sau un cuţit. Voiau să-1 determine să ucidă un nevinovat, pentru ca de astă dată să aibă un motiv real pentru a-l întemniţa. Şi starea asta i se agrava din zi în zi. Într-o noapte, după ce hoinărise ore întregi cu un pachet de telegrame în buzunar, s-a dus direct la un poliţist şi a cerut să fie închis. Nu-şi putea aminti nici de numele lui, nici de adresă, nici de biroul pentru care lucra. îşi pierduse total identitatea. Repeta doar întruna: „Sînt nevinovat... Sînt nevinovat". L-au condamnat iar pentru ultragiu de gradul trei. Dar el a sărit în picioare şi a urlat ca un dement; „Am să mărturisesc., am să mărturisesc totul!"- şi a

început să depene o crimă după alta. A ţinut-o aşa preţ de trei ore. Apoi, brusc, în mijlocul unei mărturisiri sfişietoare, s-a oprit abrupt, şi-a plimbat privirea de jur împrejur ca un om care tocmai ar fi intrat în încăpere, după care, cu rapiditatea şi forţa de care numai un nebun poate da dovadă, a executat un salt formidabil *in* cameră şi şi-a zdrobit capul de zidul de piatră.
... Relatez aceste întîmplări concis şi în grabă, aşa cum îmi vin în minte; memoria mea e încărcată cu mii de detalii, miriade de chipuri, gesturi, povestiri, confesiuni, toate îngemănate, întrepătrunse, împletite, asemenea fantasticei faţade sinuoase a unui templu hindus, durat nu din piatră ci din experienţa cărnii omeneşti, un imaginar edificiu monstruos, clădit în întregime din realităţi şi totuşi nefiind o realitate în sine, ci mai curînd receptacolul ce conţine misterul fiinţei umane. Mintea mea rătăceşte spre clinica unde din ignoranţă, dar cu bună credinţă, i-am internat pe unii dintre cei mai tineri, ca să fie tămăduiţi. Pentru evocarea atmosferei din acel loc nu mă pot gîndi la o imagine mai sugestivă decît tabloul lui Hieronymus Bosch în care magicianul, în maniera unui dentist care ar extrage un nerv viu, e reprezentat ca un vindecător de nebuni. Toate bazaconiile şi şarlataniile practicienilor noştri ştiinţifici au atins apogeul în persoana suavului sadic care conducea clinica, sub oblăduirea şi cu sprijinul legii. Un adevărat Caligari, doar că nu purta pălăria conică. Pretinzînd că înţelege funcţiile secrete ale glandelor, dotat cu forţa unui monarh medieval, indiferent la suferinţele pe care le pricinuia, ignorînd orice în afara cunoştinţelor lui medicale, lucra pe organismul uman asemenea unui instalator care dezgroapă nişte conducte subterane. Pe lîngă otrăvurile pe care le turna în sistemul nervos al pacienţilor, recurgea la pumnii şi la genunchii lui ori de cîte ori era cazul. Orice justifica o „reacţie". Dacă victima era inertă şi apatică, răcnea la pacient, îi trăgea palme, îl ciupea de braţ, îl lovea, îi ardea ghionti. Dacă, dimpotrivă, pacientul era prea energic, folosea aceleaşi metode, dar cu un zel sporit Ceea ce simţea bolnavul nu avea nici o importanţă pentru el, şi orice reacţie reuşea să obţină constituia o demonstraţie sau o manifestare a legilor ce guvernează activitatea şi secreţiile glandelor interne. Scopul tratamentului sau era acela de a-1 reda pe pacient societăţii. Dar indiferent cît de repede ar fi acţionat el, indiferent dacă avea izbînzi sau nu, societatea îi vărsa zi de zi în poală tot mai mulţi inadaptaţi. Unii dintre aceştia erau atît de perfect antisociali, încît în momentul cînd îi plesnea zdravăn în obraz pentru a declanşa proverbiala reacţie, ei îi răspundeau cu un pumn în bărbie sau cu un genunchi în testicule. Ce-i drept e drept - majoritatea pacienţilor erau întocmai cum îi definea el: criminali incipienţi. Dar, după el, întregul continent era în derivă - este încă în derivă - şi nu numai glandele interne trebuie puse la punct ci şi întregul eşafodaj, armătura, structura osoasă, creierul mare, creierul mic, coccisul, laringele, pancreasul, ficatul, intestinul gros, intestinul subţire, inima, rinichii, testiculele, uterul, trompele uterine, toată blestemata de maşinărie. Întreaga ţară e stăpînită de fărădelegi, e violentă, explozivă, demonică. Răul pluteşte în aer, în climat, în ultragrandioasele peisaje, în pădurile de piatră culcate orizontal, în rîurile spumegînde care muşcă stîncile canioanelor, în distanţele supranormale, în supraomeneştiie deserturi aride, în recoltele extraluxuriante, în fructele monstruoase, în, amestecul de sînge exotic, în labirintul de Culte, secte, credinţe, în opunerea de legi şi de limbaje, în contradicţia de temperamente, principii, necesităţi, cerinţe. Continentul colcăie de violenţă subterană, e împînzit de osemintele monştrilor antediluvieni şi ale raselor umane pierite, de misterele înfăşurate în blesteme, uneori atmosfera e atît de galvanizată, încît sufletul e provocat să-şi abandoneze trupul şi s-o ia razna. Şi totul se năpusteşte ca ploaia - cu găleata - sau nu vine deloc. Întregul continent e un vulcan gigantic cu craterul vremelnic mascat de o panoramă mişcătoare, alcătuită în parte din vis, în parte din teamă, în parte din disperare. Din Alaska şi pînă-n Yucatan e acelaşi lucru. Natura domină Natura biruie. Pretutindeni aceeaşi inexorabilă nevoie de a măcelări, de a răsturna, de a prăda. Aparent oamenii sînt buni, deschişi la fire - sănătoşi, optimişti, curajoşi. Dar pe dinăuntru sînt viermanoşi. Doar o scînteie şi fac explozie.

Adeseori se întîmplă, ca în Rusia, să apară cîte un om cu capsa pusă. S-a trezit, uite aşa, ca lovit de streche. În nouă din zece cazuri e vorba de un om cumsecade, un ins pe care-1 plăcuseră toţi. Dar cînd 1-a apucat damblaua, nimic nu 1-a mai putut opri. Asemenea unui cîine turbat, cel mai bun lucru pe care-1 poţi face pentru el este să-1 împuşti pe loc. De regulă aşa ceva se întîmplă cu indivizi paşnici. Într-o bună zi îşi ies din minţi, în America oamenii îşi ies în mod constant din minţi. Şi au nevoie de un debuşeu ca să-şi verse nebunia, setea de sînge. Europa îşi varsă mereu sîngele în războaie. Dar America e pacifistă şi canibalică. Văzută din exterior pare a fi un dulce fagure de miere în care albinele roiesc cuprinse de frenezia hărniciei; dar înăuntru nu-i decît un abator, în care fiecare îşi mănîncă vecinul de viu. şi-i suge măduva din oase. La modul superficial pare o lume cutezătoare, masculină; şi de fapt e un bordel mînuit de femei, în care băştinaşii fac pe peştii şi afurisiţii de străini vînd carne vie. Nimeni nu ştie ce înseamnă să şezi în fund şi să fii mulţumit. Asta se întîmplă numai în filme, unde totul e falsificat, pînă şi focurile iadului. Întregul continent doarme buştean dar în somnul lui se deapănă un grandios coşmar.

Şi nimeni n-a dormit mai adînc decît mine în mijlocul acestui coşmar. Războiul, cînd a survenit, nu mi-a produs decît un soi de zumzăit slab în ureche. Asemenea compatrioţilor mei, eram pacifist şi canibal. Milioanele de indivizi răpuşi în măcel s-au dizolvat într-un nor, aşa cum s-au dizolvat aztecii şi incaşii şi indienii piele-roşie şi bizonii. Oamenii se prefăceau a fi profund impresionaţi, dar nu erau. Doar că se răsuceau agitaţi în aşternut. Însă nimeni nu şi-a pierdut pofta de mîncare, nici nu s-a ridicat să tragă clopotul de alarmă. Ziua în care am realizat pentru prima oară că avusese loc un război s-a ivit la vreo şase luni după armistiţiu. Mă aflam într-un tramvai de pe linia străzii 14. Unul dintre eroii noştri, un băiat din Texas cu un şirag de medalii aliniate pe piept, a zărit un ofiţer trecînd pe trotuar. Şi privelişte a ofiţerului 1-a făcut să-şi piardă minţile. Avea şi el gradul de sergent, dar exista probabil un motiv serios să se înfurie. Oricum, la vederea ofiţerului, 1-a apucat asemenea turbare, încît a sărit de pe scaun şi a început să înjure de mama focului guvernul, armata, civilii, pasagerii din tramvai, pe toţi şi pe toate. Şi mai zicea că dacă s-ar declara un nou război, pe el unul nu l-ar mai putea tîrî nici cu douăzeci de cai. O să aştepte să-i vadă crăpînd pe toţi nemernicii înainte de a se mai duce el pe front; zicea că nu dă nici o ceapă degerată pe toate medaliile cu care l-au decorat şi, ca să ilustreze afirmaţia, şi-a smuls tinichelele din piept şi le-a zvîrlit pe fereastră; repeta că dacă s-ar mai găsi vreodată într-un tranşeu cu un ofiţer, l-ar împuşca în spate ca pe un cîine împuţit şi asta era valabil şi pentru generalul Pershing sau oricare alt general. A mai înşirat o grămadă de lucruri, condimentate cu înjurături deocheate, culese de pe front şi nimeni n-a scos o vorbuliţă ca să-1 contrazică. Şi cînd, în sfîrşit, a isprăvit, am simţit şi eu pentru prima oară că avusese loc un război şi că omul acela pe care-1 ascultasem luase parte la ei şi că, în ciuda vitejiei lui, războiul îl prefăcuse într-un laş, iar acum, dac-ar fi să mai omoare, ar face-o cu ochii deschişi şi cu sînge rece, şi nimeni n-ar îndrăzni să-1 trimită la scaunul electric, pentru că el îşi făcuse datoria faţă de semenii lui, anume aceea de a-ţi nega propriile tale instincte sacre, aşa încît totul era bine şi drept, pentru că o crimă spală pe alta, în numele lui Dumnezeu, al patriei şi al umanităţii, pacea fie cu voi toţi! Şi a doua oară cînd am simţit realitatea războiului a fost în ziua în care ex-sergentul Griswold, unul dintre curierii noştri de noapte, şi-a ieşit din ţîţîni şi a făcut ţăndări biroul unei staţii. L-au trimis pachet la mine ca să-1 dau afară, dar n-am avut inimă să-1 concediez. Realizase o operă de distrugere atît de perfectă, încît îmi venea mai curînd să-1 iau în braţe şi să-1 strîng la piept; speram în adîncul sufletului meu că o sa se ducă şi la etajul douăzeci şi cinci, sau unde dracu erau bîrlogurile preşedintelui şi vicepreşedintelui, şi că o să mătură toată şleahta. Dar, în numele disciplinei, şi pentru a menţine blestemata de farsă, trebuia să-1 pedepsesc într-un fel, ca să nu fiu eu pedepsit pînă la urmă. Aşa încît, neştiind ce să fac ca să-1 ating cît mai puţin, l-am scos de pe statul curierilor cu comision şi l-am trecut pe cel al salariilor- fixe. Ceea ce 1-a supărat

foarte tare şi, neînţelegînd dacă eram de partea lui sau împotriva lui, mi-a trimis prompt o scrisoare în care mă ameninţa că peste o zi sau două o să-mi facă o vizită şi mă statuia să fiu atent pentru că avea de gînd să mă jupoaie de viu. Adăuga că o să vină după orele de serviciu şi, dacă mi-era frică, n-aveam decît să mă înconjur de cîţiva oameni de pază. Ştiam că nu glumeşte şi cînd am lăsat scrisoarea din mînă, mi s-au tăiat genunchii. Totuşi, l-am aşteptat singur, simţind că ar fi şi mai laş din partea mea dacă mi-aş asigura o protecţie. Era o experienţă ciudata. Probabil că, din clipa în care mă văzuse, îşi dăduse seama că sunt un ticălos, un ipocrit mincinos şi împuţit, aşa cum mă numise în scrisoare. Eram aşa pentru că şi el era cum era, adică cu nimic mai bun decît mine. Probabil înţelesese pe dată că ne aflam amîndoi în aceeaşi barcă şi că afurisita de barcă era spartă şi lua apă. Am citit acest lucru în ochii lui cînd a intrat cu paşi mari în birou, aparent furios, spumegînd de mînie, dar pe dinăuntru răcit, stins, moale şi aerian. Cît despre mine, orice rest de frică mi s-a evaporat în clipa cînd l-am văzut intrînd. Simplul fapt că mă aflam acolo singur şi liniştit, mai slab decît el, mai puţin în stare de a mă apăra, îmi conferea superioritate asupra lui. Nu pentru c-aş fi dorit asemenea superioritate. Dar aşa stăteau lucrurile şi, fireşte, am profitat. In momentul în care s-a aşezat pe scaun, s-a domolit şi s-a îmbunat. Nu mai era un bărbat în toată firea, ci un copil mare. Probabil că fuseseră milioane ca el, copii mari cu mitraliere în mîini, în stare să radă regimente întregi de pe faţa pămîntului fără ca măcar să clipească, dar odată înapoiaţi în tranşeele vieţii, lipsiţi de arma, lipsiţi de un duşman bine determinat, vizibil, deveneau subit neajutoraţi ca furnicile. Şi totul se învîrteşte în jurul problemei hranei. Hrana şi chiria - astea-s unicele obiective ale luptei - dar nu există o cale, o cale bine determinată, vizibilă, pe care să lupţi. E ca şi cum ai vedea o armată puternică şi bine echipată, capabilă să nimicească totul în drum, căreia însă i s-a ordonat să se retragă zilnic, să se retragă şi să se retragă şi să se retragă, pentru că aceasta era soluţia strategică, chiar dacă însemna sa piardă teren, să piardă armament, muniţii, provizii, să-şi piardă somnul şi curajul, să-şi piardă pînă la urmă însăşi viaţa. Oriunde erau oameni care luptau pentru hrană şi chirie, avea loc şi această retragere, în ceaţă, în beznă, fără alt *motiv* omenesc decît că era soluţia strategică. Însemna să mănînci inima din om. A lupta e uşor; dar a lupta pentru hrană şi chirie e ca şi cum ai ţine piept unei oşti de fantome. Tot ce poţi fiice este să te retragi şi, în timp ce te retragi, îţi vezi propriii fraţi doborîţi unul după altul, în tăcere, misterios, în ceaţă, în beznă, şi nu poţi face nimic. Omul era atît de confuz, atît de perplex, atît de buimăcit şi de răvăşit, încît şi-a îngropat capul în braţe şi a plîns pe biroul meu. Şi în timp ce era scuturat de sughiţuri, telefonul a sunat, biroul vicepreşedintelui - niciodată nu-i vicepreşedintele în persoană ci biroul lui - care mi-a cerut concedierea imediată a omului ăstuia, Griswold, iar eu am răspuns „Da, domnule!" şi am închis. Nu i-am spus un cuvînt lui Griswold, m-am dus cu el la casa lui şi am luat masa împreună cu soţia şi copiii săi. Şi cînd am plecat de la el, mi-am zis că dacă va trebui să-1 dau afară, cineva o să plătească pentru treaba asta - şi, în orice caz, voiam să aflu mai întîi de la cine venea ordinul şi de ce. Înfierbîntat şi morocănos, a doua zi dimineaţa am urcat direct la biroul vicepreşedintelui, am cerut să-1 văd şi l-am întrebat: „Dumneavoastră aţi dat ordinul şi de ce?" Şi înainte de a-i oferi şansa să nege sau să-mi explice motivul, i-am trîntit în faţă o scurtă prelegere despre război, care nu i-a făcut plăcere şi pe care n-a putut-o îndura - şi, dacă nu vă convine domnule Will Twilldilliger, n-aveţi decît să ne luaţi slujba, slujba mea şi slujba lui, şi să vă ştergeri la cur cu ele - şi cu aceste cuvinte, am ieşit din birou. M-am întors la abator şi la munca mea obişnuită. Mă aşteptam, desigur, ca pînă la sfîrşitul zilei să mă concedieze. Dar nu s-a întîmplat aşa. Nu, spre surprinderea mea, am primit un telefon de la directorul general care m-a sfătuit să iau lucrurile mai uşor, să mă calmez, da, să nu-mi pun Ia inimă, să nu fac nimic pripit, că o să vedem noi cum stau treburile, etc. Presupun că încă mai văd cum stau treburile, pentru că Griswold şi-a văzut mai departe de slujbă ca de obicei - ba chiar l-am promovat în muncă, facîndu-1 funcţionar, ceea ce era o măgărie pentru că un funcţionar cîştigă mai puţin decît un curier, dar lui i-a gîdilat orgoliul şi i-a mai domolit

recalcitranţa. Uite, asta i se întîmplă unui om care-i erou doar în somn. Cînd coşmarul nu-i îndeajuns de cumplit încît să te trezească, nu faci decît să te retragi în continuare, şi sfîrşeşti sau pe o bancă în parc sau ca vicepreşedinte. E unul şi acelaşi lucru, o aiureală blestemată, o farsă, un fiasco de la un cap la altul. Ştiu pentru că şi eu am trăit coşmarul, dar eu m-am deşteptat. Şi cînd m-am deşteptat, am ieşit din el. Am ieşit pe aceeaşi poartă pe care intrasem - fără să spun măcar „Cu permisiunea Dvs., domnule!"

Lucrurile se petrec instantaneu, dar mai întîi trebuie să parcurgi un lung proces. Cînd se întîmplă ceva, tu nu sesizezi decît explozia şi secunda care o precede. Dar totul se petrece conform legii - şi în deplin consens şi colaborare cu întregul cosmos, înainte de a mă fi putut trezi şi de a exploda, bomba a trebuit să fie bine confecţionată, bine amorsată. După ce am pus totul în ordine pentru păcătoşii de la etajele de mai sus, a trebuit să fiu smuls de pe şaua mea înaltă, zvîrlit de colo-colo ca o minge de fotbal, călcat în picioare, strivit, umilit, pus în lanţuri, în cătuşe, redus la neputinţă, ca o piftie. Întreaga mea viaţă nu am simţit nevoia să am prieteni, dar în acea anume perioadă prietenii răsăriseră în jurul meu ca ciupercile. Niciodată nu aveam un moment de singurătate. Dacă mă duceam seara acasă, spetind să am parte de puţină odihnă, găseam pe cineva aşteptînd să mă vadă. Uneori mă aştepta o adevărată bandă de amici, cărora părea să le pese prea puţin dacă mă întorc acasă sau nu. Şi fiecare grup de prieteni noi îi dispreţuia pe cei mai vechi. Stanley, de pildă, îi dispreţuia pe toţi. Nici Ulric nu-i suporta pe ceilalţi. Tocmai se întorsese din Europa după o absenţă de cîţiva ani. Nu ne prea văzusem din adolescenţă şi apoi, într-o bună zi, absolut din întîmplare, ne-am întîlnit pe stradă. Ziua aceea a fost importantă în viaţa mea, pentru că mi-a deschis fereastra spre o nouă lume, o lume pe care o visasem adeseori dar pe care nu sperasem să o văd vreodată. Îmi amintesc cu precizie că ne oprisem la colţul dintre Sixth Avenue şi strada 49 şi că era pe înserat. Amintirea e atît de vie pentru că mi se părea total discordant, aberant, să asculţi pe cineva vorbindu-ţi despre Etna şi Vezuviu şi Capri şi Pompei şi Maroc şi Paris în colţul dintre Sixth Avenue şi strada 49 din Manhattan. Îmi aduc aminte de felul în care privea în jur cît vorbea, ca un om care nu-şi dădea prea bine seama de ce se întîmplă cu el, dar care intuia vag că făcuse o mare greşeală întorcîndu-se în ţară. Ochii lui păreau să spună tot timpul: „Astea nu au nici o valoare, absolut nici o valoare". Nu rostea aceste cuvinte, dar îmi repeta întruna: „Sînt sigur că ţi-ar plăcea. Sînt sigur că ăsta-i locul pentru tine." Cînd m-am despărţit de el eram năucit. Abia aşteptam să-1 văd din nou. Voiam să ascult iarăşi totul de la început, pînă în cele mai mărunte detalii. Nimic din ce citisem pînă atunci despre Europa nu putea egala strălucitele descrieri desprinse de pe buzele prietenului meu. Şi totul îmi părea cu atît mai miraculos cu cît amîndoi ne formasem şi ieşisem din acelaşi mediu. El reuşise pentru că avea prieteni bogaţi şi pentru că se pricepuse să-şi chivernisească banii. Eu nu întîlnisem niciodată un om bogat, care să fi călătorit, care să fi avut bani în bancă. Şi toţi prietenii mei erau la fel ca mine - trăiau de azi pe mîine, fără să se gîndească măcar o clipă la viitor. O'Mara, da, călătorise mult, aproape în lumea întreagă, dar în chip de vagabond – cerşetor sau cînd fusese înrolat în armată, ceea e şi mai rău decît a fi vagabond. Prietenul meu Ulric era primul om cunoscut de mine care călătorise cu adevărat. Şi ştia cum să vorbească despre experienţele pe care le trăise.

Ca urmare a acelei întîlniri întîmplâtoare de pe stradă ne-am văzut des după aceea, timp de cîteva luni. Venea pe la mine după masa de seară şi ne plimbam împreună în parcul din apropiere. Cu cîtă sete îl ascultam! Cel mai infim detaliu legat de acea cealaltă lume mă fascina. Chiar şi acum, după ani şi ani de zile, chiar şi acum cînd cunosc Parisul ca pe o carte deschisă, imaginea lui despre Paris îmi stăruie în faţa ochilor, încă vie, încă reală. Uneori, cînd străbat repede oraşul într-un taxi, după ploaie, surprind străfulgerări, privelişti fugitive din acel Paris pe care mi-1 descrisese el; scurte instantanee, cînd trec pe lîngă Tuileries poate sau cînd întrezăresc Montmartre ori Sacre Coeur, cînd traversez Rue Laffitte în ultimele

reflexe sîngerii ale asfinţitului. ,,Un simplu băiat din Brooldynf. Aceasta era formula pe care o folosea uneori cînd se jena de inabilitatea lui de a se exprima mai sugestiv. Şi eu eram un simplu băiat din Brooklyn, ceea ce vea să spună unul dintre cei mai de pe urmă şi mai de jos oameni. Dar acum cînd pribegesc frecîndu-mi coatele de omenire, rareori mi-e dat să întîlnesc vreun om care să poată descrie cu atîta drag şi cu atîta acurateţe ceea ce a văzut şi a simţit. Serilor acelora petrecute în Prospect Park cu vechiul meu prieten Ulric li se datorează, mai mult decît oricărui alt lucru, faptul că mă aflu azi aici. Majoritatea locurilor pe care mi le-a descris nu le-am văzut încă, pe unele dintre ele poate nici n-am să le văd vreodată. Dar ele vieţuiesc în mine, calde şi vibrante, aşa cum le-a creat el în hoinărelile noastre prin parc

În aceste discuţii despre cealaltă lume se împleteau întreaga substanţă şi întreaga textură a operei lui Lawrence. Adeseori, după ce parcul se golea de vizitatori, noi doi continuam să stăm pe o bancă, discutînd despre natura ideilor lui Lawrence. Acum cînd mă gîndesc la discuţiile noastre, îmi dau seama cît eram de confuz, căt de jalnic de ignorant în ce priveşte sensul adevărat al cuvintelor lui Lawrence. Dacă le-aş fi înţeles într-adevăr, poate că viaţa mea ar fi luat alt curs. Mulţi dintre noi îşi trăiesc cea mai mare parte din viaţă scufundaţi. In ce mă priveşte, pot afirma categoric că nu am ieşit la suprafaţă decît după ce am părăsit America. Poate că nu-i vina Americii, dar cert este că nu am deschis ochii larg şi clar şi pe deplin pînă cînd nu m-am izbit de Paris. Şi poate că acest lucru s-a întîmplat numai pentru că am renunţat la America, am renunţat la trecutul meu.

Prietenul meu Kronsky obişnuia să mă dojenească în legătură cu stările mele de „euforie". Era un fel mascat de a-mi reaminti, cînd eram din cale afară de vesel, că a doua zi aveam să fiu lovit de o neagră depresiune. Era adevărat. Trăiam numai în suişuri şi coborîşuri. Lungi perioade de mohoreală şi de melancolie, urmate de cascade de veselie, de inspiraţie ca în transă. Niciodată nu atinsesem un nivel la care să fiu eu însumi. Poate să sune ciudat, dar niciodată nu eram eu însumi. Eram fie un anonim, fie persoana numită Henry Miller ridicata la puterea *n*. În această din urmă dispoziţie, de pildă, aş fi fost în stare să-i torn lui Hymie o carte întreagă în timpul unei călătorii cu trenul suspendat. Lui Hymie, care n-ar fi bănuit niciodată că sînt şi altceva decît un bun şef de personal. Parcă-1 văd şi acum cu ce ochi se holba la mine o dată cînd mă aflam într-una din stările mele de „euferie". Ne urcasem în vagon la podul Brooklin, ca să ne ducem într-un apartament din Greenpoint, unde ne aştepta o pereche de paţachine neţesălate. Hymie începuse să-mi îndruge, ca de obicei, despre ovarele nevesti-sii. în primul rînd nu ştia ce înseamnă ovare, aşa încît a trebuit să-i explic la modul brut, elementar. Şi în mijlocul explicaţiilor mi s-a părut deodată atît de profund tragic şi ridicol că Hymie nu ştia ce înseamnă ovare, încît m-am simţit de-a dreptul îmbătat, îmbătat de parc-aş fi dat pe gît un sfert de whisky. De la ideea ovarelor bolnave a germinat, cu iuţeala fulgerului, o luxurianţă tropicală, alcătuită din cel mai eterogen asortiment de nimicuri şi ciudăţenii în miezul cărora, bine plasaţi, aş spune zdravăn plasaţi, se aflau Dante şi Shakespeare. În aceeaşi clipă însă mi-am revăzut subit propriul meu proces de gîndire care încolţise cam pe la jumătatea podului Brooklyn şi pe care cuvîntul „ovare" îi întrerupsese brusc. Mi-am dat seama că tot ceea ce-mi înşirase Hymie înainte de a rosti cuvîntul „ovare", cursese pe lingă mine că nisipul presărat printre degete. Ceea ce începusem eu, la mijlocul podului Brooklyn, era ceea ce începusem de atîtea ori în trecut, de obicei cînd mă duceam la prăvălia tatălui meu, adică o performanţă pe care o executam ca în transă. Pe scurt, ceea ce începusem eu era o carte a ceasurilor, a plictisului şi a monotoniei vieţii mele, în viitoarea unei activităţi febrile. De ani de zile nu mă mai gîndisem la această carte pe care obişnuiam să o scriu zi de zi în drum de la Delancey Street la Murray Hill. Şi acum, traversînd podul, la ceas de asfinţit, cu zgîrie-norii scînteind ca nişte cadavre fosforescente, amintirea trecutului mi s-a instalat în minte... amintirea traversării podului în sus şi în jos, în drum spre o slujbă care era moarte şi îndărăt spre casa care era o morgă, recitind Faust, privind din trenul suspendat, jos, în cimitir, scuipînd din trenul suspendat în cimitir, în fiecare zi acelaşi paznic

de peron, un imbecil, şi ceilalţi imbecili citindu-şi ziarele în tren, noi zgîrie-nori înălţîndu-se, noi morminte în care să munceşti şi să mori, iahturile plutind dedesubt, Fall River line, Albany Day Line, pentru ce mă duc la slujbă, ce o să fac diseară, sexul cald de lîngă mine şi o să pot să-mi vîr degetele în vintrele ei, să fug şi să mă fac cowboy, să-mi încerc norocul în Alaska, minele de aur, să plec şi să străbat lumea, nu muri încă, aşteaptă o altă zi, o lovitură norocoasă, rîul, sfîrşeşte odată, jos, jos, învîrtindu-te ca un tirbuşon, de ce s-o iei de la capăt, acelaşi lucru pretutindeni, moartea, moartea este dezlegarea, dar nu muri încă, aşteaptă o altă zi, o lovitură norocoasă, un chip nou, un prieten nou, milioane de şanse, eşti încă prea tînăr, eşti melancolic, nu muri încă, aşteaptă o altă zi, o lovitură norocoasă, oricum cordeşte, şi aşa mai departe, traversînd podul în cuşca de sticlă, toţi înghesuiţi unui într-altul, viermi, furnici, tîrîndu-se afară dintr-un arbore mort şi gîndurile tîrîndu-li-se la fel... Poate că, aşa cum mă aflam la înălţime, între cele două maluri, suspendat deasupra traficului, deasupra vieţii şi a morţii, de o parte şi de alta cu mormintele verticale, morminte care sticleau în lumina soarelui muribund, cu rîul curgând dedesubt, nepăsător, curgînd ca însuşi timpul, poate că de fiecare dată cînd treceam pe acolo, sus, ceva trăgea de mine, împingîndu-mă să-1 iau în seamă, să mă declar; oricum, de fiecare dată cînd treceam pe acolo sus eram cu adevărat singur şi, de cîte ori se întîmpla acest lucru, cartea începea să se scrie, ţipînd lucrurile pe care nu cutezam nici să le răsuflu, gîndurile pe care nu le articulasem niciodată, conversaţiile pe care nu le purtasem niciodată, speranţele, visurile, dezamăgirile pe care nu le acceptasem niciodată. Dacă ăsta era adevăratul meu eu, era minunat şi, ce-i mai grozav, părea să nu se schimbe nicicînd ci să continue mereu de acolo de unde fusese curmat, să continue în aceeaşi tonalitate, o tonalitate pe care o găsisem în copilărie, atunci cînd am ieşit pentru prima dată singur în stradă şi sub pojghiţa de gheaţă a rigolei zăcea o pisică moartă, îngheţată, adică prima oară cînd am văzut moartea şi am perceput-o. Din momentul acela, am înţeles ce înseamnă să fii izolat: fiecare obiect, fiecare lucru viu şi fiecare lucru mort îşi duce existenţa sa independentă. Şi gîndurile mele îşi duceau o existenţă independentă. Brusc, privindu-1 pe Hymie şi gîndindu-mă la cuvîntul acela straniu „ovare", mai straniu acum decît orice alt cuvînt din vocabularul meu, senzaţia aceasta de izolare îngheţată s-a înstăpînit din nou asupră-mi, iar Hymie, care şedea lîngă mine, era un broscoi, absolut un broscoi şi nimic mai mult. Mă aruncam de pe pod cu capul înainte, cu picioarele fîlfîinde, jos în tina primordială, aşteptînd să muşc din ea; aşa s-a prăbuşit Satan prin ceruri, prin miezul dur al pămîntului, cu capul în jos, năpustindu-se drept pînă-n plăselele ţarinei, în cea mai tenebroasă, cea mai vîscoasă, cea mai fierbinte groapă a iadului. Străbăteam Deşertul Mojave şi omul de lîngă mine aştepta căderea nopţii pentru a-mi sări în spate şi a mă sfîşia. Pătrunsesem din nou pe Tărîmul Visurilor, deasupra mea un om acea echilibristică pe sîrmă şi deasupra lui un om zbura într-un avion, trasînd litere de fum pe cer. Femeia atîrnată de braţul meu era însărcinată şi peste şase sau şapte ani, vietatea pe care o purta acum în pîntece va fi în stare să citească literele înscrise pe cer şi el sau ea va şti că-i vorba doar de o reclamă pentru o ţigară şi mai tîrziu va fuma ţigara, poate chiar un pachet pe zi. În pîntece unghiile se formează pe fiecare deget de la mîini şi de la picioare; te poţi opri aici, la o unghie de la picior, cea mai neînsemnată unghie de la picior, cea mai neînsemnată unghie imaginabilă, şi îţi poţi sparge capul încercînd să înţelegi. într-o jumătate a registrului se înşiruie cărţile pe care le-a scris omul, conţinînd un asemenea talmeşbalmeş de înţelepciune şi de nonsens, de adevăr şi de minciună, încît chiar de-ar fi să trăieşti cît Matusalem n-ai izbuti să descîlceşti harababura; în cealaltă jumătate a registrului se înşiruie lucruri ca unghiile, parul, dinţii, sîngele, *ovarele* dacă vreţi, toate fiind incalculabile şi înregistrate cu un alt fel de cerneală, în altă caligrafie, un scris incomprehensibil, indescifrabil. Ochii de broscoi erau aţintiţi asupră-mi ca doi butoni de guler înfundaţi în grăsime sleită, îngropaţi în sudoarea rece a tinei primordiale. Şi fiecare buton de guler era un ovar care se dezlipise, o ilustraţie scoasă din dicţionar, lipsită de textul explicativ, opac, fără strălucire, în osînza gălbuie, sleită, a globului ocular; fiecare buton ovarian îţi

pricinuia o răceală subterană, ringul de patinaj al iadului unde oamenii sînt vîrîţi în gheaţă cu capul în jos, cu picioarele fîlfîinde, aşteptînd să muşte. Pe aici Dante s-a plimbat neînsoţit, copleşit de viziunea lui şi, spiralînd prin cercuri fără de număr, s-a ridicat treptat spre ceruri, pentru a fi întronat în opera lui. Aici Shakespeare cel cu fruntea senină s-a cufundat în reveria negrăit de adîncă a mîniei, pentru a se înălţa în elegante edirii in quarto şi în citate. O chiciură albăstrie de comprehensiune, scuturată, smulsă de rafale de rîs. Din butucul ochilor de broscoi radiau spiţe albe de luciditate, nu pentru a fi înregistrate sau etichetate, nu pentru a fi numerotate sau definite, ci rotindu-se orbeşte într-o mişcare caleidoscopică. Hymie, broscoiul, era un cartof ovarian produs în defileul înalt dintre două maluri: pentru el se construiseră zgîrie-norii, pentru el fusese desţelenită sălbăticia junglei, pentru el fuseseră masacraţi indienii, exterminaţi bizonii; pentru el cele două oraşe gemene au fost legate prin podul Brooklyn, pentru el s-au afundat scafandrii, s-au întins cablurile de la un turn la altul, pentru el stau oamenii pe cer cu capul în jos scriind cuvinte din litere de foc şi fum; pentru el s-au inventat anestezicele şi forcepsul şi Dicke Bertha care putea distruge ceea ce ochiul nu putea vedea; pentru el a fost spartă molecula şi atomul s-a dovedit a fi lipsit de substanţă; pentru el noapte de noapte stelele sînt scormonite de telescoape, şi lumile se nasc, fotografiate în actul gestaţiei; pentru el au fost sfidate barierele timpului şi spaţiului şi fiecare mişcare, de Ia zborul păsărilor pînă la revoluţia planetelor, a fost demonstrată, irefutabil şi incontestabil, de către marii preoţi ai cosmosului deposedat. Şi atunci, aşa cum s-a întîmplat la mijlocul podului, sau cum se întîmplă în mijlocul unei plimbări, întotdeauna în mijlocul a ceva, fie a unei cărţi, a unei conversaţii sau a actului de amor, mi-a încolţit din nou în minte gîndul că eu niciodată nu am făcut ce aş fi vrut să fac şi din faptul că nu am făcut ce-am vrut a crescut în mine această conformaţie care nu-i decît o plantă obsesională, un fel de excrescenţă de coral, care expropriază totul, inclusiv viaţa, pînă cînd însăşi viaţa devine acel ceva ce a fost negat, dar care se reafirmă constant, creînd viaţă şi în acelaşi timp ucigînd viaţa. Vedeam planta crescînd şi după moarte, asemenea părului care continuă să-i crească unui cadavru, oamenii decretînd „moarte" dar părul pledînd încă pentru viaţă şi, pînă la urmă, nu moarte ci această viaţă a parului şi a unghiilor, cu trupul pierit, spiritul stins, şi totuşi în moarte ceva viu, expropriind spaţiul, generînd timp, creînd infinita mişcare. Acest lucru se poate petrece prin iubire, sau prin durere, sau prin faptul de a te fi născut cu un picior strîrnb; cauza nu înseamnă nimic, faptul înseamnă totul. *La început a fost Cuvîntul*... orice o fi fost, *Cuvîntul*, boală sau creaţie, continuă să se dezlănţuie năvalnic şi o sa se dezlănţuie întruna, luînd-o înaintea timpului şi spaţiului, luînd-o înaintea îngerilor, detronîndu-1 pe Dumnezeu, desprinzînd universul din cui. Orice cuvînt conţine bate cuvintele pentru cel ce a izbutit să se detaşeze prin iubire sau prin durere sau prin orice altă cauză. In fiecare cuvînt curentul curge îndărăt, către începutul care a fost pierdut şi care nu va mai fi nicicînd regăsit pentru că nu a existat nici început nici sfîrşit ci numai ceea ce şi-a găsit expresie în început şi în sfîrşit. Astfel, în trenul suspendat ovarian avea loc călătoria omului şi a broscoiului, alcătuia din aceeaşi materie, nici mai buni nici mai răi decît Dante, dar infinit diferiţi, unul dintre ei necunoscînd cu precizie nici un înţeles, celălalt cunoscînd cu precizie toate înţelesurile, drept care amîndoi erau rătăciţi şi buimaci printre începuturi şi sfîrşituri, pentru a fi depozitaţi în Java sau în India Street, Greenpoint, unde urmau să fie readuşi în aşa-zisul curent al vieţii, de către două curve de mîna a şaptea, cu ovare zvîcnitoare, din varietatea bine cunoscută a gasteropodelor.

Ceea ce mă frapează acum drept cea mai minunată dovadă a adaptării sau inadaptării mele la acele timpuri este faptul că nimic din ce scriau sau vorbeau oamenii nu prezenta vreun interes real pentru mine. Nu mă obseda decît obiectul, *lucrul* izolat, detaşat, insignifiant. Putea fi o parte a corpului uman sau o scară într-o casă de oaspeţi; putea fi un horn sau un nasture găsit în rigolă. Orice-ar fi fost, îmi crea posibilitatea de a mă deschide, de a mă preda, de a-mi pune semnătura. La viaţa din jurul meu, la oamenii care clădeau lumea pe care o ştiam, nu-mi

puteam pune semnătura. Eram în afara acestei lumi în aceeaşi măsură în care un canibal e în afara graniţelor societăţii civilizate. Debordam de o dragoste perversă pentru lucrul-însine - nu un ataşament filozofic, ci o aviditate pătimaşă, de parcă acest lepădat, lipsit de valoare lucru-în-sine, pe care toţi îl ignorau, ar fi conţinut taina regenerării mele.

Trăind în vîltoarea unei lumi în care funcţionează o pletoră de noutăţi, eu mă ataşam vechiului. În fiecare obiect exista o particulă minusculă care îmi solicita atenţia. Aveam un ochi microscopic pentru orice pată, pentru grăuntele de urîţenie care constituia în mintea mea unica frumuseţe a obiectului. Orice detaliu care izola obiectul, sau îl făcea inutilizabil, ori îi dădea o notă depăşită, mă atrăgea şi mă încînta. Dacă aceasta era o trăsătură perversă, îmi părea şi sănătoasă totodată, ţinînd seama că eu nu eram destinat să aparţin lumii ce clocotea în jurul meu. Curînd aveam să ajung şi eu asemenea acestor obiecte pe care le veneram, adică un lucru izolat, un membru inutil al societăţii. Eram absolut depăşit, în mod cert. Şi totuşi eram capabil să amuz, să instruiesc, să întreţin. Dar fără să fiu vreodată acceptat, în sensul real al cuvîntului. Cînd aveam chef, sau cînd îmi dădea inima ghes, puteam să aleg orice om, din orice pătură socială, şi să-1 fac să mă asculte. Dacă doream, îl puteam fermeca dar, asemenea unui magician sau unui vrăjitor, numai atîta timp cît spiritul era treaz în mine. Şi totuşi simţeam în străfundurile celorlalţi o neîncredere, o stinghereală, un antagonism care, fiind instinctive, erau iremediabile. Ar fi trebuit să mă fac clovn, aş fi avut la îndemînă cea mai largă gamă de expresii. Dar am subestimat această profesiune. Dac-aş fi fost clovn sau comediant de vodevil, aş fi devenit celebru. Oamenii m-ar fi apreciat tocmai pentru că nu m-ar fi înţeles; dar ar fi înţeles că sînt de neînţeles. Ceea ce ar fi fost o uşurare, ca să nu spun mai mult.

A constituit întotdeauna o sursă de uimire pentru mine uşurinţa cu care oamenii deveneau exasperaţi numai auzindu-mă vorbind. Poate că felul meu de a vorbi era oarecum extravagant, deşi deseori reacţia lor se producea cînd încercam să mă ţin în frîu. întorsătura unei fraze, alegerea unui adjectiv nefericit, facilitatea cu care îmi veneau cuvintele pe buze, aluziile la subiecte considerate tabu - totul concura să facă din mine un om în afara legii, un soi de duşman al societăţii. Indiferent cît de bine arătau lucrurile la început, mai devreme sau mai tîrziu tot mă detectau. Dacă, de exemplu, eram modest şi umil, atunci eram prea modest şi prea umil. Dacă eram voios şi spontan, curajos şi nepăsător, atunci eram prea slobod la gură, prea vesel. Niciodată nu reuşeam să mă situez *au point* cu individul cu care discutam. Deşi nu era o chestiune de viaţă şi de moarte – pe atunci, pentru mine totul era chestiune de viaţă şi de moarte – deşi nu era vorba decît de a petrece o seară plăcută în casa unei cunoştinţe, lucrurile se desfăşurau la fel. Emanam anumite vibraţii, supratonuri şi subtonuri, care încărcau neplăcut atmosfera. Uneori poate că reuşeam să-i amuz pe interlocutori întreaga seară cu poveştile mele, adeseori izbuteam să-i ţin cu răsuflarea tăiată, şi augurii păreau favorabili. Dar în mod inevitabil, înainte de încheierea serii, trebuia să se întîmple ceva, o vibraţie care făcea candelabrul să clincăne sau care îi amintea, vreunui suflet mai sensibil, de oaia de noapte de sub pat. Chiar în timp ce rîsetele mai dăinuiau, otrava începea să se facă simţită. „Sper să ne mai vedem", îmi spuneau, dar mîna inertă, jilavă, pe care mi-o întindeau le dezminţea cuvintele.

Persona non grata! Doamne, cît de limpede văd totul acum! Nu aveam de ales: trebuia să iau ce mi se oferea şi să învăţ să-mi placă. Trebuia sau să învăţ să trăiesc în scursori, să înot ca un şobolan în canalul colector, sau să mă înec. Dacă accepţi să te alături gloatei, devii imun. Pentru a fi admis şi apreciat trebuie să te reduci la zero, să devii unul cu gloata, de nedeosebit. Poţi să visezi dacă visezi ca ei. Dar dacă visezi altfel, atunci nu eşti în America, nu eşti un american în America, ci un hotentot în Africa, sau un calmuc sau un cimpanzeu. Din clipa în care ai o gîndire „diferită", încetezi să mai fii american. Şi din clipa în care devii altceva, te trezeşti în Alaska sau în Insula Paştelui sau în Islanda. Afirm aceste lucruri cu ranchiună, cu invidie, cu răutate? Poate că da. Poate că regret neputinţa mea de a deveni un

american. *Poate.* Acum, în zelul meu, care-i tot de sorginte americană, sînt pe cale să înalţ un edificiu monstruos, un zgîrie-nori, care, fără îndoială, o să reziste mult timp după pieirea celorlalţi zgîrie-nori, dar care o să piară la rîndul lui atunci cînd ceea ce 1-a produs o să dispară. Într-o zi, o să dispară tot ce-i american, o să se năruie mai total decît ceea ce a fost grec sau roman sau egiptean. Asta-i una dintre ideile care m-au împins afară din curentul călduţ, confortabil, în care noi, bizonii, păşteam odinioară în pace. O idee care mi-a pricinuit multă amărăciune pentru că a nu aparţine la ceva durabil e un adevărat chin. Dar eu nu sînt un bizon şi n-am nici un chef să fiu, nu sînt nici măcar un bizon *spiritual.* M-am îndepărtat de ei pentru a mă alătura unui flux de conştiinţă mai vechi, unei rase premergătoare celei a bizonilor, o rasă care le va supravieţui.

Toate lucrurile, toate obiectele însufleţite sau neînsufleţite care diferă faţă de rest, sînt stigmatizate cu unele trăsături neradicabile. Ceea ce sînt eu e neradicabil, pentru că e diferit. Aşa cum am spus, înalţ un zgîrie-nori, dar diferit de zgîrie-norii *a l'americaine.* În acest zgîrie-nori nu exista ascensoare, nu există ferestre la etajul şaptezeci şi trei de la care să te arunci. Dacă ai obosit să urci scările, ghinionul tău. În holul principal nu există un tabel automat al locatarilor. Cînd cauţi pe cineva, va trebui să-1 cauţi. Şi dacă vrei să bei ceva, va trebui să ieşi şi să-ţi cumperi, pentru că în această clădire nu există automate cu sifon şi nici gherete cu ţigări şi nici cabine telefonice. Ceilalţi zgîrie-nori au tot ce-ţi doreşti. Acesta, însă, conţine numai ce doresc eu şi ce-mi place mie. Şi undeva în acest zgîrie-nori îşi are loc şi Valeska, dar vom ajunge la ea cînd o să am eu chef. Pentru moment, Valeska se găseşte în siguranţă, ţinînd seama că e vîrîtă la doi metri sub pămînt şi poate că deja devorată de viermi. Şi atunci cînd se găsea în carnea ei era devorată de viermii umani, care n-au pic de respect pentru ceva de altă culoare, de alt miros.

Necazul cu Valeska era că îi curgea sînge negru prin vine, un lucru supărător pentru toţi cei din jurul ei. Şi îţi atrăgea întruna atenţia asupra acestui fapt, fie că doreai sau nu. Asupra sîngelui ei negru şi a faptului că maică-sa fusese o femeie de stradă. Mama, fireşte, era albă. Cine îi fusese tată nu ştia nimeni, nici măcar Valeska. Totul se desfăşurase normal pînă în ziua în care un ovreiaş tipicar din biroul vicepreşedintelui a depistat-o. Era oripilat, aşa m-a informat confidenţial, la gîndul că am folosit ca secretară .o femeie de culoare. Vorbea despre ea de parcă s-ar fi temut că ar putea să contamineze curierii. A doua zi am fost discutat oficial. Ca şi cum aş fi comis un sacrilegiu. Desigur, am pretins că nu am observat nimic neobişnuit la ea, decît că era o fată extrem de inteligentă şi de capabili În cele din urmă a intrat în joc însuşi preşedintele. A avut o scurtă întrevedere cu Valeska pe parcursul căreia i-a propus, foarte diplomatic, să-i ofere un post mai bun... în Havana. Cînd s-a întors în birou, Valeska era un pachet de nervi. Şi cînd se înfuria era superbă. A declarat că nu are de gînd să se urnească din loc Cum se găseau de faţă Steve Romero şi Hymie, am plecat cu toţii să luăm masa în oraş. Şi pe măsură ce s-a scurs seara, ne-am cam ameţit Valeska o luase razna, în drum spre casă mi-a declarat că intenţionează să lupte; voia să ştie dacă acest lucru ar periclita slujba mea. I-am răspuns liniştit că dacă ea o să fie concediată, îmi dau şi eu demisia. La început a pretins că nu mă crede. Dar i-am repetat că eram hotărît s-o fac şi că nu-mi păsa de ce se va întâmpla cu mine. A părut extrem de impresionată; mi-a luat amîndouă mîinile şi mi le-a strîns cu gingăşie, în timp ce lacrimile i se rostogoleau pe obraji. Acesta a fost începutul. Din cîte ţin minte, chiar a doua zi i-am strecurat un bileţel în care-i spuneam că sînt nebun după ea. A citit bileţelul, aşa cum şedea în faţa mea, după care m-a privit drept în ochi şi mi-a declarat că nu mă crede. Dar în acea seară am ieşit iar împreună la masă şi am băut şi am dansat, iar ea s-a lipit lasciv de mine. Era momentul potrivit pentru că, printr-o întîmplare fericită, nevastă-mea se pregătea pentru un nou avort. I-am spus acest lucru Valeskăi în timp ce dansam, în drum spre casă m-a întrebat brusc:

- De ce n-ai accepta să-ţi împrumut o sută de dolari?

A doua zi am invitat-o acasă la noi la cină şi am lăsat-o să-i strecoare soţiei mele suta de dolari. M-am minunat văzînd ce bine se înţelegeau cele două femei. Înainte de plecare, se stabilise ca Valeska să vină la noi în ziua chiuretajului şi să aibă grijă de copil. În ziua respectivă, i-am dat Valeskăi o după masă liberă. O oră mai tirziu am hotărît să-mi iau .şi eu după masa liberă M-am îndreptat spre Teatrul Burlesc de pe strada Paisprezece. Dar cînd să ajung la teatru, m-am răzgîndit. Mi-am spus că dacă o să se întîmple ceva - dacă nevastă-mea o
să dea ortu popii - n-o să mă simt prea bine că mi-am petrecut după masa la Burlesc. M-am plimbat putinţ pe sub arcade şi apoi am pornit în direcţia casei.

E ciudat ce turnură iau lucrurile. Încercînd să amuz copilul, mi-am adus aminte de o şmecherie pe care mi-o arătase bunicul meu în copilărie. Iei piesele de domino şi clădeşti cu ele nave înalte de război; apoi tragi uşurel faţa de masă pe care plutesc navele, pîna ajung la marginea mesei, unde smuceşti brusc faţa de masă şi navele se scufundă pe jos. Am încercat figura de mai multe ori, toţi trei, pînă cînd copilul a obosit atît de tare, încît s-a dus, împleticindu-se, în camera vecină unde a adormit buştean. Piesele de domino zăceau împrăştiate pe jos, alături de faţa de masa. Brusc, Valeska s-a sprijinit de masă, cu limba adînc vîrîtă în gura mea şi cu mina mea vîrîtă între picioarele ei. Cînd am întins-o pe masă, şi-a împletit picioarele în jurul meu. Simţeam o piesă de domino sub talpă - o parte din flota pe care o nimicisem de vreo douăsprezece ori. M-am gîndit la bunicul meu aşezat pe banchetă, la felul în care într-o zi o avertizase pe mama că eram prea tînăr ca să citesc atît de mult; mi-am amintit de privirea lui îngîndurată în timp ce apăsa fierul de călcat încins pe cusătura umezită a unei haine; m-am gîndit la atacul de pe San Juan Hill la care au participat acei Rough Riders, şi la poza lui Teddy şarjînd în fruntea detaşamentului de voluntari, poză din cartea mare pe care o citeam lîngă masa lui de lucru; m-am gîndit la nava de război „Maine" care atîrna pe perete deasupra patului meu în cămăruţa cu fereastra zăbrelită, şi la amiralul Dewey şi la Schley şi la Sampson; m-am gîndit la vizita la şantierul naval pe care n-am făcut-o niciodată pentru că, pe drum, tata şi-a amintit subit că trebuia să mergem în după masa aceea la doctor şi, cînd am ieşit din cabinetul medical, nu mai aveam amigdale şi încredere în oameni... Abia terminasem amorul, cînd am auzit soneria şi iat-o pe nevastă-mea întoarsă de la abator. Cînd m-am dus să deschid uşa, încă mă mai încheiam la prohab. Nevastă-mea era albă ca varul. S-ar fi zis că niciodată n-o să mai fie în stare să treacă printr-un avort. Am băgat-o în pat, după care am adunat piesele de domino de pe jos şi am aşternut la loc faţa de masă. O seară mai tîrziu, într-un bistro, în timp ce mă îndreptam spre toaletă, am zărit doi bătrîni care jucau domino. M-am oprit o clipă şi am ridicat o piesă. Simţind-o în mînă, am revăzut pe dată navele de război» am auzit ţăcănitul pe care-1 scoteau cînd se prăvăleau pe podea. Şi odată cu navele de război, mi-au venit în gînd şi amigdalele mele şi pierderea încrederii în oameni. Aşa încît ori de cîte ori traversam podul Brooklyn şi priveam în jos la şantierul naval, simţeam că mi se prăbuşesc măruntaiele. Acolo sus, suspendat între cele două maluri, aveam întotdeauna senzaţia că atîrn deasupra unui hău; cînd mă aflam acolo sus, tot ce mi s-a întîmplat vreodată îmi apărea ca ireal, ba chiar mai rău decît ireal - inutil. In loc să mă lege de viaţă, de oameni, de activitatea umană, podul părea să-mi taie orice legătură. Nu avea nici o importanţă dacă mă îndreptam spre un mal sau spre celălalt: Oricare dintre ele era un iad. Într-un fel reuşisem să retez legătura mea cu lumea pe care o crează mîinile şi minţile omeneşti. Poate că bunicul meu avusese dreptate, poate că am fost corupt din start de cărţile pe care le-am citit. Dar au trecut secole de cînd cărţile nu mă mai solicită. Practic, de multă vreme am încetat să mai citesc. Însă morbul e încă viu! Acum oamenii au preluat pentru mine funcţia cărţilor. Îi citesc din scoarţă-n scoarţă, apoi îi arunc. Îi devorez, unul după altul. Şi cu cît citesc mai mult, cu atît devin mai insaţiabil. Nu există limită. Nu putea exista un sfîrşit şi nu a existat nici unul, pînă cînd în lăuntrul meu nu a început să se închege o punte care m-a unit din nou cu fluxul vieţii de care fusesem despărţit în copilărie.

Un teribil simţ de dezolare. A plutit asupră-mi ani şi ani de zile. Dacă aş crede în stele, aş spune că mă aflu sub totala influenţă a lui Saturn. Tot ce mi se întîmpla mi se întîmpla prea tîrziu ca să mai însemne ceva pentru mine. Aşa a fost şi cu naşterea mea. Programat pentru Crăciun, m-am născut o jumătate de oră prea tîrziu. Am gîndit întotdeauna că făceam parte din indivizii sorociţi, prin virtute, să se nască în ziua de 25 decembrie. Amiralul Dewey s-a născut în această zi, ca şi Isus Hristos... poate că şi Krishnamurti, din cîte ştiu eu. În orice caz, asemenea om eram eu destinat să fiu. Dar dat fiind că maică-mea avea un pîntece posesiv, că m-a strîns în tentacule ca o caracatiţă, am ieşit sub altă constelaţie - cu alte cuvinte sub o zodie rea. Mi s-a prezis - mă refer la astrologi - că pe măsură ce o să înaintez în viaţă, o să-mi meargă tot mai bine; ba chiar se pare că mă aşteaptă un viitor de glorie. Dar ce-mi pasă mie de viitor? Ar fi fost preferabil ca în dimineaţa de 25 decembrie maică-mea să se fi împiedicat pe scară şi să-şi fi frînt gîtul: aceasta mi-ar fi creat un început bun. De aceea, cînd încerc să-mi dau seama unde şi cînd s-a produs ruptura mea de lume, o împing tot mai mult în trecut, pînă cînd nu-mi rămîne altă explicaţie decît întîrzierea cu care m-am născut. Pînă şi mama, cu limba ei urzicătoare, părea să fie înţeles acest lucru. „Totdeauna te tîrăşti în urmă, eşti coada vacii!" aşa mă caracteriza. Dar e vina mea oare că m-a păstrat închis în ea pînă cînd a trecut ora fastă? Destinul mi-a hărăzit să fiu un anumit gen de om; stelele se găseau în conjuncţia potrivită, eu eram la unison cu poziţia stelelor şi izbeam cu picioarele în burta mamei ca să ies. Dar nu eu mi-am ales mama care să mă nască. Poate c-am fost norocos că nu m-am născut idiot, ţinînd seama de împrejurări. Totuşi un lucru pare cert - şi asta e o rămăşiţă a zilei de 25 - anume că m-am născut cu un complex al răstignirii. Ca să fiu mai precis, m-am născut un fanatic. *Fanatic!* Îmi aduc aminte că vorba asta mi-a fost zvîrlită în obraz încă din copilărie. Mai cu seamă de către părinţii mei. Ce e un fanatic? Un om care crede cu pasiune şi acţionează cu disperare pe baza crezului său. Întotdeauna am crezut în ceva şi pe chestia asta dădeam mereu de necaz. Cu cît eram mai aprig bătut la palme, cu atît mai vîrtos credeam. Eu *credeam* - şi restul lumii nu. Dac-ar fi numai pedeapsa, ai putea să-ţi susţii crezul pînă în pînzele albe, dar lumea din jur procedează pe căi mult mai insidioase. În loc să te pedepsească, te subminează, te goleşte, îţi trage pămîntul de sub picioare. Lucrul ăsta nici nu poate fi măcar definit ca trădare. Trădarea e explicabilă şi o poţi combate. Nu, e ceva mai rău, ceva mai prejos decît trădarea. Este un negativism care te face să te întinzi dincolo de tine însuţi. Îţi cheltuieşti permanent energia încercînd să-ţi găseşti echilibrul. Te cuprinde un soi de vertij spiritual, te clatini pe muche, ţi se ridică părul în cap, nu-ţi vine a crede că sub picioarele tale se cască o imensă prăpastie. Şi toate astea îţi provin dintr-un entuziasm excesiv, din dorinţa pătimaşă de a îmbrăţişa omenirea, de a-i arăta că o iubeşti. Cu cît îţi întinzi braţele spre omenire, cu atît omenirea se retrage. Nimeni nu doreşte iubire adevărată, ură adevărată. Nimeni nu doreşte să-ţi vîri mîna în măruntaiele lui sacre - asta-i bun doar pentru preoţi la ceasul extrem. Cît timp trăieşti însă, cît timp pulsează sînge cald în tine, trebuie să te prefaci că nu există asemenea lucruri ca sîngele sau scheletul ascuns sub carne. *Nu călcaţi pe iarbă!* Ăsta-i motto-ul sub care trăiesc oamenii.

Şi dacă mergi înainte pendulînd pe muchea prăpastiei, devii foarte, foarte expert; indiferent în care parte eşti împins, reuşeşti să te reechilibrezi. Fiind tot timpul antrenat, ajungi la o veselie nebună, o euforie nefirească aş spune. În lumea de azi există numai două popoare care pot înţelege sensul unei astfel de afirmaţii: evreii şi chinezii. Dacă nu faci parte nici din unul nici din celălalt, te afli într-un straniu impas. Rîzi întotdeauna la momentul nepotrivit; eşti considerat crud şi lipsit de inimă cînd de fapt nu eşti decît dur şi tenace! Dar dacă ai să rîzi cînd rîd şi ceilalţi şi ai să plîngi cînd plîng şi ceilalţi, atunci pregăteşte-te să mori aşa cum mor ei şi să trăieşti aşa cum trăiesc ei. Asta înseamnă să fii cum trebuie şi, în acelaşi timp, să simţi tot gustul amar al acestui lucru. Înseamnă să fii mort dt trăieşti şi viu numai după ce ai murit. În asemenea companie, lumea îţi prezintă întotdeauna un aspect normal, chiar şi în cele

mai anormale condiţii. Nimic nu e drept sau strimb, numai gîndirea îl face să pară astfel. Şi tu nu mai crezi în realitate ci în gîndire. Şi cînd eşti împins spre punctul terminus, gîndurile te însoţesc dar nu-ţi mai sînt de nici un folos.

Într-un fel, într-un fel profund, Hristos nu a fost niciodată împins spre punctul terminus. În clipa cînd se clătina şi pendula pe muche, acel contracurent negativ a dat îndărăt, ca printr-un imens recul, şi i-a stopat moartea. Întregul impuls negativ al umanităţii pare să se fi coagulat într-o monstruoasă masă inertă pentru a crea plenarul uman, figura numărul unu, unul şi indivizibil. A avut loc o resurecţie care e inexplicabilă dacă nu accepţi faptul că omul a fost întotdeauna doritor şi gata să-şi nege propriul destin. Pămîntul se învîrteşte, stelele se învîrtesc, dar oamenii, marele corp de oameni care formează lumea, sînt fixaţi în imaginea unuia şi singurului.

Dacă nu eşti răstignit, asemenea lui Hristos, dacă izbuteşti să supravieţuieşti, să continui a trăi deasupra şi dincolo de simţul disperării şi al zădărniciei, atunci se întîmplă un alt lucru curios. E ca şi cum ai fi murit într-adevăr şi ai fi înviat; trăieşti o viaţă supranormală, ca un chinez. Adică eşti nefiresc de vesel, nefiresc de sănătos, nefiresc de indiferent. Simţul tragicului s-a spulberat: trăieşti ca o floare, ca o stîncă, un copac, unul cu natura şi totodată împotriva naturii. Dacă îţi moare cel mai bun prieten, nici nu te osteneşti să te duci la înmormîntare; dacă un om e strivit de un tramvai chiar sub ochii tăi, îţi vezi de drum mai departe, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat; dacă izbucneşte un război, îţi laşi prietenii să crape pe front, dar pe tine personal măcelul te lasă rece. Şi aşa mai departe. Viaţa ajunge un spectacol şi, dacă din întîmplare eşti artist, înregistrezi parada în mers. Singurătatea e anihilată, pentru că toate valorile, inclusiv ale tale, sînt distruse. Singura care înfloreşte e compasiunea, dar nu o compasiune umană, o compasiune limitată - ci ceva monstruos şi drăcesc. Îţi pasă atît de puţin, încît îţi dă mîna să te sacrifici pentru oricine sau orice. În acelaşi timp, interesul, curiozitatea ţi se dezvoltă într-un ritm vertiginos. Şi acest lucru e suspect, pentru că te poate face să te ataşezi Ia fel de bine de un buton de guler ca şi de o cauză. Nu există o deosebire fundamentală, inalterabilă, între lucruri: totul e fluid, totul e perisabil. Suprafaţa făpturii tale se fărîmă întruna, dar pe dinăuntru devii dur ca un diamant. Şi poate că tocmai acest sîmbure dur, magnetic din tine, îi atrage, vrînd nevrînd, pe ceilalţi. Un lucru este sigur, că atunci cînd mori şi învii aparţii ţărînei şi tot ce ţine de ţărînă e al tău, inalienabil. Devii o anomalie a naturii, o fiinţă fără umbră; nu ai să mai mori niciodată ci doar ai să treci, asemenea fenomenelor din jurul tău.

Nimic din ce scriu acum nu mi-a fost cunoscut la vremea cînd am trăit marea schimbare. Toate prin cîte am trecut ţineau de natura pregătirii pentru momentul cînd, într-o seară, trîntindu-mi pălăria pe o ureche, am părăsit definitiv biroul, am părăsit ceea ce a fost pînă atunci viaţa mea particulară, şi am căutat femeia care avea sa mă elibereze dintr-o moarte vie. În lumina acestui fapt revăd acum hoinărelile mele nocturne pe străzile New Yorkului, nopţile albe cînd mergeam ca un somnambul şi vedeam oraşul în care mă născusem aşa cum vezi lucrurile într-un miraj. Adeseori mă plimbam pe străzile tăcute cu O'Rourke, detectivul companiei. De multe ori trotuarele erau acoperite de zăpadă şi aerul era rece şi pişcător. Şi O'Rourke îmi vorbea interminabil despre jafuri, crime, despre dragoste, natura umană, despre Era de Aur. Avea un obicei. Cînd se lansa într-un subiect, se oprea brusc în mijlocul străzii şi îşi planta picioarele grele între picioarele mele, astfel că nu mă mai puteam urni din loc. Apoi mă apuca de rever, îşi apropia faţa de faţa mea şi îmi vorbea în ochi, fiecare cuvînt pătrunzîndu-mă de parcă mă găurea cu un burghiu. Mă revăd, alături de el, în mijlocul unei străzi, la patru dimineaţa, vîntul vuind şi viscolind zăpada în jurul nostru, iar O'Rourke neştiind de nimic altceva în afară de povestea pe care trebuia să şi-o descarce din inimă. Îmi aduc aminte că întotdeauna, în timp ce-mi vorbea, trăgeam cu coada ochiului la decorul înconjurător, conştient nu numai de cele ce-mi înşira, dar şi de noi doi proţăpiţi în Yorkville sau pe Allen Street sau pe Broadway. De fiecare dată mi se părea cam aiurită seriozitatea

cu care-mi debita banala lui poveste de omor, în mijlocul celei mai mari harababuri arhitectonice pe care a creat-o vreodată omul în timp ce el îmi îndruga despre amprente digitale, eu priveam cu ochi critic o creastă sau o cornişă ce ornamenta o clădire de cărămidă roşie, chiar în spatele pălăriei lui negre; mă gîndeam la ziua cînd fusese montată cornişa, şi cine putea fi omul care o proiectase şi de ce o făcuse atît de urîtă, atît de identică cu toate oribilele şi tîmpitele de cornişe pe lîngă care trecusem din East Side pînă în Harlem şi dincolo de Harlem, şi dacă vreţi să continuăm, dincolo de New York, dincolo de Mississippi, dincolo de Marele Canion, dincolo de deşertul Mojave, pretutindeni în America unde există case pentru femei şi pentru bărbaţi. Mi se părea absolut demenţial că în fiecare zi a vieţii mele trebuia să stau şi să ascult poveştile altor oameni, tragedii banale pricinuite de sărăcie şi mizerie, de dragoste şi moarte, de aspiraţii frînte şi de deziluzii. Dacă, aşa cum se întîmpla, zilnic veneau la mine cel puţin cincizeci de oameni, flecare dintre ei turnîndu-mi povestea lui de jale, şi în faţa fiecăruia dintre ei trebuind să tac şi să „receptez", era firesc ca, la un anumit punct pe parcurs, să-mi încui urechile şi să-mi împietresc inima. îmi era suficientă cea mai infimă părticică, pe care apoi o mozoleam şi o digeram zile şi săptămîni. Şi totuşi eram nevoit să stau acolo şi să mă las inundat, potopit, pe urmă să ies nopţile şi să ascult şi mai mult, să dorm ascultînd, să visez ascultînd. Veneau şuvoi la mine din toate colţurile lumii, din toate straturile sociale, vorbind o mie de limbi diferite, adorînd cei mai diverşi zei, supunîndu-se celor mai diverse legi şi obiceiuri. Poveştile celor mai săraci dintre ei puteau să umple tomuri întregi şi, totuşi, dacă fiecare dintre ele ar fi fost scrisă în amănunţime, le-ai fi putut comprima pe toate în dimensiunile celor zece porunci, le-ai fi putut scrie pe dosul unui timbru poştal, precum Rugăciunea Domnului. În fiecare zi se trăgea atîta de mine, încît carcasa mea părea să poată acoperi întregul glob, dar cînd eram singur, cînd nu mai eram silit să ascult, mă micşoram şi mă strîngeam la lungimea unui ac cu gămălie. Cea mai mare bucurie, una foarte rară, era să străbat străzile singur... să hoinăresc pe străzi noaptea cînd nu era ţipenie de om şi să reflectez la tăcerea care mă învăluia. Milioane de indivizi zăcînd pe spate, morţi pentru omenire, cu guri larg căscate care nu emanau decît sforăituri. Mă plimbam în mijlocul celei mai ţicnite arhitecturi care a fost inventată vreodată, întrebîndu-mă de ce şi în ce scop, din moment ce, zi de zi, din cocioabe sau din magnificele palate ţîşnesc cohorte de oameni care nu aşteaptă decît să-şi depene povestea de jale. Dacă fac un calcul ponderat, într-un an ascultam douăzeci şi cinci de mii de poveşti; în doi ani, cincizeci de mii; în patru ani aveau să fie o sută de mii; iar în zece ani o să fiu nebun de legat. De pe acum cunoşteam destui oameni încît să populez un oraş mare. Ce fel de oraş ar fi, dacă aş putea să-i adun pe toţi laolaltă? Oare or să-şi dorească zgîrie-nori? Or să-şi dorească muzee? Biblioteci? Oare or să construiască şi ei canale colectoare şi poduri şi şosele şi fabrici? Or să monteze pe case aceleaşi cornişe, mereu, mereu, la infinit, de la Battery Park pînă la Golden Bay? Mă îndoiesc. Pe ei numai biciul foamei i-ar putea urni. Burta goală, privirea rătăcită din ochi, teama, teama de mai rău îi poate mîna. Unul după altul, toţi deopotrivă, mînaţi de deznădejde, îmboldiţi de şfichiul şi de pintenii foamei, ridicînd cei mai trufaşi zgîrienori, construind cele mai redutabile cuirasate, producînd cel mai curat oţel, cea mai diafană dantelă, cele mai delicate cristaluri. Mărşăluind alături de O'Rourke, cu urechile doldora numai de prădăciuni, incendieri, violuri, omucideri, era ca şi cum aş fi ascultat un mic motiv dintr-o grandioasă simfonie. Şi aşa cum poţi să fluieri o arie de Bach gîndindu-te în acelaşi timp la femeia cu care vrei să te culci, tot astfel, ascultîndu-1 pe O'Rourke mă gîndeam la clipa cînd o să se oprească din vorbărie şi o să spună „Ce mîncăm?". în toiul celui mai macabru asasinat eu mă gîndeam la fileul de porc pe care îl vom găsi cu siguranţă într-un anumit loc, ceva mai depărtişor, şi mă întrebam ce legume or să ne servească ca garnitură, şi dacă după aceea să comand o plăcintă sau o prăjitură cu cremă de vanilie. La fel se întîmpla şi cînd mă culcam cu nevastă-mea, din timp în timp. Ea gemea, şi uguia, iar eu mă gîndeam dacă o fi spălat zaţul din ibricul de cafea, pentru că avea prostul obicei de a lăsa treburile de azi pe mîine, - vreau să spun treburile

importante. Cafeaua proaspătă e foarte importantă - ca şi slănina proaspătă cu ouă. Dacă ar rămîne iar gravidă ar fi rău, într-un fel chiar foarte serios, dar mai important decît acest lucru e cafeaua proaspătă dimineaţă şi aroma de ouă cu costiţă. Aş putea să mă împac cu depresiunile sufleteşti, cu avorturile, cu idilele nimicite - dar trebuie să simt ceva în pipotă, ceva hrănitor, gustos. Mă simţeam întocmai ca Isus Hristos dacă ar fi fost coborît de pe cruce înainte de a i se fi îngăduit să moară trupeşte. Sunt convins că şocul răstignirii ar fi fost atît de zguduitor, încît l-ar fi lovit o totală amnezie în ce priveşte umanitatea. Sunt încredinţat că după ce i s-ar fi tămăduit rănile, nici nu s-ar mai fi sinchisit de tribulaţiile omenirii şi s-ar fi aruncat cu mare poftă pe o cană cu cafea proaspătă şi pe o felie de pîine prăjită, dacă ar fi putut să le aibă.

Orice om care, din prea multă dragoste - ceea ce în fond e monstruos - ar muri în chinurile lui, ar învia pentru a nu mai cunoaşte nici dragostea nici ura, ci numai pentru a gusta viaţa. Şi pentru că această bucurie de viaţă e dobîndită pe căi nefireşti, e o otravă care mai tîrziu o să vicieze întreaga omenire. Tot ce e creat dincolo de limitele normale ale suferinţei omeneşti acţionează ca un bumerang şi duce la distrugere. Noaptea străzile New Yorkului reflectă crucificarea şi moartea lui Christ. Cînd pămîntul e înfăşat în zăpadă şi pluteşte cea mai desăvîrşită tăcere, din hidoasele clădiri ale New Yorkului se răspîndeşte o muzică de atîta neagră disperare şi năruire, încît îţi încrîncenează carnea pe tine. Nu există piatră pusă peste piatră cu dragoste sau reverenţă, nu există stradă tăiată pentru dans ori bucurie. Fiecare lucru a fost adăugit altuia într-o bătălie nebună pentru umplerea burţilor şi străzile duhnesc a burţi goale, a burţi pline şi a burţi pe jumătate pline. Străzile duhnesc a foame care nu are nimic comun cu dragostea, duhnesc a burţi insaţiabile şi a creaţiile burţilor goale, care sînt nule şi vide.

În acest nul şi vid, în această albeaţă zero, am învăţat să mă bucur de un sandviş sau de un buton de guler. Eram în stare să studiez o cornişă sau o creastă cu cea mai mare curiozitate, în timp ce pretindeam că ascult o poveste de suferinţă umană. Îmi aduc aminte de datele de construcţie înscrise pe frontoanele unora dintre case şi de numele arhitecţilor care le-au proiectat, îmi aduc aminte de temperatura şi de furia vîntului, în timp ce stăteam locului într-un anumit colţ; dar povestea care însoţea toate acestea s-a evaporat. îmi amintesc chiar că şi atunci îmi aminteam de ceva, şi aş putea să vă relatez ce anume îmi amintisem, dar la ce bun? Exista în mine un om care murise şi din care nu rămăseseră decît amintirile; şi mai exista un altul care era viu, şi acest om se presupunea că aş fi eu, eu însumi, dar omul ăsta era viu aşa cum e viu un copac sau o stîncă sau o jivină pe cîmp. Aşa cum oraşul devenise un gigantic mormînt în care oamenii se zbăteau să-şi cîştige o moarte decentă, tot astfel propria mea viaţă ajunsese să semene cu un mormînt pe care-1 construiam din propria mea moarte. Mă mişcăm într-o pădure de piatră al cărei centru era haosul şi, uneori, în acest centru mort, în chiar inima haosului, dansam sau mă îmbătăm sau făceam dragoste sau mă împrieteneam cu cîte cineva sau plănuiam o viaţă nouă, dar totul era haos, totul era piatră, totul era disperat şi năucitor. Pînă cînd nu aveam să întîlnesc o forţă îndeajuns de puternică încît să mă smulgă din nebuna pădure de piatră, nici o formă de viaţă nu ar fi fost posibilă pentru mine şi nici o pagină de oarecare semnificaţie nu ar fi putut să fie scrisă. Poate că citind rîndurile mele aveţi încă impresia de haos, dar acestea au fost scrise dintr-un centru viu şi caracterul haotic nu-i decît periferic, zdrenţele tangenţiale ale unei lumi care nu mă mai interesează. Acum cîteva luni mă aflam din nou pe străzile New Yorkului, privind în jurul meu aşa cum privisem cu ani în urmă; şi m-am pomenit din nou studiind arhitectura, cercetînd detaliile mărunte pe care numai ochiul detaşat de rest le poate prinde. De astă dată era ca şi cum aş fi venit de pe planeta Marte. Ce specie de oameni e aceasta? mă întrebam. Şi ce sens are totul? Dar nu mai exista nici o rămăşiţă de suferinţă, nici un rest din viaţa inhalată în rigolă, doar că priveam la o lume stranie şi incomprehensibilă, o lume atît de străină de mine, încît aveam senzaţia că aparţin altei planete. De la cel mai înalt nivel al Empire State Building priveam în noapte, la oraşul pe care-1 ştiam numai văzut de jos: iată-i, în adevărata lor perspectivă, furnicile umane alături de

care mă tîrîsem, păduchii umani cu care mă luptasem. Se mişcau cu pas de melc, fiecare dintre ei împlinindu-şi ineluctabil destinul microcosmic. în sterila lor disperare au înălţat acest edificiu colosal care era mîndria şi fala lor. Şi din cel mai de sus tavan al acestui edificiu colosal au atîrnat un şirag de colivii în care canarii întemniţaţi îşi gunguresc gunguritul lor fără noimă. Chiar pe însuşi piscul ambiţiei lor se aflau aceste mici pete de viaţă, care cîntau de mama focului. Peste o sută de ani, mi-am spus, poate că or să întemniţeze în colivii fiinţe vii omenşti, vesele, unele demente, care vor cînta lumea ce va să vină. Poate că se va prăsi o rasă de gunguritori care vor gunguri în timp ce alţii vor munci. Poate că în fiecare colivie va fi închis un poet sau un muzician, astfel încît viaţa de jos să se poată desfăşura nestînjenită, una cu piatra, una cu pădurea, un haos picurător, clocotitor, de nul şi de vid. Peste o mie de ani s-ar putea să înnebunească cu toţii, muncitorii şi poeţii deopotrivă, şi totul să recadă în ruină aşa cum s-a întîmplat mereu şi mereu. Peste o altă mie de ani, sau peste cinci mii ori zece mii de ani, s-ar putea ca, exact în locul ăsta unde mă aflu eu acum supraveghind scena, un băieţaş să deschidă o carte scrisă într-o limbă pe care nu o cunoaştem încă, o carte despre viaţa noastră de acum, o viaţă pe care, desigur, autorul cărţii nu a trăit-o, o viaţă a cărei formă şi al cărei ritm au fost doar deduse, o viaţă cu un început şi un sfîrşit; şi băieţaşul, închizînd cartea, îşi va spune în sinea lui ce rasă măreaţă au fost americanii, ce viaţă minunată s-a desfăşurat cîndva pe continentul ăsta, în care trăieşte el acum. Dar nici o altă rasă viitoare, poate cu excepţia rasei poeţilor orbi, nu va fi niciodată în stare să-şi imagineze haosul clocotitor din care s-a alcătuit această istorie a viitorului.

Haos! Un haos urlător. Nu-i nevoie să aleg o zi anume. Fiecare zi din viaţa mea - pe vremea aceea - poate servi ca exemplu. Fiecare zi din mărunta, microcosmica mea viaţă era o reflectare a haosului din jur. Să mă gîndesc cum era... La şapte treizeci suna ceasul deşteptător. Nu mă mişcăm din pat. Zăceam pînă la opt şi jumătate, încercînd să mai ciupesc un pic de somn. Somn - cum aş fi putut dormi? în subconştientul meu stăruia imaginea biroului în care ar fi trebuit să mă şi găsesc. Îl vedeam pe Hymie sosind la opt punct, tabloul de comandă bîzîind de cereri de ajutoare, solicitanţii urcînd scara largă de lemn, mirosul înţepător de camfor venind de la garderobă. De ce dracu să mă scol şi să repet cîntecul şi dansul de ieri? De îndată ce-i angajam, dădeau bir cu fugiţii. Munceam de-mi toceam coaiele şi n-aveam nici măcar o cămaşă curată. În zilele de luni îmi primeam indemnizaţia de la nevastă-mea - bani pentru transport şi pentru masa de prînz. Tot timpul îi eram dator, iar ea era datoare băcanului, măcelarului, proprietarului, şi aşa mai departe. Nu-mi băteam capul să mă bărbieresc - n-aveam timp. Îmi îmbrăcam cămaşa cu guler tocit, înfulecam micul dejun şi împrumutam un bănuţ pentru metrou. Dacă nevastă-mea era în toane rele, şterpeleam banii de la vînzătorul de ziare orb de la metrou. Ajungeam la birou cu răsuflarea tăiată, cu o întîrziere de o oră şi cu o duzină de telefoane de dat înainte de a putea să stau de vorbă cu vreun solicitant. In timp ce vorbesc la telefon, alte trei aparate aşteaptă răspunsuri. Vorbesc la două aparate odată. Tabelul de comandă bîzîie. Hymie îşi ascute creioanele între două telefoane. McGovern, portarul, stă lîngă mine ca să-mi dea un sfat în legătură cu unul dintre solicitanţi, o puşlama, probabil, care încearcă să se strecoare sub un nume fals. În spatele meu sunt stivuite fişele şi registrele conţinînd numele fiecărui solicitant care a trecut vreodată prin maşinăria noastră. Cei răi sunt înscrişi cu cerneală roşie; după numele unora se înşiră vreo şase „alias". între timp încăperea se aglomerează ca un stup. Şi pute a sudoare, a picioare nespălate, a uniforme vechi, a camfor, a lysol, a respiraţii rău-mirositoare. Jumătate dintre ei vor fi respinşi - nu pentru că n-am avea nevoie, ci pentru că, chiar în cele mai rele condiţii, nu corespund. Omul care stă în picioare în faţa biroului meu, cu mîini tremurătoare şi ochi împîcliţi, e un fost primar din New York City. Are acum şaptezeci de ani şi ar primi bucuros orice fel de muncă. Are nişte excelente scrisori de recomandare, dar noi nu angajăm pe nimeni în vîrstă de peste patruzeci şi cinci de ani. În New York, patruzeci şi cinci de ani e termenul-limită. Telefonul sună, e secretarul cel mieros de la Y.M.CA N-aş vrea să fac o excepţie

pentru un băiat care tocmai a intrat în biroul lui - un băiat care a fost internat un an şi ceva într-o şcoală de corecţie? Ce-a făcut? A încercat să-şi violeze sora. Un italian, desigur. O'Mara, asistentul meu, înscrie un solicitant în tabelul de gradul trei. Îl bănuieşte a fi epileptic. În cele din urmă, drept ilustrare, băiatul trage o criză chiar în faţa noastră, în birou. Una dintre femei leşină. O tînără atrăgătoare, cu un frumos guler de blană în jurul gîtului, încearcă să mă convingă s-o angajez. E o fostă prostituată şi ştiu că dacă o angajez o să am de pătimit. Vrea să lucreze la o anumită filială, pentru că e lîngă casa ei. Cum se apropie ora prînzului, încep să pice prietenii. Se aşază pe unde apucă, urmărindu-mă cum lucrez, de parcă ar fi vorba de o scenă de vodevil. Soseşte Kronski, studentul la medicină; mă avertizează că unul din băieţii pe care tocmai i-am angajat are boala lui Parkinson. Am fost toată dimineaţa atît de ocupat, că n-am avut timp să mă duc nici la toaletă. O'Rourke mi-a povestit că toţi operatorii telefonici şi toţi şefii de serviciu suferă de hemoroizi. Şi el de doi ani încoace îşi face masaje electrice, dar fără rezultat. Ora prînzului şi sîntem şase la masă. Unul dintre ei va trebui să plătească pentru mine, ca de obicei. Halim în grabă şi ne întoarcem în grabă la birou. Alte telefoane de dat, alţi solicitanţi de interogat Vicepreşedintele face mare tărăboi pentru că nu putem menţine personalul de curieri la nivelul normal. Fiecare ziar din New York şi de pe o rază de douăzeci de mile în afara New Yorkului conţine lungi oferte de angajări. Toate şcolile au fost sondate în căutarea unor curieri cu normă parţială. Toate birourile de caritate şi societăţile de asistenţă socială au fost solicitate. Şi curierii cad ca muştele. Unii dintre ei nu rezistă nici o oră. E ca o moară de făină umană. Şi lucrul cel mai trist e ca serviciul e complet inutil. Dar asta nu mă priveşte pe mine. Mie îmi revine să acţionez sau să mor, după cum spune Kipling. Trag din greu, de la o victimă la alta, în timp ce telefonul mă asurzeşte, încăperea pute din ce în ce mai rău, găurile de personal se lărgesc toi mai mult. Fiecare dintre ei e o fiinţă umană care cerşeşte o coajă de pîine; le notez înălţimea, greutatea, culoarea, religia, educaţia, experienţa. Toate datele intră într-un registru, înscrise alfabetic şi apoi cronologic. Nume şi date. Poate că şi amprentele dacă am avea timp de ele. Şi pentru ce? Pentru ca americanii să se bucure de cea mai rapidă formă de comunicaţie cunoscută pînă acum, ca să-şi poată vinde mărfurile mai repede, ca atunci cînd pici mort în stradă ruda cea mai apropiată să fie imediat înştiinţată, adică pînă-ntr-o oră, două, dacă nu cumva curierul care duce telegrama hotărăşte să-şi lege slujba la gard şi nu aruncă întregul teanc de telegrame la lada de gunoi. Douăzeci de milioane de formulare de Crăciun, toate urîndu-ţi un Crăciun vesel şi un An Nou fericit, din partea directorilor şi preşedintelui şi vicepreşedintelui Companiei Telegrafice Cosmodemonice, şi poate că o altă telegramă spune: „Mama pe moarte, vino urgent", dar funcţionarul e prea ocupat cu formularele de Crăciun ca să observe mesajul şi dacă-i dai în judecată pentru prejudicii, pentru daune morale, există un departament juridic antrenat în mod special să ţină piept unor astfel de întîmplări, aşa încît poţi fi sigur că mama o să-ţi moară dar că o să ai totuşi un Crăciun vesel şi un An Nou fericit. Funcţionarul respectiv va fi, de bună seamă, concediat şi după o lună sau aşa ceva va veni să solicite o slujbă de curier, şi va fi angajat şi trecut în serviciul de noapte, pe lingă docuri, unde nimeni n-o să-1 recunoască, iar nevastă-sa o să vină cu ţîncii să-i mulţumească directorului general, sau poate că însuşi vicepreşedintelui, pentru mărinimia şi consideraţia de care a dat dovadă. Şi pe urmă, într-o bună zi, toată lumea va rămîne surprinsă aflînd că numitul curier a furat banii din sertarul tejghelei, şi i se va cere lui O'Rourke să ia trenul de noapte pînă la Cleveland sau Detroit şi să-1 depisteze, chiar dacă asta o să coste zece mii de dolari. După care vicepreşedintele va emite un ordin prin care interzice angajarea evreilor, şi după trei-patru zile o va lăsa mai moale pentru că numai evreii vin să ceară slujbe. Şi întrucît condiţiile devin tot mai grele şi materia primă se tot împuţinează, iată-mă pe cale să angajez un pitic de la circ şi probabil că l-aş fi angajat dacă nu l-ar fi luat gura pe dinainte şi n-ar fi mărturisit că e o „ea" şi nu un „el". Şi ca să pună capac, Valeska o ia sub aripa ei ocrotitoare, o duce acasă la ea şi, sub

pretextul compasiunii, o supune la o examinare temeinică, inclusiv o explorare vaginală cu arătătorul mîinii drepte. Şi pitica devine foarte amoroasă şi, pînă la urmă, foarte geloasă. E o zi obositoare şi, în drum spre casă, dau nas în nas cu sora unuia dintre prietenii mei, care insistă să mă invite la cină. După cină mergem la un cinema şi, în întuneric, începem să ne jucăm unul cu celălalt pînă cînd ne înfierbîntăm în asemenea hal încît lăsăm filmul baltă şi ne întoarcem la birou unde o răstorn pe masa acoperită cu zinc din camera de garderobă. Şi cînd, în
sfîrşit, ajung acasă, puţin după miezul nopţii, îmi soseşte un telefon de la Valeska prin care-mi cere să iau imediat metroul şi să vin la ea că-i foarte urgent. Ar însemna o oră de drum şi sînt frînt de oboseală, dar ea stăruie că e urgent aşa că iată-mă pe drum. Şi cînd ajung acolo, o cunosc pe verişoara ei. O tînără destul de drăguţă, care, după cum mărturiseşte, a avut de curînd o legătură cu un bărbat ciudat, pentru că se săturase să mai fie virgină. Şi care-i problema? Cum aşa, în graba ei uitase să-şi ia precauţiile necesare, aşa încît s-ar putea să fie însărcinată. Şi ce-i cu asta? Voiau să ştie ce cred eu că ar trebui făcut, la care răspund: „Nimic". Drept urmare Valeska mă ia deoparte şi mă întreabă dacă n-aş vrea să mă culc cu verişoara ei, s-o instruiesc şi s-o domesticesc ca să nu mai repete nebunia pe care o făcuse.

Întreaga situaţie era aiuristică şi am rîs toţi trei isteric, după care ne-am apucat să bem - şi cum singura băutură pe care o aveau în casă era anisonul,n-a durat mult pînă să ne matolim. Şi pe urmă totul a devenit şi mai aiuristic, pentru că amîndouă au început să mă pipăie, dar nici una n-o lăsa pe cealaltă să facă ceva, Rezultatul a fost că le-am dezbrăcat pe amîndouă şi le-am vîrît în pat, unde au adormit îngereşte una în braţele celeilalte. Şi cînd am plecat de acolo, pe la cinci dimineaţa, am descoperit ca n-aveam un ban în buzunar şi am încercat să storc cîţiva cenţi de la un şofer de taxi dar nu mi-a mers; aşa că, în cele din urmă, mi-am scos paltonul căptuşit cu blană şi i l-am dat – pe cîţiva bănuţi. Cînd am ajuns acasă, nevastă-mea era trează şi mînioasă foc că mă întorsesem atît de tîrztu. Am avut o discuţie furtunoasă şi pînă la urmă mi-am ieşit din fire şi i-am tras una; a căzut pe jos, s-a pornit să urle şi să hohotească, copilul s-a trezit şi auzind-o pe nevastă-mea urlînd, s-a speriat şi a început să ţipe cît o ţinea gura. Fata care locuieşte sus a coborît în fugă să vadă ce s-a întîmplat. Era în kimono şi părul îi atîrna pe spate, în hărmălaia creată s-a apropiat mult de mine şi lucrurile s-au întîmplat fără ca vreunul dintre noi să fi intenţionat. Amîndoi am aşezat-o pe nevastă-mea în pat, cu un prosop ud in jurul frunţii şi, în timp ce fata de sus se apleca asupra ei, eu, care mă găseam în spate, i-am ridicat kimonoul şi i-am băgat-o, iar ea a rămas locului îndelung, bîiguind o serie de cuvinte stupide de alinare. În cele din urmă m-am urcat şi eu în pat alături de nevastă-mea şi, spre uimirea mea, s-a cuibărit în mine; fără să schimbăm o vorbă, am rămas aşa, burzuluiţi, pînă în zori. Ar fi trebuit să fiu sleit de oboseală, dar n-am închis ochii, acolo lîngă ea, plănuind să-mi iau ziua liberă şi s-o caut pe curva cu gulerul frumos de blană cu care discutasem mai devreme în acea zi. Pe urmă am început să mă gîndesc la altă femeie, soţia unuia dintre prietenii mei care mă tot împungea în legătură cu indiferenţa mea. După care am început să mă gîndesc la diverse femei, una după cealaltă - toate care-mi scăpaseră dintr-un motiv sau altul - pînă cînd, în cele din urmă, am adormit şi am juisat în vis. La şapte treizeci a zbîrnîit deşteptătorul, ca de obicei şi, ca de obicei, m-am uitat la cămaşa zdrenţuită care atîrna pe scaun, m-am întrebat la ce bun toate astea şi m-am întors pe partea cealaltă. La opt a sunat telefonul, era Hymie. Să mă grăbesc să ajung cît mai repede, mi-a spus, pentru că are loc o grevă. Şi uite aşa mergeau lucrurile zi după zi, fără să existe vreun motiv pentru toate astea decît că întreaga ţară era într-o ureche şi ce vă povestesc eu se întîmpla pretutindeni, pe scară mai mică sau mai mare, dar acelaşi lucru pretutindeni, pentru că totul era haos şi lipsit de sens. Aşa a mers mai departe, zi de zi, timp de aproape cinci ani. Continentul însuşi zgîlţîit de cicloane, tornade, valuri de flux, inundaţii, secete, vijelii, valuri de caniculă, molime, greve, lovituri de gangsteri, sinucideri... o febră şi o frămîntare continuă,

un clocot, un vîrtej. Eram ca un om adăpostit într-un far: sub mine valurile turbate, stîncile colţuroase, recifele, epavele naufragiate. Aş fi putut emite semnalul de alarmă dar eram neputincios, incapabil să previn catastrofa. *Respiram* primejdie şi catastrofă. Uneori senzaţia de catastrofă era atît de pregnantă, încît îmi ţîşnea ca flăcările pe nări. Jinduiam să mă descătuşez din toate astea şi, totuşi, mă atrăgeau irezistibil. Eram în acelaşi timp violent şi flegmatic. Eram ca însuşi farul - neclintit în mijlocul celei mai tulburate mări. Sub tălpi simţeam piatră solidă, aceeaşi piatră din care fuseseră duraţi zgîrie-norii ameninţători. Temeliile mele se afundau adînc în pămînt şi armătura trupului meu era confecţionată din oţel nituit şi asamblat cu şuruburi încinse. Dar mai presus de toate eram un ochi, un reflector uriaş care scruta pînă hăt-departe, care se rotea necontenit, necruţător. Ochiul acesta atît de larg deschis îmi adormise toate celelalte facultăţi, toate forţele mele erau concentrate pe efortul de a vedea, de a desluşi drama omenirii.

Dacă năzuiam la distrugere, era numai pentru ca ochiul acesta să poată fi stins. Visam un cutremur de pămînt, un cataclism natural care să îngroape farul în mare. Tînjeam după o metamorfoză, o preschimbare în peşte, în monstru marin, în distrugător. Aş fi vrut să crape pămîntul, să înghită totul într-o gura căscată, hăpăitoare. Aş fi dorit să văd oraşul scufundat la stînjeni adîncime, în sînul mării. Aş fi vrut să mă aflu într-o cavernă, citind la lumina lumînării. Voiam să se stingă odată ochiul acela, astfel încît să pot avea o şansă de a-mi cunoaşte propriul trup, propriile dorinţe. Voiam să fiu singur o mie de ani ca să pot reflecta asupra celor ce văzusem şi auzisem -*şi ca să pot uita*. Voiam de la pămînt ceva ce nu era făcut de om, ceva cu totul separat de umanul de care eram suprasaturat. Doream ceva pur terestru, absolut golit de idee. Doream să simt din nou sîngele curgîndu-mi prin vine, chiar cu preţul anihilării. Voiam să elimin din sistemul meu piatra şi lumina. Doream fecunditatea întunecată a naturii, fîntîna adîncă a placentei, tăcerea, sau dacă nu, lipăitul apelor negre ale morţii. Doream să fiu noaptea aceea pe care o sfredelea ochiul necruţător al farului, o noapte smălţuită de stele şi de comete căzătoare. Să fiu plămădit din noaptea înspăimîntător de tăcută, atît de neînţeleasă şi de elocventă în acelaşi timp. Să nu mai existe nimic de vorbit sau de ascultat sau de gîndit. Să fiu înglobat şi conţinut şi, în acelaşi timp, să conţin şi să înglobez. Fără milă, fară tandreţe. Să fii uman doar în mod terestru, ca o plantă, un vierme sau un pîrîu. Să fii descompus, golit de lumină şi de piatră, variabil ca o moleculă, durabil ca atomul, lipsit de inimă ca însuşi pămîntul.

Pe Mara am întîlnit-o exact o săptămînă înainte de s-a sinucis Valeska. Cele două săptămîni care au precedat evenimentul, au fost un veritabil coşmar. O serie de morţi subite şi de întîmplări bizare cu femei. Prima dintre ele a fost Pauline Janowski, o ovreicuţă de şaisprezece - şaptesprezece ani, fără un cămin, fără prieteni sau rude. A venit la birou în căutare de slujbă. Era spre ora de închidere dar n-am avut inima s-o las cu buzele umflate.

Dintr-un motiv sau altul, mi-am băgat în cap că trebuie s-o duc la noi acasă pentru masa de seară şi, eventual, s-o conving pe nevastă-mea s-o găzduiască un timp. Ce mă atrăgea la ea era pasiunea pentru Balzac. Tot drumul pînă acasă a trăncănit despre *Iluzii pierdute*. Tramvaiul era ticsit şi noi înghesuiţi ca sardelele, aşa că nu avea importanţă despre ce vorbeam, pentru că, de fapt, amîndoi ne gîndeam la un singur lucru. Nevastă-mea; desigur, a rămas stupefiată cînd m-a văzut în prag alături de o fată tînără şi frumoasă. S-a arătat politicoasă şi amabilă în felul ei frigid, dar mi-am dat seama pe dată că nu avea rost să-i cer să-i ofere găzduire fetei. Maximum ce a putut face a fost s-o rabde la masă. Şi, de îndată ce-am terminat, şi-a cerut scuze şi s-a dus la un cinematograf. Fata a început să plîngă. Ne găseam încă la masă, cu teancul de farfurii murdare în faţă. M-am apropiat de ea şi am înconjurat-o cu braţele. Mi-era sincer milă de fetişcană şi nu vedeam ce pot să fac. Deodată, şi-a azvîrlit braţele în jurul gîtului meu şi m-a sărutat pătimaş. Am rămas mult timp sărutîndu-ne, dar pe urmă mi-am spus în gînd nu, ar fi o crimă şi-apoi poate că nevastă-mea nici nu s-a dus la cinematograf şi o să ne pomenim cu ea dintr-un minut în altul. I-am cerut fetei să-şi revină şi i-am promis că o să luăm un tren suspendat şi o să ne ducem undeva. Am zărit puşculiţa copilului pe poliţa căminului, am luat-o şi m-am ascuns la toaletă, unde am golit-o în tăcere. Nu conţinea decît şaptezeci şi cinci de cenţi. Ne-am urcat într-un tren suspendat şi ne-am dus la plajă. În cele din urmă am găsit un loc nepopulat şi ne-am întins pe nisip. Era isteric de pătimaşă şi n-am avut altceva de făcut decît să-i fac felul. Am crezut că după aceea o să-mi reproşeze, dar nici vorbă. Am zăcut un timp acolo şi a început să-mi vorbească iar despre Balzac. Se părea că avea ambiţia să devină şi ea scriitoare. Am întrebat-o ce are de gînd să facă acum. Mi-a răspuns că habar n-are. Cînd ne-am ridicat, mi-a cerut s-o conduc Ia şosea. Spunea că ar dori să plece la Cleveland sau poate în altă parte. Trecuse de miezul nopţii cînd am lăsat-o în faţa unei staţii de benzină. Avea treizeci şi cinci de cenţi în pungă. Şi cînd am pornit spre casă am început s-o înjur în gînd pe nevastă-mea de căţea meschină ce era. Aş fi dorit din tot sufletul s-o fi lăsat pe ea singură pe şosea, fără nici o destinaţie. Ştiam că odată sosit acasă nici nu avea să pomenească numele fetei.

Am intrat în casă şi am găsit-o aşteptîndu-mă. Credeam că vrea să-mi servească porţia obişnuită de scandal Dar nu, mă aşteptase pentru că-mi venise un mesaj important de la O'Rourke. Trebuia să-i telefonez de îndată ce sosesc. Am decis să nu-i telefonez. M-am dezbrăcat şi. m-am vîrît în pat. Tocmai cînd îmi găsisem o poziţie comodă, a sunat telefonul. O'Rourke. Sosise la birou o telegramă pentru mine şi voia să ştie dacă s-o deschidă şi să mi-o citească. Desigur că am acceptat. Telegrama era semnată Monica. Venea din Buffalo. Mă anunţa că soseşte a doua zi dimineaţa în gara Grand Central, cu sicriul mamei ei decedate. I-am mulţumit lui O'Rourke şi m-am culcat din nou. Nici un comentariu din partea nevestei. Zăceam cu ochii deschişi, întrebîndu-mă cum trebuie să procedez. Dac-ar fi fost să răspund cererii Monicăi, ar fi însemnat să iau lucrurile de la capăt. Abia mulţumisem cerului că mă descotorosisem de ea. Şi acum îmi venea plocon cu cadavrul maică-si pe cap. Lacrimi şi împăcare. Şi dacă n-o să mă duc s-o întîmpin, ce-o să fie? întotdeauna se găseşte cineva care să aibă grijă de un mort. Mai cu seamă cînd îndoliata însoţitoare e o blondă tînără cu ochi albaştri scăpărători. Mă întrebam dacă o să se întoarcă la slujba ei de la restaurant. Dacă n-ar fi cunoscut greaca şi latina, nu m-aş fi încurcat niciodată cu ea. Dar curiozitatea mea a biruit. Şi-apoi era atît de săracă - şi asta m-a atras la ea. Poate că lucrurile ar fi mers mai bine dacă mîinile nu i-ar fi mirosit întotdeauna a grăsime. Asta era bîrna din ochi - mîinile unsuroase. îmi amintesc de prima seară cînd am cunoscut-o şi ne-am plimbat prin parc. Era de o frumuseţe răpitoare şi, în plus, inteligentă şi vioaie. Pe vremea aceea femeile începuseră să poarte fuste scurte şi ea profita la maximum de acest avantaj. Mă duceam seară de seară la restaurantul unde servea numai ca s-o urmăresc mişcîndu-se, s-o privesc cînd se înclina asupra meselor sau cînd se apleca să ridice o furculiţă căzută. Şi pe lîngă gambele frumos modelate şi ochii ameţitori, cîte un vers din Homer, alături de carnea de porc cu varză acră, un

vers din Sappho, conjugările latine, odele lui Pindar, iar la desert, poate ceva din *Rubaiyat* sau *Cynara*. Dar mîinile unsuroase şi patul soios din pensiunea de peste drum de piaţă - Pfuiî Nu le puteam digera. Şi cu cît o evitam, cu atît mai mult se crampona de mine. Scrisori de cîte zece pagini despre iubire, cu note de subsol din *Aşa grăit-a Zarathustra*. Şi apoi, brusc, tăcere, iar eu felicitîndu-mă din inimă. Nu, nu mă puteam hotărî să mă duc la gara Grand Central a doua zi dimineaţa. M-am întors pe o parte şi am adormit. O să-i cer mîine nevesti-mi să dea un telefon la birou şi să spună că sunt bolnav. N-am mai fost bolnav de peste o săptămînă - mi se cuvenea.

La prînz îl găsesc pe Kronski aşteptîndu-mă în faţa biroului. Vrea să iau masa de prînz cu el... ţine sa-mi prezinte o egipteană. Fata s-a dovedit a fi o evreică, dar venea din Egipt şi arăta a egipteană. Era rea de muscă şi amîndoi am muncit de zor la ea. Cum se presupunea că aş fi bolnav, am hotărît să nu mă mai duc după masa la birou, ci să-mi ofer o plimbare în Cartierul de Est. Kronski avea să mă acopere la birou. Am dat mîna cu fata şi fiecare dintre noi şi-a văzut de drum. Eu m-am îndreptat spre rîu, unde era răcoare, şi am uitat pe dată de fata din Egipt. M-am aşezat pe debarcader, lăsîndu-mi picioarele să mi se bălăngăne peste parapetul de frînghie. A trecut un şlep încărcat cu cărămizi roşii. Brusc mi-a venit iar Monica în minte. Monica sosind la gara Grand Central cu un cadavru. Un cadavru scutit de taxe vamale. New York! Părea atît de absurd şi de ridicol încît am izbucnit în rîs. Şi cum l-o fi transportat? La vagonul de bagaje sau l-o fi sprijinit de un perete lateral? Fără îndoială că mă blestema de mama focului. Mă întrebam ce-ar simţi dacă m-ar vedea acolo pe chei, cu picioarele bălăbănindu-mi-se în gol? Era cald, zăpuşitor, cu toată briza care adia dinspre rîu. Am început să moţăi. Şi în timp ce somnolam, mi-a revenit Pauline în minte. Mi-o imaginam făcînd autostopul pe şosea. Era o fetiţă curajoasă, fără îndoială. Curios că nu-i păsa dacă o să rămînă însărcinată. Poate că era atît de disperată, încît nu se mai sinchisea de nimic. Şi Balzac! Perfect absurd. De ce Balzac? Mă rog, treaba ei. Oricum, avea la ea atîta cît îi trebuia ca să mănînce, pînă ce o să întîlnească alt tip. Dar o puştoaică de teapa ei să vrea să devină scriitoare? Mă rog, de ce nu? Fiecare dintre noi nutreşte cîte o iluzie de un fel sau altul. Şi Monica visa să ajungă scriitoare. Fiecare dintre noi devine scriitor. Scriitor! Doamne, cît de zadarnic e totul!

Am aţipit... Cînd m-am trezit, aveam o ditamai erecţie. Soarele părea să ardă direct pe ştromeleagul meu. M-am dat jos din pat şi mi-am clătit faţa la ţîşnitoarea de apă. Vremea era la fel de fierbinte şi de sufocantă. Asfaltul moale ca un terci, muştele te pişcau, gunoaiele putrezeau în rigolă. M-am strecurat printre cărucioarele vînzătorilor, uitîndu-mă în jur cu ochi pustiiţi. Mă rodea o dorinţă lentă, latentă, fără să am însă vreun obiect clar în minte. Numai cînd am ajuns iar pe Second Avenue mi-am amintit brusc de evreica egipteană de la prînz. Şi mi-am adus aminte că-mi spusese că locuieşte deasupra restaurantului rusesc de pe Tweîfth Street. Totuşi nu aveam încă o idee definită asupra a ceea ce urma să fac. Vagabondam pur şi simplu, omorîndu-mi timpul. Însă picioarele mă trăgeau spre nord, spre Fourteenth Street. Cînd am ajuns în faţa restaurantului rusesc, m-am oprit un moment, apoi am dat buzna pe scări sărind cîte trei trepte odată. Uşa de la hol era deschisă. Am urcat încă vreo două etaje, zgîindu-mă la numele scrise pe uşi. Am descoperit-o la mansardă şi sub numele ei figura şi numele unui bărbat. Am bătut uşor la uşă. Nici un răspuns. Am ciocănit din nou, ceva mai tare. De astă dată am auzit un zgomot de paşi. Apoi un glas întrebînd cine e, în timp ce mînerul uşii se învîrtea. Am împins uşa şi am intrat împleticindu-mă în camera întunecata. Am căzut drept în braţele ei şi am simţit-o goală sub kimonoul pe jumătate deschis. Probabil că se deşteptase dintr-un somn adînc şi nu prea îşi dădea seama cine o strînge în braţe. Cînd, în sfîrşit, m-a văzut, a dat să se elibereze, dar eu o ţineam lipită de mine, o sărutam pătimaş şi în acelaşi timp o împingeam spre canapeaua de lîngă fereastră. A bîiguit ceva despre uşa care rămăsese deschisă dar n-am riscat s-o las să-mi scape din braţe. Aşa încît am făcut un mic

ocol şi, încetul cu încetul, am îndreptat-o cu spatele spre uşă, determinînd-o s-o închidă cu fundul ei. Apoi, cu singura mînă liberă, am împins zăvorul, am întors-o pe ea spre centrul încăperii şi, cu aceeaşi mînă liberă, mi-am descheiat prohabul şi mi-am scos membrul, gata în poziţie. Era atît de ameţită de somn, încît s-ar fi zis că scărmănăm un automat. Dar mi-am putut da totuşi seama că-i plăcea ideea de a fi futută aproape în inconştienţă. Numai că de cîte ori intram în ea, părea să se trezească şi pe măsură ce se deştepta, devenea tot mai speriată. Era greu s-o fac să readoarmă, fără să pierd un regulat picant. Reuşisem s-o răstorn pe canapea, fără să pierd terenul, şi acum ardea ca focul iadului, smucindu-se şi zbătîndu-se ca un tipar. Din clipa în care începusem s-o scormonesc, nu cred că deschisese un singur moment ochii. Şi îmi tot spuneam în gînd: „Un futai egiptean... un futai egiptean", şi ca să nu ejaculez prea repede, am început să mă gîndesc la cadavrul pe care Monica 1-a tras după ea în Grand Central şi la cei treizeci şi cinci de cenţi cu care o lăsasem pe Pauline pe şosea. Şi apoi, bang! O bătaie puternică în uşă, iar ea deschizînd nişte ochi mari cît cepele şi privindu-mă înspăimîntată. Am dat să mă retrag repede din ea, dar, spre surpriza mea, m-a încleştat cu muşchii vaginului. „Nu te mişca! mi-a şoptit în ureche. Aşteaptă!" O nouă bătaie puternică în uşă şi apoi vocea lui Kronski scîncind: „Sînt eu, Thelma... sînt Izzi". La auzul scîncelilor lui era cît p-aci să izbucnesc într-un hohot de rîs. Ne-am reluat poziţia naturală şi, cum ochii i s-au închis din nou, am început să-mi mişc ştoiul înăuntrul ei, încetişor, ca să n-o trezesc iar. Era unul din cele mai plăcute regulaturi din viaţa mea. Aveam senzaţia că n-o să se mai termine niciodată. De cîte ori mă simţeam în pericol să juisez, mă opream din mişcare şi mă gîndeam - mă gîndeam, de pildă, unde aş dori să-mi petrec vacanţa - dacă aş avea vreo vacanţă - sau mă gîndeam la teancul de cămăşi purtate din sertarul biroului meu, sau la peticul covorului din dormitor,, cel de lîngă piciorul patului. Kronski rămăsese la uşă-îl auzeam mutîndu-şi greutatea corpului de pe un picior pe altul. Şi de fiecare dată cînd mi-1 imaginam stînd dincolo de uşă, i-o înfigeam puţin mai adînc, iar ea, semiadormită, îmi răspundea, amuzată, de parcă înţelegea ce urmăream prin acest limbaj de scoate-o bag-o. Nu cutezam să mă gîndesc la ce-i trecea ei prin cap, căci atunci aş fi dat drumul pe loc. Uneori mă apropiam primejdios de marginea juisării, dar trucul salvator era Monica şi cadavrul din gara Grand Central. Gîndul la ea, vreau să spun hazul situaţiei, acţiona ca un duş rece.

Cînd totul s-a terminat, a deschis larg ochii şi sa uitat la mine de parcă mă vedea pentru prima oară. Nu găseam nici un cuvînt să-i spun, singurul meu gînd era cum s-o şterg mai repede de acolo. în timp ce ne spălam, am zărit un bilet strecurat pe sub uşă. Era de la Kronski. Soţia lui tocmai fusese transportată la spital - dorea ca Thelma să se întîlnească cu el la spital. M-a cuprins un val de uşurare. Însemna că puteam pleca de acolo fără risipă de cuvinte.

A doua zi am primit un telefon de la Kronski. Nevastă-sa murise pe masa de operaţie. În acea seară m-am dus acasă la cină; încă mîncam cînd s-a auzit soneria de la uşă. în prag stătea Kronski, cu o mutră de om distrus. îmi vine întotdeauna greu să rostesc condoleanţe; dar să-1 consolez pe el era cu totul imposibil. Am ascultat-o pe nevastă-mea murmurîndu-i platitudini consolatoare şi m-am simţit mai scîrbit de ea ca oricînd.

- Hai să plecam de aici, i-am spus lui Kronski.

Un timp, ne-am plimbat unul lîngă altul în deplină tăcere. Cînd am ajuns în dreptul parcului, am intrat în el şi am luat-o spre pajişti. Se lăsase o pîclă deasă de nu puteai vedea la un metru depărtare. Deodată, aşa cum înotam în ceaţă, Kronski a izbucnit în sughiţuri de plîns. M-am oprit locului şi am întors capul, să nu-l văd. Cînd mi-am zis că, în sfîrşit, isprăvise, m-am uitat la el şi l-am observat că mă privea fix, cu un zîmbet ciudat.

- E curios, începu ei, cît e de greu să accepţi moartea.

Am zîmbit la rîndul meu şi mi-am lăsat mîna pe umărul lui.

- Dă-i înainte, l-am îndemnat, spune tot ce-ţi vine pe limbă. Descarcă-ţi inima.

Am început să ne plimbăm iar pe pajişte, în sus şi-n jos, în abur, ca şi cum păşeam pe un tărîm subacvatic. Pîcla devenise atît de opacă, încît de-abia îi distingeam trăsăturile. Vorbea calm şi dement:

- Ştiam că aşa o să se întîmple. Era ceva prea frumos ca să ţină.

Mi-a povestit că, o noapte înainte de se îmbolnăvise soţia lui, avusese un vis. Anume, visase că-şi pierduse identitatea:

- Orbecăiam în întuneric strigîndu-mă singur pe nume. Îmi aduc aminte că am ajuns la un pod şi, privind în apă, m-am văzut înecîndu-mă. Am sărit de pe pod cu capul în jos şi, cînd am atins apa, am văzut-o pe Yetta plutind sub pod. Era moartă.

După care, adăugă brusc:

- Tu erai ieri acolo, cînd am bătut la uşă, nu-i aşa? Ştiam că tu eşti la ea şi nu mă puteam mişca din loc Mai ştiam şi că Yetta e pe moarte şi aş fi vrut să-i fiu alături, dar nu mă încumetam să mă duc singur la spital.

N-am scos o vorbă şi el şi-a continuat monologul:

- Prima mea iubită a murit în acelaşi fel. Eram un băieţandru pe atunci şi nu reuşeam să-mi revin. În fiecare seară mă duceam la cimitir şi plîngeam lîngă mormîntul ei. Lumea zicea că m-am scrîntit. Şi cred că într-adevăr mă scrîntisem la cap. Ieri, cînd stăteam acolo în faţa uşii închise, toate astea mi-au revenit în minte. Eram din nou în Trenton, în faţa mormîntului, şi sora fetei pe care o iubisem se afla lîngă mine. Îmi spunea că nu e cu putinţa să merg aşa înainte, că o să-mi pierd minţile. Şi atunci mi-am zis că într-adevăr mă smintisem şi, ca să-mi dovedesc singur acest fapt, am hotărit să comit un act nebunesc, aşa încît i-am declarat fetei că nu pe ea o iubisem ci pe tine, am tras-o uşor peste mine şi ne-am răsturnat amîndoi pe pămînt, sărutîndu- ne de mama focului, după care am regulat-o chiar lîngă groapă. Şi cred că treaba asta m-a vindecat definitiv, pentru că niciodată nu am mai călcat în cimitir şi nu m-am mai gîndit la fata moartă - pînă ieri cînd am stat în faţa uşii zăvorite. Dacă ieri aş fi putut să pun mîna pe tine, te-aş fi strîns de gît. Nu ştiu ce m-a apucat, dar aveam senzaţia că ai profanat un mormînt, că o violai pe iubita mea moartă. E o nebunie, nu? Şi de ce am venit azi la tine? Poate pentru că eşti atît de indiferent faţă de persoana mea... poate pentru că nu eşti evreu şi ţie pot să-ţi vorbesc... pentru că nu dai o ceapă degerată pe mine, şi ai perfectă dreptate... Ai citit *Revolta îngerilori*

Tocmai ajunsesem la aleea bicicliştilor, care încercuieşte parcul. Luminile de pe bulevard înotau în ceaţă. M-am uitat cu atenţie la el şi m-am convins că-şi pierduse capul. Mă întrebam dacă l-aş putea face să rîdă. Dar mă şi temeam că dacă o să înceapă să rîdă n-o să se mai poată opri. Aşa încît am început să vorbesc la întîmplare, despre Anatole France la început, pe urmă despre alţi scriitori şi, în cele din urmă, cînd l-am simţit că-mi scapă, am adus brusc vorba despre generalul Ivolghin. Atunci a început în sfîrşit să rîdă, dar nu era un rîs ci un cîrîit, un cîrîit hidos, ca de cocoş cu capul pe butuc Rîsul 1-a apucat cu atîta forţă, încît a trebuit să se oprească şi să se ţină de burtă; lacrimile îi şiroiau pe obraz şi între cîrîieli se intercalau cele mai sfîşietoare sughiţuri de plîns.

- Ştiam eu că ai să-mi faci bine, reuşi să rostească în cele din urmă, cînd ultimul hohot se stinse. Am spus eu întotdeauna că tu eşti o puşlama ţicnită... Eşti şi tu un pungaş de evreu, numai că n-o ştii... Şi acum spune-mi, pehlivanule, cum a fost ieri? I-ai băgat-o pînă-n plăsele? Ţi-am zis eu că-i arzoaie. Şi ştii cu cine trăieşte? Doamne, ai avut noroc că nu te-a prins. Trăieşte c-un poet rus - îl cunoşti şi tu. Ţi l-am prezentat odată la Cafe Royal. Nu care cumva să te miroase. Ţi-ar stîlci creierii în bătăi... si pe urmă ar scrie un poem frumos despre treaba asta şi i l-ar trimite ei cu un buchet de trandafiri. Precis. Eu l-am cunoscut la Stelton, în colonia anarhiştilor, taică-su a fost un nihilist. Toată familia e într-o ureche. Apropo, e mai bine să-ţi iei măsuri. Aveam de gînd să te previn încă de ieri, dar n-am crezut c-ai să treci atît de rapid la treabă. Ştii, s-ar putea ca ea să aibă sifilis. Nu vreau să te speriu. Ţi-o spun numai pentru binele tău...

Această din urmă ieşire părea să-1 fi uşurat încerca să-mi declare, în felul lui evreiesc întortocheat, că mă place. Dar pentru asta trebuia mai întîi să sfărîme tot ce mă înconjura - soţia, slujba, prietenii mei, „căţeaua neagra, cum o numea pe Valeska, şi aşa mai departe.

- Cred că într-o bună zi ai să ajungi un scriitor mare, continuă el. Dar, adăugă cu maliţiozitate, mai întîi va trebui să suferi un pic. Adică să suferi *cu adevărat,* pentru că tu nu ştii încă ce înseamnă cuvîntul ăsta. Tu *gîndeşti* numai c-ai suferit. Mai întîi va trebui să te îndrăgosteşti. Căţeaua aia neagră... doar n-ai să-mi spui că o iubeşti sincer. Te-ai uitat bine la curul ei … cum se lăbărţează? În cinci ani o să arate ca Mătuşa Jemima. Ce mai pereche o să fiţi cînd o să vă plimbaţi pe stradă, cu un alai de corciturі după voi! Doamne, mai curînd te-aş vedea însurîndu-te cu o evreică. N-ai şti s-o apreciezi, desigur, dar ea ar fi ce-ţi trebuie. Ai nevoie de ceva care să te susţină. Iţi iroseşti energiile. Ascultă, de ce te înhăitezi cu toate pramatiile alea pe care le culegi Dumnezeu ştie de unde? Ai un geniu de a atrage oamenii cei mai nepotriviţi. Şi de ce nu încerci să faci ceva util? Slujba asta a ta nu-i de tine - ai putea fi mare ştab în altă parte. Poate chiar un lider sindical, nu ştiu nici eu exact ce. Dar în primul rînd trebuie să scapi de nevasta aia a ta cu mutră de seceră. Uf! Numai cît mă uit la ea şi-mi vine s-o scuip în faţă. Nu înţeleg cum un tip ca tine a putut vreodată să se însoare cu o scorpie ca asta. Ce-ai văzut la ea - doar o pereche de ovare care scoteau fum? Ascultă, asta-i necazul cu tine - n-ai în creier altceva decît sex... Nu, nici asta nu-i adevărat. Ai minte şi ai pasiune şi ai entuziasm... dar nu-ţi pasa nici cît negru sub unghie de ce faci sau de ce ţi se întîmplă. Dacă n-ai fi un nătărău romantic aş jura că eşti evreu. Cu mine-i altceva - eu n-am avut niciodată nici o perspectivă. Dar tu ai ceva în tine - însă eşti prea puturos ca să scoţi acest ceva la suprafaţă. Auzi, uneori cînd te ascult vorbind, îmi spun în sinea mea „ah, dac-ar aşterne pe hîrtie ce-i iese din gură!" Ce mai, ai putea să scrii o carte care să-1 facă pe unul ca Dreiser să se spînzure. Eşti altfel decît americanii pe care-i cunosc eu; într-un fel, nu aparţii Americii, şi ăsta e un lucru bun. Şi eşti şi puţin ţăcănit - presupun că eşti conştient de lucrul ăsta. Dar ţăcănit într-un fel benefic. Ascultă-mă, acum cîteva minute, dacă oricine altcineva mi-ar fi vorbit ca tine, l-aşi fi omorît cu mîinile mele. Cred că-mi placi şi mai mult pentru că n-ai încercat să-mi oferi compasiune. Ştiu că de la tine nu trebuie să mă aştept la compasiune. Dacă asta seară ai fi rostit un singur cuvînt greşit, aş fi înnebunit. Sînt convins. Eram pe muchea nebuniei, Şi cînd ai început cu generalul Ivolghin am crezut o clipă că nu mai e nici o speranţă. Asta mă face să gîndesc că ai ceva în tine... a fost într-adevăr o dovadă de deşteptăciune! Dar lasă-mă să-ţi spun şi eu ceva... dacă n-ai să-ţi aduni minţile atunci ai să ţi le pierzi cu totul. E ceva în tine care te mănîncă de viu. Nu ştiu ce e, dar nu mă duci tu pe mine. Te cunosc şi pe faţă şi pe dos. Şi ştiu că este ceva ce te macină - nu-i numai nevastă-ta, sau slujba, nici măcar căţeaua aia neagră pe care ţi-ai băgat în cap că o iubeşti. Uneori îmi spun că nu te-ai născut în secolul potrivit Să nu crezi că vreau să fac un idol din tine, dar există un adevăr în ce spun eu... dacă ai avea ceva mai multă încredere în tine, ai putea fi cel mai mare om din lumea de azi. Nici măcar nu-i musai să fii scriitor. Din cît îmi dau eu seama, ai putea ajunge un al doilea Isus Hristos. Nu rîde... vorbesc serios. Habar n-ai de propriile tale posibilităţi... eşti orb la orice în afară de dorinţele tale. Nu ştii ce vrei. Nu ştii pentru că nu stai niciodată să te gîndeşti. Îi laşi pe toţi să se folosească de tine. Eşti un imbecil, un idiot Dacă eu aş avea a zecea parte din ce ai tu, aş întoarce lumea pe dos. Gîndeşti că-i o nebunie, nu-i aşa? Ei bine, ascultă-mă... n-am fost niciodată mai teafăr la minte. Astă seară cînd am venit la tine, simţeam că sînt în pragul sinuciderii. N-are mare importanţă dacă mă sinucid sau nu. În orice caz, nu văd de ce aş face-o acum. Asta nu mi-ar aduce-o înapoi. M-am născut ghinionist Oriunde mă mişc, aduc dezastrul după mine. Dar încă nu vreau să dau în primire, mai întîi, vreau să fac ceva bun pentru omenire. S-ar putea să-ţi sune prosteşte, dar e adevărat. Aş vrea să fac şi eu ceva pentru ceilalţi...

Se opri brusc şi se uită din nou la mine cu zîmbetul acela straniu, pustiit Era expresia evreului deznădăjduit în care, aşa cum se întîmplă cu întreaga lui rasă, instinctul de

conservare e atît de puternic încît, deşi nu se mai putea agăţa de nici o speranţă, nu avea puterea să se omoare. Această deznădejde totală era un lucru străin mie. Mi-am spus în gînd: „Ah, dacă fiecare dintre noi ar putea fi în pielea celuilalt. Ce mai, eu aş putea să mă omor şi pentru un fleac!" Şi ce mă copleşea mai mult era gîndul că el nici măcar n-o să guste înmormîntarea - înmormîntarea propriei sale soţii. Dumnezeu ştie că înmormîntările la care luasem parte fuseseră destul de mohorîte, dar după aceea urma întotdeauna puţină mîncare şi băutură, şi cîteva glume deocheate şi cîteva rîsete cu poftă. Poate că fusesem prea tînăr ca să fi putut aprecia aspectele tragice, deşi îi văzusem bine pe îndoliaţi cum plîngeau şi urlau. Dar asta n-a însemnat niciodată mare lucru pentru mine, fiindcă după îngropăciune, cînd ne adunam cu toţii în grădina berăriei de lîngă cimitir, era o atmosferă veselă în ciuda veşmintelor negre şi a vălurilor de doliu şi a coroanelor. Copilului care eram pe atunci i se părea că cei vii încercau să stabilească un soi de comunicare cu mortul. Ceva aproape egiptean, dacă stau să mă gîndesc. Odată, însă, mi-am spus că nu erau decît o liotă de ipocriţi. Dar nu-i adevărat. Nu erau decît nişte nemţoi robuşti, obtuzi, cu poftă de viaţă. Moartea era ceva în afara lor, lucru ciudat totuşi, că dacă te luai după cum vorbeau, ţi-ai fi imaginat că le ocupă întruna gîndurile. Dar în realitate nu o percepeau - nu în sensul în care o percep evreii, de pildă. Vorbeau despre viaţa de apoi, dar de fapt nu credeau în ea. Şi dacă cineva era atît de îndurerat încît să jelească, se uitau la persoana aceea cu neîncredere, aşa cum te-ai uita la un om care nu-i în toate minţile. Existau limite la durere aşa cum existau şi limite la bucurie, asta era impresia pe care mi-o făceau. Şi la limita extremă apărea întotdeauna stomacul, care trebuia umplut - cu sandvişuri cu brînză limburger, cu bere şi cu anison, cu pulpe de curcan, dacă erau. Plîngeau în cănile de bere, ca nişte copii. Şi un minut mai tîrziu se prăpădeau de rîs, rîdeau de vreo curiozitate din firea mortului. Chiar şi felul în care vorbeau la timpul trecut avea un efect ciudat asupra mea. La o oră după ce fusese îngropat, ziceau despre defunct: „a fost întotdeauna atît de voios", de parcă persoana despre care vorbeau murise de o mie de ani, era un personaj istoric, sau un erou din *Niebelungenlied.* Atestau prin asta că mortul era mort, definitiv, pentru totdeauna, iar ei, cei vii, fuseseră separaţi de el acum şi pe vecie, iar ziua de azi şi cea de mîine trebuiau trăite, rufele spălate, mîncarea gătită şi, cînd următorul o să cadă secerat, va trebui să se aleagă un sicriu, va avea loc o ciondăneală în legătură cu testamentul, dar toate astea nu însemnau decît rutină cotidiană, şi ca să-ţi pierzi timpul jelind şi bocind era un păcat, pentru că Dumnezeu, dacă exista un Dumnezeu, a rînduit lucrurile în felul ăsta, iar noi cei de pe pămînt nu avem voie să cîrtim. A trece dincolo de limitele stabilite pentru bucurie şi durere era un păcat. Şi a da semne de nebunie era păcatul cel mai mare. Aveau un extraordinar simţ animalic al ajustării, admirabil de urmărit dacă ar fi fost într-adevăr animalic, dar oribil cînd îţi dădeai seama că nu era altceva decît placiditate germană opacă, insensibilitate. Şi totuşi, într-un fel, preferam aceste stomacuri însufleţite, durerii cu cap de hidră a evreilor. În străfundurile mele nu puteam încerca milă pentru Kronski- ar fi însemnat să-mi fie milă de întregul lui trib. Moartea soţiei sale nu era decît un fapt divers, o bagatelă, în istoria nefericirilor lui. Aşa cum se definise singur, se născuse ghinionist. Se născuse ca să vadă lucrurile mergînd anapoda - poate că de cinci mii de ani lucrurile merg anapoda pentru cei de sîngele şi de rasa lui. Veniseră pe lume cu acea căutătură deznădăjduită, pierită, în ochi, şi plecau de pe lume tot cu ea. Lăsau o miasmă în urma lor - un venin, un vomisment de durere. Duhoarea pe care încercau s-o înlăture din lume era duhoarea pe care o aduseseră chiar ei. Reflectam la toate acestea în timp ce-1 ascultam. Mă simţeam atît de bine şi de curat pe dinăuntru, încît, cînd ne-am despărţit, după ce-am cotit pe o străduţă lăturalnică, am început să fluier şi să fredonez. Şi atunci am simţit cum mă arde o sete de zile mari, şi mi-am zis mie însumi, în cel mai neaoş dialect irlandez: „iaca, o duşcă e ce-ţi lipseşte acuşilea, băiete". Şi numai ce-am zis, m-am şi repezit într-o bombă şi am comandat o halbă de bere cu guler şi un sandviş cu un hamburger gros garnisit cu multă ceapă. Am mai băut o bere şi pe urmă un strop de coniac şi mi-am spus iar, în sufletul meu nesimţit: „Dacă bietul nenorocit

n-are atîta minte încît să guste înmormîntarea nevesti-si, atunci am s-o fac eu în locul lui". Şi cu cît mă gîndeam mai mult, cu atît mă simţeam mai bine, şi dacă încercam cea mai măruntă tristeţe sau invidie, era doar pentru faptul că nu puteam schimba locul cu ea, biet suflet evreiesc, pentru că moartea era ceva cu totul în afara puterii de sesizare şi de înţelegere a unui goi obtuz ca mine, şi era păcat să se irosească pe de-alde ăştia care ştiu totul despre ea şi oricum n-au nevoie de ea! Am devenit atît de intoxicat de ideea morţii încît, în năuceala mea de beţiv, am început să bîigui o rugăciune către Dumnezeu din ceruri să mă omoare chiar în acea noapte, „fă-mă, Doamne, să mor, ca să ştiu şi eu despre ce-i vorba". Am încercat din răsputeri să-mi imaginez cum e cînd îţi dai duhul, dar n-a mers. Tot ce am putut face a fost să imit un horcăit de moarte, dar acesta m-a făcut să mă înec şi aproape să mă sufoc şi m-am speriat atît de rău, că am fost cît pe ce să mă scap în pantaloni. Oricum, nu asta era moartea. Nu făcusem decît să mă înec. Moartea adevărată semăna mai curînd cu experienţa noastră din parc: doi oameni păşind în ceaţă; unul lîngă celălalt, frecîndu-se de tufişuri şi de copaci, fără să-şi spună o vorbă. Moartea e ceva mai vid decît cuvîntul în sine şi totuşi ceva drept şi paşnic, ceva demn, dacă vreţi. Nu e o extensie a vieţii, ci un salt în beznă, fără putinţa vreunei reîntoarceri, nici măcar sub forma unui grăunte de praf. Ăsta e lucrul drept şi frumos, îmi spuneam, pentru că cine ar dori să se mai reîntoarcă? A gusta o dată din ea, înseamnă a gusta pentru totdeauna - din viaţă sau din moarte. Pe oricare faţă cade moneda e bine, atîta timp cît nu investeşti prea mult în ele. Desigur, e groaznic să te îneci cu propria ta salivă - e mai curînd neplăcut. Şi apoi, nu-i neapărat să mori înecîndu-te. Uneori te stingi în somn, paşnic şi liniştit, ca un mieluşel. Dumnezeu vine şi te ia sub aripa lui, cum se spune. Oricum, încetezi să mai respiri. Şi de ce naiba să vrei să respiri la infinit? Orice acţiune care ar deveni interminabilă s-ar transforma într-o tortură. Noi, bieţi amărîţi de oameni ce sîntem, ar trebui să fim recunoscători că cineva a conceput şi o cale de ieşire. Doar nu ne eschivăm cînd e vorba să ne ducem la culcare. O treime din viaţa noastră sforăim ca nişte şobolani beţi. Şi ce-i cu asta? Are vreo notă tragică? Ei bine, să zicem că în loc de o treime ar fi trei treimi de somn de şobolani beţi. Isuse, dacă am avea puţină minte, am dansa de bucurie la gîndul morţii. Chiar mîine am putea muri cu toţii în pat, fără durere, fără suferinţă, dacă am avea bunul simţ de a profita de avantajele care ni se oferă. Dar nu vrem să murim - ăsta-i necazul. De asta dăm de pămînt cu Dumnezeu şi cu toată şleahta lui de sus. Generalul Ivolghin! Asta i-a provocat un chicotit... şi cîteva sughiţuri de plîns fără lacrimi... Tot atît de bine aş fi putut să-i vorbesc despre brînza limburger. Dar generalul Ivolghin a însemnat ceva pentru el... ceva nebunesc. Brînza limburger ar fi fost prea sobră, prea banală. Dar totul nu-i decît brînza limburger, inclusiv generalul Ivolghin, bietul neghiob beţivan. Generalul Ivolghin a ieşit din brînza limburger a lui Dostoievski, din propria lui marcă de brînza. Ceea ce înseamnă o aromă specifică, o etichetă specifică. Aşa încît omul s-o poată recunoaşte cînd o miroase, cînd o gustă. Dar din ce e făcută această brînza limburger marca general Ivolghin? Cum aşa, din ce e făcută toată brînza limburger. adică din x, aşadar o necunoscuta. Şi deci? Deci nimic... absolut nimic. Punct final - sau un salt în beznă fără putinţă de întoarcere.

În timp ce-mi scoteam pantalonii, mi-am adus brusc aminte de ce-mi spusese nenorocitul acela. Mi-am privit membrul, dar arăta mai inocent ca oricînd. „Nu-mi spune că te-ai pricopsit cu un sifilis", i-am grăit, ţinîndu-1 în mînă şi storcîndu-1 un pic, de parcă m-aş fi aşteptat să ţîşnească puroiul din el. Nu, nu cred că există vreo posibilitate să fi luat un sifilis. Nu m-am născut eu sub asemenea zodie. Sculament, da, ăsta e posibil. Mai devreme sau mai tîrziu, toată lumea se trezeşte cu un sculament. Dar nu sifi! Ştiam că el, Kronski, mi-ar fi dorit-o din toată inima, numai ca să mă facă să-mi dau seama de ce înseamnă a suferi. Dar nu ţineam să-1 îndatorez. Eu mă născusem un goi cu cap pătrat, dar norocos. Am căscat Şi a avea sau a nu avea sifilis e tot o blestemată de brînză limburger, mi-am spus, şi dacă nevastă-mea e trează, am să i-o trag şi o să zic că mi-am încheiat ziua. Dar, evident, nu era pregătită.

Dormea întoarsă cu fundul la mine. Aşa încît mi-am lipit sula sculată de fundul ei şi i-am vîrît-o prin telepatie mentală. Şi, pe Dumnezeul meu, oricît de adînc dormea, trebuie să fi receptat mesajul, pentru că nu mi-a fost deloc greu să intru pe uşa din spate, ceea ce mă scutea să-i văd mutra; o adevărată uşurare! În timp ce-i trăgeam pistonul de graţie, mi-am spus: „Băiete, totu-i brînză limburger, aşa că întoarce-te pe o parte şi dă drumu la aghioase..."
Se părea că o să continue la nesfârşire psalmodia asta de sex şi moarte. Chiar în după masa celei de-a doua zile am primit la birou un telefon de la nevastă-mea, care mă anunţa că prietena ei Arline tocmai fusese internată Ia un ospiciu de nebuni. Fuseseră colege de şcoală la mănăstirea din Canada, unde amîndouâ studiaseră muzica şi arta masturbării. Cunoscusem pe rînd tot cîrdul, inclusiv pe sora Antolina care purta o bonetă de călugăriţă şi care, aparent, era marea preoteasă a cultului onaniei. Într-o vreme sau alta, toate elevele făcuseră o pasiune pentru sora Antolina. Şi Arline, cu mutrişoara ei de ciocolată cu lapte, nu era prima din grup care nimerise la balamuc. Nu afirm că masturbarea le împinsese acolo, dar, în orice caz, atmosfera din mănăstire avea o contribuţie. Fuseseră alterate încă din ou.

Înainte de sfîrşitul după amiezii, şi-a făcut apariţia vechiul meu prieten Mac Gregor. Arăta posomorit, ca de obicei, şi se plîngea de apropierea bătrîneţii, deşi abia trecuse de treizeci de ani. Cînd i-am povestit despre Arline, s-a mai luminat puţin. Mi-a răspuns că a ştiut el dintotdeauna că era ceva în neregulă cu ea. De ce? Pentru că odată, cînd a încercat s-o forţeze, a izbucnit într-un plîns isteric Şi n-a fost atît plînsul, cît ce-a spus. Anume, i-a spus că păcătuise împotriva Duhului Sfînt şi pentru asta va trebui să ducă o viaţă de abstinenţă. Amintindu-şi de acest incident, Mac Gregor a început să rîdă cu rîsul lui lipsit de veselie.

- I-am zis: „Mă rog, nu eşti obligată s-o faci, dacă nu vrei... dar măcar iami-o în mînă". Doamne, cînd am rostit cuvintele astea am crezut că-şi ieşise din minţi. M-a acuzat că încerc să-i spurc inocenţa - chiar aşa s-a exprimat. Dar în acelaşi timp mi-a luat-o în mînă şi mi-a strîris-o cu atîta putere, de era să leşin. Şi tot timpul plîngea. Şi-i tot dădea cu Sfîntul Duh şi cu „inocenţa" ei. Mi-am adus aminte ce mi-ai spus tu odată, şi i-am ars o palmă zdravănă în obraz. A funcţionat de minune. S-a liniştit oarecum» atît cît să mă lase să i-o bag, şi abia atunci a început toată comedia. Spune-mi, ai regulat vreodată o nebună? E ceva ce merită experimentat. Din momentul în care am intrat în ea, a început să vadă cai verzi pe pereţi. Nu pot să-ţi descriu exact, dar parcă nici nu-şi dădea seama că o fut. Ascultă, nu ştiu dacă ai avut vreodată o femeie care să mănînce un măr în timp ce-o regulezi... mă rog, îţi dai seama cum te afectează aşa ceva. Dar cu ea era de o mie de ori mai rău. M-a enervat în asemenea hal, încît aveam impresia că m-am scrîntit şi eu... Şi-am să-ţi mai spun ceva ce n-o să-ţi vină a crede, dar zău că-i adevărat. Ştii ce-a făcut după ce am terminat? Şi-a încolăcit braţele în jurul meu şi mi-a mulţumit... Stai că nu eşti gata. Pe urmă s-a dat jos din pat, a căzut în genunchi şi a început să se roage pentru sufletul meu. Doamne, îmi amintesc cuvînt cu cuvînt: „Sflntă Fecioară, te rog, fă-1 pe Mac un bun creştin!", aşa spunea. Iar eu zăceam- acolo, cu pula pleoştită, ascultînd-o. Credeam că visez: „Te rog, fă-1 pe Mac un bun creştin! Ce zici de asta?

Apoi a adăugat vesel:

- Ce faci astă seară?

- Nimic special.

- Atunci, vino cu mine. Am o coardă pe care vreau s-o cunoşti... Laura. Am agăţat-o acum cîteva seri la Roseland. Nu-i nebună - e numai nimfomană. Aş vrea să te văd dansînd cu ea. M-aş desfată... numai privindu-te. Ascultă-mă, dacă n-ai să juisezi în izmene cînd începe să ţi se unduiască în braţe, să nu-mi spui mie pe nume. Haide, închide-ţi prăvălia. Ce rost are să te mai pîrţuieşti pe aici?

Aveam o mulţime de timp pînă să mergem la Roseland, aşa că am intrat într-o bombă de pe lîngă Seventh Avenue. Înainte de război fusese un local franţuzesc acolo; acum era ţinut, într-un hal fără de hal, de o pereche de macaronari. Lîngă uşă era un bar mic şi în spate o cămăruţă cu rumeguş pe jos şi un tonomat. Ideea noastră era să luăm cîteva băuturi şi pe urmă

să mîncăm la Roseland. Asta era *ideea*. Dar cunoscîndu-1 pe Mac, nu aveam nici o certitudine că o să mai ajungem la Roseland. Dacă apărea vreo muiere pe gustul lui - şi pentru asta nu trebuia să fie nici frumoasă nici mănoasă - ştiam că o să mă lase cu buza umflată şi o s-o întindă. Singurul lucru care mă interesa cînd ne întîlneam, era să mă asigur din timp că are destui bani ca să plătească băuturile comandate. Şi, desigur, niciodată nu-1 scăpăm din ochi, pînă nu achita consumaţia.

Primul şi al doilea pahar îl făceau întotdeauna să se cufunde în amintiri. Firește, amintiri de culcătorii. Amintirile lui îmi aminteau de o poveste pe care mi-o istorisise cîndva şi care îmi lăsase o impresie de neşters. O poveste despre un scoţian pe patul de moarte. Chiar înainte de a-şi da duhul, soţia lui, vîzîndu-1 cum se străduie să spună ceva, s-a aplecat cu tandreţe asupră-i şi i-a şoptit: „Ce e, Jock, ce încerci să ne comunici?" Şi Jock, într-un ultim efort, s-a ridicat în capul oaselor şi a murmurat: „Pizdă... pizdă... pizdâ."

Cu Mac Gregor, asta era întotdeauna alfa şi omega. Constituia felul lui de a declara - zădărnicie. Leit motivul erau bolile, pentru că între două partide de regulat, nu-şi mai vedea capul de îngrijorare sau, mai bine zis, nu-şi mai vedea capul penisului. Lucrul cel mai natural pentru el era să-ţi spună la sfîrşitul unei seri: „Vino o clipă cu mine sus, vreau să-ţi arăt ştoiul meu". Deoarece şi-1 scotea de douăzeci de ori pe zi, şi-1 privea, şi-1 spăla, şi-1 lustruia, membrul lui era firește întotdeauna inflamat. Din cînd în cînd se ducea la doctor să i-1 verifice. Şi, ca să-i astupe gura, doctorul îi dădea o cutiuţă cu alifie şi-i recomanda să nu mai bea atîta. Lucru care-i provoca dileme; îmi spunea: „Dar dacă alifia îmi face bine, atunci ce-de nu trebuie să mai beau?" Sau: „Dacă m-aş lăsa de băutură, crezi că ar trebui să mai folosesc alifia?" Desigur, orice sfat îi dădeam, îi intra pe o ureche şi îi ieşea pe cealaltă. Tot timpul trebuia să se frămînte pentru ceva, ori penisul îi oferea materia cea mai potrivită pentru frămîntare. Uneori, îl îngrijora şi pielea capului. Avea mătreaţă, aşa cum are aproape orice om, şi cînd penisul era prosper, uita de el şi începea să se frămînte pentru pielea capului. Sau pentru plămîni. În momentul în care se gîndea la plămîni, începea să tuşească. Dar ce tuse! De parcă ar fi fost în ultima fază de tuberculoză. Iar cînd fugea după o femeie, devenea nervos şi iritabil ca o mîţă. Nu avea astîmpăr pînă nu punea mîna pe ea. Şi din momentul în care o avea, se frămînta cum să scape mai repede de ea. Toate aveau cîte un cusur, de obicei cîte o nimica toată, dar care-i tăia lui apetitul.

Îmi înşira şi-mi repeta toate astea în timp ce stăteam în semiobscuritatea cămăruţei din spate. După ce a dat pe gît vreo două pahare, s-a ridicat ca de obicei să se ducă la toaletă şi, din mers, a aruncat o monedă în tonomat, hîrîiala s-a pornit, iar el a întors capul şi, arătînd cu degetul spre pahare, mi-a cerut: „Mai comanda un rînd!". S-a întors de la toaletă arătînd foarte împăcat cu sine însuşi, fie pentru că-şi uşurase băşica, fie pentru că dăduse peste vreo gagică pe coridor. Nu ştiu. Oricum, cînd s-a aşezat, a întors placa; de astă dată; foarte stăpîn pe sine şi senin, aproape ca un filozof, a început:

- Ştii, Henry, nu întinerim. Tu şi cu mine nu ar trebui să ne fărîmiţăm timpul în felul Jn care o facem. Dacă dorim să realizăm ceva în viaţă, a sosit momentul să pornim la drum.

Auzisem cîntecul ăsta de ani şi ani de zile şi-i cunoşteam urmarea. Era doar o mică paranteză în timp ce-şi învîrtea calm privirea prin încăpere ca să vadă care dintre paţachine arăta mai puţin îndobitocită de băutură. Şi cît trăncănea despre jalnica stare a vieţilor noastre, picioarele îi jucau pe sub masă şi ochii îi deveneau din ce în ce mai scînteietori. Şi s-a întîmplat aşa cum se întîmpla întotdeauna, că tocmai cînd perora: „Ia-l de pildă pe Woodruff. Niciodată n-o să izbutească pentru că nu-i decît un ticălos hrăpăreţ, şi un scîrţan...", cum ziceam, exact în secunda aceea a trecut pe lîngă masă o vacă beată, el a avut un zvîc şi, fără cea mai mică pauză, şi-a întrerupt pledoaria ca să-i spună:

- Bună, fetiţo, nu vrei să iei loc să bei ceva cu noi?

Şi cum o vacă beată nu-i niciodată singură, ci întotdeauna în duplicat, ea replică:

- Cu plăcere, pot să-mi aduc şi prietena?

Iar Mac Gregor, ca şi cum ar fi fost cel mai galant bărbat din lume, o linişti:

- Sigur, de ce nu? Cum o cheamă? Şi apoi, trăgîndu-mă de mînecă, se aplecă spre mine şi-mi şopti: Nu mă ocări, le oferim o băutură şi pe urmă le facem vînt:

Dar întotdeauna se întîmpla că o băutură ducea la alta şi nota de plată se încărca, iar el nu vedea de ce ar trebui să-şi arunce banii pe două vagaboande, şi-mi spunea:

- Henry, pleacă tu întîi, pretextează că trebuie să cumperi un medicament, şi după cîteva minute vin şi eu... dar aşteaptă- mă, nemernicule, nu mă lăsa cu buza umflată cum mi-ai făcut data trecută.

Şi aşa cum procedam întotdeauna, de îndată ce m-am văzut afară, am luat-o la picior, cît de iute am putut, ricanînd în sinea mea şi mulţumind cerului că scăpasem atît de uşor de el. Cu toate băuturile acelea balansîndu-se în mine, nu avea mare importanţă încotro mă purtau picioarele. Broadway era iluminat la fel de exploziv ca întotdeauna, iar mulţimea de pe stradă, deasă ca melasa. Pur şi simplu, aruncă-te, ca o furnică, în grămadă şi lasă-te dus de val. Fiecare face aşa, unii cu motiv, alţii fără. Toată această îmbulzeala şi viermuiala reprezintă acţiune, succes, avansare. Opreşte-te şi priveşte la vitrinele cu pantofi sau cămăşi fantezi, la noile pardesie de toamnă, la verighetele de nouăzeci şi nouă de cenţi bucata. Fiecare al doilea magazin vinde mîncare.

De cîte ori mă nimeream în fluxul ăsta pe la ora mesei de seară, mă cuprindea febra anticipării. Cînd spui Broadway, nu te gîndeşti decît la fîşia de stradă dintre Times Square şi Fiftieth Street, care-i un rahat, o plimbare de domnişoare, şi încă una împuţită, dar pe la şapte seara, cînd fiecare se grăbeşte să ocupe o masă, se produce în aer un fel de pîrîit electric, părul ţi se ridică în cap ca nişte antene şi, daca eşti receptiv, nu numai că prinzi fiecare scăpărare şi fiecare scînteiere, dar simţi şi furnicătura statică, e un *quid pro quo* al cuantumului interactiv, interstiţial, ectoplasmic, de corpuri care se împing în spaţiu, ca stelele din Calea Lactee, numai că aici e Calea Veselă, piscul universului, fără nici un acoperămînt deasupra şi nici o crăpătură sau gaură dedesubt, în care să cazi şi să spui că totul e minciună. Absoluta impersonalitate a fenomenului te înalţă pe o culme a delirului cald uman, care te face să alergi înainte ca un căluţ orb, şi să-ţi ciuleşti urechile cuprinse de frenezie. Fiecare om e atît de total, atît de al naibii altul decît el însuşi, încît devii automat personificarea întregii rase umane, dînd mîna cu mii de mîini străine, bolborosind în o mie de limbi străine, înjurînd, aplaudînd, fluierînd, fredonînd, solilocvînd, perorînd, gesticulînd, urinînd, fecundînd, linguşind, alintînd, scîncind, negustorind, codoşind, ocărînd, şi aşa mai departe, şi aşa mai departe. Eşti toţi oamenii care au trăit de la Moise încoace şi, pe lîngă ăştia, eşti o femeie care-şi cumpără o pălărie sau o colivie de păsări, sau doar o capcană de şoareci. Poţi să zaci şi să aştepţi într-o vitrină, ca un inel de aur de paisprezece carate, sau poţi să te cațări pe muchea unei clădiri, ca o muscă umană, dar nimic nu o să oprească procesiunea, nici măcar nişte umbrele zburînd cu viteza fulgerului, sau un alai de morse cu imperială, mărşăluind calm spre bancurile de stridii. Broadway, aşa cum îl văd acum şi cum l-am văzut de douăzeci de ani încoace, e o rampă concepută de Sfîntul Toma d'Aquino pe cînd era în burta mamei. Iniţial, a fost menit a fi folosit numai de şerpi şi de şopîrle, de broaşte rîioase şi de bîtlani, dar cînd marea Armată Spaniolă a fost scufundată, specia umană s-a strecurat de pe corabie şi s-a scurs aici, creînd, printr-o abjectă, scîrboasă contorsionare şi şerpuire, despicătura ca de pizdă care se întinde din Battery de sud pînă în nordul golfului, trecînd prin centrul mort şi viermănos al Insulei Manhattan. Din Times Square şi pînă ia Fiftieth Street găseşti tot ce a omis Sfîntul Toma d'Aquino sa includă în al său *magnum opus*, adică, printre altele, sandvişuri cu hamburger, butoni de guler, căţei pudel, tonomate, pălării melon cenuşii, panglici pentru maşina de scris, drajeuri cu portocale, closete fără plată, hîrtie igienică, bomboane de mentă, mingi de biliard, ceapă tocată, hirtie govrată, guri de canal, gumă de mestecat, ataşe de motocicletă şi mingi de turtă dulce, celofan, pneuri, magnetofoane, pomadă pentru cai, picături de tuse, şi acea opacitate felină a eunucului isteric care se duce la fîntîna cu apă gazoasă cu o puşcă frîntă

între picioare. Atmosfera aceasta de pre-cină, amestecul de patchouli, minereu cald de pehblendă, electricitate îngheţată, sudoare zaharată şi urină pudrată îţi provoacă o febră de anticipare delirantă. Hristos nu o să mai revină pe pămînt, şi nici un alt legiuitor nu se va mai ivi vreodată şi nici nu se va isprăvi cu omorul, hoţia, violul, şi totuşi... şi totuşi aşteptăm ceva, ceva cumplit de minunat şi de absurd, poate că un homar rece cu maioneză, servit pe gratis, sau poate că o invenţie, ca lumina electrică ori televiziunea, dar mai devastatoare, mai cutremurătoare, o invenţie de neconceput care va aduce după sine un zguduitor calm şi un vid, nu calmul şi vidul morţii ci al vieţii, aşa cum au visat-o călugării, aşa cum e visată încă în Himalaya, în Tibet, în Lahore, în insulele Aleute, în Polinesia, în Insula Paştelui, visul oamenilor de înainte de potop, de înainte de cuvîntul scris, visul oamenilor cavernelor şi al antropofagilor, al celor cu sex dublu şi cozi scurte, al celor despre care se spune că sînt nebuni şi incapabili să se apere, pentru că sînt depăşiţi numeric de cei care nu sunt nebuni. Energie rece captată de nişte brute viclene şi apoi eliberată asemenea unor rachete explozive, roţi încîlcit întrepătrunse pentru a crea iluzia de forţă şi viteză, unele pentru lumină, unele pentru putere, unele pentru mişcare, cuvinte cuplate de demenţi şi apoi montate ca nişte dinţi falşi, perfecte şi respingătoare ca lepra, mieroase, onctuoase, alunecoase, mişcare rară sens, verticală, orizontală, circulară, între pereţi şi prin pereţi, pentru plăcere, pentru liberul schimb, pentru crimă, pentru sex; totul lumină, mişcare, putere impersonal concepută, generată şi distribuită printr-o crăpătură sugrumată, ca de pizdă, menită să-1 uluiască şi să-1 sperie pe sălbatic, pe ţărănoi, pe străin, dar nimeni nu-i uluit şi speriat, ci unu-i lihnit, altu-i libidinos, toţi o apă şi-un pămînt, nediferiţi de sălbatic, de ţărănoi, de străin, decît prin nimicuri şi aiureli, leşia gîndurilor, rumegușul minţii. Prin acea despicătură ca de pizdă, au trecut milioane de oameni înaintea mea, prinşi în cursă şi neameţiţi, printrei ei unul, Blaise Cendrars, care mai apoi s-a ridicat la lună, şi de acolo a căzut iar pe pămînt, sus în Orinoco, unde a întruchipat un sălbatic, dar de fapt era lucid ca un nasture, deşi încetase de a mai fi vulnerabil, de a mai fi muritor, un splendid morman de poezie închinată arhipelagului insomniei. Dintre cei cuprinşi de febră, prea puţini au clocit pui, printre ei eu însumi încă neclocit, dar permeabil şi maculat, cunoscînd cu calmă ferocitate plictisul neîncetatei mişcări şi plutiri în derivă, înainte de cină, prin jaluzelele şi spărturile cerului se cerne lin lumina cupolei conturate în cenușiu, emisferele rătăcitoare, stropite cu sporii nucleelor albastre, coagulîndu-se, ramificîndu-se: într-una coşul cu homari, în cealaltă germinaţia unei lumi antiseptic de personală şi de absolută. Din gurile de canal mînjite de viaţa subterană, ies oamenii lumii viitoare saturaţi de excremente, electricitatea îngheţată muşcîndu-i ca nişte şobolani, ziua sleită de oboseală retrăgîndu-se şi întunericul coborînd asemenea umbrelor răcoroase, înviorătoare ale canalelor colectoare. Asemenea unui penis alunecînd afară dintr-un vagin supraîncălzit, eu, cel încă neclocit, cuprins de unele spasme avortive, dar fie încă ne-mort şi nu îndeajuns de moale, fie despovărat de spermă şi patinînd *ad astra,* pentru că încă nu-i ora mesei şi o frenezie peristaltică pune stăpînire pe colon, pe regiunea hipogastrică, pe lobul ombilical şi postpineal. Fierţi de vii, homarii înoată în gheaţă, fără să ofere şi fără să ceară milă, pur şi simplu nemişcaţi şi nemotivaţi în plictisul glacial al morţii, viaţa scurgîndu-se pe lingă vitrine, înfăşurată în dezolare, un scorbut dureros, măcinat de ptomaină, sticla îngheţată a vitrinei retezînd ca un briceag, curat şi fără rămăşiţe.

Viaţa scurgîndu-se pe lîngă vitrine... şi eu fiind parte din viaţă în aceeaşi măsură ca şi homarul, ca şi inelul de paisprezece carate, pomada pentru cai, dar cît e de greu să stabileşti faptul, faptul fiind acela că viaţa e o marfa de care atîrnă bonul de gramaj, ceea ce aleg eu să mănînc fiind mai important decît mine, mîncătorul, fiecare dintre noi mîncîndu-1 pe celălalt şi, prin urmare, mîncînd, *verbul* fiind cel care dă tonul. În actul de a mînca, gazda mîncării este violată şi dreptatea vremelnic înfrîntă. Prin forţa prădalnică a aparatului digestiv, farfuria şi ceea ce este pe ea concentrează atenţia şi unifică spiritul, întîi hipnotizîndu-1, apoi înghiţindu-1 treptat, mestecîndu-1 şi pînă la urmă digerîndu-1. Partea spirituală a făpturii se

destramă ca o spumă, nu lasă nici un fel de urmă a trecerii ei, se dizolvă, se dizolvă mai total decât un punct în spaţiu după un discurs matematic. Febra, care mîine poate să revină, se află în acelaşi raport faţă de viaţă ca şi mercurul dintr-un termometru faţă de căldură. Febra nu produce căldură vitală, ceea ce era de demonstrat, şi în felul acesta sfinţeşte chifteluţele de carne şi spaghetele. A mesteca în timp ce mii de alţii mestecă, fiecare mestecare fiind un act de ucidere, îţi conferă necesara perspectivă socială din care priveşti pe fereastră şi vezi că fiecare gen uman poate fi pe drept măcelărit sau mutilat sau înfometat sau torturat pentru că, în timp ce *mesteci,* simplul fapt de a sta pe un scaun, cu hainele pe tine, ştergîndu-te la gură cu un şervet, îţi dă posibilitatea să înţelegi lucrul pe care cei mai înţelepţi dintre oameni nu l-au putut înţelege, anume că nu există un alt mod de viaţă posibil, grăit-au înţelepţii adeseori dispreţuind folosinţa scaunului, a hainelor, a şervetului. Astfel oamenii care gonesc în fiecare zi, la ore regulate, printr-o crăpătura de pizdă numită Broadway, căutînd una sau alta, tind să stabilească una şi alta, ceea ce este întocmai metoda matematicienilor, logicienilor, fizicienilor, astronomilor şi a altora de acelaşi fol. Dovada este faptul, şi faptul nu are nici un sens în afară de cel pe care i-1 atribuie cei ce stabilesc faptele.

Odată devorate chiftelele de carne, şerveţelul de hîrtie aruncat cu grijă pe jos, rîgîind uşor, şi neştiind ce şi cum, intru în scînteierea de douăzeci şi patru de carate şi mă las dus de îmbulzeala spectatorilor de teatru. De astă dată hoinăresc pe străzile laterale, pe urma unui orb cu un acordeon. Din cînd în cînd mă aşez pe cîte o treaptă de verandă şi ascult o melodie. La operă, muzica nu are nici o noimă; aici, în stradă, atinge acea notă dementă care-i conferă percutanţă. Femeia care-1 însoţeşte pe orb ţine în mînă un bol de tinichea; şi orbul e o parte din viaţă ca şi bolul de tinichea, ca şi muzica lui Verdi, ca şi Opera Metropolitan. Oricine şi orice este o parte din viaţă şi totuşi, cînd îi aduni pe toţi laolaltă, într-un fel nu e viaţă. *Dar cînd e viaţă,* mă întreb, *şi de ce nu e acum?* Orbul îşi continuă vagabondajul şi eu rămîn mai departe pe treaptă. Chiftelele de carne au fost infecte, cafeaua împuţită, untul rînced. La orice mă uit e infect, împuţit, rînced. Strada e ca o respiraţie rău mirositoare; şi strada de alături e la fel, şi cealaltă, şi cealaltă. La colţ, orbul se opreşte iar şi cîntă „Acasă, în munţii noştri ” . Găsesc în buzunar o gumă de mestecat - o mestec. O mestec de dragul mestecatului. Nu am nimic altceva mai bun de făcut, decît dac-ar fi să iau o hotărîre, ceea ce mi-e cu neputinţă. Treapta pe care şed e confortabilă şi nimeni nu mă bate la cap. Sînt o parte a lumii, a vieţii, cum se spune, îi aparţin şi nu îi aparţin.

Rămîn pe treaptă un ceas sau mai bine, meditînd. Şi ajung la aceeaşi concluzie la care ajung întotdeauna cînd am timp să mă gîndesc la mine. Ar trebui sau să mă întorc imediat acasă şi să mă apuc de scris, sau să fug şi să mă lansez într-o viaţă cu totul nouă. Gîndul de a scrie o carte mă înspăimîntă: am atîtea de spus şi nu ştiu de unde sau cum să încep. Gîndul de a fugi şi a mă lansa într-o viaţă nouă e la fel de înspăimântător: ar însemna să trudesc ca un negru, numai ca să pot uni cele două capete. Pentru un om cu temperamentul meu, lumea fiind ceea ce este, nu există absolut nici o speranţă, nici o soluţie. Chiar dacă aş putea scrie cartea pe care vreau s-o scriu, nimeni nu ar citi-o - îmi cunosc eu prea bine compatrioţii. Şi chiar dac-aş putea lua viaţa de la capăt, n-ar avea nici un rost, pentru că, fundamental, nu am nici o dorinţă de a munci şi nici o dorinţă de a deveni un membru folositor societăţii. Zac aici uitîndu-mă la casa de peste drum. Arată nu numai urîtă şi lipsiră de noimă, ca toate celelalte case de pe stradă, dar privind-o atît de intens, devine dintr-o dată absurdă. Ideea de a-ţi construi un loc de adăpost de acest anume fel, mi se pare absolut nebunească, însuşi oraşul îmi apare ca o mostră de înaltă demenţă, oraşul cu tot ce-i în el, canale colectoare, linii pentru trenurile suspendate, automatele, ziarele, telefoanele, poliţiştii, mînerele uşilor, hotelurile de mîna a şaptea, cinematografele, hîrtia igienică, totul. Totul ar fi putut la fel de bine să nu existe şi nu numai că nu s-ar fi pierdut nimic, dar s-ar fi cîştigat un întreg univers. Mă uit la oamenii care trec pe lîngă mine, încercînd să-mi dau seama dacă vreunul dintre ei ar fi de acord cu gîndurile mele. Ce-ar fi dacă aş opri pe unul şi l-aş întreba aşa, deodată: „De ce

continui să trăieşti aşa cum trăieşti?" Probabil că ar chema de îndată un poliţist. Stau şi mă întreb: „Oare mai discută cineva cu sine însuşi în felul în care o fac eu?" Mă gîndesc dacă nu-i ceva în neregulă cu mine. Singura concluzie la care ajung este că *eu sînt altfel* Şi asta, oricum aţi lua-o, e un lucru foarte grav. „Henry, îmi spun, ridicîndu-mă alene de pe treaptă, întinzîndu-mi mădularele, scuturîndu-mi pantalonii şi scuipînd guma de mestecat. Henry, îmi spun eu, eşti încă tînăr, eşti doar un puişor de găină şt dacă-i laşi sâ pună mîna pe tine, înseamnă că eşti un idiot, pentru că tu eşti mai bun decît ei toţi, numai că trebuie sâ te dezbari de noţiunile tale false despre umanitate. Trebuie sâ-ţi dai seama, Henry, băiete, că ai de-a face cu asasini, cu canibali, doar că sînt elegant înţoliţi, bine raşi, parfumaţi, dar de fapt asta-i ce sînt - asasini, canibali. Cel mai bun lucru pe cate l-ai putea face acum, Henry, ar fi să te duci şi să te tratariseşti cu o ciocolată frapată, iar cînd te afli în faţa fîntînii cu apă gazoasă, ţine-ţi ochii larg deschişi şi uită de destinul omului, pentru ca s-ar putea sâ constaţi că încă rup bine, iar un futai pe cinste ţi-ar uşura coaiele şi ţi-ar lăsa un gust bun în gură, în timp ce toate celelalte aduc dispepsie, mătreaţă, halitoză, encefalită. Şi în timp ce mă consolez singur, vine un individ la mine să-mi cerşească un bănuţ şi-i dau o monedă de douăzeci şi cinci de cenţi, spunîndu-mi în gînd că dacă aş fi avut mai multă minte aş fi mîncat de banii ăştia un cotlet gustos în locul chiftelelor infecte, dar ce mai contează acum, mîncarea-i mîncare şi mîncarea produce energie şi energia-i cea care face lumea să meargă înainte. Şi-n loc să beau o ciocolată frapată, îmi văd, de drum şi curînd mă găsesc exact acolo unde am vrut tot timpul să fiu, adică în faţa ghişeului de bilete de la Roseland. „Şi acum, Henry, îmi spun eu, dacă ai noroc, vechiul tău prieten "Mac Gregor se găseşte aici, şi întîi o să-ţi tragă o pleaftură zdravănă pentru că i-ai lăsat baltă, pe urmă o să-ţi împrumute cinci dolari şi, dacă-ţi ţii răsuflarea cît urci scările, poate că ai s-o vezi pe nimfomană şi-ai să te alegi şi tu cu un cordit. Intră foarte calm, Henry, şi ţine-ţi ochii larg deschişi". Şi intru conform instrucţiunilor, ca pe catifea, lăsîndu-mi pălăria la garderobă şi urinînd puţin la toaletă, apoi coborînd încet alte scări, plimbîndu-mi ochii pe animatoare, toate în rochii diafane, pudrate, parfumate, arătînd proaspete şi vioaie, dar, de fapt, probabil plictisite de moarte şi cu picioarele ostenite de dans. În timp ce mă strecor, trag fiecăreia dintre ele cîte un cordit imaginar. Locul e pur şi simplu tapetat cu sex şi de asta sînt convins că o să-1 găsesc aici pe prietenul meu Mac Gregor. Felul în care nu mă mai gîndesc la condiţia umană e pur şi simplu minunat. Menţionez acest lucru pentru că un moment, chiar în timp ce studiam un cur cu zvîc, am avut o uşoară recidivă. Aproape că am căzut din nou în transă. Mi-am spus că, Doamne iartă-mă, poate c-ar trebui să mă întorc acasă şi să-mi încep cartea. Un gînd terifiant! Odată am zăcut o seară întreagă aşezat într-un fotoliu, fără să văd nimic şi să aud nimic. Probabil că, înainte de a mă deştepta, am scris o carte voluminoasă. Mai bine să nu stai jos. Mai bine să circuli. „Henry, ce ţi-ar trebui ţie ar fi să vii uneori aici cu buzunarele doldora şi să vezi unde te-ar putea duce asta". Vreau sa spun o sută sau două sute de dolari, care să-ţi curgă printre degete ca apa, şi să spui da la orice. Uite, aia cu corp statuar, care te priveşte de sus, pun rămăşag că s-ar zvîrcoli ca un ţipar dacă i-ai unge bine palma. Să presupunem că ţi-ar spune: „Douăzeci de dolari", şi tu i-ai putea răspunde „In ordine". Să presupunem ca i-ai putea spune: „Ascultă, mă aşteaptă maşina jos... hai să facem o escapadă la Atlantic City - doar pentru cîteva zile." Henry, dar nu te aşteaptă nici o maşină şi n-ai douăzeci de dolari în buzunar. Nu sta jos... mişcă-te.

Mă apropii de bara ce mărgineşte ringul de dans şi îi privesc cum navighează. Aici nu-i vorba de o recreere inofensivă... aici e treabă serioasă. La fiecare capăt al podelei e cîte un anunţ pe care scrie „Interzise dansurile indecente"... Bine şi frumos. Nu strică să pui cîte un anunţ la fiecare capăt al podelei. La Pompei, probabil că aşezau un falus în poziţie verticală. Aici, însă, au adoptat modul american. Înseamnă tot acelaşi lucru. Nu trebuie să mă gîndesc la Pompei, că atunci mă aşed din nou şi scriu o carte. „Mişcă-te, Henry. Ţine-ţi mintea în ritmul muzicii!" Mă străduiesc să-mi imaginez ce grozav ar fi dacă aş avea bani pentru un şirag de

bilete de intrare, dar cu cît mă străduiesc mai mult, cu atît lunec îndărăt. în cele din urmă, sînt înfundat pînă la genunchi în straturi de lavă, şi gazul mă îneacă. Nu lava i-a ucis pe pompeieni, ci gazul otrăvitor care a precipitat erupţia. De asta i-a surprins lava în poziţii atît de ciudate, cu pantalonii pe vine. Dacă întregul New York ar fi surprins în felul ăsta de o erupţie - ce mai muzeu ar ieşi! Prietenul meu Mac Gregor stînd la chiuvetă şi lustruindu-şi membrul., provocatorii de avorturi din East Side prinşi asupra faptului... călugăriţele zăcînd în pat şi masturbîndu-se una pe alta... adjudecătorii de la licitaţii cu un metronom în mînă... telefonistele la tabloul de comandă... J.P.Morganana pe scaunul de closet ştergîndu-se placid la fund... ştoiuri în huse de cauciuc şi leziuni de gradul trei... dansatoarele striptease lepădîndu-şi ultimul veşmînt...

Înfundat pînă la genunchi în stratul de lavă şi cu ochii înecaţi în spermă: J.P. Morganana se şterge placid la fund, în timp ce telefonistele mînuiesc jacurile, în timp ce vechiul meu prieten Mac Gregor îşi spală microbii de pe ştoi şi-1 îndulceşte şi-l examinează la microscop. Fiecare individ prins cu pantalonii pe vine, inclusiv stripteuzele care nu poartă pantaloni, n-au barbă, n-au mustaţă, ci doar un peticuţ care le ascunde păsăricile clipitoare. Sora Antolina zăcînd în patul de la mănăstire, cu maţele în sus şi mîinile în şold, aşteptînd resurecţia, aşteptînd, aşteptînd o viaţă fără hernie, fără contacte sexuale, fără păcat, fără rău şi, între timp, mozolind nişte sărăţele, un ardei roşu, cîteva măsline şi un piculeţ de piftie. Bandiţii din East Side, Harlem, Bronx, Canarsie, Brownsville, deschizînd şi închizînd trapele, scoţînd braţe şi picioare, bâgîndu-le în maşina de tocat cîrnaţi, astupînd scurgerile şi dacă scoţi un piuit, te-a văzut Dumnezeu. Cu unşpe sute de dolari în buzunar şi un Rolls Royce la scară, aş putea trăi cele mai fabuloase clipe, cordindu-le pe fiecare în parte, indiferent de vîrstă, sex, rasă, religie, naţionalitate, origine socială sau educaţie. Pentru un om ca mine nu există soluţie, eu fiind ceea ce sînt şi lumea fiind ceea ce este. Lumea este împărţită în trei părţi, dintre care două sînt chiftele de carne şi spaghete şi a treia un gigantic şancru sifilitic. Tipa distantă cu corpul statuar este, probabil, o halcă de carne rece la pat, un soi de *con anonyme,* poleit cu miţă de aur şi staniol. Dincolo de disperare şi dezamăgire se găseşte întotdeauna absenţa unor lucruri mai rele şi răsplata plictisului. Nimic nu-i mai respingător şi mai gol decît toiul unei veselii frenetice, fotografiată instantaneu de ochiul mecanic al epocii mecanice, viaţa maturîndu-se într-o cutie neagră, un negativ muiat într-un acid şi revelînd un colosal simulacru al nimicniciei. La limita extremă a acestei colosale nimicnicii, iată-1 pe prietenul meu Mac Gregor venind lîngă mine şi alături de el e cea despre care mi-a vorbit, nimfomana numită Laura. Are unduirile legănate, molatice ale sexului cu două ţevi, toate mişcările ei radiază din vintre, mereu în echilibru, mereu gata să erupă, să şerpuiască, să se încolăcească şi să înşface, ochii ticăindu-i, degetele de la picioare zvîcnindu-i şi tresărind, carnea înfiorîndu-i-se ca oglinda lacului mîngîiat de briză. Încarnarea halucinaţiei despre sex, nimfa mării zvîrcolindu-se în braţele satirului. Îi privesc pe amîndoi mişcîndu-se spasmodic, centimetru cu centimetru, pe ringul de dans; se mlădie ca o caracatiţă în rut. Printre tentaculele fîlfîinde, muzica ţîşneşte şi scapără, ba prăvălindu-se într-o cascadă de spermă şi apă de trandafiri, ba readunîndu-se într-un jet uleios, o coloană fără de picioare menţinîndu-se vertical, prăbuşindu-se din nou fărîmicioasă ca varul, lăsînd în urmă-i, pe partea de sus a pulpei, o pată fosforescentă, o zebră stînd într-un lac de nalbe de aur, cu un picior vărgat, cu celălalt lichefiat. O caracatiţă din nalbe de aur, cu balamale de gumă şi copite lichefiate, cu sexul dezlegat şi răsucit într-un nod. Pe pardoseala mării, stridiile execută dansul Sântului Vitus, unele cu aleile încleştate, altele cu genunchii dublu articulaţi. Muzica e împroşcată cu otravă de şobolani, cu venin de şarpe cu clopoţei, cu răsuflarea fetidă a gardeniei, cu scuipatul iacului sacru, cu sudoarea înţepătoare a mosculuí, cu nostalgia glasată a leprosului. Muzica e o diaree, un lac de gazolină, duhnind a gîndaci de bucătărie şi a urină stătută de cal. Notele tărăgănate sînt spumele şi saliva epilepticului, sudoarea nocturnă a negrului excitat, drăcuit de evrei, în vaietul unsuros al saxofonului colcăie întreaga Americă, în acel scheunat sleit, frînt,

al morselor cangrenate care sâlâşuiesc în Point Loma, Pawtuchet, Capul Hatteras, Labrador, Canarsie şi punctele intermediare. Caracatiţa dansează ca un penis de cauciuc - rumba din canalul Spuyten Duyvil *inedit.* Laura, nimfomana, saltă în rumba cu sexul exfoliat şi răsucit ca o coadă de vacă. În burta saxofonului zace sufletul american careşi pîrţîie inima satisfăcută. Nimic nu se pierde - nici măcar un scuipat de băşină. În visul cu nalbe de aur al fericirii, în dansul pişatului stătut şi al gazolinei, marele suflet al continentului american galopează ca o caracatiţă, cu toate pînzele sus, tambuchiul jos, motorul sfîrîind ca un dinam. Marele suflet dinamic prins în declicul aparatului de fotografiat, în frenezia rutului, gol de sînge ca un peşte, alunecos ca mucii, sufletul poporului care se corceşte pe pardoseala mării, cu ochii bulbucaţi de doruri, cu trupul scrijelit de pofte. Dansul de sîmbătă seara al cantalupilor care putrezesc in lăzile de gunoi, ai mucilor verzui, proaspeţi şi al unsorilor slinoase pentru părţile moi. Dansul tonomatului şi monştrii care l-au inventat. Dansul pistolului şi acei tîrîie-brîu care-1 folosesc. Dansul bîtei şi derbedeii care-ţi fac creierii chiseliţă. Dansul lumii magnetofoanelor, scînteia care nu scînteiază, fîşîitul domol al mecanismului perfect, cursa de viteză pe o placă rotitoare, dolarul la paritate şi pădurile moarte sau mutilate. Sîmbăta dansului găunos al sufletului, fiecare purice săltăreţ constituind o unitate funcţională în dansul Sfîntului Vinis din visul pecinginei. Laura, nimfomana, fluturîndu-şi fofoloanca, buzele ei dulci ca petala de trandafir strînse în cleştii dinţilor, popou! ghemuit şi scobit. Palmă cu palmă, milimetru cu milimetru, îmbrîncesc cadavrul copulant din jur. Şi deodată, pac! Ca şi cum un comutator ar fi fost răsucit, muzica se opreşte abrupt şi, simultan cu blocarea, dansatorii se desfac, cu braţele şi picioarele intacte, asemenea firicelelor de ceai care cad la fundul ceştii. Acum, aerul e albăstrit de cuvinte, un sîsîit lent ca de peşte care se frige pe grătar. Sporovăială sufletului găunos înălţîndu-se ca trăncăneala maimuţelor pe crengile cele mai de sus ale copacilor. Aerul albastru de cuvinte, filtrîndu-se prin ventilatoare, întorcîndu-se somnoros prin pîlnii ondulate şi hornuri, înaripat ca antilopa, vărgat ca zebra, ba flasc ca moluscă, ba scuipînd foc. Laura, nimfomana, rece ca o statuie, stă pe muchea somnului cu buzele amuţite, vorbele pierzindu-i-se ca polenul în ceaţă. Laura lui Petrarca aşezată într-un taxi, fiecare cuvînt reverberîndu-se prin sertarul de bani, fiind apoi sterilizat, cauterizat. Laura, vasiliscul din azbest îndreptîndu-se spre ţeapa de foc cu gura plină de clei. Mişto, e cuvîntul care-i întirzie pe buze. Buzele canelate ale ghiocului, buzele Laurei, buzele celestei iubiri pierdute. Totul plutind în direcţia umbrei prin ceaţa înclinată. Ultima drojdie de murmure ale buzelor ghiocului, alunecînd de pe coastele Labradorului, scurgîndu-se în direcţia răsăritului odată cu fluxul de glod, dizolvîndu-se în direcţia stelelor, odată cu valul de iod. Pierduta Laura, ultima petrarchiană, lunecînd lent peste marginea somnului. Nu o lume cenuşie, ci o lume opacă, somnul uşor ca de bambus al inocenţei căptuşite cu sărutări.

Şi aceasta, în negrul neant al golului, îţi lasă o senzaţie sumbră de melancolie saturată, nu departe de culmea cea mai înaltă a disperării, care-i larva juvenilă a sublimei rupturi de viaţă, moartea. Din acest con răsturnat al extazului, viaţa se va ridica din nou cu prozaica eminenţă a zgîrie-norilor, trăgîndu-mă de păr şi de dinţi, infestată de zgomotoasa veselie găunoasă, foetusul însufleţit al nenăscutei larve a morţii, aflată în aşteptarea descompunerii şi putrefacţiei.

Duminică dimineaţa mă trezeşte ţîrîitul telefonului. E prietenul meu Maxie Schnadig, care-mi anunţă moartea prietenului nostru comun, Luke Ralston. Maxie abordează un ton sincer îndurerat, care mă stîrneşte într-un chip nedorit. Declară că Luke era un tip extraordinar Şi asta îmi sună fals, pentru că deşi Luke putea fi considerat un om cumsecade, nu era decît aşa-şi-aşa, în nici un caz ceea ce poţi numi un tip extraordinar. Luke era un homosexual inveterat şi, cînd am ajuns să-1 cunosc mai bine, un pisălog îngrozitor. I-am spus toate astea lui Maxie la telefon şi, după felul cum mi-a răspuns, am dedus ca nu i-au făcut plăcere. Zicea că Luke mi-a fost întotdeauna prieten. Era destul de adevărat, dar nu îndeajuns. De fapt, mă

simţeam bucuros că Luke dăduse ortul popii la momentul oportun; însemna că puteam pune cruce celor o sută cincizeci de dolari pe care i-i datoram. Cînd am agăţat receptorul în furcă, eram de-a dreptul încîntat. Ce mai uşurare să nu trebuie să-i plătesc datoria! Cît despre pierderea lui Luke, nu mă tulbura cîtuşi de puţin. Dimpotrivă, îmi oferea pretextul să-i fac o vizită surorii lui, Lottie, pe care dorisem de mult s-o răstorn în pat şi, dintr-un motiv sau altul, niciodată nu reuşisem. Acum mă vedeam ducîndu-mă la ea, în plină zi, ca să-i prezint condoleanţe. Bărbatul ei o să fie la birou, aşa că n-o să ne deranjeze nimeni. Mă vedeam înconjurmd-o cu braţele, ca s-o consolez, nimic mai grozav decît să te dai la o femeie cînd e la durere. O şi vedeam deschizînd larg ochii - avea nişte ochi mari, frumoşi, cenuşii - în timp ce eu o împingeam spre canapea. Era genul de femeie care s-ar regula în timp ce ar pretinde că discută despre muzică sau ceva de felul ăsta. Nu-i plăcea realitatea nudă, faptele goale, cum se spune. Dar, în acelaşi timp, ar avea prezenţa de spirit să-şi vîre un prosop sub ea a să nu păteze canapeaua. O cunoşteam bine. Şi ştiam că momentul cel mai propice de a pune mîna pe ea ar fi fost acum, cît era înfierbîntată de emoţia pierderii dragului ei Luke - despre care, fie vorba între noi, nu avusese o părere prea grozavă. Din nefericire era duminică şi, mai mult ca sigur, soţul ei era acasă. M-am bâgat din nou în pat şt am zăcut treaz, gîndindu-mă întîi la Luke şi la tot ce făcuse pentru mine, şi pe urmă la ea, la Lottie. O chema Lottie Sommers - mi s-a părut întotdeauna un nume frumos. I se potrivea de minune. Luke fusese ţeapăn ca un vătrai, cu o ţeastă şi o faţă osoase, un tip impecabil dincolo de cuvinte. In schimb ea era exact opusul - vioaie, rotunjoară, vorbea tărăgănat de parcă îşi mîngîia cuvintele, se mişca languros, ştia să-şi folosească ochii. N-ai fi zis că erau frate şi soră. M-am înfierbîntat atît de tare gîndindu-mă la Lottie, încît am încercat să-mi atac nevasta. Dar nenorocita aia, cu complexul ei puritan, se prefăcu a fi îngrozită. Îl îndrăgise pe Luke. N-ar fi afirmat că era un tip extraordinar, pentru că asemenea exprimări nu-i stăteau ei în fire, dar îi trăgea întruna că fusese sincer, loial, un prieten adevărat, etc. Prieteni sinceri, loiali, adevăraţi, aveam cu duiumul, aşa încît cuvintele ei erau rahat pentru mine. în cele din urmă, ne-am contrazis atîta în legătură cu Luke, încît a apucat-o un acces de isterie şi a început să plîngă cu sughiţuri - asta tot în pat, băgaţi de seamă. Ceea ce mi-a stîrnit foamea. Ideea de a plînge înainte de micul dejun mi se părea monstruoasă. Am coborît şi mi-am preparat un mic dejun pe cinste - şi în timp ce-1 înfulecam, rîdeam în sinea mea de Luke, de cei o sută cincizeci de dolari pe care moartea lui îi ştersese de pe răboj, de Lottie şi de felul în care o să se uite la mine cînd o să vină momentul... şi, în cele din urmă, cel mai absurd aspect din toate, m-am gîndit la Maxie, Maxie Schnadig, devotatul prieten ai lui Luke, stînd în picioare lîngă mormînt, cu o coroană cît toate zilele, şi poate aruncînd un pumn de ţărînă peste sicriu, în timp ce era coborît în groapă. Intr-un fel, lucrul mi se părea prea stupid ca să fie tradus în cuvinte. Nu ştiu de ce îl găseam atît de ridicol, dar asta simţeam. Maxie era un nerod. Îl toleram numai pentru că puteam să-1 tapez din cînd în cînd. Şi-apoi, avea şi el o soră, Rita. Îl lăsam să mă invite uneori la ei acasă, simulînd un interes pentru fratele lui, care era întîrziat mintal. Dar întotdeauna mi se servea o masă buna, iar semi-imbecilul de frate-su mă amuza. Arăta şi vorbea ca un cimpanzeu. Maxie era prea nătîng pentru a bănui că nu făceam decît să mă amuz, îşi închipuia că nutresc un interes real pentru fratele lui.

Era o duminica frumoasă şi, ca de obicei, nu aveam decît vreo douăzeci si cinci de cenţi în buzunar. Am ieşit în oraş întrebîndu-mă pe cine să mai tapez. Nu era o problemă să fac rost de nişte lovele, nu, însă chestiunea se punea cum să pun mîna pe loz şi s-o şterg fără să mă plictisesc de moarte. Aveam vreo duzină de cunoscuţi aici, în vecinătate, care ar fi fost gata să-şi scarpine buzunarele, fără un cuvînt de protest, dar asta ar fi însemnat o lungă conversaţie ulterioară - despre artă, religie, politică. Aş fi putut face altceva, ceea ce făcusem de nenumărate ori cînd mă aflasem la strîmtoare, anume să trec pe la oficiul telegrafic din cartier, pretinzînd că fac o vizită de inspecţie prietenească şi apoi, în ultimul moment, să le sugerez să scotocească prin sertar după un dolar sau doi pînă mîine. Dar asta presupunea

pierdere de timp şi încă şi mai multă conversaţie. Chibzuind Ia rece şi făcîndu-mi calculele, am hotărît că cea mai bună soluţie era micul meu prieten Curley din Harlem. Dacă nu avea bani, Curley n-ar fi pregetat să-i şterpelească din punga maică-si. Ştiam că mă pot bizui pe el. O să vrea apoi să mă însoţească, fără îndoială, dar aş fi găsit eu o modalitate de a-1 placa, înainte de terminarea serii. Era doar un băieţandru şi nu trebuia să-l tratez cu politeţuri.

Ce-mi plăcea la Curley era faptul că, deşi n-avea decît şaptesprezece ani, era lipsit de cel mai elementar simţ moral, de scupule şi de ruşine. Venise la mine, la paisprezece ani, pentru o slujbă de curier. Părinţii lui, care se aflau pe atunci în America de Sud, îl expediaseră la New York în grija unei rnătuşi, care îl sedusese aproape de la bun început. Nu urmase nici un fel de şcoală, pentru că părinţii lui se găseau mereu pe drumuri – erau oameni de bîlci, care executau "strigatul şi trîmbiţatul" cum spunea el. Tatăl ajunsese în cîteva rînduri la pîrnaie. De fapt, nu era tatăl lui adevărat Oricum, Curley venise la mine în chip de băiat aflat la necaz, avînd nevoie de un prieten mai mult decît de orice. La început, am gîndit că pot să fac ceva pentru el. Toată lumea îl îndrăgise, mai cu seamă femeile. Devenise răsfăţatul biroului. Dar nu după multă vreme mi-am dat seama că era incorijibil şi că, în cel mai bun caz, poseda însuşirile unui delincvent isteţ. Totuşi îmi plăcea şi am continuat să-l ajut, dar nu mă încredeam în el cînd nu era sub ochii mei. Cred că îmi plăcea mai cu seamă pentru că era lipsit de simţul onoarei. Ar fi fost gata să facă orice pentru mine dar, în acelaşi timp, să-mi şi tragă clapa. Nu puteam să-i reproşez acest lucru... mă amuza. Cu atît mai mult cu cît îl recunoştea deschis. N-aveai ce-i face. De pildă, mătuşă-sa Sophie. Zicea că îl sedusese. Adevărat, dar lucrul curios e că se lăsase sedus în timp ce citeau împreună Biblia. Deşi era atît de tînăr, îşi dăduse seama că mătuşa Sophie avea nevoie de el pe calea asta. Aşa încît, povestea el, se lăsase sedus şi mai tîrziu, după ce ne-am cunoscut mai bine, mi-a oferit, să-mi facă şi mie trampa cu mătuşa Sophie. Ba chiar a mers pînă acolo încît s-o şantajeze. De cîte ori avea nevoie de bani, se ducea la mătuşă-sa şi storcea de la ea - cu vagi ameninţări de a da totul pe faţă. Şi cu figura cea mai inocentă, vă asigur. Avea un chip de înger, cu ochi mari, lichizi, care păreau extrem de prietenoşi şi de sinceri. In orice moment gata să facă ceva pentru tine - ca un cîine credincios. Şi apoi destul de şmecher ca, după ce ţi-a intrat sub piele, să te determine să-i faci tu jocul, în plus, sclipitor de inteligent. Inteligenţă vicleană de vulpe - şi cruzime de şacal.

De aceea nu m-a surprins deloc să aflu în acea după-masă că se încurcase şi cu Valeska. După Valeska, trecuse la verişoara ei care fusese deflorată şi care era în căutarea unui bărbat pe care să se poată bizui. Şi după aceasta venise la rînd pitica, cea care-şi instalase cuibul la Valeska. Pitica îl interesase pentru că avea un sex perfect normal. Nu intenţionase să se culce cu ea, deoarece, după cum afirma el, era o mică lesbiană respingătoare, dar într-o zi se întîmplase să dea peste ea în timp ce făcea baie, şi de aici pornise totul. Dar, mi-a mărturisit Curley, începuse să se cam sature pentru că toate trei se ţineau scai de el. Cel mai mult îi plăcea verişoara, fiindcă avea ceva loz şi nu se dădea îndărăt să-1 împartă cu alţii. Valeska era prea rezervată, şi apoi avea un miros cam prea tare pentru gustul lui. De fapt, era sasdsit de femei. Pretindea că din vina mătuşă-si, Sophie. Îl făcuse să pornească cu stîngul. în timp ce-mi istorisea toate astea, scotocea prin sertarele biroului. Taică-su era un păduchios care-şi mînca de sub unghie şi care ar fi trebuit spînzurat, zicea el, văzînd că nu găseşte un sfanţ în sertare. Pe urmă mi-a arătat un revolver cu mînerul încrustat cu perle... la ce dracu ? Dar babacul lui nu merita să strici o armă pe el... lui i-ar plăcea să-i pună dinamită, încercînd să aflu de ce îşi ura tatăl cu atîta încrîncenare, am descoperit că puştiul era nebun după maică-sa. Nu suporta gîndul că bătrînul se culca cu ea... „Doar nu vrei să spui că eşti gelos pe babac?", îl întreb. Ba da, era gelos. Dacă voiam să ştiu adevărul, el n-ar fi avut nimic împotrivă să se culce cu maică-sa. De ce nu? De asta o lăsase pe mătuşa Sophie să-1 seducă... se gîndise tot timpul la maică-sa. L-am întrebat cum de-1 lasă atunci inima să-i şterpelească bani din poşetă. A rîs:

- Nu-s banii *ei* ci ai *lui*. Şi ce-au făcut ei pentru mine? Tot timpul m-au închiriat ba unuia ba altuia. Primul lucru pe care l-am învăţat de la ei a fost cum să-i duc pe oameni de nas. Nu aşa se creşte un copil...

N-a reuşit să găsească un ban în casă. Soluţia propusă de Curley era să mergem împreună la oficiul unde lucra el şi, în timp ce eu o să-1 ţin pe şef de vorbă, el să umble la garderobă şi să cureţe toţi bişţarii de prin haine. Sau, dacă nu mă temeam să risc, putea să dea iama în sertarul cu bani. N-o să ne bănuiască nimeni pe noi, m-a asigurat A mai făcut vreodată aşa ceva? Îl întreb. Desigur... de vreo douăsprezece sau chiar de mai multe ori şi chiar sub nasul şefului. Şi n-a mirosit nimeni nimic? Ba bine că nu... au dat afară cîţiva funcţionari. L-am întrebat de ce nu împrumută de la mătuşa Sophie? Asta ar fi uşor, numai că ar însemna să-i ofere mai întîi un gîdilici, şi nu mai avea chef s-o gîdile. Pute, mătuşa Sophie. Ce vrei să spui cu „pute"? Pur şi simplu pute... nu se spală regulat. De ce, ce se întîmplă cu ea? Nimic, e cucernică. Şi pe deasupra e grasă şi slinoasă. Şi totuşi îi place să fie gîdilată? *Ori că!* E mai arzoaie ca oricînd. Greţos. E ca şi cum te-ai culca cu o scroafă. Dar ce gîndeşte maică-ta despre ea? Mama? E şucărită rău pe ea. Crede că Sophie încearcă să-1 seducă pe babac. Poate c-aşa o fi? Ba nu, bătrînu are pe alta, l-am prins asupra faptului într-o seară, la cinema, giugiulindu-se cu o gagică tînără. O manichiuristă de la hotelul Astor. Se vede că-ncearcă să stoarcă nişte lovele de la ea. Asta-i singurul motiv pentru care se-ncurcă vreodată cu o damă! I-un potlogar zgîrcit şi meschin şi aş vrea să-1 văd într-o zi pe scaunul electric. Ba tu ai să te trezeşti într-o bună zi pe scaunul electric dacă nu-ţi bagi minţile în cap, îţi spun eu. Cine, eu? Eu nu. Fiindcă-s prea deştept. Oi fi tu deştept, dar ai gura mare. În locul tău mi-aş ţine limba. Ştii, am adăugat ca să-1 pun pe frigare, O'Rourke e cu ochii pe tine şi dacă pici vreodată în laba lui O'Rourke s-a zis cu tine..."

- Dacă-i cu ochii pe mine, cum de n-a scăpat niciodată o vorba? Nu te cred.

Îi explic, pe îndelete, că O'Rourke e unul din oamenii aceia foarte rari care preferă să nu facă necazuri altei persoane, atîta timp cît pot evita acest lucru.

- Are instinct de detectiv, adaug eu, numai în sensul că ţine să fie la curent cu tot ce se petrece în jurul lui. In capul lui, caracterele oamenilor sînt etichetate si fişate acolo pentru totdeauna, aşa cum terenul inamicului e trasat în mintea conducătorilor de oşti. Lumea crede că O'Rourke se strecoară tot timpul adulmecînd şi iscodind şi că-i face o plăcere nebună să-şi îndeplinească munca murdară în slujba companiei. Nu-i aşa. O'Rourke este un cercetător înnăscut al naturii umane. Sesizează lucrurile fără efort, datorită, desigur, modului său specific de a cîntări lumea. Şi acum în ce te priveşte pe tine... n-am nici o îndoială că ştie tot ce meşterluieşti. Nu l-am întrebat niciodată, recunosc, dar deduc lucrul ăsta din întrebările pe care mi le adresează el din cînd în cînd. Poate că vrea să te pună la încercare, într-o seară o să dea întîmplător peste tine şi poate c-o să te invite să mergeţi undeva împreună, să îmbucaţi ceva. Şi deodată, din senin, o să-ţi spuie: „Curley, îţi aduci aminte cînd lucrai într-un oficiu de la Armata Salvării şi cînd ovreiaşul ăla a fost dat afară pentru că umblase la sertarul tejghelei? Am impresia că în seara aceea tu ai lucrat peste ora de închidere, nu-i aşa? Un caz interesant. Ştii, nu s-a descoperit niciodată dacă funcţionăraşul ăla furase într-adevăr banii sau nu. A trebuit să fie dat afară pentru neglijenţă în serviciu, dar nu se poate afirma cu certitudine că el a furat banii. Mă tot gîndesc la treaba asta de cîtăva vreme. Cred că ştiu cine a umflat banii, dar nu sînt absolut sigur..."

Şi după aceea o să te fixeze cu ochi strălucitori şi o să schimbe brusc subiectul discuţiei. Probabil c-o să-ţi povestească o istorioară despre o puşlama pe care a cunoscut-o el şi care se credea prea deştept pentru a fi prins. Şi o să-ţi descrie totul cu lux de amănunte pînă cînd o să te facă să stai ca pe cărbuni încinşi. Tu o să vrei s-o întinzi, dar chiar în clipa cînd o să dai să pleci, o să-şi aducă brusc aminte de un alt caz foarte interesant şi o să-ţi ceară să mai stai puţin, în timp ce o să-ţi comande încă un desert. Şi o s-o tot ţină aşa vreo trei sau patru ore, fără să facă vreo aluzie directă, dar studiindu-te îndeaproape şi, la urmă, cînd o să crezi că te-

ai eliberat, chiar în clipa în care-i strîngi mîna şi scoţi un suspin de uşurare, o să ţi se proptească în faţă şi, plantîndu-şi picioarele lui între picioarele tale, o să te apuce de rever şi, privind direct prin tine, o să-ţi spună cu o voce moale, cuceritoare: „Ei, băiete, nu crezi c-ar fi bine să dai totul pe faţă?" Şi dacă-ţi închipui că nu încearcă decît să te intimideze şi că tu poţi să faci pe niznaiul şi s-o întinzi, te înşeli amarnic. Pentru că odată ajuns în punctul ăsta, cînd îţi cere să dai totul pe faţă, nu-i de glumă şi nimic nu-1 mai poate opri pe O'Rourke. Dacă ajungi aici, te sfătuiesc să mărturiseşti totul, pînă la ultimul penny pe care l-ai manglit. Fii convins că n-o să-mi ceară să te concediez şi nici n-o să te ameninţe cu închisoarea - pur şi simplu o să-ţi sugereze calm să pui deoparte cîte puţin în fiecare săptămînă şi să-i restitui prin el. N-o să afle nimeni. Probabil că n-o să-mi spună nici mie. Nu, e foarte delicat în chestiuni din astea, ai să vezi...

- Şi dacă-i spun c-am şparlit banii ca să te ajut pe dumneata? mă repede Curley. Atunci ce-o să-mi facă?

Şi izbucneşte într-un rîs isteric.

- Nu cred că O'Rourke o să înghită una ca asta. N-ai decît să încerci, dacă-ţi imaginezi că aşa ieşi basma curată. Dar bănuiesc că asemenea afirmaţie ar avea un efect mai curînd negativ. O'Rourke mă cunoaşte... ştie că nu te-aş lăsa vreodată să furi.

- Dar m-ai lăsat!

- Nu eu ţi-am cerut s-o faci. Ai făcut-o fără ştiinţa mea. Ceea ce e cu totul altceva. Şi-apoi, poţi dovedi că am acceptat bani de la tine? N-ar fi caraghios să mă acuzi tocmai pe mine, singurul om care ţi-a arătat prietenie, că te-am încurajat la furtişaguri? Şi cine o să te creadă? în nici un caz O'Rourke. Şi-apoi, încă nu te-a strîns cu uşa. Ce rost are să te necăjeşti de pe acum? Poate că ar fi bine să începi să restitui banii, puţin cîte puţin, înainte de ţi-o cere el. Fă-o anonim.

Curley era enervat. In dulap se găsea nişte rachiu pe care taică-su îl păstra de rezervă, şi i-am propus să luăm o gură ca să ne mai îmbărbătam. În timp ce dădeam rachiul pe gît, mi-am amintit subit de spusele lui Maxie, că se va duce acasă la Luke să-i aducă un ultim omagiu. Era momentul cel mai potrivit de a-1 ataca pe Maxie. O să fie năclăit de sentimente siropoase, aşa încît puteam să-i coc orice istorie gogonată. I-aş putea spune că motivul pentru care mă arătasem atît de nesimţitor la telefon era necazul că nu ştiam de unde să fac rost de cei zece dolari de care aveam o nevoie disperata. Şi, în acelaşi timp aş putea să-mi aranjez şi o şustă cu Lottie. Am zîmbit gîndindu-mă la toate astea. Dacă Luke ar putea să vadă ce prieten avea în mine! Cel mai neplăcut o să fie să mă duc la cosciug şi să-i arunc o ultimă privire îndurerată. Fără să izbucnesc în rîs!

I-am explicat lui Curley planul meu. A rîs cu atîta poftă, încît i se rostogoleau lacrimile pe obraji. Ceea ce, fie vorba între noi, m-a convins că-i mai sănătos să-1 las pe Curley jos, în stradă, în timp ce dau lovitura. Eram hotărît în această privinţă.

Tocmai se aşezaseră la masă cînd am intrat eu, cu cea mai îndoliată mutră pe care am reuşit să mi-o compun. Maxie, care era acolo, părea aproape şocat de brusca mea apariţie. Lottie plecase. Ceea ce m-a ajutat să-mi menţin expresia cătrănită. Am cerut să fiu lăsat cîteva clipe singur cu Luke, dar Maxie a insistat să mă însoţească. Ceilalţi părură uşuraţi, îmi imaginez, pentru că întreaga după masă tot conduseseră oaspeţii la cosciug. Şi, ca nişte nemţoi buni ce erau, nu le făcea plăcere să-şi întrerupă masa. In timp ce-1 priveam pe Luke, tot cu expresia îndurerată pe care o arborasem, mi-am dat seama că Maxie se uită la mine întrebător. Mi-am ridicat ochii şi i-am zîmbit în felul meu natural.

- Ascultă-mă, Maxie, i-am spus, eşti sigur că nimeni nu ne poate auzi?

Mă fixă şi mai nedumerit şi întristat, dar dădu din cap afirmativ.

- Uite cum stau lucrurile, Maxie, am continuat... am venit aici numai ca să te văd pe tine... ca să împrumut cîţiva dolari de la tine. Ştiu că sună infam, dar îţi dai seama în ce situaţie disperată mă aflu dacă m-am pretat la aşa ceva.

În timp ce-i şopteam cuvintele astea, el clătina solemn din cap şi gura i se rotunjea într-un O, de parc-ar fi încercat să alunge duhurile rele de acolo.

- Ascultă-mă, Maxie, am urmat repede cu o voce joasă şi amărîtă, nu-i momentul să-mi ţii o predică. Dacă vrei să faci ceva pentru mine, împrumută-mi zece dolari, aici, pe loc... vîrî-mi-i în palmă cît eu mă uit la Luke. Ştii, am ţinut de-adevăratelea la Luke, ce ţi-am spus la telefon era fals. M-ai prins într-un moment prost. Nevastă-mea îşi smulgea părul din cap. Sîntem într-o încurcătură, Maxie, şi mă bizui pe tine să ne ajuţi. Dacă poţi, vino cu mine în stradă şi am să-ţi dau amănunte...

După cum m-am aşteptat, Maxie nu putea veni cu mine în stradă. N-ar fi acceptat să-i părăsească pe ceilalţi într-un moment de grea încercare.

-Ei bine, am adăugat aproape cu furie, dă-mi-i acuma. Am să-ţi povestesc mîine toată tărăşenia. "Luăm mîine împreună masa în oraş.

-Ascultă, Henry, mi-a răspuns Maxie, băgîndu-şi mîna în buzunar şi jenîndu-se la ideea de a fi văzut cu un teanc de bancnote tocmai într-o asemenea împrejurare. Ascultă-mă, nu mă opun să-ţi dau bani, dar n-ai putut găsi altă cale de a mă întîlni?
Nu numai din cauza lui Luke, dar...

Începu să tuşească şi să-şi dreagă glasul, neştiind ce voia să spună.

- Pentru numele lui Dumnezeu, am bombănit, aplecîndu-mă şi mai tare asupra lui Luke, astfel încît, dac-ar fi intrat cineva, să nu-şi poată da seama ce puneam la cale... Pentru numele lui Dumnezeu, nu-mi argumenta acum... dă-mi odată banii şi gata... nu pricepi că sînt disperat?

Maxie era atît de confuz şi de fîstîcit încît nu putea să desprindă o bancnotă fără să scoată tot teancul din buzunar, înclinîndu-mă plin de reverenţă asupra cosciugului, am jupuit bancnota de deasupra din teancul care scosese capul afară din buzunarul lui. Nu ştiam dacă era o bancnotă de un dolar sau de zece. N-am stat să mă uit, ci am îndesat-o în grabă în buzunar şi mi-am îndreptat spinarea. Pe urmă l-am luat pe Maxie de braţ şi ne-am întors în bucătărie, unde familia înfuleca solemn dar cu poftă. M-au invitat să iau şi eu ceva şi era neplăcut să-i refuz, dar m-am scuzat şi am plecat, faţa zvîcnindu-mi de un rîs înăbuşit.

La colţ, lingă un felinar, mă aştepta Curley. Nu m-am mai putut reţine, l-am înşfăcat pe Curley de braţ şi, pornind rapid în josul străzii, am început să rîd, să rîd cum rareori am rîs în viaţa mea. Credeam că n-o să mai încetez. De fiecare dată cînd deschideam gura ca să-i povestesc întîmplarea, mă apuca o nouă criză de rîs. În cele din urmă m-am speriat că s-ar putea să mor de atîta rîs. Cînd am reuşit să mă mai potolesc puţin, în mijlocul unei lungi pauze, Curley m-a întrebat brusc „Ai rezolvat?" Cuvinte care au precipitat o nouă criză de ilaritate şi mai violentă. A trebuit să mă sprijin de un grilaj şi să mă ţin de burtă. Mă dureau maţele, dar era o durere plăcută.

Şi ce m-a veselit mai mult, a fost priveliştea bancnotei pe care o dezlipisem din teancul lui Maxie. O bancnotă de douăzeci de dolari! Asta m-a domolit pe dată. Şi, în acelaşi timp, m-a înfuriat un pic M-a înfuriat gîndul că în buzunarul idiotului ăluia de Maxie se mai găseau atîtea bancnote, probabil încă multe de douăzeci, de zece, de cinci. Dac-ar fi ieşit în stradă cu mine, aşa cum îi propusesem, şi dacă i-aş fi văzut bine tot teancul, n-aş fi avut cea mai mică remuşcare să i-1 smulg cu forţa. Nu ştiu de ce mă vizitau asemenea sentimente, dar eram foarte furios. Primul gînd a fost să mă descotorosesc de Curley cît mai repede posibil - cinci dolari aveau să-i închidă gura - şi, după aceea, să trag un chiolhan. Cel mai mult doream să dau peste o curvă împuţită, de ultimă speţă, lipsită de orice dram de decenţă. Dar unde să întîlneşti asemenea exemplar... *exact așa.* Mă rog, întîi să scap de Curley. Băiatul, fireşte, s-a arătat ofensat Se aştepta s-o facem lata împreună. Pretindea că nu vrea cei cinci dolari, dar cînd a văzut că sînt gata să-i iau înapoi, a acceptat repede.

Şi din nou noaptea, incalculabila, nuda, recea, mecanica noapte a New Yorkului, în care nu afli pace, refugiu, intimitate. Imensa, îngheţata solitudine a mulţimii cu un milion de

picioare, focul glacial, pustiu al profuziunii de electricitate, covîrşitoarea lipsă de sens a perfecţiunii femelei care, prin perfecţiune, a trecut dincolo de graniţa sexului şi a intrat în semnul minus, a intrat în incandescenţă, ca electricitatea, ca energia neutră a masculilor, ca planetele fără de chip, ca programele de pace, ca dragostea transmisă prin radio. A avea bani în buzunar în miezul energiei albe, neutre, a merge brambura şi nefecundat prin sclipirea luminoasă a străzilor poleite cu zinc, a gîndi cu glas tare în plină solitudine, pe muchea nebuniei, a aparţine unui oraş, unui oraş mare, a aparţine ultimei clipe din timpul celui mai mare oraş din lume şi a nu te simţi parte din el, înseamnă a deveni tu însuţi un oraş, o lume de piatră moartă, de lumină pustie, de mişcare neinteligibilă, de imponderabile şi de incalculabile, de tainică perfecţiune a tot ce e minus. Să mergi cu bani în buzunar prin îmbulzeala nocturnă, ocrotit de bani, alintat de bani, alinat de bani, mulţimea în sine fiind bani, răsuflarea fiind bani, cel mai minunat obiect de oriunde fiind bani, bani, bani pretutindeni şi totuşi nu îndeajuns şi după aceea fără bani sau puţini bani sau mai puţini bani sau mai mulţi bani, dar bani, întotdeauna bani, şi dacă ai bani sau nu ai bani, banii sînt cei care contează şi banii fac bani, *dar ce face ca banii să facă bani?*

Din nou salonul de dans, ritmul banilor, dragostea transmisă prin radio, impersonală, neînaripata atingere a mulţimii. O disperare care te surpă pînă în tălpile pantofilor, un plictis de deznădejde. În toiul celei mai înalte perfecţiuni mecanice, să dansezi fără veselie, să fii disperat de singur, să fii aproape inuman pentru că eşti uman. Dacă ar exista viaţă pe lună, ce altă reprezentare mai aproape de perfecţiune, mai lipsită de veselie decît aceasta? Dacă a te îndepărta de soare înseamnă a atinge recea idioţenie a lunii, atunci am ajuns la destinaţie şi viaţa nu e decît recea, lunara incandescenţă a soarelui. Acesta este dansul vieţii reci ca gheaţa în golul unui atom şi, cu cît dansăm mai mult, cu atît devine mai rece. Aşa încît dansăm, într-un ritm frenetic, rece ca gheaţa, pe unde scurte şi pe unde lungi, un dans în lăuntrul cupei nimicniciei, fiecare centigram de plăcere transformîndu-se în dolari şi cenţi. Rulăm de la o femelă perfectă la alta, în căutarea imperfecţiunii vulnerabile, dar toate sînt fără de cusur şi impermeabile în impecabila lor consistenţă lunară. Aceasta este îngheţata, alba virginitate a logicii iubirii, pînza de păianjen a refluxului, liziera vidului absolut. Şi pe această muche a logicii virginale a perfecţiunii, dansez dansul de suflet al deznădejdii albe, cel de pe urmă om alb care apasă pe trăgaciul celei de pe urmă emoţii, gorila disperării care se bate în piept cu labe imaculat înmănuşate. Eu sînt gorila care simte că îi cresc aripi, o gorilă ameţită în centrul unui neant de satin; şi noaptea creşte ca o plantă electrică, împroşcînd muguri de un alb fierbinte în catifeaua neagra a spaţiului. Eu sunt spaţiul negru al nopţii în care mugurii plesnesc cu spaimă, o stea de mare înotînd în zorii îngheţaţi ai lunii. Eu sunt germenele unei noi nebunii, o ciudăţenie înveşmîntată într-un limbaj neinteligibil, un sughiţ de plîns înfipt ca o aşchie în măduva sufletului. Dansez însuşi dansul sănătos şi frumos al angelicei gorile. Aceştia sînt fraţii şi surorile mele, care sunt nesănătoşi şi neangelici. Dansăm în golul cupei nimicniciei. Sîntcm toţi din aceeaşi carne, dar separaţi ca stelele.

Pentru moment totul îmi este limpede, limpede că în această logică nu există izbăvire, oraşul însuşi fiind cea mai înaltă formă de demenţă şi fiecare dintre părţi, organică sau anorganică, este o expresie a aceleiaşi demenţe. Mă simt absurd şi umilitor de mare, nu ca megaloman ci ca spor uman, ca buretele mort al vieţii, îmbibat pînă la saturaţie. Nu mai privesc în ochii femeii pe care o strîng în braţe ci înot prin ea, cu capul şi braţele şi picioarele, şi văd că dincolo de orbitele ochilor se întinde o zonă neexplorată, o lume a viitorimii unde nu mai există nici o logică, ci doar germinaţia lentă a evenimentelor neştirbite de noapte şi de zi, de ieri şi de mîine. Ochiul, obişnuit să se concentreze asupra unor puncte din spaţiu, se concentrează acum pe puncte din timp; şi ochii văd înainte şi îndărăt, după voie. Ochiul care era eul sinelui meu nu mai există; acest ochi fără de sine nici nu revelează, nici nu ilumineză. Lunecă de-a lungul liniei orizontului, un călător fără popas, dezorientat. Încercînd să reţin trupul pierdut, cresc în logică, ca un oraş, un punct, o unitate în anatomia perfecţiunii. Am

crescut dincolo de propria mea moarte, cu spiritul luminat şi oţelit. Am fost divizat în nesfîrşiţi ieri, în nesfirşiţi mîine, odihnindu-mă doar pe creasta evenimentului, un zid cu multe ferestre dintr-o casă care a pierit. Trebuie să sfărîm zidurile şi ferestrele, ultima găoace a trupului pierdut, dacă doresc să mă realătur prezentului. De asta nu mă mai uit în ochii sau prin ochii ei, ci, datorită prestidigitaţiei voinţei, înot cu ochii, capul, braţele şi picioarele, pentru a explora curba viziunii. Văd totul în jurul meu aşa cum vedea cîndva mama care m-a zămislit, în jurul colţurilor timpului. Am dărîmat zidul creat de naştere şi linia călătoriei e acum rotundă şi neştirbită, netedă ca buricul. Nici o formă, nici o imagine, nici o arhitectură, numai zborurile concentrice ale nebuniei pure. Eu sînt săgeata substanţialităţii visului. Verific prin zbor. Anulez prin căderea la pămînt.

Astfel, trec momentele, momentele veridice ale timpului fără spaţiu în care cunosc totul, şi cunoscînd totul mă prăbuşesc sub bolta visului fără de sine.

Intre aceste momente, în interstiţiile visului, viaţa încearcă zadarnic să edifice, dar eşafodajul logicii nebune a oraşului nu-i oferă un fundament. Ca individ din carne şi din sînge, sunt aplatizat, nivelat, zi de zi, pentru a se obţine lipsa de carne şi de sînge a oraşului, a cărui perfecţiune este suma oricăror logici şi moartea visului. Mă zbat împotriva unei morţi oceanice în care propria mea moarte nu-i decît un strop de apă ce se evaporă. Pentru a-mi înălţa viaţa individuală măcar cu o fracţiune de centimetru deasupra afundatei mări a morţii, ar trebui să am o credinţă mai puternică decît cea a lui Hristos, o înţelepciune mai adîncă decît cea a celui mai mare prooroc Ar trebui să am priceperea şi răbdarea de a formula ceea ce nu e cuprins în limbajul timpului nostru, pentru că ceea ce e acum inteligibil e lipsit de sens. Ochii mei sînt inutili, pentru că ei nu-mi redau decît imaginea aceea ce e cunoscut. Întregul meu trup trebuie să devină o rază de lumină constantă, mişcîndu-se cu şi mai mare iuţeală decît aceasta, fără să se oprească vreodată, fără să privească îndărăt, fără să se diminueze. Oraşul creşte ca un cancer, eu trebuie să cresc ca un soare. Oraşul muşcă tot mai adînc din roşu; e o ploşniţă albă, insaţiabilă, care va trebui să moară de inaniţie. O să înfometez ploşniţa albă care mă suge. O să mor ca oraş pentru a redeveni om. De aceea îmi astup urechile, îmi închid ochii, îmi pecetluiesc gura.

Dar înainte de a redeveni om, voi exista probabil în chip de parc, un fel de parc natural în care oamenii vin să se recreeze, să-şi omoare timpul. Ce spun sau ce fac ei nu are importanţă, pentru că în mine îşi vor aduce doar oboseala, plictiseala, deznădejdea. Eu voi fi un tampon între ploşniţa albă şi corpusculul roşu. Voi fi un ventilator pentru risipirea otrăvurilor acumulate prin efortul de a perfecţiona ceea ce e imperfectibil. Voi fi legea şi ordinea aşa cum există ele în natură, aşa cum sunt proiectate în vis. Voi fi parcul sălbatic în mijlocul coşmarului perfecţiunii, visul liniştit, încremenit din mijlocul activităţii frenetice, lovitura la nimereală pe alba masă de biliard a logicii. Nu voi şti nici cum să plîng nici să protestez, dar voi fi mereu acolo, în tăcere absolută, pentru a primi şi a restabili. Nu voi sufla o vorbă pînă nu va sosi timpul de a fi din nou om. Nu voi face nici un efort de a prezerva, nici un efort de a distruge. Nu voi emite judecăţi, nici critici. Cei care se vor fi săturat, vor veni la mine pentru a reflecta şi a contempla, cei care nu se vor fi săturat vor muri aşa cum au trăit în dezordine, în disperare, în necunoaşterea adevărului izbăvirii. Dacă mi se va spune trebuie să fii religios, nu voi răspunde nimic. Dacă mi se va spune nu am timp acum, mă aşteaptă o tîrfă, nu voi răspunde nimic. Şi chiar de va clocoti o revoluţie după colţ, nu voi răspunde nimic întotdeauna după colţ vor aştepta o tîrfă sau o revoluţie, dar mama care m-a zămislit a cotit la multe colţuri şi nu a dat nici un răspuns şi, în cele din urmă, şi-a întors înăuntrul în afara şi *eu sînt răspunsul.*

Dintr-o asemenea furibundă manie pentru perfecţiune, nimeni nu s-ar fi aşteptat la evoluţia mea într-un parc sălbatic, nici măcar eu, dar e infinit mai bine ca, în timp ce aştepţi moartea, să trăieşti într-o stare de graţie şi de uluire naturală. E infinit mai bine ca, în timp ce viaţa se mişcă spre o perfecţiune mortală, să fii doar un crîmpei de spaţiu respirabil o fîşie de

verde, un strop de aer proaspăt, un eleşteu. De asemeni, e mai bine să primeşti oamenii în tăcere şi să-i învălui, pentru că nu există nici un răspuns de dat atîta timp cît ei gonesc nebuneşte să vadă ce aşteaptă după colţ.

Mă gîndesc acum la bătaia cu pietre dintr-o după amiază de vară, de mult, cînd locuiam la mătuşa mea Catoline, lîngă Hell Gate. Vărul meu Gene şi cu mine am fost încolţiţi de o haită de golani, în timp ce ne jucam în parc. Nu ştiam de care parte luptam, dar ne-am bătut cu străşnicie, pe malul rîului, lîngă mormanul de pietre. Trebuia să ne arătăm şi mai bătăioşi decît ceilalţi, pentru că băieţii ne considerau nişte fătălăi. Aşa s-a întîmplat că am omorît un golănaş din banda rivală. Chiar cînd se năpusteau asupra noastră, vărul meu Gene a înşfăcat un pietroi şi 1-a izbit pe şeful bandei în burtă. Aproape în aceeaşi clipă am lansat şi eu o piatră care 1-a lovit în tîmplă, şi băiatul s-a prăvălit pe jos şi n-a mai scos nici un guiţat Ceva mai tîrziu, poliţiştii l-au găsit mort. Era un băiat de vreo opt nouă ani, de aceeaşi vîrstă cu noi. Ce-am fi păţit dacă ne-ar fi prins, n-aş putea- spune. Oricum, ca să nu stîrnim vreo bănuială, am întins-o în grabă acasă; pe drum, ne-am mai scuturat hainele şi ne-am netezit părul. Am intrat în casă aproape la fel de curaţi ca la plecare. Mătuşa Caroline ne-a oferit obişnuitele două felii de pîine acrişoară de secară, unse cu unt proaspăt şi presărate cu puţin zahăr, şi ne-am aşezat la masa din bucătărie, asculutîndu-i trăncăneala cu un zîmbet angelic,Era o zi zăpuşitoare şi ne-a sfătuit să rămînem acasă, în camera mare din faţă, unde fuseseră trase jaluzelele, şi să jucăm zaruri cu micul nostru prieten, Joey Kasselbaum. Despre Joey se spunea că ar fi puţin înapoiat şi, în mod obişnuit, l-am fi acut praf, dar în acea după amiază, Gene şi cu mine, printr-un fel de înţelegere tacită, l-am lăsat să cîştige şi să ne golească buzunarele. Joey a fost atît de fericit, încît mai tîrziu ne-a luat la el în pivniţă şi a pus-o pe surioara lui să-şi ridice rochia şi să ne arate ce are sub fustă. O chema Weesie şi îmi aduc aminte că s-a amorezat de mine pe loc.Veneam din altă parte a oraşului, care lor li se părea atît de îndepărtată, încît era ca şi cum aş fi venit dintr-o ţară străină. Ba chiar aveau impresia că şi graiul meu e diferit de al lor. Şi în timp ce alţi puşti trebuiau să-i plătească lui Joey ca s-o facă pe Weesie să-şi ridice rochiţa, nouă ne-a oferit spectacolul pe gratis, din dragoste. După un timp, am convins-o să n-o mai facă pentru alţi băieţi - eram îndrăgostiţi de ea şi voiam să o aducem pe calea cea bună.

La sfîrşitul verii, am plecat de la vărul meu; şi nu l-am mai revăzut decît după douăzeci de ani sau mai bine. Cînd ne-am reîntîlnit, am fost puternic impresionat de expresia lui de inocenţă - aceeaşi expresie ca în ziua bătăii cu pietre. Şi cînd i-am vorbit despre bătălie, am descoperit cu stupoare că uitase complet că el îl omorîse pe băiat, îşi amintea de moartea puştiului, dar vorbea despre ea ca şi cum nici eu nici el n-am fi avut vreun amestec. Cînd i-am pomenit despre Weesie, i-a fost greu să-şi aducă aminte cine era. „Nu-ţi aminteşti de pivniţa vecinului... Joey Kasselbaum?" Cînd am rostit numele, un zîmbet vag i-a adiat pe faţă. Socotea un lucru extraordinar că eu puteam ţine minte asemenea fleacuri, E1 era deja căsătorit, tată de copii, şi lucra într-o fabrică de ţevi. Considera că e absolut extraordinar să-ţi aduci aminte de întîmplări care s-au petrecut cu atîta vreme în urmă

Cînd m-am despărţit de el, în seara aceea, m-am simţit nespus de trist. Aveam senzaţia că încercase să dea cu buretele peste o parte preţioasă a vieţii mele, care-1 includea şi pe el. Părea mai ataşat de peştişorii tropicali pe care-i colecţiona, decît de trecutul minunat. În ce mă priveşte, eu îmi amintesc totul, tot ce s-a întîmplat în vara aceea, şi mai ales de ziua bătăii cu pietre. Există momente cînd gustul feliei de pîine acruie de secară pe care mi-a dat-o mama lui atunci e mai pregnant în gura mea decît mîncarea pe care o mănînc în acea clipă. Şi amintirea muguraşului lui Weesie e aproape mai puternică decît senzaţia a ceea ce ţin acum în mînă. Felul în care băiatul zăcea inert pe jos după ce-1 doborîsem, e mult mai impresionant decît istoria războiului mondial. De fapt, întreaga acea vară lungă îmi apare ca o idilă din legendele arthuriene. Mă întreb de multe ori ce anume o fi avut acea vară de mi-a rămas atît de vie în memorie. N-am decît să închid o clipă ochii, pentru a retrăi fiecare zi. Moartea băiatului nu mi-a pricinuit mari spaime - după o săptămînă o şi uitasem. Şi priveliştea lui Weesie cu

rochiţa suflecată în obscuritatea pivniţei s-a evaporat destul de repede. In mod ciudat, felia groasă de pîine de secară pe care mi-o oferea mătuşa mea în fiecare după masă, pare să stăruie mai puternic decît orice altă imagine din perioada aceea. Mă mir... mă minunez. Poate pentru că, ori de cîte ori îmi întindea felia de pîine, o făcea cu o tandreţe şi o duioşie cum nu mai cunoscusem pînă atunci. Era o femeie caldă, mătuşa mea Caroline. Avea o faţă ciupită de vărsat, dar era o faţă blîndă, cuceritoare, pe care nici o desfigurare nu o putea altera. Era o femeie voinică, şi avea un glas moale, mîngîietor. Cînd mi se adresa mie, părea să-mi acorde mai multă atenţie, mai multă consideraţie decît propriului ei fiu. Mi-ar fi plăcut să rămîn în casa ei pentru totdeauna. Dacă mi s-ar fi îngăduit, mi-aş fi ales-o pe ea de mamă. Îmi amintesc clar că mama mea, cînd a venit într-o vizită, a părut iritată văzînd cît de încîntat păream de noua mea viaţă. Ba chiar i-a scăpat observaţia că mă dovedeam nerecunoscător, o remarcă pe care n-am s-o uit niciodată, pentru că atunci mi-am dat seama pentru prima oară că a fi nerecunoscător e poate necesar şi benefic pentru propria ta bunăstare. Dacă închid acum ochii şi mă gîndesc la felia de pîine, îmi spun că în casa aceea nu am ştiut niciodată ce înseamnă să fii dojenit. Cred că dacă i-aş fi mărturisit mătuşii Caroline că eu îl omorîsem pe băiatul acela, dacă i-aş fi povestit exact cum s-a întîmplat, m-ar fi strîns în braţe şi m-ar fi iertat - pe loc. Poate că de asta vara aceea e atît de preţioasă pentru mine. A fost vara unei totale şi tacite absolviri. De asta n-o pot uita nici pe Weesie. Era plină de bunătate firească, o copiliţæ îndrăgostită de mine, care nu-mi făcea nici un reproş. A fost prima reprezentantă a sexului slab care m-a admirat pentru că eram altfel După Weesie, lucrurile s-au petrecut exact pe dos. Am fost iubit, dar şi detestat pentru că sînt aşa cum sînt. Weesie făcea un efort să înţeleagă. Faptul că veneam dintr-o altă ţară, că vorbeam o altfel de limbă, o apropia şi mai mult de mine. N-am să uit niciodată cum îi străluceau ochii cînd mă prezenta micilor ei prietene. Îi ţîşneau din ochi dragostea şi admiraţia. Uneori ne plimbam toţi trei, seara, pe malul rîului; ne aşezam pe margine şi vorbeam aşa cum vorbesc copiii cînd nu-i aud cei mari. Şi ştiu acum foarte bine că discutam mai lucid şi mai profund decît părinţii noştri. Pentru a ne putea oferi zilnic felia aceea groasă de pîine, părinţii noştri trebuiau să plătească un bir greu. Şi lucrul cel mai supărător consta în faptul că se înstrăinau de noi. Deoarece, cu fiecare felie cu care eram hrăniţi, noi deveneam nu numai indiferenţi faţă de ei, ci din ce în ce superiori lor. În nerecunoştinţa noastră zăcea puterea şi frumuseţea noastră. Nefiindu-le credincioşi, eram nevinovaţi de orice păcat. Băiatul pe care l-am văzut zăcînd mort, nemişcat, fără să scoată un sunet sau un scîncet, omorîrea acestui băiat apare aproape ca o performanţă curată, sănătoasă. Prin contrast, lupta pentru pîine apare murdară şi degradantă şi cînd ne aflam în prezenţa părinţilor noştri, simţeam că eram murdăriţi, înjosiţi şi acest lucru nu li-1 puteam ierta. Felia groasă de pîine căpătată după masă avea un gust delicios pentru noi, fiindcă nu o cîştigasem cu sudoarea frunţii. Nicicînd pîinea nu va mai avea acest gust. Şi nicicînd nu ne va mai fi dată în acest fel. În ziua omorului a fost parcă mai gustoasă ca oricînd. Avea în ea un uşor iz de groază, pe care nu l-am mai regăsit de atunci. Şi a fost primită odată cu iertarea mută dar deplină a mătuşii Caroline.

Pîinea de secară are ceva ce încerc eu să pătrund - ceva vag delicios, înfricoşător şi eliberator, ceva asociat cu primele descoperiri. Mă gîndesc la o altă felie de pîine acruie de secară, asociată de o perioadă şi mai timpurie din viaţa mea, cînd eu şi micul meu prieten Stanley obişnuiam să cotrobăim prin gheţar. Aceea era pîine furată, deci şi mai dulce pentru limbă decît pîinea oferită cu dragoste. Din actul de a mînca pîinea aceea de secară, de a ne plimba cu ea şi a discuta în acelaşi timp, a survenit ceva de natura revelaţiei. Era ca o stare de graţie, de completă ignoranţă, de abnegaţie. Orice mi-a fost împărtăşit în acele momente pare să se fi păstrat intact în mine şi nu mă tem că voi pierde vreodată cunoaşterea ce mi s-a hărăzit atunci. Poate pentru că nu era cunoaştere în accepţia obişnuită. Era ca şi cum mi s-ar fi revelat un adevăr, deşi adevăr e un cuvînt prea preţios pentru aşa ceva. Lucrul cel mai important,

legat de discuţiile cu pîinea de secară în mînă, este că acestea aveau loc afară din casă, departe de ochii părinţilor noştri de care ne temeam dar pe care nu-i respectam. Cînd eram singuri, nu exista limită pentru fantezia noastră. Faptele în sine nu aveau importanţă pentru noi; ce căutam la un subiect, era posibilitatea de a-1 expanda. Şi ce mă uimeşte acum, cînd privesc în urmă, e cît de bine ne înţelegeam unul pe celălalt, şi cu cîtă acurateţe sesizam caracterul esenţial al tuturor celor din jur, tineri sau bătrîni. La vîrsta de şapte ani ştiam cu certitudine, bunăoară, că cutare va sfîrşi la pîrnaie, că celălalt se va speti muncind întreaga viaţă, şi că al treilea era un tîrîie-brîu. Şi am rost absolut corecţi în diagnosticele noastre, mult mai corecţi decît părinţii noştri, decît profesorii noştri, mai corecţi, de fapt, decît aşa-zişii psihologi. Alphie Betcha s-a dovedit a fi un găinar fără de pereche; Johnny Gerhardt a intrat la penitenciar, Bob Kunst a ajuns un cal de povară. Preziceri infailibile. Învăţătura şcolii nu a făcut decît să ne întunece viziunea. Din ziua în care am intrat la şcoală nu am mai învăţat nimic; dimpotrivă, am devenit obtuzi, am fost înfăşuraţi într-o ceaţă de cuvinte şi de abstracţiuni.

Cu pîinea de secară, lumea era ceea ce este în esenţă, o lume primitivă, guvernată de magie, o lume în care frica joacă rolul major. Băiatul în stare să inspire cea mai mare frică, devenea şeful bandei şi era respectat atîta timp cît îşi putea menţine puterea. Alţi băieţi erau răzvrătiţi -şi aceştia se bucurau de admiraţie - dar nu deveneau niciodată şefi. Majoritatea puştilor erau plastilină în mîinile celor neînfricaţi; pe cîţiva te puteai bizui, dar pe cei mai mulţi, nu. Aerul vibra de tensiune - ziua de mîine era imprevizibili Acest nucleu detaşat şi primitiv al unei societăţi crea pofte acute, emoţii puternice, curiozitate puternică. Nimic nu era luat ca atare; fiecare zi solicita un nou test de forţă, un nou simţ de tărie sau de ratare. Şi astfel, pînă la vîrsta de nouă sau zece ani, am simţit un gust real al vieţii – şi eram independenţi. Vreau să spun, aceia dintre noi care avuseseră norocul să nu fie alteraţi de părinţi, adică aceia care aveau libertatea de a hoinări noaptea pe străzi şi de a descoperi lucrurile cu propriii lor ochi.

La ce mă gîndesc eu, cu o doză de respect şi de nostalgie, este că această viaţă strict restricţionată a copilăriei apare ca un univers fără de limite, în timp ce viaţa care îi urmează, viaţa de adult, e un tărîm care se îngustează din ce în ce. Din momentul în care eşti dat la şcoală, eşti pierdut, ai senzaţia că ţi s-a pus un ştreang de gît. Pîinea îşi pierde gustul, aşa cum şi-1 pierde şi viaţa. A obţine pîinea devine mai important decît a o mînca. Totul e calculat şi totul poartă un preţ.

Vărul meu Gene a devenit o nulitate absolută; Stanley, un ratat de prima mînă. Pe lîngă aceşti doi băieţi, cărora le nutream o afecţiune deosebită, mai era şi altul, Joey, care a ajuns factor poştal. Îmi vine să plîng cînd mă gîndesc ce a făcut viaţa din ei. Ca băieţi, fuseseră desăvîrşiţi, poate mai puţin Stanley, pentru că era un impulsiv. Uneori intra în accese de furie violentă şi niciodată nu ştiai cum stai cu el de la o zi la alta. Dar Joey şi Gene erau chintesenţa bunătăţii; prieteni în vechiul sens al cuvîntului. La Joey mă gîndesc deseori cînd plec la ţară, pentru că era ceea ce se numeşte un băiat de ţară. Asta vrea să spună că era mai loial, mai sincer, mai tandru decît ceilalţi. Parcă îl văd pe Joey ieşindu-mi în întîmpinare; alerga întotdeauna cu braţele larg desfăcute, gata să mă cuprindă în ele, mereu cu răsuflarea tăiată de anticiparea aventurilor pe care mi le plănuise, întotdeauna încărcat de darurile pe care le punea deoparte pentru sosirea mea. Joey mă primea aşa cum îşi întîmpinau oaspeţii regii din vechime. Orice obiect pe care îmi cădeau ochii era al meu. Aveam să ne spunem unul altuia nenumărate lucruri, şi nici unul nu era banal sau plicticos. Deosebirea dintre lumile noastre era enormă. Şi eu eram din oraş, dar cînd îl vizitam pe vărul meu Gene, deveneam conştient de un oraş şi mai mare, de un New York adevărat în care sofisticarea mea apărea neglijabilă. Stanley nu se îndepărtase niciodată de cartierul lui, dar Stanley venise dintr-o ţară stranie de peste ocean, Polonia, şi între noi stătea întotdeauna semnul călătoriei. De asemeni, faptul că vorbea încă o limbă îmi sporea admiraţia pe care i-o purtam. Fiecare dintre ei era înconjurat

de o aură distinctă, de o identitate bine definită, care devenise inviolabilă. Odată cu păşirea în viaţă, aceste trăsături distinctive s-au şters şi am devenit cu toţii mai mult sau mai puţin asemănători şi profund diferiţi faţă de propriile noastre euri. Şi tocmai această pierdere a specificităţii, a individualităţii oricît de neimportantă ar fi fost ea, mă întristează şi face ca pîinea de secară să se reliefeze cu un nimb strălucitor. Miraculoasa pîine acruie a intrat în plămada eurilor noastre individuale; era ca pîinea de împărtăşanie din care toţi gustă dar fiecare primeşte îmbucătura în raport cu propria lui stare de graţie. Acum, mîncăm cu toţii aceeaşi pîine, dar fără harul comuniunii, fără graţie. O mîncăm ca să ne umplem pipotele, dar inimile ne sînt reci şi goale. Sîntem separaţi, dar nu individuali.

Şi mai era ceva legat de pîinea de secara, anume că adeseori o mîncăm cu o ceapă crudă. îmi aduc aminte cum stăteam cu Stanley, pe înserate, cu cîte un sandviş în mină, în faţa locuinţei veterinarului care se afla peste drum de casa noastră. Părea să fie întotdeauna pe înserate cînd doctorul McKinney alegea momentul să castreze un armăsar, operaţie făcută public şi care aduna întotdeauna un mic grup de gură-cască. Îmi aduc aminte de mirosul fierului roşu şi de convulsiile picioarelor calului. Ţăcălia doctorului McKinney, gustul usturător al cepei crude şi mirosul înţepător de gaz din canalul colector, chiar în spatele nostru, unde se monta o conductă nouă. Ne pricinuia o adevărată performanţă olfactivă şi, aşa cum o descrie Abelard, operaţia era practic nedureroasă, Necunoscînd motivele operaţiei, făceam fel de fel de speculaţii după aceea, care de obicei se lăsau cu o ciondăneală. Nici unuia dintre noi nu ne plăcea doctorul McKinney; răspîndea un miros de iodoform şi de urină stătută de cal. Uneori, canalul din faţa cabinetului său era plin de sînge şi iarna sîngele îngheţa într-o pojghiţă roşiatică, ce dădea un aspect straniu trotuarului. Alteori, apărea o căruţă mare pe două roţi, o căruţă deschisă care puţea ca pucioasa iadului, şi în care era încărcat cîte un cal mort. Era mai curînd săltat, carcasa fiindu-i înconjurată cu un lanţ care scotea un zgomot scîrţîit, un scrîşnet ca de ancoră aruncată la fund. Duhoarea de cal mort, balonat, e pestilenţială şi strada noastră era scăldată în duhori pestilenţiale. La colţ era dugheana lui Paul Sauer, unde piei netăbăcite şi piei proaspăt jupuite erau stivuite în stradă; şi astea puţeau îngrozitor. Şi pe urmă mai era mirosul înecăcios ce venea de la fabrica din spatele casei – miasma progresului modern. Duhoarea de cal mort, care e aproape insuportabilă, e de o mie de ori mai respirabilă totuşi decît putoarea de chimicale arse. Şi priveliştea unui cal mort, cu o gaură de glonţ în frunte, cu capul zăcînd inert într-o baltă de sînge şi cu găoaza evacuînd spasmodic ultima murdărie, e mai plăcută decît cea a unui grup de bărbaţi în salopete albastre, care ies pe poarta boltită a fabricii de cositor, împingînd un vagonet încărcat cu baloturi de cositor. Norocul nostru era că, peste drum de fabrica de cositor, se găsea, o brutărie, şi pe uşa din spare, de fapt un simplu grilaj, îi puteam urmări pe brutari la lucru şi inhala aroma dulce, irezistibilă, de pîine rumenită şi de prăjituri. Şi, cum am spus, pentru că se instala o conductă, inspiram şi un alt amalgam de mirosuri: mirosul jilav de pămint săpat şi răsturnat cu lopata, izul de ţevi ruginite şi putrezite, de gaz, şi de sandvişuri cu ceapă, din care se înfruptau muncitorii italieni sprijinindu-se de mormanele de pămînt dislocat. Mai erau şi alte mirosuri, desigur, dar mai puţin agresive; de exemplu, mirosurile din croitoria lui Silverstein, unde întotdeauna se călca de zor. Plutea acolo o miasmă fierbinte, fetidă, pe care ţi-ai putea-o imagina numai gîndind că Silverstein, care era un ovrei sfrijit şi împuţit, curăţa băşinile lăsate de clienţii lui pe fundul pantalonilor. Alături era o prăvălie de dulciuri şi de papetărie, ţinută de două fete bătrîne ţicnite, foarte cucernice; aici plutea un iz greţos de dulceag de caramele, alune în zahăr, sugiucuri, susan şi ţigări de ciocolată. Papetăria arăta ca o peşteră frumoasă, răcoroasă, populată de obiecte curioase; venea apoi sifonăria care degaja la rîndul ei un miros distinct; sifonul curgea ca un jet gros de marmură, acrişor vara, dar care-şi îmbina plăcut acreala cu aciditatea pişcătoare a apei gazoase, cînd ţîşnea fîsîind în pahar.

Odată cu rafinamentele maturităţii, mirosurile s-au estompat, pentru a fi înlocuite de o singură mireasmă, distinct memorabilă, distinct agreabilă - mirosul de sex femeiesc. Mai ales

mirosul care-ţi stăruie pe degete după ce te-ai jucat cu o femeie, pentru că, dacă n-aţi observat pînă acum, mireasma asta, fiindcă poartă în ea parfumul timpului trecut, e şi mai plăcută decît mirosul sexului în sine. Dar mireasma aceasta, care aparţine maturităţii, nu-i decît un parfum evanescent, dacă o comparăm cu mirosurile asociate cu copilăria. E o mireasmă care se evaporă în imaginaţie aproape la fel de repede ca şi în realitate. Iţi poţi aminti multe în legătură cu femeia pe care ai iubit-o, dar e greu să-ţi aduci aminte, cu cît de cîtă certitudine, de izul vaginului ei. Pe de altă parte, mirosul de păr ud, părul ud al unei femei, e mult mai puternic şi mai dăinuitor - de ce, nu ştiu. Chiar şi acum, după aproape patruzeci de ani, îmi pot aduce aminte de mirosul părului mătuşii mele Tillie, după ce şi-1 săpunea. Săpunirea avea loc în bucătărie, care era întotdeauna supraîncălzită. De obicei se petrecea la sfîrşitul unei după amieze de sîmbătă, cînd se pregătea pentru vreun bal, ceea ce însemna încă un eveniment singular: urma să apară un sergent de cavalerie, cu vipuşti galbene, frumoase, la pantaloni, un sergent foarte chipeş, care pînă şi în ochii mei arăta mult prea graţios şi prea viril şi inteligent pentru o toantă ca mătuşa mea Tîllie. Dar, oricum, iat-o aşezată pe un scaun de bucătărie şi uscîndu-şi părul cu un prosop. Alături era o lampă de gaz cu sticla afumată şi, lîngă lampă, două bigudiuri a căror vedere mă umplea de o inexplicabilă scîrbă. De obicei îşi proptea pe masă o oglindă; parcă o văd cum se schimonosea în oglindă în timp ce-şi storcea punctele negre de pe nas. Era o creatură slăbănoagă, slută, imbecilă, cu doi dinţi enormi în faţă, care-i dădeau un aspect cavalin ori de cîte ori îşi întredeschidea buzele ca să zîmbească. Mirosea a sudoare, chiar şi după ce făcea baie. Dar mirosul pârului ei - pe ăsta n-am să-1 uit niciodată, poate pentru că e asociat cu dispreţul şi ura ce-i purtam. Mirosul acela în timp ce părul i se usca, era ca miasma ce se ridică din fundul unei mlaştini. Şi erau două mirosuri - unul al părului ud şi altul al aceluiaşi păr, cînd arunca ghemotoace din el în sobă, unde ardeau cu flacără. Extrăgea întotdeauna din pieptene smoculeţe încîlcite de păr, amestecate cu mătreaţă şi sudoarea pielii capului, care era grasă şi slinoasă. Stăteam lîngă ea şi o urmăream, întrebîndu-mă cum o să fie balul şi ce o să facă ea la bal. Cînd era gata dichisită, mă întreba dacă nu-i aşa că-i frumoasă şi dacă o iubeam, iar eu, desigur, îi răspundeam că da. Dar mai tîrziu, aşezat pe closetul care se găsea în hol, chiar lîngă bucătărie, stăteam la lumina pîlpîitoare a luminării de pe pervazul ferestrei şi îmi spuneam singur că arată ca nebuna satului. După ce pleca, îi luam bigudiurile, le miroseam şi le strîngeam în mînă.

Erau fascinante şi respingătoare ca nişte păianjeni, tot ce se găsea în bucătărie mi se părea fascinant. Deşi mi-era atît de familiară, totuşi niciodată n-o cucerisem pe deplin. Era publică şi intimă în acelaşi timp. Aici făceam baie, în cada mare de zinc, în fiecare sîmbătă. Aici se spălau şi se împopoţonau cele trei surori ale mele. Aici, bunicul meu se aşeza în. faţa chiuvetei şi se spăla pînă la brîu, după care îmi dădea pantofii să i-i lustruiesc. Aici stăteam iarna la fereastră şi priveam cum cădeau fulgii de zăpadă, îi priveam inert, distrat, ca şi cum eram adăpostit în pîntecele mamei şi auzeam apa curgînd, în timp ce mama şedea pe toaletă. În bucătărie se ţineau reuniunile tainice de familie, întruniri înspăimîntătoare, odioase, din care întotdeauna reapăreau cu mutre lungi de un cot, expresii grave şi ochi înroşiţi de plîns. De ce se adunau în bucătărie, n-aş putea spune... Dar de multe ori, în timp ce tăifăsuiau în secret, ciorovăindu-se asupra unui testament sau hotărînd soarta unei rude sărace, se întîmpla să se deschidă uşa şi să apară un musafir, drept care atmosfera se transforma pe loc. Vreau să spun că se transforma violent, de parcă se simţeau uşuraţi de intruziunea unei forţe străine care-i cruţa de grozăviile unei prelungite şedinţe secrete. Îmi aduc aminte că, de îndată ce vedeam uşa deschizîndu-se şi faţa unui musafir neaşteptat apărînd, îmi sărea inima de bucurie. Curînd, avea să mi se dea o cană mare de sticlă şi să mi se ceară să dau o fugă pînă la cîrciuma din colţ, unde aveam să înmînez cana prin geamlîcul de la uşa de intrare a familiei şi apoi să aştept să-mi fie returnată, plină ochi cu băşicuţe de spumă. Fuga asta pînă la colţ, pentru o cană cu bere, constituia o expediţie de proporţii absolut incalculabile, în primul rînd treceam pe lîngă frizeria chiar de sub noi, unde îşi practica meseria tatăl lui Stanley.

Cîteodată, chiar cînd ieşeam din casă, îl vedeam trăgîndu-i lui Stanley o mamă de bătaie cu cureaua de ascuţit brice, lucru care făcea să-mi clocotească sîngele în vine. Stanley era cel mai bun prieten al meu, iar taică-su nu era decît un beţivan polonez, totuşi, într-o seară cînd am dat buzna în stradă cu cana de bere, am trăit plăcerea intensă de a vedea un alt polonez sărind cu briciul Ia beregata tatălui lui Stanley. Pe urmă l-am văzut pe bătrîn ieşind pe uşa din spate, cu gîtul şiroindu-i de sînge şi alb la faţă ca varul. S-a prăbuşit pe trotuar, zvîcnind şi gemînd; ţin minte că m-am zgîit la el un minut sau două, şi apoi am plecat mai departe, teribil de mulţumit şi de fericit. Stanley se strecurase afară din casă în timpul încăierării şi venise cu mine pînă la circiumă. Şi el se bucura de întîmplare, deşi era speriat. Cînd ne-am întors, o ambulanţă staţiona în faţa uşii şi bătrînul era ridicat pe o targă; faţa şi gîtul îi erau acoperite cu un prosop. Uneori se întîmpla ca băiatul de cor al părintelui Caroll să treacă pe lîngă mine tocmai cînd o zbugheam din casă. Acesta era un eveniment de o importanţă capitală. Băiatul, mai mare în vîrstă decît fiecare dintre noi, era un fătălău, un curlandist în devenire. Chiar şi mersul lui ne scotea din sărite. De îndată ce era zărit, vestea se răspîndea în toate direcţiile, şi înainte de a ajunge la colţ se şi pomenea înconjurat de o bandă de handralăi, toţi mai pirpirii decît el, care îl luau în băşcălie şi-l maimuţăreau pînă cînd băiatul izbucnea în lacrimi. După aceea tăbărau pe el ca o haită de lupi, îl doborau la pămînt şi-i sfîşiau hainele. Era o isprava ruşinoasă, dar ne făcea să ne simţim bine. Nici unul dintre noi nu ştia încă ce e un pederast, dar orice ar fi fost, ne declaram împotrivă. Tot aşa ne împotriveam şi chinezilor. Era un chinez la spălătoria de pe strada noastră, care se arăta mereu pe iîngă noi şi, asemenea mormoloculuì părintelui Carroll, şi el era nevoit să treacă printre furcile mardeiaşilor. Semăna cu un culi, a cărui poză se găsea în manualele noastre. Purta un soi de tunică neagră din alpaca, cu butoniere din şnur. De obicei mergea cu mîinile încrucişate, vîrîte în manşetele largi. Cel mai bine îmi amintesc de mersul lui, un fel de mers pieziş, mărunt, feminin, care pentru noi era cu totul străin şi ameninţător. Ne temeam de el ca de moarte şi îl uram pentru că părea absolut indiferent la batjocurile noastre. Ne ziceam că o fi prea tîmpit ca să ne înţeleagă insultele. Şi pe urmă, într-o zi cînd ne-am dus la spălătorie, ne-a rezervat o surpriză. Mai întîi ne-a înmuiat pachetul de rufe spălate; după care s-a aplecat sub tejghea şi a scos dintr-o pungă mare un pumn de sîmburi litchi. Zîmbind, a ieşit de după tejghea ca să ne deschidă uşa. Continuînd să, zîmbească, 1-a înşfăcat pe Alfie Betcha şi 1-a tras zdravăn de urechi; pe urmă ne-a luat pe fiecare în parte şi ne-a aplicat cîte o urecheală, zîmbind întruna. După care a făcut o grimasă înfiorătoare şi, repezindu-se agil ca o pisică pe după tejghea, a scos un cuţit lung, oribil, pe care 1-a agitat ameninţător în direcţia noastră. Ne-am bulucit unii peste alţii la ieşire. Cînd am ajuns la colţ şi ne-am uitat îndărăt, l-am văzut stînd în prag, cu o rangă în mînă, şi arătînd cît se poate de calm şi de paşnic. După acest incident nici unul dintre noi nu a mai cutezat să calce pragul spălătoriei; trebuia să-i plătim cîte un bănuţ micului Louis Pirossa, în fiecare săptămînă, ca să scoată rufele de la spălătorie în locul nostru. Tatăl lui Louis ţinea ghereta de fructe din colţ. Obişnuia să ne ofere bananele putrede, în semn de afecţiune. Stanley se dădea în vînt după banane putrezite, pentru că mătuşa lui i le prăjea. În casa lui Stanley, bananele prăjite erau considerate o delicatesă. Odată, de ziua lui de naştere, părinţii lui au dat o petrecere la care au invitat toată puştimea din vecinătate. Lucrurile au mers ca pe roate pînă s-a ajuns la bananele prăjite. Nimeni nu voia să se atingă de ele, pentru că erau un fel de mîncare cunoscută numai polonezilor, ca părinţii lui Stanley. Consideram dezgustător să mîncăm banane prăjite. În mijlocul jenei generale, un puşti a sugerat să i se ofere delicatesa lui Willie Maine, nebunul. Willie Maine era mai vîrstnic decît noi şi nu putea vorbi. Tot ce reuşea să articuleze era *Biork! Biork!* Rostea acest cuvînt în orice împrejurare. Aşadar, cînd i-au fost pasate bananele prăjite, a spus *Biork!* şi s-a repezit să le ia cu ambele mini. Dar fratele lui, George, se găsea şi el acolo şi s-a simţit ofensat că bananele putrede fuseseră lepădate în farfuria fratelui său nebun. Drept care George a început să ne care la

pumni, iar Willie, văzîndu-1 pe fratele său încăierîndu-se, a pornit şi el la bătaie, strigînd de zor *Biork! Biork!* A început să dea nu numai în băieţi dar şi în fete, ceea ce a creat un adevărat balamuc. În cele din urmă, tatăl lui Stanley, auzind zarva, a venit din frizerie cu o curea de ascuţit brice în mînă. L-a prins pe Willie Maine de ceafă şi a început să-1 ardă. Între timp, fratele George s-a repezit să-1 cheme pe domnul Maine, tatăl. Acesta, care nu se dădea nici el în lături de la sticlă, a apărut cu mînecile suflecate şi, văzînd că bietul Willie e cotonogit de bărbierul beat, s-a năpustit cu pumnii pe acesta din urmă, izbindu-1 fără cruţare. Willie, care reuşise să se elibereze, stătea în patru labe înfulecînd bananele prăjite care se risipiseră pe jos. Le păştea cît de repede putea, îndesîndu-şi-le în gură, ca un ţap. Cînd taicâ-su 1-a văzut păscînd ca un ţap, s-a înfuriat cumplit şi, apucînd cureaua de ascuţit brice, a început să-1 croiască, cu vîrf şi îndesat. Acum Willie urla *Biork! Biork!* şi, deodată, toată lumea a izbucnit în rîs. Ceea ce 1-a potolit pe domnul Maine. In cele din urmă s-a aşezat pe un scaun şi mătuşa lui Stanley i-a adus un pahar cu vin. Auzind hărmălaia, cîţiva vecini veniseră să vadă ce s-a întîmplat, şi li s-a servit şi lor vin, pe urmă bere, pe urmă rachiu şi, în scurt timp, toţi erau fericiţi şi cîntau cît îi ţinea gura şi fluierau şi pînă şi copiii s-au îmbătat, iar Willie nebunul s-a cherchelit şi el şi a zbierat *Biork! Biork!* Iar Alphie Betcha, care se matolise rău de tot deşi nu avea decît opt ani, 1-a muşcat pe Willie nebunul de fund, şi Willie 1-a muşcat la rîndul lui şi atunci toţi copiii am început să ne muşcăm unii pe alţii, iar părinţii ne priveau tăvălindu-se de rîs şi a fost un hai şi o veselie şi s-au mai servit alte banane prăjite şi de astă dată le-au mîncat cu toţii, după care au urmat discursuri şi alte pahare date pe gît, iar Willie Maine nebunul a încercat să ne cînte, dar nu putea scoate din gîtlej decît *Biork! Biork!* A fost un succes imens aniversarea aceea, şi timp de o săptămîna toată lumea nu vorbea decît despre petrecere şi ce polonezi drăguţi erau părinţii lui Stanley. Bananele prăjite au fost şi ele un succes şi, o bucată de vreme nu am mai căpătat banane putrede de la tatăl lui Louis Pirossa, atît de cerute erau. Şi apoi a survenit un eveniment care a aruncat un văl de amărăciune asupra întregii vecinătăţi: înfrîngerea lui Joe Gerhardt de către Joey Silverstein. Acesta din urmă era fiul croitorului; un băieţandru de cincisprezece-şaisprezece ani, tăcut şi cu o mutră de tocilar, care era ocolit de ceilalţi băieţi pentru că era evreu. într-o zi, cînd ducea o pereche de pantaloni în Fillmore Place, a fost acostat de Joe Gerhardt, un băiat de aceeaşi vîrstă, care se credea a fi o fiinţă superioară. A avut loc o încăierare şi Joe Gerhardt i-a smuls pantalonii lui Joey Silverstein şi i-a aruncat în şanţ. Nimeni nu şi-ar fi închipuit că tînărul Silverstein o să riposteze la o asemenea insultă folosindu-şi pumnii, aşa încît, cînd i-a tras lui Joe Gerhardt o directă în falcă, toată lumea a rămas cu gura căscată şi, în primul rînd, Joe Gerhardt însuşi. A urmat o luptă care a durat vreo douăzeci de minute şi, la sfîrşit, Joe Gerhardt zăcea lat pe trotuar, neputîndu-se ridica în picioare. Tînărul Silverstein a cules pantalonii din şanţ şi s-a întors liniştit şi demn la atelierul lui taică-său. Nimeni nu i-a adresat un cuvînt. Întîmplarea a fost privită ca o calamitate. Cine a mai auzit vreodată ca un evreu să învingă un creştin? Era ceva de neconceput, şi totuşi se întîmplase, chiar sub ochii noştri. Seară de seară, aşezaţi pe marginea trotuarului, aşa cum obişnuiam, comentam situaţia întorcînd-o pe faţă şi pe dos, dar fără nici o soluţie pînă cînd... mă rog, pînă cînd Johnny, fratele mai mic al lui Joe Gerdhardt, a hotărît să pună el punct stării de ruşine. Johnny, deşi mai tînăr şi mai scund decît fratele său, era dîrz şi invincibil ca o puma. Un exemplar neaoş al irlandezilor cherestegii din cartierul nostru. Ideea lui de a se răfui cu tînărul Silverstein era să-1 pîndească într-o seară cînd acesta din urmă ieşea din atelier şi să sară pe el. Şi în seara în care 1-a atacat, şi-a ascuns două pietre în pumni, iar cînd bietul Silverstein s-a prăbuşit, s-a repezit peste el şi i-a stîlcit tîmplele cu cele două pietre. Spre uimirea lui, Silverstein nu a opus rezistenţă. Ba chiar cînd Johnny s-a ridicat de pe el şi i-a oferit şansa de a se repune pe picioare, victima nici nu s-a urnit. Atunci Johnny s-a înspăimîntat şi a luat-o la fugă. Se vede că se speriase rău, pentru că nici nu s-a mai arătat vreodată; ultimul lucru pe care l-am aflat despre el e că a fost prins pe undeva prin vest şi trimis la o şcoală de corecţie. Maică-sa, care era o căţea irlandeză şleampătă şi rea de

gură, zicea că aşa-i trebuie şi că spera să nu-1 mai vadă vreodată în ochi. Cînd tînărul Silverstein s-a tămăduit, nu mai era acelaşi de mai înainte. Lumea zicea că bătaia îi atinsese creierul şi că se scrîntise un pic Pe de altă parte, Joe Gerhardt a ieşit iar pe tapet. Se pare că s-a dus să-1 vadă pe Siiverstein cît acesta zăcea la pat şi că-i ceruse iertare. Şi ăsta era un lucru de care nu se mai pomenise pînă atunci. Ceva atît de bizar, de neobişnuit, încît Joe Gerhardt a fost privit ca un soi de cavaler rătăcitor. Nimeni nu fusese de acord cu felul în care procedase Johnny, totuşi nimănui nu i-ar fi trăsnit prin cap să se ducă la tînărul Silverstein să-i ceară scuze. Era un act de asemenea delicateţe, de asemenea eleganţă, încît Joe Gerhardt a fost decretat un gentleman adevărat - primul şi singurul gentleman din cartier. „Gentleman" era un cuvînt pe care nu-1 mai folosisem pînă atunci, dar acum îl auzeai pe toate buzele şi „a fi un gentleman ” era considerat ca o mare distincţie, îmi aduc aminte că această subită prefacere a lui Joe Gerhardt, înfrîntul, într-un gentleman adevărat mi-a lăsat o puternică impresie. Cîţiva ani mai tîrziu, cînd ne-am mutat în alt cartier şi l-am cunoscut pe Claude de Lorraine, un francez, eram pregătit să înţeleg şi să accept un „gentleman". Acest Claude era un băiat cum nu mai întîlnisem pînă atunci. În vechiul cartier de unde veneam, ar fi fost considerat un mototol; pentru că vorbea prea bine, prea corect, prea politicos şi, pe de altă parte, era prea respectuos, prea blajin, prea galant. Şi apoi, în timp ce ne jucam cu el, a-1 auzi dînd-o pe franţuzeşte de îndată ce se apropia mama sau tatăl lui, ne provoca un fel de şoc. Germana o mai auzisem şi germana era o încălcare permisibilă, dar franceza? Vai de mine, a vorbi franceza sau numai a o înţelege era ceva cu totul alienant, ceva aristocratic, decadent, *distingue*. Şi totuşi Claude era unul dintre noi, la fel de bun ca oricare dintre noi, poate chiar ceva mai bun, trebuia să recunoaştem în sinea noastră. Totuşi avea o pată - franceza lui. Ne situa pe poziţii antagonice. Nu avea nici un drept să locuiască în cartierul nostru, nici un drept să fie atît de priceput şi de curajos cum era. Adeseori, cînd maică-sa îl chema în casă şi-i spuneam la revedere, ne strîngeam între noi şi bîrfeam, forfecînd familia Lorraine pe o parte şi pe cealaltă. Ne întrebam, de pildă, ce mănîncă, pentru că, fiind francezi, era musai să aibă alte obiceiuri decît noi. Nici unul dintre noi nu pusese piciorul în casa lui Claude de Lorraine - ăsta era alt fapt suspect şi respingător. De ce? Ce aveau oare de ascuns? Totuşi, cînd treceau pe lîngă noi pe stradă, se arătau întotdeauna deosebit de cordiali, ne zîmbeau, vorbeau în engleză şi încă o engleză excelentă. Ne făceau să ne ruşinăm de noi înşine - ne erau superiori, asta se întîmpla cu ei. Şi mai era un lucru derutant - la alţi băieţi, o întrebare directă aducea un răspuns direct, dar Claude de Lorraine nu-ţi spunea niciodată lucrurile verde în faţă. Înainte de a răspunde, surîdea fermecător şi era foarte rece, stăpînit, servindu-se de o ironie şi un fel de a fi zeflemitor, care ne depăşea înţelegerea. Era un ghimpe în coastă, Claude de Lorraine şi, cînd în cele din urmă s-a mutat din cartier, am răsuflat uşuraţi. Cît despre mine, abia cu zece sau cincisprezece ani mai tîrziu m-am mai gîndit la băiatul ăsta şi la comportamentul lui straniu, elegant. Şi abia atunci mi-am dat seama că făcusem o mare greşeală. Pentru că, într-o bună zi, Claude de Lorraine venise la mine cu un anumit prilej, evident gata să-mi cîştige prietenia, iar eu îl tratasem cu uşurătate. Pe atunci, gîndisem că băiatul văzuse probabil că eram diferit şi că dorise să mă onoreze, întinzîndu-mi o mînă prietenească,. Dar pe vremea aceea respectam un cod de onoare, şi anume să merg cu turma. Dacă aş fi devenit un prieten intim al lui Claude de Lorraine, ar fi însemnat să-i trădez pe ceilalţi. Indiferent ce avantaje ar fi adus o asemenea prietenie, ele nu-mi erau destinate; făceam parte din gaşcă şi datoria mea era să mă ţin la depărtare de un băiat de felul lui Claude. Trebuie să mărturisesc că mi-am mai reamintit încă o dată de incidentul ăsta, după un interval şi mai mare - după ce-am plecat în Franţa şi cuvîntul *raisonnable* a dobîndit o semnificaţie cu totul nouă pentru mine. Brusc, într-o zi, auzindu-1, m-am gîndit la avansurile pe care mi le făcuse Gaude de Lorraine în stradă, în faţa casei lor. Mi-am amintit clar că folosise cuvîntul *rezonabil*. Îmi ceruse, probabil, să fiu *rezonabil* un cuvînt care mie nu-mi venise niciodată pe buze, întrucît nu aveam nevoie de el în

vocabularul meu. Era un cuvînt ca şi gentleman, care se rostea foarte rar, şi chiar şi atunci cu discreţie şi circumspecţie. Un cuvînt care-i putea face pe ceilalţi să rîdă de tine. Existau multe cuvinte de felul ăsta - bunăoară *realmente.* Nimeni din cei pe care-i cunoşteam eu nu folosise cuvîntul *realmente* pînă cînd nu apăruse Jack Lawson printre noi. îl folosea pentru că părinţii lui erau englezi şi, cu toate că făcusem băşcălie de el, totuşi l-am iertat. *Realmente* era un cuvînt care mi-1 evoca pe dată pe micul Cari Ragner, din vechiul nostru cartier. Cari Ragner era unicul fiu al unui politician, care locuia pe mica stradă selectă numită Fillmore Place. Locuiau în capătul străzii, într-o casă de cărămidă roşie, foarte frumos întreţinută îmi amintesc casa, deoarece treceam pe lîngă ea în drum spre şcoală şi observam cît de impecabil lustruite erau mînerele de alamă ale uşilor. De fapt, nimeni nu mai avea la uşi mînere de alamă. Oricum, micul Cari Ragner era unul dintre băieţii cărora nu li se îngăduia să se amestece cu haimanalele. De fapt, îl vedeam foarte rar. De obicei, putea fi zărit duminica, mergînd alături de tatăl lui. Dacă taică-su n-ar fi fost mare mahăr l-am fi făcut pe Carl harcea-parcea. În ţoalele lui de duminică era absolut de neînghiţit. Nu numai că purta pantaloni lungi şi pantofi de piele, dar şi melon şi baston. Un băiat de şase ani, care se lăsa împopoţonat atît de caraghios, trebuie să fi fost tembel – asta era părerea unanimă. Unii ziceau că era bolînd - ca şi cum asta ar fi fost o scuză pentru îmbrăcămintea lui excentrică Mai curios este că niciodată nu l-am auzit vorbind. Era atît de elegant şi de rafinat, încît poate-şi închipuia că e urît să vorbeşti în stradă. Oricum, eu îl pîndeam în dimineţile de duminică, numai ca să-1 văd trecînd cu babacul lui. Îl urmăream cu aceeaşi curiozitate avidă cu care aş fi urmărit pompierii curăţîndu-şi maşinile. Uneori, cînd se întorcea acasă, ducea o cutie mică de îngheţată, cea mai mică dintre măsuri, probabil numai pentru el, pentru desertul lui. *Desert* era un alt cuvînt care ne devenise familiar şi pe care-1 foloseam batjocoritor, cînd ne refeream la alde Cari Ragner şi familia lui. Petreceam ore întregi întrebîndu-ne ce mîncau oamenii ăştia la *desert,* plăcerea noastră era mai mult să ne aruncăm unul altuia cuvîntul nou descoperit, *desert,* care fusese importat prin contrabandă din gospodăria familiei Ragner. Cam tot pe atunci a căpătat faimă şi Santos Dumont. Pentru noi, numele Santos Dumont avea ceva grotesc. De isprăvile lui nu ne prea sinchiseam – numele era cel care ne intriga. Pentru cei mai mulţi dintre noi, mirosea a zahăr, a plantaţii cubaneze, a acel straniu steag cubanez care avea o stea în colţ şi care era foarte preţuit de cei ce colecţionau pozele oferite odată cu ţigările Caporal şi care reprezentau fie steagurile diferitelor naţiuni, fie vedete de scenă, fie pugilişti faimoşi. Pe atunci, Santos Dumont era pentru noi ceva încîntător de străin, în contradistincţie cu persoanele sau obiectele străine obişnuite, precum chinezul de la spălătorie sau trufaşa familie franceză a lui Claude de Lorraine. Santos Dumont era un cuvînt magic, care sugera o mîndră mustaţă flocoasă, un sombrero, pinteni, ceva aerian, delicat, umoristic, exotic. Uneori ne aducea în nări aroma de boabe de cafea şi de rogojini sau, pentru că suna atît de străin şi de extravagant, impunea o digresiune, anume viaţa hotentoţilor. Asta pentru că printre noi se găseau unii băieţi mai mari care începuseră să citească şi care ne ţineau uneori cu respiraţia tăiată ceasuri întregi, istorisindu-ne povestiri fantastice, spicuite din cărţi ca *Ayesha* sau *Sub două steaguri* de Ouida. Adevărata savoare a cunoaşterii e asociată în mintea mea cu locul viran din colţul noului cartier, unde fusesem transplantat la vîrsta de zece ani. Aici, în zilele de toamnă, cînd ne adunam în jurul unui foc de tabără la care frigeam fleici de vacă şi cartofi întregi, s-a născut un nou gen de discuţii, care se deosebea de cel vechi prin aceea că avea origini livreşti. Cineva tocmai citise o carte de aventuri, sau o carte de ştiinţă, drept care toată strada se însufleţea prin introducerea unui subiect pînă acum necunoscut Sau poate că unul dintre băieţi tocmai descoperise că există ceva ce se numeşte Curentul Japonez şi încerca să ne explice cum s-a format Curentul Japonez şi ce era cu el. Aceasta constituia singura cale pe care învăţam lucruri noi - rezemaţi de îngrăditură, în timp ce frigeam carne şi cartofi. Şi crîmpeiele acestea de cunoaştere se săpau adînc - atît de adînc, încît, mai tîrziu, confruntate cu o

cunoaştere mai corectă, nu se lăsau dislocate. Astfel, într-o zi un băiat mai mare ne-a informat că vechii egipteni cunoscuseră totul în legătură cu circulaţia sîngelui, lucru care ni s-a părut atît de firesc, încît ne-a venit foarte greu mai tîrziu să digerăm istoria descoperirii circulaţiei sîngelui de către un englez cu numele de Harvey. Acum nu mi se pare ciudat că pe atunci cea mai mare parte a discuţiilor noastre gravita în jurul unor spaţii îndepărtate ca Peru, China, Egipt, Africa, Islanda, Groenlanda. Vorbeam despre stafii, despre Dumnezeu, despre transmigraţia sufletelor, despre iad, despre astronomie, despre păsări şi peşti exotici, despre formarea pietrelor preţioase, despre plantaţiile de cauciuc, despre metodele de tortură, despre azteci şi incaşi, despre viaţa marină, vulcani şi cutremure, despre ritualurile de înmormîntare şi ceremoniile nupţiale în diverse părţi ale globului, despre limbi, despre originea amerindienilor, despre dispariţia bizonilor, despre boli ciudate, despre canibalism, vrăjitorie, despre călătorii în lună şi cum o fi pe acolo, despre criminali şi hoţii de drumul mare, despre miracolele din Biblie, despre olărit, despre o mie şi una de probleme de care nici nu pomeneam acasă sau la şcoală, dar care pentru noi se dovedeau vitale, fiindcă eram hămesiţi de cunoaştere şi lumea colcăia de minuni şi de mister şi numai cînd stăteam dîrdîind pe locul viran discutam serios şi simţeam nevoia de comunicare, ceea ce era plăcut şi înfricoşător în acelaşi timp.

Miracolul şi misterul vieţii - care ne sînt vîrîte pe gît de îndată ce devenim membri responsabili ai societăţii. Pînă n-am fost mînaţi să muncim, lumea era foarte mică şi noi trăiam pe marginea ei, mai bine zis la graniţa necunoscutului. O mică lume elenistică, destul de profundă totuşi pentru a oferi tot soiul de variaţii, tot soiul de aventuri şi de speculaţii. Şi nu chiar atît de mică, din moment ce ţinea în rezervă cele mai nebănuite potenţialităţi. Nu am dobîndit nimic prin lărgirea universului meu, dimpotrivă, am pierdut. Aş dori să devin din ce în ce mai copilăros, şi să trec dincolo de copilărie, urmărind direcţia inversă. Doresc să merg exact împotriva liniei normale de dezvoltare, să trec într-un regn superinfantil, ceea ce ar fi absolut nebunesc şi haotic, dar nu tot atît de nebunesc şi de haotic ca lumea din jurul meu. Am devenit adult şi tată de familie şi membru responsabil al societăţii. Mi-am cîştigat pîinea zilnică. M-am adaptat la o lume care n-a fost niciodată a mea. Vreau să sparg acest univers lărgit şi să mă reîntorc la graniţa unei lumi necunoscute, care ar arunca în umbră această lume searbădă, unilaterală. Vreau să trec dincolo de responsabilitatea paternă, în iresponsabilitatea omului anarhic, care nu poate fi constrîns, nici linguşit, nici ademenit, nici mituit, nici defăimat. Vreau să mi-1 iau de călăuză pe Oberon, banditul mascat care, sub evantaiul aripilor sale negre desfăşurate, înlătură atît frumuseţea cît şi oroarea trecutului; vreau să evadez către zori perpetui, cu o repeziciune şi un neastîmpăr care nu lasă loc remuşcărilor, regretelor şi căinţei. Vreau să depăşesc omul inventiv care e o pacoste pe pămînt, pentru a mă găsi din nou în faţa unui adînc de netrecut, pe care nici cele mai puternice aripi nu m-ar ajuta să-1 traversez. Chiar de-ar fi să mă prefac din nou într-un parc natural şi sălbatic, populat doar de visători trîndavi, nu trebuie să mă opresc aici, în stupiditatea organizată a vieţii adulte, responsabile. Trebuie să fac acest lucru în memoria unei vieţi situate dincolo de orice comparaţie cu viaţa care îmi fusese promisă, în memoria vieţii unui copil care a fost strangulat şi sufocat prin consimţămîntul tacit al celor ce capitulaseră. Tot ce au creat taţii şi mamele noastre nu-mi aparţine. Mă întorc la o lume chiar mai mică decît vechea lume elenistică, mă întorc la o lume pe care o pot atinge dacă îmi întind braţele, lumea a ceea ce ştiu şi văd şi recunosc de la un moment la altul. Orice altă lume e lipsită de sens pentru mine, e străină şi ostilă. Retrospectînd prima lume luminoasă pe care am cunoscut-o în copilărie, nu doresc să rămîn acolo ci sa pătrund într-o altă lume şi mai luminoasă, din care, probabil, am fost izgpnit. Cum e lumea asta, nu ştiu, şi nici nu sînt convins că am să aflu vreodată, dar e lumea mea şi nimic alteva nu mă interesează.

Prima străfulgerare, prima percepţie a acestei noi lumi luminoase am avut-o cînd l-am întîlnit pe Roy Hamilton. Eram în cel de-al douăzeci şi unulea an de viaţă, poate că anul cel

mai sumbru din întreaga mea existenţă. Mă găseam într-un asemenea hal de disperare, încît luasem hotărîrea să fug de acasă. Nu visam şi nu vorbeam decît despre California, unde mă decisesem să plec şi să pornesc o viaţă noul Visam cu atîta violenţă la aceasta nouă ţară a făgăduinţei, încît mai tîrzîu, cînd m-am reîntors din California, abia de-mi aminteam de ţara pe care o văzusem în realitate, şi povesteam numai despre California din visurile mele. Chiar înainte de a fi plecat de acasă, l-am întîlnit pe Hamilton. Era un îndoielnic frate vitreg al vechiului meu prieten Mac Gregor; se cunoscuseră abia de curînd unul pe celălalt, deoarece Roy, care-şi petrecuse cea mai mare parte din viaţă în California, trăise tot timpul cu convingerea că tatăl lui adevărat e domnul Hamilton şi nu domnul Mac Gregor. De fapt, venise pe coasta de est ca să descîlcească misterul acestei paternităţi. Dar faptul că locuia acum în casa Mac Gregor nu-I apropia de dezlegarea misterului. Ba chiar, după ce-1 cunoscuse pe omul pe care ajunsese să-1 considere tatăl lui legitim, era mai perplex ca oricînd. După cum mi-a mărturisit mai tîrziu, era derutat pentru că în nici unul din cei doi taţi nu depistase vreo urmă de asemănare cu omul care se considera el a fi. Probabil că acesta problemă hărţuitoare, de a decide pe cine să aleagă de tată, îi stimulase dezvoltarea propriului caracter. Afirm acest lucru, pentru că imediat ce i-am fost prezentat am simţit că mă aflu în faţa unei fiinţe cum nu mai cunoscusem niciodată. Din descrierea lui Mac Gregor, fusesem pregătit să întîlnesc un individ cam „ciudat", cuvîntul „ciudat" însemnînd, în gura prietenului meu, uşor aiurit. Roy Hamilton era într-adevăr ciudat, dar atît de lucid şi de teafăr la minte încît am încercat pe dată un sentiment de exaltare. Pentru prima oară vorbeam cu un om care trecea dincolo de înţelesul de suprafaţă al cuvintelor, pătrunzînd pînă la esenţa lucrurilor. Aveam senzaţia că discut cu un filozof, nu un filozof din aceia despre care citisem în cărţi, ci un om care filozofa constant – şi care trăia filozofia pe care o expunea. Mai bine zis, nu avea nici un fel de teorie, decît aceea de a penetra pînă la însăşi esenţa lucrurilor şi, în lumina fiecărei proaspete revelaţii, să-şi trăiască viaţa într-un mod cit mai puţin discordant faţă de adevărurile care i se revelaseră şi faţă de aplicarea acestor adevăruri în acţiune. Fireşte, comportamentul lui li se părea ciudat celor din jur. Şi totuşi nu li se păruse ciudat celor care-1 cunoscuseră în California, unde, spunea el, se găsise în elementul lui. Se pare că acolo era privit ca o fiinţă superioară şi era ascultat cu respect, dacă nu chiar cu veneraţie.

Eu l-am întîlnit cînd se afla în toiul unui conflict pe care nu l-am putut aprecia decît mulţi ani mai tîrziu. Pe atunci însă, nu puteam înţelege importanţa pe care o acorda găsirii adevăratului său tată; de fapt, obişnuiam să-1 iau în derîdere, pentru că rolul unui tată mi se părea lipsit de însemnătate, ca dealtfel şi rolul unei mame. Vedeam în Roy Hamilton lupta ironică a unui om care izbutise să se emancipeze şi totuşi se zbătea să stabilească o solidă legătură biologică, de care nu avea nici o nevoie. În chip paradoxal, acest conflict de determinare a paternităţii 1-a transformat pe el într-un superpărinte. Era un profesor şi un model; nu avea decît să deschidă gura pentru a mă face să-mi dau seama că mă împărtăşeam dintr-o înţelepciune total diferită de ceea ce asociasem eu pînă atunci cu acest cuvînt. Ar fi simplu să-1 etichetez ca mistic, pentru că, fără îndoială, era un mistic, dar era primul mistic cunoscut de mine care ştia, totodată, să rămînă cu picioarele pe pămînt. Un mistic care se pricepea să inventeze lucruri practice, printre ele un perforator foarte necesar în industria petrolieră, care i-a adus mai tîrziu o avere. Totuşi, din cauza vorbirii lui straniu metafizice, nimeni nu acorda pe vremea aceea atenţie invenţiilor sale practice. Erau socotite doar nişte idei trăsnite.

Vorbea întruna despre el însuşi şi despre relaţia lui cu lumea din jur, o trăsătură care crea neplăcuta impresie că n-ar fi decît un flagrant egocentric. Ba se spunea chiar - lucru care se dovedea destul de adevărat - că era mai interesat de ideea *adevărului* paternităţii domnului Mac Gregor, decît de domnul Mac Gregor ca tată în sine. Adică nu avea nici un sentiment pentru nou-descoperitul său tată, ci încerca doar plăcerea descoperirii, şi folosea această descoperire în felul său specific de a se autopreamări. Ceea ce era perfect logic, pentru că

domnul Mac Gregor în carne şi oase era infinit mai puţin interesant decît domnul Mac Gregor ca simbol al părintelui pierdut. Dar cei din familia Mac Gregor habar n-aveau de simboluri şi nu le-ar fi înţeles chiar dacă li s-ar fi explicat. Ei făceau un efort contradictoriu de a-şi îmbrăţişa fiul demult pierdut şi, în acelaşi timp, de a-1 reduce la nivelul comprehensibil pentru ei, de a-1 vedea nu ca pe un „demult pierdut", ci pur şi simplu ca pe un fiu. Drept care devenea vizibil pentru orice om dotat cu un minimum de inteligenţă că acest fiu nu era deloc un fiu, ci un soi de părinte spiritual, un soi de Christ, aş putea spune, care se străduia vitejeşte să accepte drept carne din carnea lui şi sînge din sîngele lui ceva de care se lepădase în mod cert.

De aceea, eram măgulit şi surprins că acest individ bizar, pe care-1 priveam cu cea mai caldă admiraţie, mă alesese pe mine drept confident. Prin comparaţie cu el, eu eram foarte livresc, intelectual şi terestru într-un sens greşit. Dar foarte curînd m-am scuturat de această parte a firii mele şi mi-am îngăduit să mă cuibăresc în lumina caldă, imediată, pe care o crea profunda şi naturala sa intuiţie asupra lucrurilor. Cînd mă aflam în prezenţa lui, aveam impresia că sînt despuiat sau mai curînd jupuit, căci el solicita mult mai mult decît nuditate de la persoana cu care vorbea. Cînd discuta cu mine, se adresa unui eu a cărui existenţa nu o bănuisem decît foarte vag, acel eu, de exemplu, care se ivea cînd, citind o carte, îmi dădeam brusc seama că visam. Puţine cărţi deţineau această calitate de a mă transporta în transă, acea transă de absolută luciditate în care, fără să ştii, iei cele mai adînci hotărîri. Conversaţia lui Roy Hamilton poseda asemenea însuşire. Mă făcea mai alert ca oricînd, supranatural de alert fără să destrame, totuşi, urzeala visului. Cu alte cuvinte, se adresa germenelui eului meu, făpturi i care mai tîrziu avea să depăşească personalitatea nudă, individualitatea sintetică, şi avea să mă lase singur şi însingurat ca să-mi pot clădi propriul destin.

Convorbirile noastre erau ca un limbaj secret, în mijlocul căruia ceilalţi se duceau la culcare sau se evaporau ca nişte năluci. Pentru prietenul meu Mac Gregor era derutant şi iritant; el mă cunoştea mai bine decît toţi ceilalţi băieţi, dar niciodată nu găsise în mine ceva din caracterul pe care i-1 prezentam acum. Vorbea de Roy Hamilton ca despre o influenţă nefastă asupră-mi, ceea ce iarăşi era adevărat, pentru că această neaşteptată întîlnire cu fratele lui vitreg contribuise mai mult ca orice altceva să ne înstrăineze. Hamilton îmi deschidea ochii şi mă înzestra cu noi valori, şi cu toate că mai tîrziu aveam să pierd viziunea pe care mi-o dăruise el, totuşi niciodată nu am mai putut vedea lumea şi pe prietenii mei cu ochii cu care-i văzusem înainte de venirea lui. Hamilton m-a schimbat profund, aşa cum numai o carte rară, o personalitate rară, o experienţă rară te poate schimba. Pentru prima dată în viaţa mea am înţeles ce înseamnă să legi o prietenie vitală, fără să te simţi înrobit sau înlănţuit de aceasta experienţa. Şi după ce ne-am despărţit, niciodată nu am simţit nevoia prezenţei lui materiale; mi se dăruise complet şi îl posedam fără să fiu la rîndu-mi posedat. A fost prima experienţă curată, deplină, de prietenie, şi nu a fost niciodată repetată cu vreun alt prieten. Hamilton a fost mai curînd prietenia în sine, decît un om. Era un simbol personificat, prin urmare total satisfăcător şi, deci, nu-mi mai era necesar. Şi el a înţeles pe deplin acest lucru. Poate faptul că nu a avut un tată care să-1 împingă spre descoperirea de sine însuşi, ce constituie procesul final de identificare cu lumea şi, în consecinţă, de realizare a inutilităţii legăturilor. În mod cert, în postura lui de atunci, de plenitudine a autocunoaşterii, nimeni nu-i mai era necesar şi cu atît mai puţin tatăl de carne şi de sînge pe care-1 căutase zadarnic în domnul MacGregor. Probabil că această expediţie în est, pentru a-şi căuta tatăl adevărat, a fost o ultimă încercare pentru el, fiindcă atunci cînd şi-a luat rămas bun, cînd a renunţat şi la domnul Mac Gregor şi la domnul Hamilton, arăta ca un om care se purificase de ultima zgură. Niciodată nu am văzut un om mai singur, mai perfect solitar şi mai viu, mai încrezător în viitor, decît Roy Hamilton, atunci cînd şi-a luat rămas bun. Şi niciodată nu am mai văzut atîta confuzie şi greşită înţelegere, decît a lăsat după el în sînul familiei Mac Gregor. Era ca şi cum murise în mijlocul lor, apoi înviase şi acum pleca dintre ei, un om cu totul nou şi necunoscut. Îi văd şi

acum stînd în faţa casei, fluturîndu-şi mîinile prosteşte, neputincios, plîngînd fară să ştie de ce, doar pentru că erau văduviţi de ceva ce nu fusese niciodată al lor. Îmi place să cred aşa. Erau năuciţi şi frustraţi şi vag, foarte vag, conştienţi că, într-un fel, li se oferise o mare ocazie de care nu avuseseră puterea sau inteligenţa să profite. Asta îmi spunea fluturatul prostesc, neputincios, al mîinilor, un gest mai dureros de văzut decît multe altele. M-a făcut să simt oribila discordanţă a lumii cînd e confruntată cu adevărul. M-a făcut să simt stupiditatea legaturilor de sînge, a dragostei cînd nu e pătrunsă de spiritualitate.

Arunc o privire rapidă îndărăt şi mă văd în California. Sunt singur şi muncesc ca un sclav într-o livadă de portocali din Chula Vista. Am să mă regăsesc pe mine însumi? Cred că nu. Sînt foarte nefericit, mîhnit, amărît. Se pare că am pierdut totul. De fapt nici nu s-ar putea spune că sînt om - mai curînd un animal. Toată ziua stau sau merg îndărătul celor doi măgari înşeuaţi la căruţa mea. Nu am gînduri, nu am visuri, nu am dorinţe. Sînt perfect sănătos şi gol pe dinăuntru. Sînt o nonentitate. Sînt atît de viu şi de sănătos încît mă asemăn cu fructele înşelător suculente care atîrnă din copacii californieni. O rază de soare în plus, şi putrezesc. *„Pourri avant d'etre mur!"*

Oare eu sînt acela care se pîrguieşte în soarele dogoritor al Californiei? Nu a mai rămas nimic din mine, din tot ce eram înainte? Să mă gîndesc puţin... A fost Arizona. Îmi aduc aminte că aproape se înnoptase cînd am pus pentru prima dată piciorul pe pămîntul Arizonei. Stăruia doar atîta lumină cît să deslușesc un podiș de stîncă, estompat. Mă plimb pe strada principală a unui orăşel al cărui nume l-am uitat. Ce caut eu pe strada asta, în oraşul ăsta? Cum aşa, sînt îndrăgostit de Arizona, o Arizona a spiritului, pe care o caut în zadar cu cei doi ochi buni ai mei. În tren, încă mai fusese cu mine acea Arizona pe care o adusesem de la New York - chiar şi după ce trecusem frontiera statului. Nu am văzut, oare, un pod peste un canion, care mă deşteptase din reverie? Un pod cum nu mai văzusem nicicînd, o punte naturală creată de un cataclism cu mii de ani în urmă. Şi pe acest pod traversa un om, un om care arăta a indian, călare pe un cal, cu o desagă lungă atîrnată de şa. Un pod natural, milenar, care în limpezimea amurgului arăta ca cel mai tînăr, cel mai nou pod imaginabil. Şi pe acest pod de stîncă, atît de durabil, treceau, slavă Celui de Sus, doar un om şi un cal, nimic mai mult. Deci asta era Arizona şi Arizona *nu* era o plăsmuire a închipuirii mele, ci însăşi închipuirea întrupată de un cal şi un călăreţ. Şi era chiar mai mult decît închipuirea, pentru că nu avea nici o aură de ambiguitate, ci era bine conturat şi decupat, lucrul în sine, adică visul şi visătorul însuşi, călare pe un cal. Şi cînd trenul s-a oprit, mi-am pus piciorul pe pămînt, şi piciorul a săpat o gaură adîncă în vis; mă aflam în oraşul Arizona, înregistrat în mersul trenurilor şi nu era decît Arizona geografică, pe care oricine poate s-o viziteze dacă are bani. Străbat strada principală, cu o valiză în mînă, şi văd sandvişuri cu hamburger şi oficii de închiriere. Mă simt atît de decepţionat, încît încep să plîng. S-a întunecat şi am ajuns la capătul unei străzi de unde începe deşertul şi plîng ca un tont. Care eu e cel ce plînge? Cum aşa, e noul meu eu mic, care începuse să germineze în Brooklyn şi care se găseşte acum în centrul unui vast pustiu, osîndit să piară. *Acum, Roy Hamilton, am nevoie de tine! Am* nevoie de tine pentru un moment, doar pentru un singur moment, cît mă prăbuşesc. Am nevoie de tine pentru că nu eram îndeajuns de pregătit să fac ceea ce am făcut. Şi îmi aduc aminte cînd mi-ai spus că nu e necesar să întreprind călătoria, dar dacă simt că trebuie, atunci s-o fac. De ce nu m-ai convins să nu plec? Ah, a convinge pe cineva nu-i stătea lui în fire. Şi a cere sfaturi nu-mi stătea mie în fire. Şi iată-mă, naufragiat în deşert, şi podul care era real e în urma mea, iar în faţa mea e irealul. Numai Dumnezeu ştie cît sînt de nedumeritvşi de buimăcit, încît dac-ar fi cu putinţă să mă afund în părnînt şi să pier, aş face-o.

Arunc o altă privire fugară în urmă şi văd un alt om lăsat să se degradeze lent în sînui familiei - *tatăl meu.* Înţeleg mai bine ce s-a întîmplat cu el dacă merg în urmă, departe, foarte departe, şi mă gîndesc la unele străzi ca Maujer, Conseleyea, Humboldt, mai cu seamă Humboldt. Aceste străzi erau situate într-un cartier nu foarte depărtat de al nostru, dar complet

diferit, mult mai fascinant, mai misterios. În copilărie, am fost pe strada Humboldt doar o singură dată, şi nu mai ţin minte cu ce prilej am făcut această excursie, poate doar ca să vizităm vreo rudă bolnavă internată într-un spital german. Dar strada mi-a lăsat o impresie care a dăinuit multă vreme; de ce, nu am habar. A rămas în memoria mea în chip de cea mai misterioasă şi mai plină de făgăduinţe stradă pe care am văzut-o vreodată. Poate pentru că, în momentul cînd eram gata de plecare, mama mi-a promis, ca de obicei, ceva spectaculos, drept răsplată pentru că o însoţeam. Mi se promiteau întruna lucruri care nu se materializau niciodată. Şi poate că atunci, cînd am intrat pe strada Humboldt şi am privit cu ochi uimiţi acea lume nouă, poate că am uitat cu totul ce-mi promisese şi strada în sine a fost răsplata. Îmi aduc aminte că era o stradă foarte spaţioasă, cu portaluri înalte, de o parte şi de alta, cum nu mai văzusem vreodată. Mai ţin minte că în vitrina unui magazin de croitorie de la etajul întîi al uneia din casele acelea stranii, am văzut bustul unui manechin cu un metru aruncat în jurul gîtului, ceea ce m-a impresionat teribil. Trotuarele erau acoperite de zăpadă, dar soarele ardea şi-mi amintesc cu claritate că în jurul pubelelor, a căror bază fusese îngropată în gheaţă, se formaseră acum mici bălţi de zăpadă topită. întreaga stradă părea să se topească în strălucirea soarelui de iarnă. Pe balustradele scărilor din faţa caselor, ghemotoacele de zăpadă, ca nişte bandaje albe, lunecau, se dezintegrau, lăsînd pete brune pe piatra maronie care era pe atunci foarte la modă. Plăcuţele de sticlă cu numele dentiştilor şi ale doctorilor se iveau în colţurile ferestrelor, scînteind în soarele de prînz şi, pentru prima oară, mă făceau să simt că poate cabinetele acelea nu erau chiar camerele de tortură pe care le ştiam eu. În felul meu copilăresc, îmi imaginam că oamenii care locuiesc în cartierul ăsta, mai ales pe strada asta, trebuie să fie mai prietenoşi, mai expansivi şi, de bună seamă, infinit mai bogaţi. Probabil că expandase şi eul meu, pentru că, deşi nu eram decît un ţînc, îmi plimbam pentru prima oară privirile pe o stradă ce nu părea guvernată de teroare. Era felul acela de stradă vastă, luxoasă, scînteietoare, în plină topire, pe care mai tîrziu, cînd începusem să-1 citesc pe Dostoievski, o asociam cu dezgheţurile din St. Petersburg. Pînă şi bisericile purtau aici alt stil de arhitectură, aveau un aer semioriental, ceva grandios şi cald în acelaşi timp, care mă speria şi mă intriga. Pe strada aceasta largă, spaţioasă, am văzut că locuinţele erau plasate la distanţă faţă de trotuar, repauzîndu-se în linişte şi demnitate, netulburate de intercalarea prăvăliilor şi fabricilor şi grajdurilor de veterinar. O stradă alcătuită numai din reşedinţe, care mă umpleau de reverenţă şi de admiraţie. Îmi aduc aminte de toate acestea pentru că, fără îndoială, m-au influenţat puternic. Totuşi nimic din ce-am înşirat nu e suficient ca să explice forţa stranie şi atracţia pe care o exercită asupra mea simpla menţionare a străzii Humboldt. Cîţiva ani mai tîrziu, m-am dus din nou s-o privesc noaptea şi am fost şi mai impresionat decît atunci cînd am văzut-o prima oară. Firește, aspectul străzii se schimbase, dar era noapte şi noaptea e mai puţin crudă decît ziua. Şi din nou am trăit ciudata încîntare a spaţiului larg, a luxului care acum era mai eclipsat, dar încă îmbătător, încă prezent în străfulgerări răzleţe, aşa cum îmi apăruseră cîndva parapetele de piatră brună printre peticele de zăpadă care se topea. Dar cea mai distinctă era senzaţia, aproape voluptuoasă, că mă aflu pe marginea unei descoperiri. Şi eram din nou puternic conştient de prezenţa mamei, de mînecile pufoase ale mantoului ei de blană, de repeziciunea nesimţitoare cu care mă tîrîse pe stradă cu ani în urmă, şi de tenacitatea îndărătnică cu care eu îmi desfătasem ochii cu tot ce era nou şi straniu pentru mine. Cu prilejul acestei a doua vizite mi-a venit vag în minte un alt personaj din copilăria mea, bătrîna îngrijitoare care răspundea la numele neobişnuit de doamna Kicking. Nu-mi aminteam cînd si cum se îmbolnăvise, dar ţineam minte că i-am făcut o vizită la spitalul unde trăgea să moară şi că acest spital trebuie să fi fost în apropiere de strada Humboldt, care nu trăgea să moară, ci scînteia orbitor în zăpada ce se topea în după amiaza de iarnă. Ce anume oare îmi promisese mama, ceva de care nu sînt în stare să-mi aduc aminte? Capabilă cum era să-mi promită orice, probabil că în ziua aceea, distrată, îmi făgăduise ceva atît de absurd, încît pînă şi eu, cu toată credulitatea mea copilărească, nu putusem înghiţi. Şi totuşi, chiar dacă mi-ar fi promis luna de

pe cer, deşi ştiam că era o aberaţie, m-aş fi străduit să investesc un dram de încredere în promisiunea ei. Doream cu disperare tot ce mi se promitea şi, dacă reflectînd, îmi dădeam seama că era o imposibilitate, totuşi încercam, în felul meu, să aflu o cale prin care făgăduinţa să devină realizabilă Era de neimaginat pentru mine că oamenii puteau face promisiuni fără să aibă cea mai mică intenţie de a le respecta. Chiar cînd eram înşelat cu cruzime, continuam să cred; credeam că intervenise ceva extraordinar, ceva ce depăşea posibilităţile respectivei persoane şi o împiedicase să-ţi ţină promisiunea.

Această chestiune a încrederii, această veche promisiune care n-a fost niciodată împlinită, mă face să mă gîndesc la tatăl meu, părăsit de toţi în momentul cînd avea cea mai mare nevoie de ei. Pînă cînd s-a îmbolnăvit, nici tata şi nici mama nu dăduseră dovadă de înclinaţii religioase. Deşi susţineau întotdeauna biserica în faţa altora, ei nu mai călcaseră în biserică de la nunta lor. Iar pe cei care se duceau regulat la slujbă, îi priveau ca pe nişte ţăcăniţi. Din simplul fel în care comentau: „cutare şi cutare sînt evlavioşi", se desprindeau dispreţul şi zeflemeaua, sau uneori mila resimţită pentru asemenea indivizi. Dacă, uneori, din cauza noastră, a copiilor, pastorul ne făcea cîte o vizită neaşteptată, îl tratau ca pe o persoană faţă de care se simţeau obligaţi să manifeste respect, din pură politeţe, dar cu care nu aveau nimic în comun şi faţă de care nutreau chiar unele suspiciuni, ca fiind reprezentantul unei specii aflate între prostie şi şarlatanie. Nouă, însă, ne spuneau „ce om încîntător!" pentru ca între ai lor, cînd se porneau pe clevetit, să facă cu totul altfel de comentarii, însoţite de obicei de hohote de rîs dispreţuitor şi de gesturi deocheate.

Tatăl meu s-a îmbolnăvit grav ca rezultat al faptului că s-a lăsat prea abrupt de băutură. Toată viaţa fusese un tip sociabil, jovial, bine primit de toţi; făcuse o burtă frumuşică, obrajii îi erau durdulii şi roşii ca sfecla, felul de a fi cordial şi nepăsător; părea sortit să trăiască pînă la adînci bătrîneţi, teafăr şi sănătos ca o nucă. Dar sub înfăţişarea lui veselă şi degajată, lucrurile nu mergeau prea bine. Afacerile şchiopătau, datoriile se adunau, şi deja unii dintre vechii lui prieteni începuseră să bată în retragere. Dar ce-1 măcina mai rău, era atitudinea mamei mele. Ea vedea totul într-o lumină neagră şi nu se ostenea să-şi ascundă temerile. Din cînd în cînd, trîntea cîte o criză de isterie şi-1 toca la cap pînă-1 făcea ferfeniţă, înjurîndu-i în cel mai mahalagesc limbaj, spărgînd farfuriile şi ameninţînd că o să-şi ia lumea în cap. Urmarea a fost că, într-o dimineaţă, bătrînul s-a trezit hotărît să nu mai atingă strop de băutură. Nimeni nu 1-a luat în serios; mai fuseseră şi alţii în familie care făcuseră jurămînt să se înhame la saca, cum glumeau ei, dar care îşi încălcaseră curînd jurămîntul. Nimeni din familie - şi, mai devreme sau mai tîrziu, încercaseră cu toţii - nu izbutise să devină antialcoolic. Dar bătrînul meu era altfel. De unde îşi luase tăria de a-şi respecta legămîntul, Dumnezeu ştie. Mie mi se pare incredibil, căci dac-aş fi fost eu în pielea lui, mi-aş fi băut şi capul. Dar babacul, ba. Era pentru prima dată în viaţă cînd dădea dovadă de forţă. Maică-mea rămăsese atît de uluită, încît, idioată cum era, a început să rîdă de el, să-1 tachineze în legătură cu voinţa lui, care pînă atunci fusese atît de fleşcăită. El, însă, se ţinea tare pe baricade. Partenerii lui de beţie s-au evaporat, unul cîte unul. Pe scurt, în curînd s-a pomenit complet izolat. Ceea ce trebuie să-1 fi săpat la măruntaie, pentru că după cîteva săptămîni s-a îmbolnăvit rău de tot şi s-a ţinut un consult medical După un timp, s-a mai înzdrăvenit puţin, atît cît să se dea jos din pat şi să se învîrtească prin casă, dar încă foarte debil. Se bănuia că suferă de ulcer la stomac, deşi nimeni nu ştia precis ce-1 dă gata. Dar toţi erau de părere că făcuse o greşeală lăsîndu-se atît de total şi de brusc de băutură. Oricum, era prea tîrziu ca să se mai întoarcă la un mod de viaţă temperat. Stomacul îi era atît de ciuruit, încît nu suporta nici o farfurie cu supă. In două luni ajunsese un schelet. Şi bătrîn. Arăta ca Lazăr sculat din morţi.

Într-o zi, mama m-a chemat deoparte şi, cu lacrimi în ochi, m-a implorat să mă duc să-i fac o vizită doctorului nostru de familie şi să aflu de la el adevărul în legătură cu starea tatei. Doctorul Rausch fusese de ani de zile medicul nostru de familie. Era un „olandez" tipic, de şcoală veche, destul de sastisit şi acrit după atîţia ani de practică, totuşi incapabil să se rupă

complet de pacienţi. În felul lui stupid, teutonic, încerca să-şi sperie şi să alunge pacienţii mai puţin serioşi, argumentîndu-le că sunt sănătoşi. Cînd intrai în cabinetul lui, nici nu catadicsea să se uite la tine, ci continua să scrie sau să facă mai departe ce făcea, tunînd cîte o întrebare într-o manieră distantă şi insultătoare. Se purta atît de grosolan, de bănuitor, încît, oricît ar părea de ridicol, aveai impresia că aştepta de la pacienţi să vină nu numai cu bolile lor, ci şi cu dovada bolilor. Te făcea să simţi că ceva era în neregulă nu numai cu trupul tău dar şi cu mintea ta. „Iţi închipui numai că te doare", era fraza lui favorită, pe care ţi-o azvîrlea cu un rînjet scîrbos, batjocoritor. Cunoscîndu-l cum îl cunoşteam şi detestîndu-1 cum îl detestam, am venit echipat cu rezultatul analizei fecalelor tatălui meu. Aveam în buzunarul paltonului şi rezultatul analizei de urină, dacă ar fi fost să-mi ceară dovezi.

În copilărie, doctorul Rausch îmi arătase oarecare afecţiune, dar din ziua în care mă prezentasem la el cu o porţie de blenoragie, îşi pierduse încrederea în mine şi făcea o mutră acră ori de cîte ori îmi băgăm capul pe uşă. Aşa tată, aşa fiu, era deviza lui, drept care n-am fost surprins cînd, în loc să-mi ofere informaţia pe care i-o ceream, a început să-mi ţină o predică în legătură cu mine şi cu tata, şi cu felul nostru de viaţă. „Nu se poate merge împotriva naturii", mi-a declarat cu o mutră solemnă, uscată, fără să mă privească în timp ce rostea cuvintele, ci continuînd să facă nişte însemnări inutile în catastiful lui. M-am apropiat în tăcere de birou, m-am oprit o clipă lingă el fără să fac nici un zgomot şi apoi, cînd şi-a ridicat privirile cu expresia obişnuită, îmbufnată şi morocănoasă, i-am spus:

- Nu am venit ca să-mi faceţi morală, vreau să ştiu ce se întîmplă cu tatăl meu.

La auzul acestor cuvinte a sărit în sus şi, aruncîndu-mi o căutătură ultraseveră, mi-a croncănit ca un olandez tîmp şi brutal ce era:

- Tatăl tău nu are nici o şansă de vindecare, în mai puţin de şase luni moare.

- Mulţumesc, asta-i tot ce am vrut să ştiu, am spus şi m-am îndreptat spre uşă.

După aceea, ca şi cum şi-ar fi dat seama că săvîrşise o gafă, a venit după mine, tîrşîindu-şi picioarele şi, punîndu-mi o mînă pe umăr, a încercat s-o dreagă, bîiguind şi bîlbîind că nu e absolut sigur că tata o să moară etc. etc. I-am retezat scurt vorba, deschizînd uşa şi zbierînd la el cît mă ţinea gura, ca să mă audă şi pacienţii din sala de aşteptare:

- Eşti un căcăcios bătrîn şi abia aştept să te văd crăpînd. Bună seara.

Cînd am ajuns acasă, am modificat oarecum declaraţia doctorului, spunîndu-le că starea tatei era foarte serioasă, dar, dacă o să se îngrijească, o s-o scoată la capăt. Ceea ce 1-a îmbărbătat considerabil pe bătrîn. A acceptat de bună voie să se supună la un regim de lapte şi biscuiţi dietetici, care, chiar dacă nu era remediul cel mai indicat, nu i-a făcut rău. Aproape un an a rămas în casă, semiinvalid, dobîndind, pe măsură ce trecea timpul, tot mai mult calm lăuntric, şi hotărît să nu lase nimic să-i tulbure pacea sufletească, chiar dac-ar fi fost ca totul în jur să se ducă dracului. Cînd şi-a mai revenit în puteri, a început să facă o plimbare zilnică pînă la cimitir, care se găsea în apropiere. Acolo se aşeza pe o bancă în soare şi privea la bătrînii care se foiau în jurul mormintelor. Vecinătatea mormintelor, în loc să-i creeze o stare morbidă, părea să-1 bine-dispună. S-ar fi zis că se împăca, pe această cale, cu ideea morţii, un fapt pe care pînă atunci refuzase categoric să-1 înfrunte. Adeseori se întorcea acasă cu flori adunate din cimitir, faţa radiindu-i de o bucurie paşnică, senină şi, tolănindu-se în fotoliu, ne relata conversaţiile, pe care le avusese în acea dimineaţă cu unul sau altul dintre ipohondrii şi milogii care bîntuiau cimitirul. După un timp, devenise limpede că îşi gusta sechestrarea, sau dacă nu o gusta propriu-zis, profita de ea într-un fel care depăşea puterea de înţelegere a mamei mele. După cum afirma ea, se trîndăvise. Uneori mergea şi mai departe, ciocănindu-şi fruntea cu degetul arătător, fără să se exprime însă făţiş, din cauza surorii mele care, neîndoielnic, nu era prea zdravănă la cap.

Şi pe urmă, într-o bună zi, prin bunăvoinţa unei văduve bătrâne care vizita zilnic mormîntul fiului ei şi care era „evlavioasă", după cum ar fi spus mama mea, tata a făcut cunoştinţă cu un cleric dintr-una din bisericile din apropiere. Aceasta a constituit un

eveniment crucial în existenţa bătrînului. Dintr-o dată a înflorit, şi bureţelul acela de suflet care aproape că se atrofiase din lipsă de hrană, a luat brusc proporţii uimitoare, devenind de nerecunoscut. Omul care purta răspunderea acestei extraordinare prefaceri era un ins foarte obişnuit, un predicator congregaţional repartizat într-o parohie modestă, în apropiere de cartierul nostru. Unica lui virtute era că folosea religia doar ca un fundal. Şi babacul meu a căzut curînd într-un soi de idolatrie adolescentină; nu mai vorbea de nimic altceva decît de preot, pe care-1 considera prietenul lui. Şi cum în viaţa lui nu se uitase la o Biblie, ca dealtfel la nici un fel de carte, am rămas înmărmuriţi, ca să nu spun mai mult, auzindu-1 rostind o mică rugăciune înainte de a începe masa. Executa această ceremonie într-un fel ciudat, de parc-ar fi luat un tonic, bunăoară. Dacă îmi recomanda să citesc un anumit verset din Biblie, adăuga imediat: „O să-ţi facă bine". Descoperise un leac nou, un soi de remediu băbesc, garantat să tămăduiască toate bolile, pe. care-1 poţi lua însă chiar dacă nu eşti bolnav, pentru că, în orice caz n-are ce să-ţi strice. Se ducea cu regularitate la toate slujbele şi la toate ceremoniile şi, între acestea, cînd ieşea să ia puţin aer, se oprea la casa preotului şi stătea la o şuetă cu el. Dacă preotul spunea că preşedintele e un suflet ales şi că deci trebuie reales, bătrînul repeta aceste cuvinte oricui voia să-1 asculte şi-i îndemna pe toţi să voteze pentru realegerea preşedintelui. Orice spunea preotul era literă de lege şi nimeni nu putea să-1 contrazică. Fără îndoială, bătrînul trecea printr-o nouă fază de educaţie. Dacă preotul, pe parcursul predicii, pomenea de piramide, bătrînul începea pe dată să se informeze despre piramide. Şi-i trăgea întruna cu piramidele de parcă fiecare avea datoria să se familiarizeze cu subiectul. Preotul spusese că piramidele erau o încununare a gloriei omului, *ergo* a nu şti despre piramide înseamnă să fii ruşinos de ignorant, aproape un păcătos. Din fericire, preotul nu făcea mare caz de păcat; era un tip de predicator modern, care îşi stăpînea turma de credincioşi mai curînd trezindu-le curiozitatea, decît apelînd la conştiinţa lor. Predicile lui erau mai mult o extensie a şcolii serale şi, deci, pentru cineva ca tatăl meu, foarte interesante şi stimulante. Din cînd în cînd, membrii masculini ai congregaţiei erau invitaţi la o mică agapă, destinată să le demonstreze că bunul părinte era un om ca toţi oamenii, în stare să se bucure, cînd se ivea ocazia, de o masă bună şi chiar de un pahar de bere. Ba uneori se pornea să şi cînte, - nu imnuri religioase, ci cîntece populare, vesele. Dacă punem lucrurile cap la cap, s-ar putea deduce din purtarea lui zglobie că, din cînd în cînd, nu se dădea în lături nici de la un funduleţ, totul cu moderaţie, bineînţeles. Ăsta era cuvîntul care picura balsam pe sufletul sfîrtecat al bătrînului - „moderaţie". Era ca descoperirea unui nou semn în zodiac. Şi, cu toate că se simţea prea debilitat ca să încerce o revenire chiar şi la un trai cumpătat, totuşi sufletul lui huzurea.

Şi aşa, cînd unchiul Ned, care tot timpul ba se înhăma la sacaua cu apă, ba se reapuca de băutură, a venit într-o seară la noi, babacul i-a trîntit o predică despre virtutea moderaţiei. Unchiul Ned se găsea într-una din perioadele de înhămare la saca, drept care, cînd babacul, mişcat de propriile sale cuvinte, s-a dus la bufet şi a scos o carafă cu vin, toţi am rămas paf. Nici unul dintre noi n-ar fi cutezat să-l invite pe unchiul Ned să bea, cînd se afla sub legămînt; ar fi însemnat o lipsă de loialitate. Dar bătrînul a făcut-o cu asemenea convingere, încît nimeni nu s-ar fi putut simţi jignit; rezultatul a fost că unchiul Ned a băut un păhăruţ de vin şi s-a dus acasă, în seara aceea, fără să mai facă escală la o circiumă pentru a-şi potoli setea. Era o întîmplare extraordinară, care a stîrnit comentarii ce s-au întins pe zile întregi. Şi din ziua aceea, unchiul Ned a început să se poarte cam bizar. Se pare că a doua zi s-a dus la magazinul de băuturi şi a cumpărat o sticlă de sherry, pe care a golit-o într-o carafă. A pus carafa în bufet, aşa cum văzuse că proceda bătrînul meu şi, în loc s-o spele dintr-o duşcă, s-a mulţumit cu cîte un pahar în fiecare zi - „doar un degetar", aprecia el. Atitudinea aceasta era atît de colosală, încît mătuşă-mea, care nu-şi putea crede ochilor, a venit într-o zi pe la noi şi a tăifăsuit îndelung cu bătrînul. Printre altele i-a cerut să-l invite într-o seară pe preot, astfel încît şi unchiul Ned să aibă posibilitatea de a cădea sub benefica lui influenţă. Ca să scurtăm

povestea, Ned a fost luat şi el sub aripa preoţească şi, asemenea bătrînului, experienţa părea să-i priască. Lucrurile au mers excelent, pînă în ziua picnicului. Din nefericire, ziua aceea a fost extrem de zăpuşitoare şi, mai cu jocurile, mai cu antrenul şi hazul, unchiul Ned a dat într-o sete devastatoare. Numai cînd ajunsese pe trei sferturi afumat, s-a găsit cineva să observe regularitatea şi frecvenţa cu care se ducea la chioşcul cu bere. Dar era prea tîrziu. Odată intrat în starea plutitoare, nu mai puteai sta de vorbă cu el. Nici măcar preotul n-a fost în stare să-l domolească. Ned a şters-o pe furiş de la picnic şi s-a lansat într-un chiolhan care a ţinut trei zile şi trei nopţi. Poate că s-ar fi lungit şi mai mult, dacă nu s-ar fi lăsat prins într-o ciomăgeală pe malul rîului, unde a fost găsit de către un paznic de noapte, zăcînd în nesimţire. A fost transportat la spital cu comoţie cerebrală şi nu şi-a mai revenit. Cînd s-a întors de la înmormîntare, babacul a rostit, fără o lacrimă în ochi:

- Ned n-a ştiut ce înseamnă moderaţia. Şi-a făcut-o singur, în orice caz, acum o duce mai bine...

Şi, ca să-i dovedească parcă preotului că el nu era din aceeaşi plămadă cu unchiul Ned, a devenit şi mai asiduu în îndatoririle bisericeşti. Fusese promovat la rangul de „senior", o funcţie de care se simţea foarte mîndru şi graţie căreia i se îngăduia duminicile să ajute la strîngerea colectelor. Doamne, cînd mă gîndesc la bătrînul meu înaintînd de-a lungul navei laterale a bisericii congregaţionale cu o cutie de colecte în mînă; cînd îl văd stînd reverenţios în faţa altarului, cu cutia în mînă, în timp ce preotul binecuvînta ofrandele; acum mi se pare totul atît de abracadabrant, încît nici nu ştiu ce să mai spun. Prefer să mă gîndesc prin contrast, la omul care era în copilăria mea şi pe care-1 întîlneam, în după amiezile de sîmbătă, la cabina feribotului, în preajma cabinei feribotului se înşirau trei cîrciumi, care sîmbătă după masă erau ticsite de oameni rămaşi să îmbuce ceva la tejgheaua de gustări şi să dea pe gît cîte o halbă de bere. Parcă-1 văd pe babac, care avea pe atunci treizeci de ani, un suflet robust, jovial, cu un zîmbet pentru fiecare şi cu cîte o înţepătura glumeaţă, ca să mai treacă timpul; îl văd cu un braţ rezemat de tejghea, cu pălăria de pai dată pe ceafa, şi mîna stîngă ridicată ca să şteargă gulerul de spumă ce se revărsa din pahar. Ochii mei ajungeau pe atunci la nivelul lanţului gros de aur tolănit de-a curmezişul vestei; îmi amintesc şi de costumul cadrilat pe care-1 purta vara, şi cît de mult îl deosebea acesta de ceilalţi muşterii de la bar, care nu avuseseră norocul să se nască croitori. Ţin minte cum îşi vîra mîna în bolul mare de sticlă de pe tejghea şi-mi întindea cîţiva covrigei uscaţi, spunîndu-mi să dau o fugă să arunc o privire la tabelul de marcaj din fereastra redacţiei *Brooklyn Times,* care se afla în apropiere. Şi poate, cînd dădeam buzna afară din circiumă ca să văd scorul cursei, un şir de ciclişti trecea pe lîngă marginea trotuarului, urmărind fîşia de asfalt turnată special pentru ei. Şi dacă feribotul tocmai intra în doc, mă opream o clipă să mă uit la oamenii în uniformă ce învîrteau roţile mari de lemn de care erau prinse lanţurile. Şi cînd se deschideau porţile şi se coborau pasarelele, o gloată numeroasă păşea pe ţărm şi se îndrepta spre cîrciumile plantate în colţurile cele mai apropiate. Acestea au fost zilele în care bătrînul cunoştea într-adevăr înţelesul cuvîntului „moderaţie", zilele în care bea pentru că îi era sete, ori a da pe gît o halbă de bere lîngă cabina feribotului făcea parte din prerogativele bărbaţilor. Pe urmă s-a întîmplat aşa cum a zis atît de bine Melville: „Hrăneşte toate lucrurile cu hrana care le priește - dacă poţi procura asemenea hrană. Hrana sufletului este lumina şi spaţiul; hrăneşte-1 dară cu lumină şi spaţiu. Dar hrana trupului este şampania şi stridiile; hrăneşte-1 dară cu şampanie şi stridii; şi în felul acesta va merita o veselă înviere, dacă există înviere". Da, şi cred că pe atunci sufletul bătrînului încă nu se împuţinase, pentru că avea parte nesfîrşită de spaţiu şi lumină, iar trupul său, fără să se sinchisească de resurecţie, se hrănea cu tot ce-i pria şi era procurabil - dacă nu şampanie şi stridii, măcar o halbă de bere pe cinste şi covrigi uscaţi. Pe atunci trupul lui nu era osîndit, şi nici felul lui de trai, nici lipsa lui de credinţă. Şi încă nu era înconjurat de păsări de pradă - ci numai de buni camarazi, muritori obişnuiţi ca şi dînsul, care nu se uitau nici în sus,

nici în jos, ci drept înainte, cu ochii întotdeauna aţintiţi pe orizont şi mulţumiţi de ceea ce vedeau.

Şi acum, ca o epavă în voia valurilor, se prefăcuse într-un senior al bisericii şi stătea în faţa altarului, cărunt şi gîrbov şi veşted, în timp ce preotul binecuvînta colecta mizeră menita să contribuie la construirea unei noi săli de popice. Poate că era necesar să trăiască această naştere a sufletului, să hrănească buretele care se îmbiba de lumina şi spaţiul oferite de biserica congregaţională. Dar ce surogat sărăcăcios pentru un om care avusese bucuria acelei hrane la care rîvneşte trupul şi care, fără junghiuri de conştiinţă, inundase şi buretele sufletului său cu o lumină şi un spaţiu nedivine, dar radioase şi terestre. Mă gîndesc din nou la acea mică proeminenţă peste care se lăfăia lanţul de aur şi îmi spun că, odată cu moartea burţii, nu a mai putut supravieţui decît buretele de suflet, un fel de apendice al propriei lui morţi trupeşti. Mă gîndesc la preotul care-1 hăpăise ca un soi de inuman mîncător de bureţi, paznicul unui wigwam împodobit cu scalpuri spirituale. Mă gîndesc la ceea ce a urmat, ca la un fel de tragedie a bureţilor, pentru că, deşi îi făgăduise lumină şi spaţiu, de îndată ce preotul a ieşit din viaţa tatălui meu, întregul edificiu aerian s-a făcut cioburi.

Totul s-a întîmplat în felul cel mai obişnuit şi mai lumesc, într-o seară, după uzuala reuniune a bărbaţilor, bătrînul a venit acasă cu o figură de înmormîntare. Fuseseră informaţi în acea seară că preotul avea să se despartă de ei. I se oferise un post mai avantajos în oraşul New Rochelle şi, în pofida durerii de a-şi părăsi turma, se hotărîse să accepte oferta. Firește, o acceptase numai după o îndelungată meditaţie - cu alte cuvinte, o acceptase ca pe o datorie. Desigur, însemna un venit mai consistent, dar asta nu era nimic în comparaţie cu serioasele responsabilităţi pe care urma să şi le asume. Aveau nevoie de el în New Rochelle, iar el îşi asculta glasul conştiinţei. Bătrînul ne-a relatat toate acestea cu aceeaşi onctuozitate cu care le vorbise preotul. Dar se vedea de la o poştă că era rănit. Nu înţelegea de ce oraşul New Rochelle nu-şi poate găsi alt preot. Repeta că nu e drept să ispiteşti un om al Domnului cu un salariu mai mare. *Noi avem nevoie de el aici*, spunea cu amărăciune, cu asemenea tristeţe, încît aproape că-mi venea să plîng. A adăugat că are de gînd să poarte cu preotul o discuţie ca de la om la om, şi dacă cineva putea să-1 convingă să nu plece, el era acela. În zilele următoare, s-a zbătut cît a putut, fără îndoială spre neplăcerea preotului. Era deprimant să vezi expresia pustiită de pe faţa bătrînului, cînd se întorcea de la asemenea întrevederi. Era expresia naufragiatului care încearcă să se agaţe de un pai. Bineînţeles, preotul era de neclintit. Chiar cînd bătrînul şi-a pierdut stăpînirea de sine şi a izbucnit în plîns în faţa lui, tot dîrz a rămas preotul. Acesta a fost punctul de cotitură. Din momentul acela, bătrînul a suferit o schimbare radicală. A devenit mai ursuz şi mai arţăgos. Nu numai că a uitat să mai spună rugăciunea la masă, dar nici la biserică nu s-a mai dus. Şi-a reluat vechiul obicei de a merge la cimitir şi de a se tolăni pe o bancă. Era morocănos, pe urmă a căzut în melancolie şi în cele din urmă i s-a statornicit pe faţă o expresie de permanentă tristeţe, o tristeţe marcată de deziluzie, disperare, zădărnicie. N-a mai pomenit vreodată numele preotului şi nici de biserică şi nici de moşnegii de care altădată nu se mai despărţea. Dacă-i întîlnea pe stradă, le dădea bună ziua, fără să se oprească însă ca să le strîngâ mîna. Citea ziarele cu rîvnă, de la ultima la prima pagină, fără să facă vreun comentariu. Citea pînă şi reclamele, fiecare în parte, ca şi cum se străduia să astupe o gaură imensă care i se căsca în faţa ochilor. Nu l-am mai auzit niciodată rîzînd. În cel mai bun caz schiţa un soi de zîmbet vlăguit, deznădăjduit, un zîmbet care se eclipsa imediat şi ne lăsa cu spectacolul unei vieţi stinse. Era mort ca un crater, mort dincolo de orice speranţă de resurecţie. Chiar dacă i s-ar fi transplantat un stomac nou sau un intestin nou, n-ar mai fi fost cu putinţă să-1 readuci la viaţă. Trecuse dincolo de ispita şampaniei şi a stridiilor, dincolo de nevoia de lumină şi de spaţiu. Era ca pasărea dodo care-şi îngroapă capul în nisip şi fluieră prin gaura fundului. Cînd adormea în fotoliul Morris, falca îi cădea ca scăpată din balamale; întotdeauna sforăise ca o locomotivă, dar acum îi trăgea la aghioase de se zgîlţîia casa, ca un om care într-adevăr murise pentru lume. Sforăiturile lui

sunau ca nişte horcăieli de muribund, doar că erau punctate de un şuierat lung, intermitent. Cînd sforăia, părea să toace întreg universul, să-1 facă surcele, astfel încît cel care avea să-i urmeze să aibă la îndemînă lemne de foc pe toată viaţa. Scotea cele mai oribile şi mai fascinante sforăituri pe care le auzisem vreodată: un sforăit duduitor, stentorian, morbid şi grotesc; uneori răsuna ca un acordeon care cade desfăcîndu-se, alteori ca un orăcăit de broscoi într-o baltă; şi cîteodată, după un şuierat prelung, urma un fîsîit îngrozitor, de parcă-şi dădea duhul, pentru ca după aceea să-şi reia ritmul de înălţare şi coborîre, de toacă găunoasă, ca şi cum ar fi stat gol pînă la brîu, cu un topor în mînă, despicînd nebunia acumulată a întregului talmeş-balmeş de pe lume. Ce dădea acestor performanţe un aspect uşor dement, era expresia de mumie a feţei, în care prindeau viaţă doar buzele mari, cărnoase, răsfrînte; arătau ca nişte branhii de rechin moţăind pe suprafaţa liniştită a oceanului. Din fericire pentru el, sforăia la sînul adîncului, niciodată tulburat de un vis sau de un curent, niciodată schimbăcios, niciodată torturat de vreo dorinţă nesatisfăcută; cînd închidea ochii şi se prăbuşea în somn, luminile lumii se stingeau şi era singur că în pîntece înainte de a se fi născut, un cosmos care se mărunţea uruind. Stătea afundat în fotoliul Morris aşa cum trebuie să fi stat Iona în burta balenei, tihnit în acel ultim refugiu al unei gropi negre, neaşteptînd nimic, nedorind nimic, nu mort ci îngropat de viu, înghiţit întreg şi nevătămat, cu buzele mari, botoase şi cărnoase, care tremurau şi leorpăiau odată cu respiraţia albă a pustietăţii. Era în ţara lui Nod, în căutarea lui Cain şi a lui Abel, dar fără să întîlnească vreun suflet viu, vreun cuvînt, vreun semn. Călătorea odată cu balena, şi-i rîcîia fundul negru, îngheţat; străbătea mile întregi cu viteza fulgerului, călăuzit doar de coamele pletoase ale jivinelor submarine. Era fumul care se despleteşte pe coşul casei, pătura de nori ce întunecă luna,mîlul cleios ce alcătuieşte linoleumul alunecos de pe adîncurile oceanului. Era mai mort decît mortul, fiindcă era viu şi pustiu, dincolo de orice speranţă de resurecţie, deoarece el trecuse dincolo de graniţele luminii şi ale spaţiului şi se cuibărise tihnit în groapa neagră a nimicului. Părea mai mult de individiat decît de plîns, pentru că somnul său nu era o acalmie sau o pauză, ci însuşi somnul, care este adîncul şi deci a dormi înseamnă a te tot adînci, mai adînc, şi mai adînc însomnul însomnurat, somnul adîncului în adîncul somnului, cel mai de jos adînc de somn, cel mai adînc şi cel mai însomnurat somn al somnului dulce somn. *Era* cufundat în somn. *E* cufundat în somn. *Va fi* cufundat în somn. Somn. Somn. *Tată, dormi te implor, pentru că noi, cei care sîntem treji, clocotim în groază...*

Cu lumea fluturînd pe ultimile aripi ale unui sforăit găunos, văd uşa deschizîndu-se pentru a-1 lăsa înăuntru pe Grover Watrous. „Hristos fie cu tine!" spune, trăgîndu-şi piciorul scălîmb după el. E tînar şi 1-a găsit pe Dumnezeu. Nu există decît un singur Dumnezeu şi Grover Watrous 1-a găsit, aşa încît nu mai e nimic de spus în afară de faptul că totul trebuie respus în noul limbaj dumnezeiesc al lui Grover Watrous. Acest nou limbaj luminos, pe care Dumnezeu 1-a inventat special pentru Grover Watrous, mă intrigă fantastic, în primul rînd pentru că întotdeauna l-am considerat pe Grover un nătîng fără scăpare şi, în al doilea rînd, pentru că descoperisem că nu mai avea pete de nicotină pe degetele lui agile. În copilărie, Grover fusese vecin cu noi. Mă vizita din cînd în cînd, ca să cînte un duet cu mine. Deşi nu avea decît vreo paisprezece sau cincisprezece ani, fuma ca o cătană. Maică-sa nu putea face nimic, pentru că Grover era un geniu, şi unui geniu trebuie să i se acorde libertate, mai cu seamă cînd a avut şi nefericirea de a se naşte cu un picior strîmb. Grover era genul de geniu care înfloreşte în mocirlă şi gunoi. Nu numai că avea degetele pătate de nicotină, dar şi unghiile îi erau murdare şi îndoliate şi i se rupeau în urma orelor de exerciţii la pian, impunîndu-i lui Grover încîntătoarea obligaţie de a şi le ajusta cu dinţii. Obişnuia să scuipe unghiile muşcate odată cu firicelele de tutun care i se prinseseră între dinţi. O privelişte fermecătoare şi stimulatoare. Ţigările ardeau găuri în lemnul pianului şi, după cum observase maică-sa cu simţ critic, se aşternuse funingine pînă şi pe clape. Cînd Grover pleca de la noi, salonul puţea ca încăperea din spate a unei firme de gropari. Puţea a ţigări moarte, a sudoare,

a lenjerie murdară, a înjurăturile lui Grover şi a căldura uscată lăsată în urmă de ultimele acorduri din Weber, Berlioz, Liszt et Co. Puţea şi a scursorile din urechile lui Grover şi a dinţii lui stricaţi. Puțea a râzgîielile şi a schelălăielile mamei lui! Casa lui era un grajd divin adecvat geniului său, dar salonul nostru duhnea ca sala de aşteptare a unui antreprenor de pompe funebre, iar Grover era un mocofan care nu ştia nici măcar să-şi şteargă picioarele în faţa uşii. Iarna, îi curgea nasul ca un burlan, şi cum Grover era prea absorbit de muzica lui ca să şi-1 poată şterge, mucii i se prelingeau pe buze; de unde erau linşi de o limbă foarte lungă şi albă. Ceea ce adăuga, bombasticei muzici a lui Weber, Berlioz, Liszt et Co. un sos picant, care-i făcea pe sărmanii amărîţi comestibili. Fiecare a doua vorbă desprinsă de pe buzele lui Grover era o înjurătură, expresia lui favorită fiind „Nu-mi iese bine băşinăria asta!" Cîteodată se enerva atît de rău, încît izbea cu pumnii în pian ca un nebun. Era geniul lui care o lua razna. Maică-sa acorda mare importanţă acestor accese de furie; o întăreau în convingerea că băiatul avea ceva în el. Alţii spuneau pur şi simplu că Grover era imposibil. Dar i se iertau multe din pricina piciorului beteag. Şi Grover era destul de şmecher încît să-şi exploateze infirmitatea; ori de cîte ori voia ceva, se plîngea de dureri la picior. Numai pianul părea să nu aibă respect pentru membrul acela schilod. Drept care pianul era un obiect ce trebuia înjurat şi izbit cu piciorul şi făcut bucăţi. Pe de altă parte, cînd era în formă, Grover stătea ore întregi la pian; nici nu-1 mai puteai dezlipi de acolo. În asemenea, ocazii, maică-sa se aşeza pe peticul de iarbă din faţa casei şi-i agăţa pe vecini ca să stoarcă de la ei cîteva cuvinte de laudă. Era atît de transportată de interpretarea „divină" a fiului ei, încît uita să gătească masa de seară. Şi bătrînul, care lucra la anale, venea seara acasă îmbufnat şi flămînd. Uneori se ducea de-a dreptul în salon şi-1 îmbrîncea pe Grover, răsturnîndu-1 de pe taburetul din faţa pianului. Şi el avea un vocabular spurcat şi cînd îi dădea drumul, potopindu-şi geniul de fiu, acesta nu mai putea nici crîcni. După părerea bătrînului, Grover nu era decît un derbedeu puturos care făcea mult zgomot Din cînd în cînd, ameninţa să arunce blestematul de pian pe fereastră – şi pe Grover odată cu instrumentul. Dacă maică-sa era destul de iute încît să intervină în asemenea scene, îi ardea o scatoalcă şi-i spunea să se ducă să se spînzure. Dar, desigur, avea şi el momentele lui de slăbiciune cînd îl întreba pe Grover ce anume zdrăngănea şi dacă băiatul îi răspundea, bunăoară, sonata *Pathetique,* bătrînul zurbagiu se stropşea:

- Asta ce dracu mai e? Pentru numele lui Dumnezeu, de ce nu-i zic dracului în englezeşte să înţeleagă tot omu'?

Ignoranţa lui i se părea lui Grover mai insuportabilă decît brutalitatea. Se ruşina îngrozitor de tatăl lui şi, cînd acesta nu era de faţă, îşi bătea joc de el fără milă. Mai tîrziu, avea să insinueze că nu s-ar fi născut cu un picior strîmb dacă taică-su n-ar fi fost atît de ticălos. Zicea că, probabil, taică-su o izbise cu piciorul pe maică-sa în burtă cînd era gravidă cu el. Această presupusă lovitură în burtă trebuie să-1 fi afectat în multe feluri pentru că, aşa cum am mai spus, odată păşit în adolescenţa, Grover a ales calea Domnului, dar cu asemenea bigotism, încît nu puteai nici să-ţi sufli nasul în faţa lui fără ca să ceri mai întîi permisiunea Domnului.

Convertirea lui Grover s-a petrecut imediat după năruirea bătrînului meu, de asta îmi aduc aminte de ea. Un număr de ani, nimeni nu mai auzise nimic de familia Watrous, pentru ca deodată, din senin, în toiul unei acute partide de sforăit, iată-1 pe Grover păşind îmbăţoşat, plouînd cu binecuvîntări şi învocîndu-1 pe Dumnezeu ca martor, în timp ce-şi sufleca mînecile ca să ne izbăvească de duhuri necurate. Primul lucru pe care l-am observat, a fost schimbarea înfăţişării lui; fusese bine spălat în sîngele Mielului. Era atît de imaculat, încît emana parca şi o mireasmă plăcută. Şi limbajul i se purificase; în locul înjurăturilor sălbatice nu mai auzeai acum decît binecuvîntări şi invocaţii. Nu a purtat o conversaţie cu noi ci a ţinut un monolog în care, dacă se ridicau unele întrebări, îşi dădea singur răspunsurile. Cînd s-a aşezat pe scaunul pe care i l-am oferit, a rostit cu o sprinteneală de iepure că Dumnezeu ni

1-a dăruit pe unicul său fiu mult iubit pentru ca noi să ne putem bucura de viaţa veşnică. Oare doream cu adevărat această viaţă veşnică sau aveam de gînd să ne bălăcim în plăcerile cărnii şi să murim fără să cunoaştem mîntuirea? Incongruitatea de a vorbi despre „plăcerile cărnii" unui cuplu de bătrîni, dintre care unul dormea buştean şi sforăia, nu l-a frapat deloc. Era atît de însufleţit şi de radios în primul jet al milostivei graţii divine, încît uitase că sora mea era sărită de pe fix, pentru că, fără să-ntrebe măcar cum ne mai simţeam, a început s-o hărţuiască în noua lui pălăvrăgeală spirituală, la care ea era perfect impermeabilă, pentru că, aşa cum am spus, îi lipseau atîtea doage, încît dacă i-ai fi vorbit despre spanac tocat pentru ea ar fi avut acelaşi înţeles. O expresie ca „plăcerile cărnii" însemna pentru ea ceva ca o zi frumoasă şi o umbrelă de soare roşie. Din felul în care şedea pe marginea scaunului şi dădea din cap, înţelegeam că îl aştepta doar să-şi tragă răsuflarea, pentru ca să-1 poată informa că pastorul - pastorul *ei,* episcopalian - tocmai se întorsese din Europa, şi că urma să organizeze un bazar în subsolul bisericii, unde ea o să aibă un mic stand la care o să vîndă şerveţele de hîrtie cumpărate la sold. Într-adevăr, de îndată ce Grover s-a oprit o clipă, şi-a dat ea drumul - despre canalele din Veneţia, zăpada de pe crestele Alpilor, trăsuricile din Bruxelles, leberwurstul din Miinchen şi tot ce mai auzise de la preot Soră-mea nu era numai evlavioasă, dar curat smintit! Grover tocmai se lansase într-o cuvîntare, anume că i se înfăţişase un nou cer şi un nou pămînt, pentru că cerul dintîi şi pămîntul dintîi pieriseră, afirma el, plescăind cuvintele într-un soi de glissando isteric, pentru a se descărca de un mesaj oracular despre Noul Ierusalim, pe care Dumnezeu îl sădise pe pămînt şi în care el, Grover Watrous, altădată spurcat la gură şi handicapat de un picior snîmb, îşi aflase pacea şi liniştea celor drepţi. *„Nu va mai fi moarte..."* începu el să răcnească în momentul cînd soră-mea se aplecase să-1 întrebe dacă-i place să joace popice, pentru că pastorul instalase o popicărie în subsolul bisericii şi ea era sigură că pastorul o să-1 placă pe Grover, fiindcă era un om drăguţ şi bun cu săracii. Grover îi răspunse că a juca popice era un păcat şi că el nu aparţinea de nici o biserică, fiindcă bisericile sînt lipsite de Dumnezeu; renunţase şi să mai cînte Ia pian, pentru că Dumnezeu avea nevoie de el pentru cauze mai înalte. „Cel care va rezista va moşteni împărăţia cerurilor şi Eu voi fi Dumnezeul lui, iar el va fi fiul Meu", adăugă el. Apoi făcu o pauză ca să-şi şteargă nasul într-o batistă albă, curată, drept care sora mea i-a amintit că, pe vremuri, îi curgea mereu nasul şi nu şi-1 ştergea niciodată. Grover a ascultat-o solemn şi după aceea a observat că fusese lecuit de multe rele. În acest punct s-a deşteptat şi bătrînul şi, văzîndu-1 pe Grover stînd lingă el în mărime naturală, a fost şocat şi, un moment sau două, păru să nu ştie sigur dacă apariţia era un fenomen morbid din vis sau o halucinaţie, dar prezenţa batistei curate l-a luminat brusc.

- Ah, tu eşti! a exclamat el. Băiatul lui Watrous, nu? În numele a tot ce-i sfînt, ce naiba faci aici?

- Am venit in numele Sfintei Sfintelor, a răspuns Grover, nestingherit. Am fost purificat prin moartea de pe drumul calvarului şi am revenit în dulcele nume al lui Hristos ca să poţi fi izbăvit şi să păşeşti în lumină şi putere şi glorie.

- Ce te-a apucat? întrebă bătrînul uimit, dăruindu-i lui Grover un surîs slab, consolator.

Mama tocmai venise de la bucătărie şi se oprise în spatele scaunului lui Grover. Printr-o grimasa a gurii încerca să-i comunice bătrînului că Grover era într-o ureche. Pînă şi sorămea părea să-şi fi dat seama că era ceva în neregulă cu el, mai ales cînd refuzase să vină la popicăria pe care drăguţul ei pastor o instalase special pentru tineri ca Grover.

Şi ce se întîmplase cu Grover? Nimic, doar că picioarele lui erau zdravăn proţăpite în cea de a cincea fundaţie a marelui zid al Cetăţii Sfinte, Ierusalim, cea de a cincea fundaţie, alcătuită în întregime din sardonix, de unde avea o vedere generală asupra rîului pur de apă a vieţii, ce izvora din tronul lui Dumnezeu. Şi vederea acestui rîu al vieţii avea asupra lui Grover efectul a o mie de purici care l-ar fi pişcat de intestinul gros. Numai după ce avea să alerge de cel puţin şapte ori în jurul pămîntului, avea să fie în stare să se aşeze liniştit în fund

şi să observe, cu oarecare calm, orbirea şi nepăsarea oamenilor. Era viu şi purgat şi, cu toate că în ochii mîrşavilor şi ai otrepelor sănătoase la cap trecea drept „zărghit", mie mi se părea infinit mai bine acum decît înainte. Era o pacoste inofensivă. Dacă-1 ascultai multă vreme, te simţeai şi tu purgat, deşi poate că neconvins. Noul limbaj iluminat al lui Grover mă atingea întotdeauna la plex şi, printr-un rîs exorbitant, mă curăţa de zgura acumulată prin sănătatea mintală a otrepelor din jur. Era viu aşa cum Ponce de Leon sperase să fie viu, viu cum numai puţini oameni au fost vreodată. Şi, fiind nefiresc de viu, nu se supăra dacă-i rîdeai în faţă, şi nu s-ar fi supărat nici dacă i-ai fi furat puţinele lui posesiuni. Era viu şi gol, ceea ce e nebuneşte de aproape de dumnezeire.

Cu picioarele solid plantate în marele zid al noului Ierusalim, Grover cunoştea o bucurie incomensurabilă. Poate că dacă nu s-ar fi născut cu un picior schilod, n-ar fi gustat această incredibilă bucurie. Poate că a fost un noroc că taică-su o izbise pe maică-sa în burtă, cît îl purta pe Grover în pîntece. Poate că acel picior în burtă îl proiectase pe Grover direct în eter, îl făcuse atît de viu şi de treaz, încît pînă şi în somn livra mesajele Domnului. Cu cît trudea mai mult, cu atît era mai puţin ostenit Nu mai avea griji, regrete, amintiri crampon. Nu recunoştea nici o îndatorire, nici o obligaţie decît faţă de Dumnezeu. Şi ce aştepta Dumnezeu de la el? Nimic, nimic... decît să-1 ridice în slăvi. Dumnezeu îi cerea lui Grover Watrous să i se reveleze viu în carne. Îi cerea doar să fie din ce în ce mai viu. Şi pe deplin visul Grover era un glas şi acest glas era un şuvoi care prefăcea toate lucrurile moarte în haos şi acest haos devenea la rîndul lui guta lumii, în centrul căreia era verbul *a fi. La început a fost Cuvîntul, şi Cuvîntul a fost cu Dumnezeu, şi Cuvîntul a fost Dumnezeu.* Aşadar, Dumnezeu era acest straniu mic infinitiv - a fi - care este tot ce există - şi nu-i deajuns? Pentru Grover era mai mult decît deajuns: era totul. Pornind de la acest verb, ce importanţă avea pe ce drum apucă? A părăsi Verbul ar fi însemnat să se îndepărteze de centru, să ridice un Babel. Poate că Dumnezeu l-a schilodit dinadins pe Grover Watrous ca să-1 păstreze în centru, la Verb. Printr-o funie invizibilă, Dumnezeu îl priponise pe Grover de parul lui, care trecea prin inima lumii, şi Grover devenise gîsca grasă care oua zilnic cîte un ou de aur...

Dar de ce scriu eu despre Grover Watrous? Pentru ca am cunoscut mii de oameni şi nici unul dintre ei nu era viu în felul în care era Grover. Majoritatea erau mult mai inteligenţi, mulţi dintre ei erau străluciţi, unii chiar celebri, dar nici unul dintre ei nu era viu şi gol ca Grover. Grover era inepuizabil. Ca o fărîrnă de radium care, chiar dacă e îngropată sub un munte, nu-şi pierde proprietatea de a radia energie. Văzusem înainte mulţi oameni aşa-zis energici - oare America nu-i plină de ei? - dar niciodată nu văzusem un rezervor de energie sub chipul unei fiinţe umane. Şi ce crea acest inepuizabil rezervor de energie? O iluminare. Da, se întîmplă într-o clipită, aşa cum se întîmplă întotdeauna tot ce e important, Peste noapte, toate valorile preconcepute ale lut Grover fuseseră aruncate peste bord. Deodată, uite aşa, încetase să se mai mişte cum se mişcă ceilalţi. Pusese frînă şi lăsase motorul să meargă. Dacă odinioară crezuse şi el, asemenea celorlalţi, că e necesar să ajungi undeva, acum ştia că acest undeva e pretudindeni, deci şi aici, aşa că la ce bun să te mişti? De ce să nu parchezi maşina, lăsînd motorul să meargă? între timp, însuşi pămîntul se învîrteşte, iar Grover ştia că se învîrteşte şi că, odată cu pămîntul, se învîrteşte şi el. Şi oare pămîntul ajunge undeva? Fără îndoială, Grover îşi pusese această întrebare şi, tot fără îndoială, îşi răspunsese că *nu* ajunge nicăieri.

Cine, atunci, spune că trebuie să ajungem undeva? Grover ar fi putut să-i întrebe pe unul şi pe altul încotro se îndreaptă şi lucrul straniu era că, deşi fiecare dintre ei se îndrepta spre o destinaţie personală, nici unul nu se oprea să reflecteze că singura şi inevitabila destinaţie a tuturor, fără deosebire, este groapa. Ceea ce îl nedumerea pe Grover, pentru că nimeni nu-1 putea convinge că moartea nu e o certitudine; aşadar oricine ar fi putut convinge pe oricine că orice altă destinaţie e o incertitudine. Convins de certitudinea absolută a morţii, Grover

devenise dintr-o dată cumplit şi covîrşitor de viu. Pentru prima oară în viaţa lui, începuse să trăiască şi, totodată, piciorul scălîmb îi ieşise complet din conştiinţă. Dacă stai să judeci, asta e ceva ciudat, pentru că piciorul strîmb, întocmai ca şi moartea, era un fapt ineluctabil. Totuşi piciorul strîmb îi ieşise din minte ca şi, lucru mai important, tot ce era legat de el. În acelaşi fel, întrucît acceptase moartea, moartea ieşise şi ea din mintea lui Grover. Din momentul în care înţelesese unica certitudine a morţii, toate incertitudinile dispăruseră. Restul lumii şchiopăta acum cu incertitudini schiloade, singur Grover Watrous era liber şi neîmpiedicat de nimic. Grover Watrous era întruchiparea certitudinii. Poate că nu avea dreptate, dar el avea certitudini. Şi la ce-ţi foloseşte să ai dreptate dacă trebuie să şchiopătezi cu un picior strîmb? Numai puţini oameni au realizat vreodată adevărul acestui lucru şi numele lor au devenit faimoase. Grover Watrous nu va fi probabil niciodată cunoscut, totuşi e un om foarte mare. Probabil că aceasta e raţiunea pentru care scriu despre el - simplul rapt că am destulă minte încît să-mi dau seama că Grover a dobîndit măreţie, deşi nimeni altul nu ar recunoaşte. La vremea aceea, gîndeam că Grover e un fanatic inofensiv şi, da, puţin scrîntit, cum insinuase mama mea. Dar orice om care a pătruns adevărul certitudinii e puţin scrîntit şi totuşi aceşti oameni sînt singurii care au realizat ceva pentru omenire. Ceilalţi, ceilalţi oameni *mari,* n-au făcut decît să distrugă cîte puţin, pe ici pe colo, dar aceşti oameni mari despre care vorbesc, şi printre ei se numără şi Grover Watrous, erau capabili să distrugă totul pentru ca adevărul să iasă la lumină. De obicei, aceşti oameni se născuseră cu un handicap, cu un picior beteag, ca să spunem aşa, şi, printr-o stranie ironie, lumea nu-şi aminteşte decît de piciorul lor strîmb. Dacă un om ca Grover ar fi deposedat de piciorul strîmb, oamenii ar spune că a devenit „posedat". Asta e logica incertitudinii şi rodul ei e suferinţa. Grover a fost unica făptură cu adevărat vivace pe care am cunoscut-o în viaţa mea şi, deci, cuvintele mele sînt un mic monument pe care-1 înalţ în memoria lui, în memoria acestei vitale certitudini. E trist că a trebuit să-1 folosească pe Hristos drept cîrjă, dar ce importanţă are pe ce cale ajungi la adevăr, atîta timp cît te agăți de el şi trăieşti prin el.

Un interludiu

Confuzie e un cuvînt inventat pentru a defini o ordine care n-a fost înţeleasă. Îmi place să scriu despre acea perioadă în care lucrurile prindeau formă, pentru că ordinea, dacă ar fi fost înţeleasă, ar fi fost năucitoare. In primul rînd, era Hymie. Hymie broscoiul, şi mai erau şi ovarele nevesti-si care putrezeau de multă vreme. Hymie era total absorbit de ovarele putregăioase ale nevestei lui. Era subiectul lui zilnic de conversaţie; acum prevala asupra pilulelor cathartice şi a limbii tamponate. Hymie era obsedat de „expresii sexuale" cum le numea el. Tot ce vorbea, începea sau sfîrşea cu ovarele. Şi în ciuda putregaiului, încă se mai hîrjonea cu nevastă-sa - copulaţii prelungite, ca de şarpe, în timpul cărora mai fuma cîte o ţigară, două, înainte de a ieşi din ea. Se străduia să-mi explice cum puroiul din ovarele ei vătămate o făcea să fie mereu în călduri. Fusese întotdeauna bună la pat, acuma însă era grozavă. Dar din momentul în care o să i se scoată ovarele, Dumnezeu ştie cum o să reacţioneze. Îşi dădea şi ea seama de lucrul ăsta. *Ergo,* fute cît mai poţi! în fiecare seară, după spălarea vaselor, se dezbrăcau amîndoi în micul lor cuib de apartament şi zăceau împreună ca doi şerpi. Hymie încercase să-mi descrie de nenumărate ori felul în care se regula cu nevastă-sa. Era pe dinăuntru ca o stridie, o stridie cu dinţişori moi care-1 ciuguleau. Uneori avea senzaţia că pătrunsese chiar în pîntecele ei, atît de moale şi de pufos era totul, şi dinţişorii aceia moi care-i muşcau penisul îl făceau să delireze de plăcere. Obişnuiau să zacă cu picioarele împletite şi desfăcute ca o pereche de foarfeci şi să se uite în tavan. Ca să-şi amîne ejacularea, Hymie se gîndea la birou, la micile griji care-1 hărţuiau şi-i ţineau maţele adunate într-un nod. Şi, între orgasme, îşi lăsa gîndurile să poposească asupra altei femei, astfel încît în clipa cînd avea s-o lucreze iarăşi, să-şi poată închipui că e vorba de un regulat nou-nouţ cu

un sex nou-nouţ. Ba chiar îşi aranjase astfel poziţia încît să poată privi pe geam în timpul actului. Devenise atît de expert, încît putea dezbrăca o femeie care trecea pe bulevardul de sub fereastra lui, şi o transplanta pe dată în pat; nu numai atît, dar o făcea să schimbe locul cu nevastă-sa, fără ca în tot acest timp să iasă din ea. Uneori, regula în felul ăsta vreo două ore, fără să se ostenească a juisa. „De ce să te iroseşti?" spunea el.

Pe de altă parte, Steve Romero nu reuşea să se ţină. Steve avea o statură de taur şi îşi împrăştia sămînţa în dreapta şi în stînga. Uneori făceam schimb de experienţă în restaurantul măcelăriei din colţul străzii unde era biroul. Domnea acolo o atmosferă ciudată. Poate pentru că nu se servea vin. Sau poate din cauza ciupercilor negre pe care le dădeau ca garnitură la carne. Oricum, nu ne venea greu să plonjăm în subiect. Cînd ni se alătura şi Steve, acesta îşi terminase munca, făcuse un duş şi un masaj. Era curat şi pe dinăuntru şi pe dinafară. Un specimen aproape perfect de bărbat. Nu prea isteţ, dar mărfă bună, un partener adevărat. Pe de altă parte, Hymie, era ca o broască rîioasă. Părea să fi venit la masă direct din mlaştină, unde îşi petrecuse o zi noroioasă. Jegul i se prelingea de pe buze ca mierea. De fapt, în cazul lui, nu-1 puteai numi jeg, dar nu există alt ingredient cu care să-1 poţi compara. Era o substanţă fluidă, băloasă, vîscoasă, făcută în întregime din sex. Cînd se uita la mîncare, o vedea ca pe o potenţială spermă; dacă vremea era călduroasă, spunea că e bună pentru boaşe, dacă se urca într-un tren suspendat, ştia dinainte că mişcarea ritmică a trenului avea să-i stimuleze apetitul, dîndu-i o erecţie lentă, „personală", cum o numea el. N-am aflat niciodată de ce „personală", dar asta era expresia. îi plăcea să meargă cu noi în crailîc, pentru că era întotdeauna sigur că o să agăţăm ceva decent. Dac-ar fi fost singur, n-ar fi scos-o la capăt. Cu noi, însă, mai schimba carnea - o ştoarfă creştină, obişnuia să spună, îi plăceau ştoarfele creştine. Miroseau mai bine, zicea. Şi rîdeau mai uşor... uneori chiar în mijlocul trebii. Singurul lucru pe care nu-1 putea suferi era carnea neagră. Îl mira şi-1 scîrbea faptul că mă ţineam cu Valeska. Odată m-a întrebat dacă nu mirosea prea tare. I-am răspuns că aşa îmi place mie - tare şi mirositoare, şi cu mult sos în jur. Aproape că a roşit la auzul acestor cuvinte. Uimitor cît era de delicat în legătură cu unele lucruri. De exemplu, la mîncare. Foarte mofturos în ce priveşte mîncarea. Poate că era o trăsătură rasială Şi, de asemenea, imaculat cu persoana lui. Nu răbda să vadă o pată pe manşetele curate. Mereu se peria, mereu îşi scotea oglinjoara din buzunar ca să vadă dacă nu i-au rămas resturi de mîncare printre dinţi. Dacă descoperea o firimitură, îşi ascundea faţa după şervet şi şi-o scobea cu scobitoarea lui de sidef. De bună seamă, ovarele nu le putea vedea. Şi nici mirosi, pentru că nevastă-sa era o căţea la fel de curată ca şi el. Toată ziua făcea duş, pregătindu-se pentru ritualurile nopţii. Era tragică importanţa pe care o dădea singură ovarelor ei.

Pînă în ziua în care a fost internată în spital, a rămas un adevărat bloc de regulat Ideea că nu o să mai poată avea contact sexual o speria de moarte. Hymie o asigura, desigur, că rezultatul, oricare ar fi fost, n-o să aibă nici o importanţă pentru el. Încolăcit pe ea ca un şarpe, cu o ţigară în gură şi fetele trecîndu-i pe sub nas pe bulevard, îi era greu să-şi imagineze o femeie care să nu se mai poată fute. Era convins că operaţia va fi reuşită. Reuşită! Cu alte cuvinte că se va regula şi mai bine ca înainte. Aşa-i spunea, în timp ce zăcea pe spate, cu ochii în tavan.

- Ştii, o asigura el, eu tot o să te iubesc. Mişcă-te un pic mai încolo, dacă vrei... aşa, acuma-i mai bine... asta-i. Ce spuneam? A, da... sigur, de ce să te necăjeşti pentru chestii din astea? Sigur că am să-ţi fiu credincios. Ascultă, trage-te puţin mai sus... da, aşa... acuma-i mai bine.

Ne povestea toate astea în birtul măcelăriei. Steve se tăvălea de rîs. El n-ar fi putut face una ca asta. Era prea onest - mai ales cu femeile. De aceea n-avea noroc. Micul Curley, de pildă - Steve îl detesta pe Curley - obţinea întotdeauna ce dorea... Era un mincinos înnăscut, un potlogar înnăscut. Nici lui Hymie nu-i plăcea Curley. Zicea că e lipsit de cinste, desigur, lipsit de cinste în treburile băneşti. Din punctul ăsta de vedere, Hymie era scrupulos. Ce-1

dezgusta cel mai mult, era felul în care Curley vorbea despre mătuşă-sa. După opinia lui Hymie, era destul de rău să te culci cu sora propriei tale mame, darmite să şi vorbeşti despre ea ca despre o brînză rîncedă. Trebuie să ai un pic de respect faţă de o femeie, dacă nu-i o curvă. Dacă-i o curvă, atunci lucrurile se schimbă. Curvele nu sînt femei. Curvele sînt curve. Aşa privea Hymie lucrurile.

Dar adevăratul motiv al antipatiei lui era că, ori de cîte ori ieşeau împreună, Curley găbjea bucăţica cea mai gustoasă. Nu numai atît, dar de obicei pe banii lui Hymie. Pînă şi felul în care Curley cerea bani îl irita pe Hymie - era ca o extorcare, spunea el. Socotea că, în parte, din vina mea, pentru că eram prea tolerant faţă de puşti.

- E lipsit de simţ moral, declara Hymie.

- Şi *tu* cum eşti, ce-i cu simţul tău moral? îl întrebam.

- Ah, *eu!* Rahat! Sînt prea bătrîn ca să mai am simţ moral. Dar Curley nu-i decît un copilandru.

- Eşti gelos, asta-i cu tine, intervenea Steve.

- *Eu?* Eu să fiu gelos pe *el?*

Şi încerca să înlăture ideea cu un rîs dispreţuitor. O înţepătură de felul ăsta îl făcea să sară ca ars.

- Ascultă, mi se adresa mie, am fost eu vreodată gelos pe tine? Nu ţi-am pasat întotdeauna o fată dacă ai vrut-o? Ţii minte roşcovana aia de la biroul SU?... o ţii minte... una cu ţîţe mari. Nu era o pleaşcă pe care s-o pasezi unui prieten. Dar eu ţi-am pasat-o. Da sau nu? Ţi-am dat-o ţie pentru c-ai spus că-ţi plac ţîţele mari. Dar pentru Curley n-aş fi făcut aşa ceva. E o puşlama. N-are decît să-şi caute singur.

De fapt, Curley îşi căuta singur cu mult zel. Din cîte ştiu eu, avea cîte cinci sau şase gagici care-şi aşteptau rîndul. De pildă o avea pe Valeska - şi se înşurubase bine la ea. Era atît de bucuroasă să aibă pe cineva care s-o cordească fără să se ruşineze, încît cînd se punea problema să-1 împartă cu verişoara ei şi apoi cu pitica, nu se codea defel. Cel mai mult îi plăcea să intre în cadă şi să-1 facă s-o reguleze sub apa. Treaba a mers bine pînă a prins pitica de veste. A urmat un tărăboi care s-a potolit numai pe podeaua din salon. Dacă te potriveai la tot ce povestea Curley, făcea cu ele tot ce-i trăsnea prin cap, numai că nu le agăţa de candelabre. Şi pe deasupra, era întotdeauna cu buzunarele doldora de bani. Valeska era generoasă, dar verişoara ei avea o inimă ca pîinea caldă. Cînd se găsea în preajma unui membru sculat, devenea piftie. Un prohab deschis era deajuns ca s-o transporte în transă. Era aproape ruşinos ce o punea Curley să facă. Încerca voluptatea de a o degrada. Nu-1 puteam condamna pentru că, în hainele ei de stradă, femeia asta arăta o mironosiţă, o căţea pudibondă. Ai fi jurat aproape că nu poseda un sex, dacă o vedeai cum se înfăţişa pe stradă. Aşadar, în mod firesc, cînd era singur cu ea, o punea să plătească pentru aerele ei pompoase. Şi o făcea cu sînge rece.

- Scoate-mi-o cu limba, îi poruncea deschizîndu-şi puţin prohabul. (Se răzbuna pe întreaga treime, pentru că, după cum se exprima el, în spatele lui se sugeau una pe cealaltă). Oricum, de îndată ce-i simţea gustul în gură, puteai face din ea orice doreai. Uneori o punea să stea în patru labe şi o împingea prin cameră ca pe o roabă. Sau o regula cîineşte, şi în timp ce ea gemea şi se *contorsiona,* el îşi aprindea nonşalant o ţigară şi-i sufla fumul între picioare. Odată, în această poziţie, i-a făcut o farsă urîtă. O excitase în asemenea hal, încît nici nu mai ştia de ea. După ce-i lustruise aproape fundul cu zelul lui pidosnic, s-a retras o clipă din ea, chipurile să-şi răcorească scula, după care, încet şi cu grijă, i-a vîrît în gaură un morcov cît toate zilele.

- Asta, domnişoară Abercrombie, a anunţat-o el, e dublura pulei mele.

Şi, cu aceste cuvinte, s-a ridicat în picioare şi şi-a tras pantalonii. Verişoara Abercrombie a fost atît de uluită, încît a slobozit o băşină formidabilă, care a proiectat morcovul afară. Cel puţin, aşa mi-a relatat Curley faptele. Firește, el minţea de îngheţau apele,

încît e posibil să nu existe nici un grăunte de adevăr în toată urzeala, dar, pe de altă parte, nu se poate nega că avea fler pentru asemenea isprăvi. Cît despre domnişoara Abercrombie şi manierele ei fără prihană, demne de tribul Narragansett, ei bine, cu o pizdulice ca a ei te puteai aştepta la orice. Prin comparaţie, Hymie era un purist. Pentru că, într-un anumit fel, Hymie şi membrul lui gras, circumcis, erau două entităţi distincte. Cînd se trezea cu o erecţie personală, aşa cum o numea el, devenea într-adevăr iresponsabil. Voia să spună că natura se afirma prin acel membru gras şi circumcis al lui, al lui Hymie Laubscher. Acelaşi lucru se întîmpla şi cu sexul nevesti-si. Era ceva ce purta între picioare, ca un ornament. Constituia o parte din doamna Laubscher, dar nu era doamna Laubscher personal, dacă înţelegeţi ce vreau să spun.

Mă rog, toate astea duc la confuzia sexuală generală care prevala pe atunci. Era ca şi cum ai fi închiriat un apartament în Ţara Futaiului. De pildă, fata de sus... obişnuia să coboare la noi, uneori, cînd nevastă-mea dădea cîte un recital; venea să stea cu copilul. Era atît de evident o prostănacă, încît la început nici n-am băgat-o în seamă. Dar ca şi celelalte, avea şi ea un sex, un soi de sex personal impersonal, de care era inconştient conştientă. Şi cu cît venea mai des jos la noi, cu atît devenea mai conştientă în felul ei inconştient. Într-o seară, cînd intrase în baie, a stat acolo atît de mult, încît m-a pus pe gînduri. Am hotărît să furişez o ocheadă pe gaura cheii, ca să văd ce se întîmpla. Şi zău dacă n-am văzut-o stînd în faţa oglinzii, mîngîindu-şi şi dezmierdîndu-şi păsărica. Numai că nu-i vorbea. M-am excitat atît de tare, încît n-am ştiut ce să fac mai întîi. M-am întors în cameră, am stins luminile şi m-am întins pe canapea, aşteptînd-o să iasă. în timp ce zăceam culcat, vedeam în faţa ochilor tufa deasă de pe pubis şi degetele ei care parcă o pianotau. Mi-am descheiat prohabul şi mi-am lăsat penisul să zvîcnească în răcoare şi în întuneric încercam să o hipnotizez de pe canapea sau, cel puţin, încercam ca penisul meu s-o hipnotizeze. „Vino aici, căţea, spuneam în sinea mea, vino aici şi aşterne-ţi pizda aia peste mine ” . Probabil că mi-a receptat mesajul, pentru că a deschis uşa cît ai zice peşte şi a început să orbecăie în întuneric, căutînd canapeaua. N-am suflat o vorbă, n-am făcut un gest Mi-am concentrat gîndurile pe fofoloanca ei care se mişca în întuneric ca un crab. În cele din urmă, iat-o lîngă canapea. Nici ea nu rostea un cuvînt. Stătea locului liniştită şi cînd mîna mi-a alunecat în sus, pe pulpele ei, şi-a mişcat puţin un picior pentru a-şi lărgi deschiderea. Nu cred că mîna mea a mai poposit vreodată într-o crăcană atît de zemoasă. Parcă i se prelingea clei între picioare şi dacă aş fi avut la îndemînă nişte afişe aş fi putut lipi o duzină. După cîteva momente, cu naturaleţea cu care o vacă îşi înclină capul ca să pască, s-a aplecat şi mi-a luat-o în gură. Îmi vîrîsem patru degete în ea, smîntînind-o pînă ce s-a adunat spuma. Gura îi era îndopată şi pe picioare i se scurgea zeama. Nici unul dintre noi nu rostea o vorbă. Doi maniaci muţi, trudind în întuneric ca nişte gropari. Era Paradisul sexului şi eu o ştiam, şi mă simţeam gata să fut pînă mi-aş fi pierdut minţile. Era probabil plăcerea cea mai intensă pe care o încercasem vreodată. Nu şi-a deschis nici un moment colivia, nici în noaptea aceea şi în nici o altă noapte. Se furişa în întuneric, de îndată ce mirosea că sînt singur, şi mă ungea tot cu fofoloanca ei. Cînd stau să mă gîndesc, era enormă. Un labirint întunecat, subteran, echipat cu divanuri şi unghere intime şi dinţi de cauciuc şi siringi şi cuiburi molatice şi saltele de puf şi frunze de dud. Dibuiam înăuntru ca un vierme solitar şi mă îngropam într-un mic fald unde era deplină tăcere, şi atît de moale şi de tihnit, încît zăceam ca un delfin pe un banc de stridii. Un uşor zvîcnet şi eram un călător într-un vagon Pullman, citind liniştit ziarul, sau mă pomeneam într-o fundătură cu pietre rotunde, acoperite cu muşchi catifelat, şi cu portiţe de răchită care se deschideau şi se închideau automat. Uneori era ca şi cum aş fi glisat pe un tobogan, o alunecare abruptă, apoi o ţîşnire de crabi marini furnicători, papura de pe mal legănîndu-se febril şi urechiuşele peştişorilor minusculi săltînd în juru-mi asemenea clapelor unei muzicuţe. In imensa grotă obscură era o orgă mătăsoasă care răspîndea o muzică neagră, prădalnică. Şi cînd era intens excitată, cînd îşi revărsa preaplinul sevei, aceasta lăsa o pată de o culoare purpuriu violacee, de dudă vînătă, ca

asfinţitul, un asfinţit ventriloc, o pată aşa cum au piticele şi cretinele la menstruaţie. Mă făcea să mă gîndesc la canibali mestecînd flori, la negri Bantu cuprinşi de amoc, la unicorni sălbatici împerechindu-se printre rododendroni. Totul era anonim şi neformulat, bărbat necunoscut cu perechea lui necunoscută; deasupra noastră rezervorul de oxigen, dedesubt viaţa subacvatică. După cum am mai spus, pînă la brîu era zăludă. Da, absolut cretină, deşi, încă la nivelul de plutire. Poate că asta-i făcea sexul atît de miraculos impersonal. Era un sex la un milion, o.adevărată perlă a Analelor, aşa cum a descoperit Dike Osborn citindu-1 pe Joseph Conrad. În largul Pacific al sexului zăcea ea, un recif argintiu, licăritor, încercuit de anemone umane, stele de mare umane, madrepori umani. Numai un Osborn ar fi putut-o descoperi, dacă i s-ar fi indicat latitudinea şi longitudinea corectă a pizdei. A o întîlni ziua, a o urmări în stupizenia ei, îţi dădea senzaţia că, pe înserate, prindeai în capcană o nevăstuică. Tot ce aveam de făcut era să mă întind pe canapea în întuneric, cu prohabul deschis, şi să aştept. Era asemenea Ofeliei proaspăt înviată printre kafiri. Nu-şi putea aminti nici un cuvînt, din nici o limbă, şi mai ales din engleză. Era o surdomută care-şi pierduse memoria şi, odată cu memoria, îşi pierduse şi frigiderul, bigudiurile, penseta de sprîncene, poşeta. Era mai goală decît un peşte, în afara tufei stufoase de păr dintre picioare. Şi mai alunecoasă decît un peşte, pentru că, în fond, peştele are solzi, şi ea nu avea. Uneori părea îndoielnic dacă eu mă îngropam în ea sau ea în mine. Şi era stare de război deschisă, modernul pancraţiu în care fiecare se muşcă singur de fund. Dragoste între tritoni, cu supapa larg deschisă. Dragoste incubaţională, aşa cum practică jderii la liziera copacilor. De o parte Oceanul Arctic, de cealaltă Golful Mexic. Şi, cu toate că niciodată nu ne refeream deschis la el, întotdeauna era cu noi şi King Kong. King Kong adormit în carcasa naufragiată a vasului Titanic, printre oasele fosforescente ale milionarilor şi ale mrenelor. Nici o logică nu-1 putea îndepărta pe King Kong. Era postamentul gigantic care susţine angoasa labilă a sufletului. Era tortul de nuntă cu picioare păroase şi braţe lungi de o milă. Era ecranul rotitor pe care se perindă ştirile. Era gura revolverului care nu se descarcă niciodată, leprosul înarmat cu gonococi ciopîrţiţi.

Şi aşa, în vidul surpăturii, îmi ţeseam liniştit gîndurile, via penis. În primul rînd era teorema binomă, o frază care mă nedumerise întotdeauna: o puneam sub lupă şi o studiam de la A la Z. Pe urmă era Logos, pe care, într-un fel, îl identificam cu respiraţia: am descoperit că, dimpotrivă, era un fel de stază obsesivă, o maşinărie care continua să macine grîul mult după ce toate grînarele erau pline şi evreii alungaţi din Egipt. Mai era şi Bucefal, mai fascinant pentru mine decît orice alt cuvînt din întregul meu vocabular. Îl scoteam la lumină ori de cîte ori mă găseam într-un impas şi, bineînţeles, odată cu el şi pe Alexandru, cu toată suita lui de purpură. Ce mai cal! Prăsit în Oceanul Indian, ultimul specimen din rasa lui, şi niciodată împerecheat decît cu regina Amazoanelor, în timpul peripeţiilor din Mesopotania. Şi mai era gambitul scoţian! O expresie formidabilă care nu avea de-a face cu jocul de şah. Întotdeauna îmi venea în minte sub forma unui om pe catalige, pagina 2498 din Dicţionarul Funk and Wagnall s Unabridged. Un gambit era un soi de salt în beznă, cu picioare mecanice. Un salt fără nici un scop - de aici *gambit*! Limpede ca bună ziua şi perfect simplu din momentul în care îl înţelegeam. Mai era şi Andromeda şi Gorgona, şi Castor şi Pollux de origine celestă, gemenii mitologici, etern fixaţi în efemerul praf cosmic. Mai erau intensele studii nocturne, o expresie categoric sexuală şi totuşi sugerînd conotaţii atît de cerebrale, încît mă stingherea. Mereu „studiile de la miezul nopţii", miezul nopţii fiind amenințător de semnificativ. Şi apoi perdeaua despărţitoare. Cineva, cîndva, fusese înjungheat „pe după perdeaua despărţitoare!". Vedeam un acoperămînt de altar făcut din azbest, care avea în el o tăietură dureroasă, aşa cum Cezar însuşi ar fi putut s-o despice.

Depanam foarte liniştit gîndurile, după cum am mai spus, felul de gînduri de care s-ar fi lăsat furaţi oamenii din epoca de piatră. Lucrurile nu erau nici absurde, nici explicabile. Era un mozaic de enigme, un caleidoscop, pe care, cînd oboseai, îl puteai împinge la o parte cu picioarele. Orice poate fi împins cu uşurinţă la o parte, pînă şi munţii Himalaya. Era exact

opusul gîndirii de la Mohamed citire. Nu te ducea absolut nicăieri, deci era plăcută. Marele edificiu pe care-l poţi construi pe parcursul unui act sexual poate fi năruit într-o clipită. Actul în sine contează şi nu munca de edificare. Era ca şi cum te-ai fi găsit în arcă, în timpul potopului, cu toate lucrurile la îndemînă, pînă la ultima şurubelniţă. Ce nevoie aveai să săvîrşeşti un omor, un viol sau un incest, cînd nu ţi se cerea altceva decît să omori timpul? Ploaie, ploaie, cascade de ploaie, dar în arcă e uscat şi confortabil, cîte o pereche din fiecare specie, iar în cămară şunci de Westfalia, ouă proaspete, măsline, ceapă murată, sos Worcester şi alte delicateţuri. Dumnezeu m-a ales pe mine, Noe, să confecţionez un nou cer şi un nou pămînt. Mi-a dat o corabie trainică, cu toate încheieturile bine călăfătuite, şi perfect uscată. Mi-a dăruit ştiinţa de a naviga pe o mare furtunoasă. Poate cînd o să înceteze ploaia, va trebui să mai dobîndesc şi alte cunoaşteri, dar deocamdată cunoaşterea nautică mi-e suficientă. Tot restul era şah la Cafe Royal, pe Second Avenue, doar că trebuia să-mi inventez un partener, o minte isteaţă evreiască, menită să lungească jocul pînă ce avea să stea ploaia. Dar, aşa cum am mai spus, nu aveam timp să mă plictisesc; pentru că eram înconjurat de prietenii mei vechi, Logos, Bucefal, perdeaua despărţitoare, studiile nocturne, şi aşa mai departe. La ce bun să mai joc şah?

Ferecat în felul acesta, zile şi nopţi la rînd, am început să-mi dau seama că gîndirea, cînd nu e masturbare, e blîndă, înviorătoare, agreabilă. Gîndirea care nu te duce nicăieri te duce pretutindeni; toate celelalte feluri de gîndire urmează făgaşuri bătătorite şi, oricît de mare le-ar fi întinderea, pînă la urmă nimeresc tot la depou. La capăt, e întotdeauna o lanternă roşie care spune STOP! Dar cînd penisul se porneşte să gîndească, nu există stop sau obstacol; e o perpetuă sărbătoare, momeala proaspătă şi peştele care muşcă undiţa. Ceea ce-mi aminteşte de o altă femeie, Veronica nu ştiu mai cum, care mă făcea întotdeauna să gîndesc altfel decît trebuie. Cu Veronica era mereu vorba de o vînzoleală în antecameră. Pe ringul de dans, aveai întotdeauna impresia că o să te facă un dar permanent pentru ovarele ei, dar de îndată ce ieşea la aer, se pornea să gîndească, se gîndea la pălărie, la poşetă, la mătuşa ei care-o aştepta, la scrisoarea pe care uitase s-o expedieze, la slujba pe care urma să o piardă - tot felul de gînduri aiurite, lipsite de importanţă, care n-aveau nici o legătură cu lucrul prezent. Era ca şi cum făcuse un schimb între creier şi sex - şi încă sexul cel mai alert şi mai ager care se poate imagina. Ca să spun aşa, era aproape un sex metafizic Gîndea probleme, şi nu numai atît, dar avea un fel de gîndire specifică, cu un metronom în funcţiune. Pentru soiul ăsta de efort cerebral nocturn, transferat şi ritmic, era esenţial un anumit gen de lumină difuză. Trebuia să fie îndeajuns de întuneric încît un liliac să poată vedea, şi totuşi atîta lumină cît să zăreşti un nasture care ţi s-a rupt şi s-a rostogolit pe podeaua antecamerei. Înţelegeţi ce vreau să spun. O precizie vagă dar meticuloasă, o conştienţă acută care simula neatenţia. Şi, în acelaşi timp, tremurătoare şi schimbătoare, aşa încît să nu poţi fi niciodată sigur dacă e peşte sau pasăre. *Ce ţin în mînă? Fină sau superfină?* Răspunsul era întotdeauna apă de ploaie. Dacă-i ciupeai sfîrcurile, ţipa ca un papagal; dacă-i băgai mîna sub fustă, se zbătea ca un ţipar; dacă o strîngeai prea tare în braţe, te muşca precum dihorul. Zăbovea, zăbovea şi zăbovea. De ce? Ce urmărea? După o oră sau doua o să cedeze în sfîrşit? Nici măcar o şansă la un milion. Era ca un porumbel care încerca să zboare avînd picioarele legate cu o sîrmă. Pretindea că nu are picioare. Dar dacă încercai să-i dai drumul, ameninţa să năpîrlească peste tine.

Pentru că avea un curişor minunat şi pentru că era atît de afurisit de inaccesibil, mă gîndeam la ea ca la Pons Asinorum. Orice şcolar ştie că Pons Asinorum nu poate fi traversat decît de doi măgari albi, mînaţi de un orb. Nu ştiu de ce trebuie să fie aşa, clar asta-i regula şi a fost stabilită de bătrînui Euclid. Era atît de doldora de carte, pungaşul bătrîn, încît într-o bună zi - presupun că pentru a se amuza - a construit un pod pe care nici un muritor să nu-l poată trece. L-a botezat Pons Asinorum pentru că el era proprietarul a doi măgari albi, şi ţinea atîta la măgarii ăştia că nu i-ar fi dat niciodată nimănui altcuiva. Aşa încît a urzit un vis în care el, orbul, avea să mîne într-o zi măgarii peste pod, trecîndu-i pe fericitele meleaguri de

vînătoare pentru măgari. Ei bine, aşa stăteau oarecum lucrurile şi cu Veronica. Era atît de mîndră de curişorul ei alb şi frumos, încît nu s-ar fi despărţit de el pentru nimic în lume. Cînd avea să sosească momentul, voia să-l ia cu ea în paradis. Cît despre sexul ei - la care, fiindcă veni vorba, nu făcea niciodată aluzie, acesta era doar un accesoriu pe care-1 purta cu ea. In lumina difuză a antecamerei, fără să se refere vreodată făţiş la cele două probleme ale ei, te făcea totuşi incomod conştient de ele. Adică, te făcea conştient în maniera unui prestidigitator. Te uitai şi atingeai numai ca să fii pînă la urmă înşelat, numai ca să ţi se demonstreze că, de fapt, nu ai văzut şi nu ai atins. Era o foarte subtilă algebră sexuală, eforturile cerebrale de la miezul nopţii, care, a doua zi, aveau să-ţi aducă o notă de zece sau de nouă, dar nimic mai mult. Îţi treceai examenele, îţi luai diploma, şi după aceea erai lăsat la voia întîmplării. Între timp, îşi folosea fundul ca să şadă pe el şi sexul ca să urineze. Intre fotoliu şi toaletă se găsea o zonă intermediară cu intrarea strict oprită, pentru că pe ea scria rut. Puteai să ciupeşti şi să ciuguleşti, dar nu să fuţi. Lumina nu era niciodată complet stinsă, dar nici soarele nu năvălea în încăpere. Doar atîta lumină sau atît întuneric cît să distingi un liliac Şi doar atîta lumină spectrală cît să-ţi ţină mintea trează, la pîndă, pentru poşete, creioane, nasturi, chei, etc. Nu puteai gîndi propriu-zis, pentru că mintea ţi-era deja angajată. Mintea ţi-era ţinută în aşteptare, ca un scaun gol la teatru pe care cineva şi-a lăsat o pălărie.

Aşa cum am spus, Veronica avea un sex vorbitor, ceea ce nu era bine, pentru că singura lui funcţiune era să vorbească pînă ce-ţi trecea pofta de amor. Pe de altă parte, Evelyn avea un sex care rîdea. Şi ea locuia la etajul de sus, însă în altă casă. Se ivea întotdeauna la ora prînzului ca să ne spună o glumă noul Era o comediană de prima mînă, singura femeie cu adevărat amuzantă pe care am cunoscut-o în viaţa mea. La ea totul era o glumă, inclusiv corditul. Se dovedea în stare să facă şi un membru sculat să rîdă, ceea ce spune destul. Se zice că un membru sculat nu are conştiinţă, dar un membru sculat care rîde e un fenomen. Singurul mod în care o pot descrie este acela că, atunci cînd se înfierbînta şi se excita, Evelyn oferea un spectacol de pizdă ventrilocă. Erai gata să o pătrunzi cînd, deodată, paiaţa dintre picioarele ei scotea un hohot de rîs zgomotos, în acelaşi timp, se întindea după tine, te smucea jucăuş şi te storcea. Ştia să şi cînte, paiaţa asta de sex. De fapt, se comporta ca o focă dresată.

Şi nimic nu-i mai greu decît să faci dragoste într-un circ Faptul că oferea spectacolul de focă dresată o făcea şi mai inaccesibilă decît dacă ar fi fost prinsă într-un cleşte de fier. Ar fi fost în stare să înmoaie cea mai „personală" erecţie din lume. S-o înmoaie cu un hohot de rîs, Şi totuşi nu era atît de umilitor pe cît s-ar crede. Exista ceva simpatic în rîsul ăsta vaginal. Întreaga lume părea să se deruleze ca un film pornografic, a cărui temă tragică ar fi impotenţa. Te puteai vizualiza pe tine însuţi ca pe un cîne, sau ca pe o nevăstuică, sau ca pe un iepure alb. Dragostea era ceva lăturalnic o porţie de caviar sau, să spunem, un heliotrop de ceară. Puteai să-1 vezi pe ventrilocul din tine vorbind despre caviar sau despre heliotrop, dar adevărata ta persoană era o nevăstuică sau un iepure alb. Evelyn zăcea întotdeauna în stratul de varză, cu picioarele larg desfăcute, oferind o frunză verde, strălucitoare, primului venit. Dar dacă dădeai să ronţăi, întregul strat de varză exploda de rîs, un rîs luminos, înrourat, vaginal, de care Isus H. Christos şi Immanuel Lăbuţă Kant nici n-ar fi visat vreodată, căci dacă ar fi visat, lumea n-ar fi ce este astăzi şi atunci n-ar mai fi existat nici Kant, nici Isus Atotputernicul. Femela rîde rar, dar cînd rîde, e un rîs vulcanic. Cînd femela rîde, masculul ar face bine să o şteargă în pivniţa ciclonului. Nimic nu rezistă sub acest chicot vaginal, nici măcar betonul armat. Femela, cînd i se stîrneşte ilaritatea, e mai tare ca hiena, ca şacalul sau ca rîsul. Uneori auzi rîsul la cîte o viespe care linşează, de exemplu. Înseamnă că e deschis capacul, că totul se revarsă. Înseamnă că va pustii de una singură - şi atenţie să nu te trezeşti cu coaiele belite! Înseamnă că dacă vine năpasta, EA o precede, cu cleşti uriaşi, ascuţiţi, care or să te jupoaie de viu. Înseamnă că n-o să se culce numai cu unul şi cu altul din preajmă, ci cu Holera, Meningita, Lepra; înseamnă că o să se trîntească pe altar, ca o iapa în rut şi o să-i foarfece pe toţi, inclusiv pe Sfîntul Duh. Înseamnă că dacă bietul mascul, cu iscusinţa lui

logaritmică, a avut nevoie de cinci mii, zece mii, douăzeci de mii de ani ca să clădească, ea o să dărîme totul într-o singură noapte. O să dărîme şi o să se pişe peste ruine şi nimeni n-o s-o poată opri din momentul în care o să înceapă să rîdă din toată inima. Şi cînd am afirmat despre Evelyn ca rîsul ei era în stare să înmoaie cea mai „personală" erecţie imaginabilă, am vorbit serios; ţi-ar fi înmuiat erecţia personală şi ţi-ar fi înapoiat una impersonală, care ar fi fost ca o vergea încinsă în foc. S-ar fi putut să nu ajungi prea departe cu Evelyn, dar cu ceea ce avea ea de dat, fără îndoială ajungeai departe. Din momentul în care o auzeai, era ca şi cum ţi s-ar fi administrat o supradoză de cantaridă. Nimic pe lume nu putea să ţi-o mai pleoştească decît dacă ţi-ai fi pus-o sub un bătător de carne.

Aşa se întîmpla tot timpul, chiar dacă fiecare cuvînt al meu e o minciună. Era o incursiune personală în lumea impersonală. Un om cu un mic hîrleţ în mînă, săpînd un tunel pe sub pămînt, pentru a răzbi în partea cealaltă. Ideea era să te adînceşti în tunel şi să descoperi în sfîrşit Pasul Culebra, acel *nec plus ultra* al lunii de miere a cărnii. Şi, fireşte, puteai săpa la nesfîrşire. Lucrul cel mai bun pe care îl puteam spera era să mă împotmolesc în miezul mort al pămîntului, unde presiunea e mai puternică şi totul în jur neted, şi să rămîn blocat acolo pe vecie. Aşa ceva mi-ar fi dat senzaţia lui Ixion legat la roată, care-i un fel de mîntuire, şi care nu trebuie privită cu dispreţ. Pe de altă parte, eu eram un metafizician de genul instinctivist: mi-era cu neputinţă să rămîn undeva blocat, fie şi în miezul mort al pămîntului. Pentru mine era imperativ să descopăr şi să gust actul sexual metafizic, şi pentru asta aş fi fost obligat să ies la suprafaţă pe un podiş cu totul nou, o terasă de stîncă acoperită cu lucerna dulce şi cu monoliţi lustruiţi, unde numai şoimii şi vulturii zboară răzleţ.

Uneori, şezînd într-un parc pe înserate, mai ales într-un parc presărat cu ghemotoace de hîrtie şi resturi de mîncare, zăream cîte o femeie trecînd, cîte una care părea să se îndrepte spre Tibet, şi o urmăream îndelung, sperînd că dintr-o dată o să înceapă să zboare, şi dacă ar fi făcut aşa ceva, dacă ar fi început să zboare, ştiam că aş fi putut zbura şi eu, şi asta ar fi însemnat sflrşitul săpatului în tunel şi al tăvălitului. Cîteodată, poate din cauza apusului de soare sau a altor tulburări din atmosferă, îmi făcea impresia, cînd dădea colţul, că într-adevăr zbura. Adică, se înălţa subit cu cîţiva metri de la pămînt, ca un avion cu o încărcătură prea grea; dar tocmai această subită şi involuntară levitaţie - nu are importanţă dacă reală sau imaginară - îmi dădea speranţa, curajul, de a-mi ţine mai departe ochii aţintiţi pe locul acela.

Erau în lăuntrul meu megafoane care zbierau: „Dă-i înainte, continuă, rabdă pînă la capăt" şi alte gogoşi de felul ăsta. Dar de ce? Cu ce scop? încotro? De unde? Reglam ceasul deşteptător ca să fiu treaz şi în picioare la o anumită oră, *dar de ce treaz şi în picioare?* De ce să te scoli? Cu hîrleţul acela mic în mînă, trudeam ca un sclav la galere, fără cea mai măruntă speranţă de răsplată. Dacă aş fi continuat tot aşa, aş fi săpat cea mai adîncă gaură pe care a scobit-o vreodată un muritor. Pe de altă parte, dacă aş fi vrut într-adevăr să răzbesc pînă la capătul celălalt al pămîntului, n-ar fi fost mai simplu să arunc hîrleţul şi să mă îmbarc într-un avion cu destinaţia China? Dar trupul vine întotdeauna *după* minte. Ceea ce-i simplu pentru trup nu-i întotdeauna uşor şi pentru minte. Şi cînd trupul şi mintea o pornesc în direcţii opuse, atunci devine extrem de dificil şi de stînjenitor.

A trudi cu hîrleţul era o stare de beatitudine: îţi lăsa mintea complet liberă şi nu exista nici cel mai mic pericol să se separe de trup. Dacă animalul-femelă începea deodată să geamă de plăcere, dacă animalul femelă îi trăgea deodată o criză de isterie, fălcile mişcîndu-i-se ca nişte şireturi vechi de pantofi, pieptul şuierîndu-i şi coastele scîrţîndu-i, dacă pezevenchiul femelă se pornea să se dezagrege pe podea, să leşine de plăcere şi de supraexcitare, chiar în acea secundă, nici o clipită mai înainte sau mai tîrziu, se ivea podişul făgăduit, ca o corabie ieşind din ceaţă, şi nu mai rămînea altceva de făcut decît să înfigi în el drapelul şi să-1 reclami în numele Unchiului Sam şi a tot ce-i sfînt. Aceste accidente se petreceau atît de frecvent, încît e cu neputinţă să nu crezi în realitatea unei împărăţii care se numeşte Fut, întrucît acesta este singurul nume care i se poate da şi totuşi era mai mult decît un futut, prin futut izbuteai

doar să te apropii de ea. Într-un moment sau altul, fiecare şi-a plantat drapelul în acest teritoriu, şi totuşi nimeni nu a reuşit să-1 reclame permanent. Se evapora peste noapte - uneori cît ai clipi. Era Ţara Nimănui şi duhnea a resturile morţilor invizibile. Cînd se declară un armistiţiu, ne întîlnim pe acest teritoriu, ne strîngem mîinile şi facem schimb de tutun. Dar armistiţiul nu e niciodată de durată. Singurul lucru care paresă, aibă permanenţă e ideea „zonei intermediare". Aici zboară gloanţele şi cadavrele se îngrămădesc în stive; pe urmă plouă şi, pînă la sfîrşit, nu mai rămîne nimic decît duhoarea.

Acesta este un mod figurativ de a vorbi despre ceea ce nu se poate menţiona; Ceea.ce nu se poate menţiona este fututul pur şi pizda pură: acestea trebuie menţionate doar în ediţiile de lux, altminteri lumea s-ar desface în bucăţi. Ceea ce ţine lumea la un loc, aşa cum am învăţat dintr-o amară experienţă, este actul sexual. Dar fut, cuvîntul real, pizdă, cuvîntul real, par să conţină în ele un element mult mai primejdios decît dinamita. Pentru a-ţi face o idee despre aceste lucruri în sine trebuie să consulţi un catalog Sears Roeburk, scos sub egida Bisericii Anglicane. La pagina douăzeci şi trei veţi găsi o poză a lui Priap jonglînd un dop de plută pe vîrful cîrnatului său; stă, din greşeală, în umbra Partenonului; e despuiat, cu excepţia unei benzi de suspensie perforate, pe care i-a împrumutat-o, pentru această ocazie, secta Holy Rollers din Oregon şi din Saskatchewan. Un telefon interurban cere să i se indice dacă să vîndă acţiunile la subpreţ sau la suprapreţ. Răspunde: *du-te şi spînzură-te* şi agaţă receptorul în furcă. In fundal, Rembrandt studiază anatomia Domnului nostru Isus Hristos care, dacă vă mai amintiţi, a fost răstignit de evrei şi apoi transportat în Abisinia, pentru a fi lovit cu verigi de metal şi cu alte obiecte. Vremea pare a fi senină şi caldă, ca de obicei, cu excepţia unei ceţe diafane care se ridică din marea Ionică; e năduşeala testiculelor lui Neptun, care au fost castrate de călugării timpurii, sau poate de maniheeni pe vremea ciumei penticostale. Hălci lungi de carne de cal atîrnă la uscat şi muştele roiesc pretutindeni, aşa cum descrie Homer scena în vremurile străvechi. In imediata vecinătate e o batoză McCormick, o secerătoare şi o maşină de legat snopi cu un motor de treizeci şi şase de cai putere şi fără întrerupător. Recolta e culeasă şi muncitorii îşi numără simbriile, departe, în cîmp. Aceasta e revărsarea zorilor peste prima zi a contactului sexual din vechea lume elenistică, azi reprodusă fidel în culori pentru noi, mulţumită fraţilor Zeiss şi altor experţi ai meşteşugului. Dar nu tot aşa arătau lucrurile pentru oamenii din vremea lui Homer, care se găseau la faţa locului. Nimeni nu ştie cum o fi arătat zeul Priap cînd a fost supus la infamia de a balansa un dop de plută în capul cîrnatului său. Stînd aşa, în umbra Partenonului, fără îndoială că s-a lăsat cuprins de o reverie despre o pizdă îndepărtată; probabil că nu mai era conştient de dopul de plută, de treierătoare şi de secerătoare; probabil că s-a închis în tăcere şi, pînă la urmă, trebuie să fi pierdut pînă şi dorinţa de a visa. Ideea mea este - şi dacă greşesc vă rog să mă corectaţi - că, stînd astfel, în ceaţa care se înfiripa, trebuie să fi auzit deodată zvon de rugăciune Angelus şi, iată! chiar în raţa ochilor i s-a ivit un minunat ţinut mlăştinos verde, în care indienii din tribul Choctaw se veseleau împreună cu cei din. tribul Navajo; deasupra lor, în văzduh, zburau condori albi, cu gulere tivite cu gălbinele. A mai văzut o lespede uriaşă pe care era scris trupul lui Hristos, trupul iui Absalom şi păcatul care e pofta trupească. A văzut buretele îmbibat cu sînge de broască, ochii pe care Augustin i-a cusut în pielea sa, straiele nu îndeajuns de mari ca să acopere nelegiuirile noastre. A văzut acestea în cea mai de odinioară clipă, în care indienii Navajo se veseleau împreună cu indienii Choctaw, şi a fost atît de mirat încît pe data un. glas a răsunat dintre picioarele sale, din lunga trestie gânditoare de care uitase în visele lui, glasul cel mai însufleţit, cel mai strident şi mai pătrunzător, glasul cel mai jubilam şi mai vibrant de ecouri de rîs care a răsunat vreodată din adîncuri. Şi a purces să cînte prin penisul acela lung al lui, cu asemenea graţie divină şi cu atîta gingăşie, încît condorii albi s-au lăsat din ceruri şi s-au căcat cu gigantice ouă purpurii, peste întreg ţinutul verde, mlăştinos. Domnul nostru Isus s-a înălţat din patul lui de piatră şi, tăiat cum era de verigile de metal, a dansat ca un ţap de

munte. Felahii din Egipt au venit legaţi în lanţuri, urmaţi de războinicii igoroţi şi de mîncătorii de melci din Zanzibar.

Aşa au stat lucrurile în prima zi de contact sexual din lumea veche elenistică. De atunci, totul s-a schimbat considerabil. Nu mai e politicos să cînţi prin cîrnat, şi nici condorilor nu le mai este îngăduit să se cace peste tot cu ouă purpurii. Toate acestea sînt scatologice, escatologice şi ecumenice. Interzis. *Verboten.* Astfel încît Ţara Futului devine şi mai retractilă; devine mitologică. Iată de ce sînt constrîns să vorbesc mitologic Vorbesc cu extremă onctuozitate, şi cu unguente preţioase. Las deoparte chimvalele răsunătoare, tubele, gălbinelele albe, oleandrii şi rododendronii. Sus cu ghimpii şi cătuşele! Hristos e mort şi încătuşat cu verigi de metal. Felahii se înălbesc în nisipurile Egiptului; cu încheieturile mîinilor prinse lejer în lanţuri. Vulturii au devorat fiecare fărîmă de carne descompusă, totul e liniştit, un milion de şoricei de aur ronţăind brînza nevăzută. Luna e pe cer şi Nilul îşi rumegă ravagiile riverane. Pămîntul rîgîie în tăcere, stelele clipesc şi behăie, rîurile îşi încalecă malurile. Aşa e... Există pizde care rîd şi pizde care vorbesc; există pizde nebune, isterice, modelate ca nişte ocarine, şi pizde planturoase, seismografice, care înregistrează urcuşul şi coborîşul sevei; există pizde canibale, care-şi desfac larg fălcile de balenă şi te înghit de viu; există şi pizde masochiste, care se închid ca o stridie, au o carapace dură şi, poate, o perlă sau două înăuntru; există pizde ditirambice care ţopăie numai cît se apropie penisul şi se inundă extatic; există pizde-porc spinos care-şi dau drumul la ţepi şi-i flutură ca pe steguleţele de Crăciun; există pizde telegrafice care practică alfabetul Morse şi-ţi lasă mintea plină de virgule şi trăsături de unire; există pizde politice, saturate de ideologie, care neaga pînă şi menopauza; există pizde vegetative, care nu răspund pînă nu le înşfaci de rădăcini; există pizde religioase care miros a adventişti de ziua a şaptea şi care sînt pline de mătănii, viermi, cochilii, căcărează şi, din cînd în cînd, firimituri de pîine uscată; există pizde mamifere, căptuşite cu blană de vidră, care hibernează pe timpul iernilor lungi; există pizde de croazieră, echipate ca iahturile, bune pentru solitari şi epileptici; există pizde glaciale, în care poţi turna stele căzătoare, fără să produci o scînteie; există pizde miscelanee care desfid orice categorisire sau descriere, pe care le nimereşti o dată în viaţă şi care te lasă pîrjolit şi stigmatizat; există pizde confecţionate din bucurie pură, şi acestea sunt cele mai bune, dar pe unde or fi zburat?

Şi apoi există pizda unică, cea care înseamnă totul, şi pe aceasta o vom numi superpizda, din moment ce nu e din ţara asta ci de pe meleagurile acelea luminoase spre care am fost poftiţi să zburam cu mult timp în urmă. Aici rouă sticleşte veşnic şi trestiile înalte se unduiesc în vînt. Aici sălăşuieşte marele tată al păcatului trupesc, Părintele Apis, taurul profetic care şi-a străpuns drum cu coarnele pînă la cer şi a detronat zeităţile jugănite ale binelui şi răului. Din Apis s-a zămislit rasa unicornilor, acea fiară ridicolă din înscrisurile din vechime, a cărei frunte cărturărească se alungea într-un falus strălucitor, şi de la unicorn, a derivat, în stadii treptate, omul occidentului în declin, de care vorbeşte Oswald Spengler. Şi din membrul mort al acestui trist specimen s-a născut giganticul zgîrie-nori cu ascensoarele sale expres şi turnurile de observaţie. Sîntem ultima zecimală a calculului sexual; lumea se învîrteşte ca un ou clocit în culcuşul lui de paie. Şi acum, în ce priveşte aripile de aluminiu cu care să putem zbura spre tărîmul acela îndepărtat, ţara luminoasă în care sălăşluieşte Apis, părintele păcatului trupesc. Totul merge înainte ca orologiile bine unse; pentru fiecare minut de pe cadran, ticăie un milion de ceasuri fără zgomot, care dezghioacă pănuşile timpului. Călătorim mai repede decît calculatorul fulger,mai repede decît lumina stelelor, decît gîndirea magicianului. Fiecare secundă e un univers de timp. Şi fiecare univers de timp nu-i decît o clipită de somn în cosmogonia vitezei. Cînd viteza se va sfîrşi, vom fi acolo, punctuali ca întotdeauna şi încîntător de nenominalizaţi. O să ne lepădăm aripile, ceasurile şi consolele căminelor de care ne rezemăm. Şi ne vom înălţa entuziaşti şi radioşi**,** ca o coloană de sînge, şi nu va mai exista memorie care să ne tragă iarăşi în jos. De data aceasta o numesc împărăţia

superpizdei, pentru că desfide viteza, calculul sau imagistica. Şi nici penisul nu are o dimensiune cunoscută sau o greutate cunoscută. Nu există decît simţul susţinut al rutului, fugitivul în plin zbor, coşmarul fumîndu-şi în linişte trabucul. Micul Nemo se plimbă cu o erecţie de şapte zile şi o splendidă pereche de coaie albaste, donate prin testament de Doamna Mărinimoasa. E duminică dimineaţa pe după colţul din Cimitirul Mereu Verde.

E duminică dimineaţa şi eu zac fericit de mort pentru lume, în patul meu de beton armat Dincolo de colţ e cimitirul, adică lumea contactului sexual. Mă dor coaiele de cît futai se desfăşoară în lume, dar totul se desfăşoară sub fereastra mea, pe bulevardul pe care Hymie îşi ţine cuibul de copulări. Mă gîndesc la o singură femeie, tot restul e rahat. Am spus că mă gîndesc la ea, dar adevărul este că mor o moarte stelară. Zac aici ca o stea bolnavă, aşteptînd ca lumina să mi se stingă. Cu ani şi ani în urmă, am zăcut pe acelaşi pat, aşteptînd şi tot aşteptînd să mă nasc. Şi nimic nu s-a întîmplat. Doar că maică-mea, în furia ei luterană, a deşertat o găleată cu apă peste mine. Mama, sărmană imbecilă ce era, îşi spunea că sînt leneş. Nu ştia că eram prins în deriva stelară, că eram pulverizat pînă la neagra extincţie, acolo, la buza universului. Ea credea că lenea mă ţinea ţintuit de pat. Şi a deşertat găleata cu apă pese mine: m-am zvîrcolit şi am tremurat un pic, dar am continuat să zac acolo, în patul de beton armat. Eram inamovibil. Eram un meteor stins, purtat de valuri, undeva, aproape de Vega.

Şi acum zăceam pe acelaşi pat, iar lumina din mine refuza să se lase stinsă. Lumea de bărbaţi si de femei se veseleşte în cimitir. Oamenii au contacte sexuale, Dumnezeu să-i ocrotească, iar eu sînt singur în Ţara Futului. Am senzaţia că aud clincănitul unei mari maşinării, brăţările linotipului trecînd prin storcătorul de sex. Hymie şi soţia lui nimfomană zac la acelaşi nivel cu mine, numai că ei se găsesc dincolo de rîu. Rîul se numeşte Moarte şi are un gust amar. M-am bălăcit de multe ori în el, m-am afundat pînă la coapse dar, într-un fel, n-am fost nici pietrificat, nici imortalizat Continuu să ard cu vîlvătaie pe dinăuntru, deşi pe din afară sînt mort ca o planetă. Din patul acesta m-am ridicat să dansez, nu o dată ci de sute, de mii de ori. De fiecare dată cînd am ieşit din el am avut convingerea că am dansat dansul scheletelor pe un *termin vague.* Poate că suferind mi-am irosit prea mult din substanţa mea; poate că am nutrit ideea dementă că voi fi primul blum metalurgic al speciei umane; poate că m-am îmbuibat prea mult de gîndul că eram, în acelaşi timp, o subgorilă şi un suprazeu. Pe acest pat de beton armat îmi amintesc totul şi totul este tăiat în cristal de stîncă. Nu mai există animale, ci numai mii şi mii de făpturi umane care vorbesc toate odată şi, pentru flecare cuvînt pe care îl rostesc, eu am un răspuns imediat, uneori chiar înainte de a le fi ieşit cuvîntul din gură. Există mult omor, dar nu şi sînge. Uciderile sînt săvîrşite curat, şi întotdeauna în tăcere. Dar chiar dacă ar fi ucişi cu toţii, încă ar exista conversaţie, şi conversaţia ar fi încîlcită dar, în acelaşi timp, uşor de urmărit. Pentru că eu o creez. O cunosc, şi din această pricină pe mine nu mă înnebuneşte. Deţin conversaţii care ar putea avea loc numai peste douăzeci de ani, cînd voi fi întîlnit persoana potrivită, cea pe care o voi crea, ca să spunem aşa, cînd va sosi momentul potrivit. Toate aceste convorbiri se desfăşoară într-un loc gol, ataşat de patul meu ca o saltea. Odată i-am dat şi un nume, acestui *termin vague:* i-am spus Ubispermi, dar, într-un fel, Ubispermi nu m-a satisfăcut, era prea inteligibil, prea plin de tîlc. Era mai bine să-1 las doar *termin vague,* ceea ce şi intenţionez să fac. Oamenii gîndesc că vacuumul e totuna cu nimicul, dar nu-i adevărat. Vacuumul e o plinătate discordantă, o aglomerată lume fantomatică, în care sufletul merge în recunoaştere. In adolescenţă, îmi aduc aminte că zăceam în locul acesta ca şi cum aş fi fost un suflet viu stînd gol într-o pereche de pantofi. Trupul îmi fusese furat, pentru că nu aveam mare nevoie de el. Pe atunci, puteam exista şi cu şi fără un trup. Dacă ucideam o pasăre şi o frigeam la focul de tabără şi o mîncam, n-o făceam pentru că mi-ar fi fost foame, ci pentru că voiam să aflu despre Timbuktu sau Tîerra del Fuego. Trebuia să stau în locul viran şi să mănînc păsări moarte, ca să pot zămisli dorinţa pentru tărîmul acela luminos unde aveam să locuiesc singur mai tîrziu şi pe care aveam să-1 populez cu nostalgie. Aşteptam de la acest loc lucruri fundamentale, dar am fost

amarnic dezamăgit. Am mers cît de departe se poate merge într-o stare de moarte completă şi apoi, printr-o lege care, presupun, trebuie să fie legea creaţiei, m-am însufleţit subit şi am început să trăiesc inepuizabil, ca o stea a cărei lumină e de nestins. Din acest punct, am început excursiile canibalistice, care au însemnat atît de mult pentru mine: gata cu bucăţile de carne moartă fripte la *focul* de tabără, de astă dată carne umană vie, fragedă, carne suculentă de om, secrete ca un ficat proaspăt în sînge, confidenţe ca nişte momiţe umflate, ţinute la gheaţa. Am învăţat să nu aştept ca victima să moară, ci să mă înfrupt din ea în timp ce-mi vorbea. Adeseori, cînd mă ridicam de la un ospăţ neterminat, constatam că nimic nu se compară cu un vechi prieten lipsit de un braţ sau de un picior. Uneori îl lăsam stînd locului - un sac umplut cu intestine puturoase.

Făcînd parte din oraş, din singurul oraş din lume şi nicăieri nu mai există un loc ca Broadway, obişnuiam să mă plimb în sus şi în jos, privind la şuncile luminate cu reflectoare şi la alte delicatese. Eram un schizofrică din creştet pînă-n tălpi. Trăiam exclusiv în gerunziu, pe care-l înţelegeam numai în latină. Mult înainte de a fi citit despre ea în *Cartea Neagră*, coabitam cu Hilda, uriaşa conopidă a visurilor mele. Am traversat împreună toate maladiile morganatice şi cîteva care erau *ex cathedra*. Sălăşluiam în carcasa instinctelor şi ne nutream cu amintiri ganglionice. Nu a existat niciodată un univers, ci milioane şi miliarde de universuri, şi toate, puse laolaltă, nu erau mai mari decît o gămălie de ac. Era un somn vegetal în sălbăticia spiritului. Era trecutul, singurul care cuprinde eternitatea. Prin fauna şi flora visurilor mele, ascultam telefoane venite de la mare distanţa. Mesaje erau trîntite pe biroul meu de către pocitanii şi epileptici. Uneori mă vizita Hans Castorp şi, împreună, comiteam delicte inocente. Sau, pe o zi geroasă şi senină, făceam un tur la velodrom cu bicicleta mea Presto, din Chemnitz, Boemia.

Dar cel mai bun din toate era dansul scheletelor, dansul macabru. Îmi spălam întîi la chiuvetă toate părţile corpului, îmi schimbam rufaria, mă bărbieream, mă pudram, îmi pieptănam părul, îmi înveşmîntam pompele dansante. Simţindu-mă nefiresc de uşor pe dinăuntru şi pe dinafară, mă învîrteam încoace şi încolo prin mulţime pînă cînd încolţea în mine ritmul uman potrivit, ponderea şi substanţa cărnii. Pe urmă o luam drept spre ringul de dans, înşfăcam o halcă de came ameţită şi porneam pirueta autumnală. S-a întîmplat că într-o seară am intrat în localul grecului păros şi am dat drept peste ea. Părea albastru-neagră, albă ca o cretă, fără vîrstă. Nu a fost vorba numai de un fluid de la şi către, ci de căderea fără de sfîrşit, voluptatea neliniştii intrinsece. Era volatilă şi, în acelaşi timp, savuros substanţială. Avea înfăţişarea marmoree a unui faun întipărit în lavă. Mi-am spus că a sosit timpul să mă îndepărtez de periferie. Am făcut o mişcare către centru, numai pentru a constata că-mi fuge pămîntul pe sub tălpi. Terenul aluneca vertiginos de sub picioarele mele uluite. M-am mişcat din nou în afara cingătorii pămîntului şi, iată, mîinile îmi erau pline de flori meteorice. Am întins spre ea două mîini înflăcărate, dar era mai evazivă decît nisipul M-am gîndit la coşmarurile mele favorite, dar nu semăna cu nimic din ce mă făcuse să năduşesc şi să bolborosesc în somn. Cuprins de delir, am început sa mă cabrez şi să nechez. Am cumpărat broaşte şi le-am împerecheat cu broscoi rîioşi. M-am gîndît la lucrul cel mai uşor de făcut, anume să mor, dar n-am mişcat un deget. Am rămas nemişcat şi am început să mă pietrific la extremităţi. Era un lucru atît de încîntător, de înviorător, de eminamente înţelept, încît am pornit să rîd pe dinăuntru în viscere, ca o hienă înnebunită de rut. Poate că o să mă prefac într-o rozetă de piatră. Pur şi simplu stăteam încremenit şi aşteptam. A sosit primăvara, şi toamna, şi apoi iarna. Mi-am reînnoit automat poliţa de asigurare. Am mîncat fire de iarbă şi rădăcini de arbori foioşi. Stăteam zile întregi uitmdu-mă la acelaşi film. Din cînd în cînd mă spălam pe dinţi. Dacă ai fi tras cu un pistol în mine, gloanţele ar fi alunecat şi ar fi ricoşat de zid cu un curios pacpac. Odată, pe o stradă întunecoasă, doborît de un cuţitar, am simţit un pumnal împlîntîndu-se în mine. Mi-a dat senzaţia unei băi în apă gazoasă. Ciudat, dar pumnalul nu mi-a lăsat nici o urmă pe piele. Experienţa era atît de inedită, încît m-am dus acasă şi mi-am

înfipt cuţite în tot corpul. Altă baie acidulată. M-am aşezat, mi-am extras cuţitele din trup şi m-am minunat iarăşi că nu se vedea nici o urmă de sînge, nici o gaură în piele şi nu simţeam nici o durere. Eram gata să mă muşc de braţ, cînd a sunat telefonul. O convorbire interurbană. N-aveam să ştiu niciodată cine m-a chemat, pentru că nimeni nu a venit la telefon. Oricum, dansul macabru...

Viaţa se scurge pe lîngă vitrine. Zac ca o şuncă iluminată dintr-o vitrină, aşteptmd să cadă satirul. De fapt, n-am de ce să mă tem, pentru că şunca e tăiată în felii simetrice, subţiri, şi învelite în celofan. Brusc, toate luminile oraşului se sting şi sirenele încep să vuiască. Oraşul e învăluit în gaz otrăvitor, bombele explodează, crîmpeie de cadavre sfîrtecate zboară prin aer. Totul e inundat de electricitate, de sînge, de schije, de megafoane. Oamenii din văzduh debordează de veselie; cei de jos urlă şi zbiară. După ce gazul şi flăcările au mistuit toată carnea umană, începe dansul scheletelor. Privesc din vitrina care e acum întunecată. E şi mai bine decît la pustiirea Romei, pentru că aici a mai rămas mult de distrus.

Mă întreb de ce dansează scheletele atît de extatic. Să fie prăbuşirea lumii? Să fie dansul morţii, cel atît de des trîmbiţat? Să vezi milioane de schelete dansînd în zăpadă, în timp ce oraşul se scufundă într-o privelişte înfricoşătoare. Oare o să mai crească vreodată ceva? Pruncii or să mai iasă din pîntece? Va mai fi hrană şi vin? Desigur, exista oameni în văzduh. Şi aceştia vor coborî să prade. Va fi holeră şi dizenterie şi cei care se găseau sus şi triumfau vor pieri ca şi tot restul. Am sentimentul cert că eu voi fi ultimul om de pe pămînt. Cînd totul se va termina, voi ieşi din vitrină şi voi păşi calm printre ruine. Întreg pămîntul va fi la dispoziţia mea.

Telefon interurban. Ca să mă informeze că nu sînt absolut singur. Aşadar, distrugerea nu a fost totală? Mă simt descurajat. Omul nu-i în stare nici măcar să se distrugă pe sine însuşi, nu poate distruge decît pe alţii. Sînt dezgustat. Ce ticălos neputincios! Ce crunte deziluzii! Deci mai există exemplare din specia umană şi se vor apuca să facă ordine în harababură şi să ia totul de la capăt. Dumnezeu va pogorî iar în carne şi oase şi va prelua asupră-i povara vinovăţiei. Vor compune muzici şi vor zidi în piatră şi vor scrie totul în cărţulii; Pfui! Ce oarbă tenacitate, ce ambiţii grosiere!

Sînt din nou în pat. Vechea lume elenistică, zorii contactului sexual - şi Hymie! Hymie Laubscher mereu la acelaşi nivel, privind în jos, pe bulevard, dincolo de rîu. O acalmie în festinul nupţial şi iată sosesc moluştele fripte. *„Mişcă-te puţin, spune. Aşa, acuma-i bine!"* Aud broaşte orăcăind în mocirla de sub fereastra mea. Broaşte dolofane, de cimitir, hrănite de cadavre. Se înghesuie laolaltă în contacte sexuale, orăcăie de plăcere sexuală.

Acum îmi dau seama cum a fost conceput şi adus pe lume Hymie. Hymie broscoiul! Mama lui ajunsese la capătul funiei şi Hymie, pe atunci un embrion, se ascundea în sacul ei. Era în perioada timpurie a contactului sexual şi nu existau încă legile de box ale Marchizului Queensbury care să-1 reţină. Pe atunci nu era decît fute şi lasă-te futut şi mă piş pe ceilalţi. Aşa a fost de la greci încoace. Fute cu ochii închişi, prăseşte-te şi mori. Oamenii fut la diferite nivele dar întotdeauna în mocirlă, iar gunoiul e destinat aceluiaşi scop. Cînd casa e demolată, patul rămîne în picioare: altarul cosmosexual.

Mînjeam patul cu visuri. Întins pe betonul armat, sufletul meu îşi părăsea trupul şi pribegea din loc în loc, într-un cărucior ca acelea folosite la supermarket pentru schimbarea mărfurilor. Făceam şi schimbări ideologice şi excursii; eram un vagabond în ţara creierului. Totul îmi era perfect clar, fiind tăiat în cristal de stîncă; la fiecare ieşire era scris cu litere mari ANIHILARE. Spaima de extincţie mă solidifica; însuşi trupul mi-a devenit o bucată de beton armat. Era ornamentat cu o permanentă erecţie de cel mai bun gust. Dobîndisem acea stare de vacuitate atît de rîvnită de unii devotaţi ai cultelor esoterice. Nu mai eram. *Nu mai eram nici măcar o erecţie personală.*

Cam pe atunci, adoptînd pseudonimul Samson Lackawanna, mi-am început prădăciunile. Instinctul criminal din mine a biruit De unde pînă atunci nu eram decît un suflet

rătăcitor, un soi de Dibbuk creştin, acum am devenit un strigoi umplut cu carne. Îmi luasem numele care îmi plăcea şi nu-mi rămînea decît să acţionez conform instinctelor. In Hong Kong, de pildă, mi-am făcut intrarea ca agent plasator de cărţi. Purtam o geanta de piele burduşită cu dolari mexicani şi-i vizitam cu religiozitate pe acei chinezi care simţeau nevoia să-şi desăvîrşească educaţia. La hotel, sunam să mi se aducă femei, aşa cum ai suna să ţi se aducă un whisky cu sifon. În cursul dimineţilor studiam limba tibetană, ca să mă pregătesc pentru călătoria la Lhasa. Vorbeam deja fluent idiş şi ebraica. Puteam să adun două coloane de cifre odată. Era atît de uşor să-i escrochezi pe chinezi, încît m-am întors la Manila, dezgustat. Acolo am luat în antrepriză pe un domn Rico şi l-am învăţat arta de a vinde cărţi fără să plătească comisionul de difuzare. Profitul provenea din cheltuielile de transport de peste ocean şi a fost suficient ca să mă menţină în huzur, atîta cît a durat.

Respiraţia devenise un artificiu ca şi respiratul în sine. Lucrurile nu mai erau doar duale, ci multiple. Ajunsesem o colivie cu oglinzi care reflectau vacuumul. Dar din momentul în care vacuumul a fost bine instalat, m-am simţit la mine acasă şi ceea ce se numeşte creaţie n-a însemnat decît o treabă de umplut găurile. Căruciorul mă purta comod din loc în loc şi în fiecare buzunar lateral al marelui vacuum vîram cîte o tonă de poeme ca să anulez ideea anihilării. Mi se aşterneau în faţa ochilor vederi nelimitate. Am început să trăiesc în vedere, ca o pată microscopică pe lentila unui telescop gigantic Nu exista noapte ca să te poţi odihni. Pe suprafaţa aridă a planetelor moarte plutea o perpetuă lumină stelară. Din cînd în cînd, un lac negru ca marmura în care mă vedeam păşind printre strălucitoare orbite de lumini Stelele atîrnau atît de jos şi lumina pe care o răspîndeau strălucea atît de orbitor, încît ai fi zis că universul era abia pe cale să se nască. Impresia dăinuia cu atît mai puternic cu cît eram absolut singur; nu numai că nu existau animale, copaci, fiinţe umane, dar nici măcar un fir de iarbă, nici o rădăcină uscata. In lumina aceea incandescent violetă, lipsită pînă şi de umbra unei umbre, chiar şi mişcarea părea absenta. Era ca o flacără de conştiinţă pură, gîndul devenit Dumnezeu. Şi Dumnezeu, pentru prima oară din cîte ştiam eu, era ras ca-n palmi Şi eu eram bine ras, fără cusur, mortal de corect. Îmi vedeam imaginea reflectată în lacurile de marmură neagră şi era smălţuită de stele. Stele, stele... Ca o pînză peste ochi, şi orice amintire se ştergea pe dată. Eu eram Samson şi eram Lackawanna şi muream ca făptură în extazul conştiinţei depline.

Şi acum, iată-mă plutind pe rîu în mica mea canoe. Orice aţi dori să-mi cereţi să fac, fac pentru dumneavoastră - pe gratis. Aceasta este Ţara Futului, în care nu există animale, copaci, stele, probleme. Aici supremaţia o deţine spermatozoidul. Nimic nu-i predeterminat, viitorul e absolut incert, trecutul e inexistent. La flecare milion de spermatozoizi nou-născuţi, 999,999 sînt osîndiţi să moară şi să nu mai renască. Dar acel unul care rămîne s-a asigurat de viaţa veşnică. Viaţa este stoarsă într-o sămînţă, care este un suflet. Toate lucrurile posedă suflet, inclusiv mineralele, plantele, lacurile, munţii, stîncile. Totul are simţire, chiar şi la cel mai jos stadiu de conştiinţă.

Odată ce acest fapt e perceput, nu mai poate exista disperare. La cea mai de jos treaptă a scării, *chez* spermatozoid, există aceeaşi condiţie de fericire ca şi la vîrf, *chez* Dumnezeu. Dumnezeu este suma tuturor spermatozoizilor ajunşi la deplină conştienţă. Între ultima treaptă şi vîrf nu există nici un stop, nici o escală. Rîul izvorăşte de undeva din munţi şi se varsă în mare. Pe acest rîu care duce la Dumnezeu, micuţa canoe e la fel de utilizabilă ca şi un cuirasat. Chiar de la start, călătoria se îndreaptă spre acasă.

A pluti pe rîu... Lent ca un vierme parazit, dar destul de micuţ pentru a putea urma orice meandră. Şi, pe lingă toate, alunecos ca un tipar. „Care ţi-e numele?" strigă cineva. *Numele meu? Spune-mi pur şi simplu Dumnezeu - Dumnezeu embrionul.* Plutesc mai departe. Cineva ar vrea să-mi cumpere o pălărie. „Ce măsură ai, imbecilule?" îmi strigă. *Ce măsură? Cum aşa,măsura X* (Şi de ce strigă toţi la mine? îşi închipuie că sunt surd?). Pierd pălăria la următoarea cascadă. *Tant pis* – pentru pălărie. Oare Dumnezeu are nevoie de o pălărie?

Dumnezeu nu are nevoie decît să devină Dumnezeu, din ce în ce mai Dumnezeu. Toată această călătorie, toate aceste capcane, timpul care trece, decorul, şi pe fundalul decorului *omul*, trilioane şi trilioane de lucruri numite om, ca boabele de muştar. Pînă şi ca embrion Dumnezeu nu are memorie. Cortina din fundal a conştiinţei este alcătuită din nişte ganglioni minusculi, infinitezimali, un strat de blană moale ca lîna. Ţapul de munte stă singur printre piscurile Himalaya; nu întreabă cum a ajuns pe culmi. Paşte liniştit în *decor*, cînd va sosi momentul, va cobori din nou. îşi ţine botul în jos, amuşinînd după hrana sărăcăcioasă pe care i-o oferă creasta muntelui. In strania lui condiţie capricorniană de embrioză, Dumnezeu ţapul rumegă în nepăsătoare beatitudine printre coamele munţilor. Marile înălţimi hrănesc germenele separaţiei care, într-o zi, îl va înstrăina cu totul de sufletul omului şi va face din el un părinte sterp, ca o stîncă, sălăşluind pe vecie, separat, într-un vid pe care gîndirea nu-1 poate concepe. Dar mai întîi vin maladiile morganatice, despre care trebuie să vorbim acum...

Există o condiţie de suferinţă care e iremediabilă - pentru că originea sa se pierde în obscuritate. Magazinul de lux Bloomingdale's de pildă, îţi poate provoca această condiţie. Toate magazinele universale sînt simboluri de boală şi de pustietate, dar magazinul Bloomingdale's este boala mea specială, obscura mea maladie incurabilă. în haosul de la Bloomingdale's există o ordine, dar pentru mine această ordine e absolut nebunească, este ordinea pe care aş descoperi-o pe gămălia unui ac, dacă l-aş privi la microscop. Este ordinea unei accidentale serii de accidente concepute accidental. Această ordine are, mai presus de orice, un parfum - şi acest parfum de Bloomingdale's sădeşte groază în inima mea. La Bloomingdale's mă dezagreg total: mă scurg pe podea, o încîlceală neputincioasă de maţe şi ovare şi cartilaje. Şi dăinuie mirosul, nu de descompunere, ci de mezalianţa, mirosul morganatic. Omul, jalnicul alchimist, a îmbinat laolaltă, într-un milion de forme şi de înfăţişări, substanţe şi esenţe care nu au nimic comun între ele. Pentru că în mintea lui e o tumoare care-1 consumă insaţiabil; a părăsit micuţa canoe care-1 purta fericit de-a lungul rîului, şi şi-a construit o navă mai mare şi mai durabila, în care ar putea să existe loc pentru toţi. Muncile lui îl împing atît de departe, încît a uitat complet de ce a părăsit micuţa canoe. În arcă e un asemenea talmeş-balmeş, încît a devenit un staţionar deasupra unui tunel în care predomină şi prevalează mirosul de linoleum. Adunaţi toată semnificaţia ascunsă în conglomeratul interstiţial de la Bloomingdale's, plasaţi-o pe o gămălie de ac şi veţi obţine un univers în care marile constelaţii se mişcă fără cel mai mic pericol de coliziune. Acest haos microscopic este cel care-mi provoacă suferinţele morganatice. În stradă am început să înjunghii la întîmplare cai sau să ridic cîte o fustă în căutarea unei cutii poştale, sau să lipesc cîte un timbru pe o gură, pe un ochi, pe un vagin. Sau iau brusc hotărîrea de a mă căţăra ca o muscă pe o clădire înalta şi, cînd ajung pe acoperiş, îmi iau zborul cu aripi adevărate şi zbor, zbor, zbor, cît ai clipi din ochi, peste oraşe ca Weehawken, Hoboken, Hackensack, Canarsie, Bergen Beach. Din momentul în care ai ajuns un adevărat schizofrică, zborul devine lucrul cel mai uşor din lume: şmecheria este să zbori cu trupul eteric, să laşi în urmă, la Bloomingdale's, sacul tău de oase, maţe, sînge şi cartilaje; să zbori doar cu eul tău imuabil care, dacă te opreşti o clipă să reflectezi, e întotdeauna echipat cu aripi. A zbura în felul acesta în plină zi, are unele avantaje asupra obişnuitului zbor nocturn, pe care şi-1 poate permite oricine. Poţi decola de la o clipă la alta, la fel de iute şi de decisiv ca şi cum ai ridica piciorul de pe o frînă; nu întîmpini nici o greutate în a-ţi descoperi celălalt eu, pentru că, din momentul în care decolezi, tu eşti celălalt eu, adică aşa numitul eu plenar. Numai că, după cum dovedeşte experienţa Bloomingdale, acest eu plenar, în legătură cu care s-a făcut atîta tămbălău, se dezmembrează foarte uşor. Din nu ştiu ce raţiune bizară, mirosul de linoleum mă face să mă dezmembrez şi să mă prăbuşesc pe jos. E mirosul tuturor lucrurilor nenaturale care s-au alipit laolaltă în mine, care au fost asamblate morganatic, ca să spun aşa, printr-un consimţămînt negativ.

Numai după cea de-a treia masă, încep să piară darurile timpurii, moştenite din falsele alianţe ale străbunilor, şi adevărata stîncă a eului iese la iveală din mîlul sufletului. Odată

cu căderea nopţii, universul-gămălie de ac începe să se amplifice. Se amplifică organic, pornind de la o petiţă nucleară infinitezimală, în felul în care se formează bulgării de minereu sau îngrămădirile de stele. Muşcă din haosul înconjurător, ca un şobolan care sapă o gaură în brînza din cămară. Orice haos poate fi adunat pe o gămălie de ac, dar eul, microscopic la început, se dezvoltă într-un univers, din oricare punct din spaţiu ar porni. Acesta nu este eul despre care se scriu cărţi, ci eul atemporal care a crescut de-a lungul mileniilor în oameni cu nume şi date, eul care începe şi sfîrşeşte ca un vierme, care este un *vierme* în brînza numită lume. Aşa cum cea mai uşoară briză poate înfiora o pădure întreagă, tot astfel, printr-un insondabil impuls lăuntric, eul cel ca de stîncă poate începe să crească, şi în această creştere nimic altceva nu poate avea preponderenţă. E asemenea gerului cînd se aşterne pe treabă, şi întreaga lume e o sticlă de geam. Fără urmă de efort, fară zgomot, fără luptă, fără odihnă, fără astâmpăr, fără remuşcări, fără răgaz, continuă creşterea eului. Şi numai două sortimente pe lista de mîncăruri: eul şi non-eul. Şi o eternitate în care să-1 descoperi. In această eternitate, care nu are nici o legătură cu timpul şi cu spaţiul, există interludii în care se produce ceva ca un dezgheţ. Forma eului se înmoaie, dar eul, asemenea climei, râmîne. În timpul nopţii, materia amorfă a eului îmbracă cele mai fugitive forme; eroarea se infiltrează prin gaura cheii şi uşa rătăcitorului e desferecată. Uşa aceasta pe care o poarta trupul, dacă e deschisă spre lume, duce la anihilate. E uşa din poveste pe care iese vrăjitorul şi nimeni nu a aflat vreodată că s-ar fi întors pe uşa aceluiaşi eu. Dacă e deschisă însă spre înăuntru, atunci apare o infinitate de alte uşi, toate arătînd ca nişte capcane: nu există orizonturi vizibile, nici linii aeriene, nici rîuri, nici hărţi, nici bilete. Fiecare *couche* e o haltă doar pentru noapte, fie că durează cinci minute sau zece mii de ani Uşile nu au mînere şi niciodată nu se uzează. Dar lucrul cel mai important de observat: nu se poate întrezări nici un capăt. Toate aceste halte de noapte, ca să spunem aşa, sînt nişte explorări neizbutite ale unui mit Poţi să-ţi dibui drumul, să te orientezi, să observi fenomenele trecătoare; poţi chiar să te simţi ca acasă. Dar nu poţi prinde rădăcini. Chiar în clipa cînd începi să te simţi „statornicit" întregul teren se scufundă, pămîntul de sub tălpi se clatină, constelaţiile se desprind din ancoraj, întregul univers cunoscut, inclusiv eul nepieritor, pornesc să se balanseze în tăcere, amenințător, zguduitor de senin şi de indiferent, mişcîndu-se spre o destinaţie necunoscută, nevăzută. Toate uşile par să se deschidă deodată; presiunea este atît de puternică, încît se produce o implozie şi, în plonjonul rapid, scheletul explodează în toate direcţiile. O astfel de gigantică prăbuşire trebuie să fi trăit şi Dante cînd s-a plasat în Infern; acolo el nu a atins fundul unui adinc, ci un miez, un centru mort de la care se calculează însuşi timpul. Aici începe comedia, şi de aici e privită ca divină.

Am înşirat toate acestea numai ca să spun că, într-o seară, cu doisprezece sau paisprezece ani în urmă, intrînd pe uşa rulantă a sălii de dans Amarillo, s-a petrecut capitalul eveniment. Interludiul pe care îl numesc Ţara Futului, o împărăţie mai curînd a timpului decît a spaţiului, constituie pentru mine echivalentul acelui Purgatoriu pe care Dante 1-a descris cu atîta superbă minuţie. Cînd am pus mîna pe balustrada de alamă a uşii rulante care duce la sala de dans Amarillo, tot ceea ce fusesem pînă atunci era pe cale de a se scufunda. Fără nici un element de ireal: însăşi vremea în care mă născusem fusese dezrădăcinată, purtată de o bulboană puternică. Aşa cum odinioară fusesem lepădat afară din pîntece, eram acum deplasat într-un vector atemporal, unde procesul de creştere e ţinut în suspensie. Trecusem în lumea efectelor. Nu exista teamă, ci numai un simţ al fatalităţii. Spinarea mi se lipise de noadă; mă înfruntam cu coccisul unei noi lumi implacabile. In plonjon, scheletul se dezmembrase, lăsînd eul imuabil la fel de neajutorat ca un păduche strivit.

Dacă nu încep din acest punct, nu o fac pentru că nu există început. Dacă nu zbor pe dată către ţara luminoasă, nu o fac pentru că aripile nu sînt de nici un folos. Este ora zero şi luna e la nadir...

De ce mă gîndesc la Maxie Schnadig, nu ştiu, decît doar din cauza lui Dostoievski. Noaptea în care m-am aşezat să citesc pentru prima oară din Dostoievski, a constituit unul din cele mai importante evenimente din viaţa mea, poate chiar mai important decît prima mea iubire. A fost întîiul act deliberat, conştient, care a avut însemnătate pentru mine; mi-a schimbat faţa lumii. Dacă într-adevăr ceasul a stat sau nu în momentul cînd mi-am ridicat ochii după prima înghiţitură din Dostoievski, nu mai ştiu. Dar că lumea a încremenit pentru o clipa, ştiu. Era cea dintîi privite pe care o strecuram în sufletul unui om, sau poate că ar trebui să spun că Dostoievski a fost primul om care şi-a revelat sufletul în faţa mea? Poate că înainte de asta fusesem puţin aiurit fără să-mi dau seama, dar din momentul în care am plonjat în Dostoievski, am devenit definitiv, irevocabil, fundamental aiurit. Lumea obişnuită, reală, rutinieră, luase sfîrşit pentru mine. Şi, de asemenea, îmi fusese gîtuită orice ambiţie sau dorinţă de a scrie - şi asta pentru multă vreme. Eram ca oamenii care zăcuseră prea îndelung în tranşee, care trăiseră prea mult sub foc. Suferinţele omeneşti obişnuite, geloziile omeneşti, ambiţiile omeneşti cotidiene erau rahat.

Îmi pot vizualiza cel mai bine condiţia, cînd mă gîndesc la relaţiile mele cu Maxie şi cu sora lui, Rita. Pe vremea aceea, eu şi Maxie petreceam mult timp la înot, asta ţin bine minte. Adeseori stăteam toată ziua şi chiar seara pe plajă. Pe sora lui Maxie nu o întîlnisem decît o dată sau de două ori; şi de cîte ori îi pomeneam numele, Maxie schimba imediat vorba. Ceea ce mă supăra întrucît tovărăşia lui Maxie mă plictisea de moarte, şi-1 toleram numai pentru că-mi împrumuta bani cu uşurinţă şi-mi cumpăra lucruri de care aveam nevoie. De fiecare dată cînd ne duceam împreună la plajă, speram că o să apară pe neaşteptate şi sora lui. Dat nici gînd, întotdeauna reuşea s-o ţină departe. Ei bine, într-o zi cînd ne dezbrăcăm în cabină şi Maxie se fălea în faţa mea ce scrot vîrtos are, i-am spus din senin:

- Ascultă, Maxie, ouăle tale sînt grozave, cochete şi arătoase, n-ai de ce să-ţi faci griji în privinţa lor, dar unde dracu se ascunde Rita, de ce n-o aduci şi pe ea să mă pot uita bine la fofoloanca ei... da, fbfoloancă, ştii ce vreau să spun.

Maxie, fiind un evreu din Odesa, nu auzise niciodată cuvîntul. Era profund şocat de spusele mele şi, în acelaşi timp, intrigat de cuvîntul nou. Mi-a răspuns uşor năucit:

- Pentru Dumnezeu, Henry, nu ar trebui să vorbeşti aşa.

- De ce nu? Şi soră-ta are un sex, nu?

Eram pe punctul de a mai adăuga ceva, cînd a izbucnit într-un hohot de rîs cutremurător. Ceea ce, pentru moment, a salvat situaţia. Dar lui Maxie nu-i surîdea deloc ideea. L-a rîcîit toată ziua, deşi nu s-a mai referit la discuţia noastră. Nu, în ziua aceea a fost foarte tăcut. Singura formă de răzbunare la care s-a putut gîndi a fost să mă îmboldească să înot dincolo de zona de siguranţă, în speranţa că or să mă lase. puterile şi o să mă înec. Îi citeam atît de limpede gândurile, încît mă simţeam înarmat cu puterea a zece bărbaţi la un loc... Să fiu al naibii dacă o să mă înec pentru că soră-sa avea şi ea o fofoloancă asemenea tuturor femeilor.

Toate acestea s-au petrecut la Far Rockaway. După ce ne-am îmbrăcat şi am mîncat ceva, am hotărît brusc că vreau sa fiu singur, drept care, la un colţ de stradă, m-am oprit abrupt, i-am strîns mîna şi i-am spus la revedere. Şi iacă-tă-mă! Aproape instantaneu m-am simţit singur pe lume, singur cum te simţi numai în momentele de mare chin. Cred că mă scobeam distrat în dinţi, cînd m-a izbit din plin acest val de singurătate, ca un ciclon. Am rămas pe loc, în colţul acela de stradă şi m-am pipăit să văd dacă mă lovise ceva. Era inexplicabil şi, în acelaşi timp, minunat, exaltam, ca un tonic dublu, aş spune. Cînd zic că mă găseam la Far Rockaway, înţeleg că mă aflam la capătul pămîntului, într-un loc numit Xanthos, dacă există aşa ceva şi, de bună seamă, ar trebui să existe un cuvînt ca acesta care sa exprime nici un fel de loc Dacă Rita ar fi apărut atunci, nu cred că aş fi recunoscut-o. Devenisem absolut străin, stînd chiar în centrul lumii mele. Îmi apăreau nebuni oamenii lumii mele, cu feţele lor bronzate, pantalonii de flanel şi ciorapii dungaţi. Se scăldaseră ca şi mine, pentru că asta însemna o recreere plăcută, sănătoasă şi acum, ca şi mine, erau grei de soare şi

de mîncare şi de oboseală. Pînă ce mă pălise singurătatea, mă simţisem şi eu la fel de ostenit Dar, aşa cum stăteam acolo retezat de lumea înconjurătoare, m-am deşteptat cu o tresărire. Mă simţeam atît de galvanizat, încît nu cutezam să mă mişc, de teamă că o să şarjez ca un taur, ori o să încep să mă caţăr pe o clădire, sau o să dansez şi o să ţip. Deodată, mi-am dat seama că toate acestea se întîmplau pentru că eram într-adevăr un frate al lui Dostoievski, pentru că eram poate singurul om din toată America în stare să înţeleagă ce a vrut el să spună cînd a scris cărţile acelea. Şi nu numai atît, dar simţeam germinînd în mine toate cărţile pe care aveam să le scriu eu însumi într-o bună zi: plesneau în mine ca nişte coconi ajunşi Ia maturitate. Şi cum pînă atunci nu scrisesem decît nişte scrisori lungi, arţăgoase, despre tot şi despre nimic, îmi era greu să realizez că va veni o vreme cînd va trebui să încep, cînd va trebui să scriu primul cuvînt, primul cuvînt real. Şi vremea aceea era acum! Asta-i ideea care mă năpădise.

Cu puţin înainte am folosit cuvîntul Xanthos. Nu ştiu dacă există un Xanthos sau nu, şi nici nu-mi pasă, dar trebuie să se găsească undeva prin univers, poate că în insulele greceşti, un loc în care ajungi la capătul lumii cunoscute şi unde te simţi cu desăvîrşire singur, şi totuşi nu ţj-e frică, ci te bucuri de el, pentru că în acest loc uitat de Dumnezeu poţi percepe vechea lume ancestrală, care e etern tînără şi nouă şi fecundă. Stai acolo, oriunde ar fi acest loc, ca un puişor proaspăt clocit, lîngă coaja de ou din care tocmai a apărut. Locul ăsta e Xanthos, sau, în cazul meu, Far Rockaway. Iată-mă! S-a întunecat, s-a stîrnit vîntul, străzile s-au golit şi, în cele din urmă, a început să plouă cu găleata. Isuse! Asta m-a terminat! Cînd s-a pornit rafala de ploaie şi mi-a biciuit obrajii, am privit la cer şi, brusc, am început să răcnesc de bucurie. Am rîs, şi am rîs, şi am rîs ca un dement. Nu ştiam de ce rîd. Nu mă gîndeam la nimic, eram pur şi simplu potopit de veselie, înnebunit de plăcerea de a mă găsi absolut singur. Dacă atunci şi acolo mi s-ar fi înmînat o fofoloancă mustoasă pe o tavă, dacă toate fofoloancele din lume mi-ar fi fost oferite ca să aleg, nu mi s-ar fi clintit un muşchi. Aveam ceea ce nici o fofoloancă nu mi-ar fi putut dărui. Şi exact la acest punct, muiat tot dar cuprins de exaltare, m-am gîndit la lucrul cel mai irelevant din lume: banii de metrou! Doamne, ticălosul de Maxie plecase fără să-mi lase un ban. Iată-mă cu sublima mea lume antică înmugurită, şi fără un sfanţ în buzunar. Herr Dostoievski junior a început să se vînzolească în dreapta şi-n stînga privind la feţe prietenoase şi neprietenoase, ca să vadă de unde să stoarcă un bănuţ. A cutreierat de la un capăt la altul prin Far Rockaway dar nimeni nu se sinchisea să-i dea bani de metrou în ploaie. Tot mergînd cu acea greoaie buimăceală animalică pe care ţi-o dă cerşitul, am început să mă gîndesc la Maxie, decoratorul de vitrine, şi cum îl cunoscusem prima dată, spionîndu-1 în timp ce îmbrăca un manechin într-un geam. De aici, am trecut în cîteva clipe la Dostoievski şi lumea s-a oprit în loc, şi apoi, ca un trandafir care se desfoaie în noapte, am văzut carnea caldă catifelată, a surorii lui, Rita.

Atunci s-a petrecut ceva cu totul straniu... La cîteva minute după ce m-am gîndit la Rita, la fofoloanca ei tainică şi extraordinară, mă găseam în vagon, cu destinaţia New York, moţăind cu o delicioasă erecţie languroasă. Dar şi mai straniu, cînd am coborît din vagon, după ce am străbătut doar o stradă de la gară, peste cine am dat după un colţ? Peste Rita în persoană. Şi, de parcă ar fi fost informată telepatic de ceea ce se derula în mintea mea, Rita tremura şi ea în călduri. Curînd eram aşezaţi într-un mic restaurant, unul lîngă altul într-o nişă, comportîndu-ne ca doi iepuri în rut Pe parchetul de dans, abia de ne mişcăm. Eram împletiţi strîns, şi stăteam locului, lăsîndu-i pe ceilalţi să se zgîlţîie şi să se zbîngţuie în jurul nostru, cît îi lăsa inima. Aş fi putut s-o duc la mine, pentru că în momentul acela eram singur, dar nu, aveam de gînd s-o duc la ea acasă, s-o înghesui de perete în vestibul, şi să i-o trag chiar sub nasul lui Maxie, ceea ce am şi făcut. În mijlocul tuturor acestora m-am gîndit din nou la manechinul din vitrină şi la felul în care izbucnise Maxie în rîs, în acea după amiază, la auzul cuvîntului fofoloanca. Eram gata să izbucnesc şi eu în rîs cînd am simţit-o că e gata să juiseze, unul din orgasmele acelea prelungite, pe care Ie obţii cînd şi cînd într-un vagin

evreiesc îmi ţineam mîinile sub bucile ei, vîrfurile degetelor în pizdă, adică în căptuşeală; cînd a început să tremure, am ridicat-o şi am balansat-o uşor, în sus şi în jos, pe ştoiul meu. Am crezut că-şi pierde minţile, după felul cum reacţiona. Trebuie să fi avut vreo patru sau cinci orgasme, aşa în aer, pînă am lăsat-o din nou pe podea. M-am retras din ea fără să-mi scape o picătură şi am culcat-o pe jos, în vestibul. Pălăria i se rostogolise într-un colţ, iar poşeta i se deschisese lăsînd să se împrăştie cîteva monede. Am observat acest lucru pentru că, chiar înainte de a o pătrunde, mi-am spus că va trebui să şterpelesc cîteva ca să-mi asigur drumul de întors. Oricum, trecuseră doar cîteva ore de cînd îi spusesem lui Maxie, în cabina de pe plajă, că aş dori să mă uit la fofoloanca surorii lui, şi iat-o acum drept în faţa mea, muiată de zeamă şi zvîrlindu-şi o fustă după alta. Dacă mai fusese cumva regulată înainte, cert e că niciodată nu fusese regulată ca lumea. Iar eu nu fusesem niciodată într-o stare de spirit atît de lucidă, atît de ştiinţific controlată, ca acum cînd zăceam pe podeaua vestibulului, chiar sub nasul lui Maxie, pistonînd în tainica, sacra, extraordinara fofoloanca a surorii lui, Rita. Aş fi putut rămîne în ea la nesfîrşit - e incredibil cît de detaşat eram şi, totuşi, conştient de fiecare tremur şi zvîcnet al ei. Dar cineva trebuia să plătească pentru că fusesem silit să umblu în ploaie ca să storc un bănuţ. Cineva trebuia să plătească pentru extazul generat de germinarea în mine a tuturor acelor cărţi încă nescrise. Şi cineva trebuia să verifice autenticitatea acestei fofoloance tainice, ascunse, care mă hărţuise săptămîni şi luni la rînd. Şi cine era mai calificat decît mine s-o facă? Gîndeam atît de intens şi de rapid între orgasme, încît ştoiul meu trebuie să mai fi crescut cu un centimetru sau doi. În cele din urmă, am hotărît să-i pun capăt, întorcînd-o cu fundul în sus şi rcgulînd-o cîineşte. La început, a dat să se împotrivească, dar cînd a simţit pompiţa alunecînd afară din ea, aproape că a înnebunit: „Oh, da, oh, bag-o, bag-o!" a început să bîiguie, ceea ce m-a excitat de-a binelea, încît de îndată ce am intrat în ea am şi simţit că dau drumul, ba încă un jet din acelea lungi, dureroase, care ţîşneste din vîrful coloanei vertebrale. I-am vîrît-o atît de adînc, încît am avut senzaţia că ceva a cedat. Ne-am dezlipit, epuizaţi, gîfîind ca doi cîini. Dar, în acelaşi timp, am avut prezenţa de spirit de a bîjbîi cu mîna după cîteva monede. Nu pentru c-aş fi avut nevoie, căci îmi împrumutase deja cîţiva dolari, ci numai ca să compensez faptul că la venirea din Far Rockaway trebuise să-mi cerşesc banii de drum. Dar nici acum, jur pe Dumnezeu, nu se potolise, încît curînd am simţit-o dibuind, întîi cu mîna apoi cu gura. Aveam încă un soi de semierecţie. Mi-a luat-o în gură şi a început să mi-o dezmierde cu limba. Vedeam stele. Următorul lucru de care îmi aduc aminte e colacul picioarelor ei în jurul gîtului meu şi limba mea în şanţul ei. Şi pe urmă a trebuit s-o încalec din nou şi să i-o vîr pînă în plăsele. Se zvîrcolea ca un ţipar, aşa să-mi ajute Dumnezeu. Şi apoi a început să juiseze rar, orgasme prelungi, agonizante, însoţite de gungureli şi scîncete de-a dreptul halucinante. In cele din urmă a trebuit să ies din ea şi să-i cer să înceteze. Ce mai fofoloancă! Şi eu care cerusem doar să mă uit la ea.

Maxie, cu vorbăria lui despre Odesa, îmi readucea ceva ce pierdusem în copilărie. Deşi n-am reuşit niciodată să-mi alcătuiesc o imagine clară a oraşului Odesa, îi atribuiam aura cartierului nostru din Brooklyn, care însemnase atît de mult pentru mine şi de care fusesem rupt atît de curînd. Mi-o reconstituiam în minte ori de cîte ori priveam o pictură italiană lipsită de perspectivă; dacă era o pictură ce reprezenta o procesiune funerară, de exemplu, îmi evoca o experienţă trăită în copilărie, extrem de pregnantă. Dacă pictura înfăţişa o stradă, femeile care stăteau la fereastră coborau şi se opreau chiar pe stradă, nu deasupra ei sau departe de ea. O stradă în care tot ce se întîmplă e cunoscut imediat, de toată lumea, aşa cum se petrecea în rîndul oamenilor primitivi. Crima pluteşte în aer, totul e guvernat de hazard.

Aşa cum tablourile primitivilor italieni sînt lipsite de perspectivă, tot astfel, în vechiul cartier din care fusesem dezrădăcinat în copilărie, existau aceste planuri verticale paralele între care se petrecea totul şi prin care, din strat în strat, se comunica totul, ca printr-o osmoză. Graniţele erau vizibile, clar definite, dar nu de netrecut. Pe atunci, în copilărie, am locuit

lîngă hotarul dintre partea de nord şi partea de sud. Ne situam oarecum la marginea părţii de nord, la cîţiva paşi de o arteră principală numită North Second Street, care constituia pentru mine adevărata frontieră ce despărţea partea nordică de cea Sudică. Dar frontierea reală era de fapt Grand Street, care ducea la Broadway Ferry, însă această stradă nu-mi spunea nimic, decît că începea de pe atunci să se umple de evrei. Nu, strada misterioasă era North Second Street, graniţa dintre două lumi.

Locuiam aşadar între două hotare, unul real, celălalt imaginar - aşa cum am trăit toată viaţa. Mai era o străduţă, la o intersecţie mai încolo, între Grand Street şi North Second Street, numită Fillmore Place. Această străduţă se întindea oblic în faţa casei bunicului meu, în care locuiam şi noi. Era cea mai încîntătoare stradă pe care o văzusem în viaţa mea. Strada ideală - pentru un băieţandru, un amant, un maniac, un beţiv, un escroc, un libidinos, un medic, un astronom, un muzician, un poet, un croitor, un cizmar, un politician. De fapt, asta şi era strada, conţinînd exact asemenea mostre ale speciei umane, fiecare dintre ei o lume în sine, şi toţi trăind laolaltă armonios şi nearmonios, dar împreună, o corporaţie solidă, un spor uman bine închegat, care nu se putea dezintegra decît dacă s-ar fi dezintegrat strada.

Cel puţin aşa părea. Pînă cînd s-a deschis podul Williamsburg, după care a urmat invazia evreilor din Delancey Street, New York. Aceasta a provocat dezintegrarea micii noastre lumi, micii străzi numite Fillmore Place, care, ca şi numele său, era o stradă de valoare, de demnitate, de lumină, de surprize. Curînd, strada a început să miroase rău, curînd, oamenii de acolo au început să se mute, curînd casele au început să se deterioreze, verandele să se părăginească, zugrăvelile să se coşcovească. Curînd, strada arăta ca o gură murdară; ştirbă, cu cioturi de dinţi înnegriţi şi găuri care se căscau din loc în loc, cu buzele putregăioase şi cerul gurii dispărut. Curînd lăturile din rigole se ridicau pînă la genunchi. Curînd inscripţia kosher apăru în vitrine, şi pretutindeni vedeai păsări tăiate şi peşte afumat şi murături şi pîini uriaşe. Curînd întîlneai cărucioare de copii în toate zonele, şi în verande şi în curţi şi în faţa prăvăliilor. Şi odată cu această schimbare a dispărut şi limba engleză, nu mai auzeai decît idiş, nimic decît limba asta scuipătoare, înecăcioasă, şuierătoare.

Noi am fost printre primele familii care s-au mutat în urma invaziei. Dar de două-trei ori pe an mă întorceam în vechiul cartier, cu prilejul aniversării unei zile de naştere, sau de Crăciun ori de Ziua Recunoştinţei. Şi la fiecare vizită observam pierderea a ceva ce iubisem şi preţuisem. Era ca un vis rău. Şi se înrăutăţea din ce în ce. Casa în care locuiau încă rudele mele era ca o fortăreaţă veche, gata să se năruie; se retrăseseră într-una din aripile fortăreţei, ducînd o viaţă oropsită, izolată, începînd să arate şi ei înşişi temători, hăituiţi, degradaţi. Începuseră să facă deosebiri între vecinii lor evrei, pe unii dintre ei găsindu-i umani, decenţi, curaţi, buni, miloşi, caritabili, etc, etc. Mie mi se sfîşia inima. îmi venea să iau o mitralieră şi să-i secer pe toţi, evrei şi creştini laolaltă. Pe vremea aceea a cotropirii au hotărît autorităţile să schimbe denumirea de North Second Street în Metropolitan Avenue. Şoseaua care fusese pentru creştini drumul spre cimitire devenise acum ceea ce se numeşte o arteră de trafic, o legătură între două ghetouri. Malul dinspre New York al rîului fu rapid transformat datorită înălţării zgîrie-norilor. Pe malul dinspre noi, dinspre Brooklyn, se îngrămădeau antrepozitele, iar în apropierea diverselor noi poduri se creară pieţe, toalete publice, agenţii de pariuri, papetarii, cofetării, restaurante, magazine de confecţii, case de amanet etc. Pe scurt, totul devenea metropolitan, în sensul odios al cuvîntului.

Cîtă vreme locuisem în vechiul cartier nu ne referisem niciodată la stradă ca la Metropolitan Avenue: pentru noi era tot North Second Street, în ciuda schimbării oficiale a denumirii. Poate că numai opt sau zece ani mai tîrziu, într-o zi de iarnă, cînd stăteam la colţul străzii cu faţa spre rîu, observînd pentru prima oară înaltul bloc turn Metropolitan Life Insurance, mi-am dat seama că North Second Street nu mai exista. Graniţa imaginară a lumii mele se topise. Privirea îmi rătăcea mult dincolo de cimitire, dincolo de rîuri, dincolo de

oraşul New York şi de statul New York, ba chiar dincolo de întregul teritoriu al Statelor Unite. În California, lă Point Loma, privisem peste vastul Pacific şi simţisem că ceva îmi ţinea faţa tot timpul întoarsă în altă direcţie. Îmi aduc aminte că, într-o seară, revenisem în vechiul cartier împreună cu prietenul meu din copilărie, Stanley, care tocmai se eliberase din armată, şi am cutreierat străzile, trişti şi îngînduraţi. Un european nu ar putea înţelege asemenea simţământ. În Europa, chiar cînd un oraş se modernizează, rămîn încă vestigii ale vechiului. În America, deşi există şi aici vestigii, acestea sunt şterse, eradicate din conştiinţă, călcate în picioare, obliterate, anihilate de nou. Noul devine, de la o zi la alta, molia care roade ţesătura vieţii, nelăsînd nimic în loc, decît o gaură imensă. Stanley şi cu mine ne plimbam prin această gaură oribilă. Nici măcar un război nu poate aduce felul ăsta de pustiire şi de distrugere. Un război poate preface un oraş în cenuşă şi poate rade o populaţie întreagă de pe faţa globului, dar ce răsare din nou după aceea seamănă cu vechiul care a fost Moartea e fecundă atît pentru sol, cît şi pentru spirit Dar în America distrugerea este totală, anihilantă. Nu există o renaştere, ci numai o excrescenţă canceroasă, strat peste strat, de noi ţesuturi otrăvite, unul mai urît decît altul.

Aşa cum am mai spus, ne plimbam prin această imensă gaură, şi era o noapte de iarnă, cristalină, geroasă, sticloasă, şi cînd am ajuns în partea de sud, spre linia de hotar, am salutat toate relicvele sau locurile pe care stătuseră cîndva lucrurile şi în care zăcuse odinioară ceva din nou însşine. Şi cînd ne-am apropiat de North Second Street, între Fillmore Place şi North Second Street - o distanţă de numai cîţiva metri şi totuşi atît de bogată, o întreagă zonă a globului, m-am oprit în faţa cocioabei doamnei O'Melio şi m-am uitat la casa în care învăţasem ce înseamnă să ai într-adevăr o existenţă. Totul se împuţinase acum la proporţii minuscule, inclusiv lumea de dincolo de hotar, lumea care fusese atît de misterioasă pentru mine şi atît de înfricoşător de mare, de nelimitată. Pironit acolo ca în transă, mi-am amintit brusc de un vis recurent, un vis pe care sper să-1 visez cît oi mai trăi. E visul trecerii dincolo de linia de hotar. Ca în orice vis, e remarcabilă forţa, vitalitatea realităţii, faptul că *te afli în realitate* şi nu că visezi. Dincolo de hotar mă pomenesc necunoscut şi absolut singur. Pînă şi limba s-a schimbat. De fapt, sînt întotdeauna considerat un străin, un alienat. Se aşterne în faţa mea un timp nemărginit şi sînt perfect mulţumit să cutreier străzile. Dar, trebuie să spun, nu există decît o stradă - prelungirea străzii pe care am locuit. În cele din urmă ajung la un pod de fier, deasupra şinelor ferate. Întotdeauna amurgeşte cînd ajung la pod, deşi se găseşte la mică depărtare de linia de hotar. De pe pod privesc în jos la încîlceala şinelor, la depozitele de mărfuri, la magazii, la depouri şi, în timp ce cuprind cu privirea mănunchiul acesta de bizare substanţe mişcătoare, se petrece un proces de metamorfozare, întocmai ca într-un vis. Odată cu transformarea şi deformarea, devin conştient că acesta e visul meu vechi, pe care l-am visat de atîtea ori. Şi mă cuprinde o teamă sălbatică să nu mă trezesc, de fapt ştiu că o să mă deştept în scurt timp, chiar în clipa cînd, în mijlocul unui vast spaţiu deschis, voi fi pe punctul de a intra în casa care conţine ceva de foarte mare însemnătate pentru mine. Dar în chiar clipa cînd mă îndrept spre această casă, locul pe care stau începe să se estompeze pe la colţuri, să se dizolve, să dispară.

Spaţiul se înfăşoară în jurul meu ca un covor şi mă înghite şi, odată cu el, desigur, piere şi casa în care niciodată nu izbutesc să pătrund.

Nu există nici un fel de tranziţie de la acest vis, cel mai plăcut din cîte cunosc, şi miezul unei cărţi intitulate *Evoluţia creatoare.* În această carte de Henri Bergson, la care am ajuns la fel de natural ca şi la visul despre ţinutul de dincolo de hotar, sînt din nou complet singur, din nou străin, din nou un om de o vîrstă nedeterminată, care stă pe un pod de fler, urmărind o ciudată metamorfoză pe dinafară şi pe dinăuntru. Dacă această carte nu mi-ar fi căzut în mînă exact cînd mi-a căzut, poate că aş fi înnebunit. S-a ivit în momentul în care o altă lume uriaşă se fărîmiţa peste mine. Dacă n-aş fi înţeles nici un cuvînt din "această carte, dacă aş fi păstrat numai amintirea unui singur cuvînt, *creatoare,* şi tot mi-ar fi fost deajuns. Cuvîntul acesta era

talismanul meu. Cu el mă simţeam în stare să sfidez întreaga lume, şi mai ales pe prietenii mei.

Există momente în care trebuie să o rupi cu prietenii pentru a putea înţelege sensul prieteniei. S-ar putea să sune cam bizar, dar descoperirea acestei cărţi a echivalat cu descoperirea unei arme, a unui instrument cu ajutorul căruia puteam reteza toţi prietenii care mă înconjurau şi care nu mai însemnau nimic pentru mine. Cartea a devenit prietenul meu pentru că m-a învăţat că nu am nevoie de prieteni. Mi-a dat curajul de a fi singur, şi mi-a oferit putinţa de a preţui singurătatea. Nu am înţeles niciodată cartea; uneori credeam că sînt pe punctul de a o înţelege, dar de fapt niciodată nu am înţeles-o cu adevărat. Pentru mine era mai important să nu înţeleg. Cu cartea aceasta în mînă, citind din ea cu glas tare prietenilor, punîndu-le întrebări şi explicîndu-le, am înţeles cu claritate că nu am prieteni, că sînt singur pe lume. Pentru că prin neînţelegerea înţelesului cuvintelor, nici de către mine, nici de către ei, a reieşit limpede că există mai multe căi de a nu înţelege şi că deosebirile dintre ne-înţelegerea unui individ şi ne-înţelegerea altuia crează o lume de teren ferm chiar mai solidă decît cea creată de deosebirile de înţelegere. Tot ce am crezut că am înţeles vreodată s-a volatilizat şi am fost lăsat cu o tăbliţa virgină. Pe de altă parte, prietenii mei s-au îngropat şi mai solid în micul tranşeu al înţelegerii pe care şi-1 săpaseră singuri. Au murit comod în pătucul lor de înţelegere, pentru a deveni cetăţeni utili ai lumii. Îi plîngeam şi, în scurt timp, i-am părăsit pe rînd, fără vreo umbră de regret.

Şi ce anume conţinea cartea asta, care să fi putut însemna atît de mult pentru mine şi totuşi să-mi rămînă obscură. Revin la cuvîntul *creatoare.* Sînt convins că misterul rezidă în perceperea sensului acestui cuvînt. Cînd mă gîndesc acum la carte şi la felul în care m-am apropiat de ea, îmi vine în minte un om care trece prin ritualurile iniţierii. Dezorientarea şi reorientarea pricinuite de iniţierea într-un mister, constituie cea mai minunată experienţă pe care o poţi trăi. Tot ce s-a străduit creierul, o viaţă întreagă, să asimileze, să clasifice şi să sintetizeze, trebuie să fie revăzut şi reordonat. O zi de mutare pentru suflet! Şi, desigur, nu pentru o zi, ci pentru săptămîni şi luni. Intîlneşti din întîmplare un prieten pe stradă, un om pe care nu l-ai mai văzut de cîteva săptămîni, şi constaţi că a devenit absolut străin pentru tine. De. la noua ta înălţime, îi dai cîteva semnale şi, dacă nu le receptează, îl laşi în urmă - definitiv. E ca şi cum ai face curăţenie pe un cîmp de luptă: toţi cei schilodiţi fără speranţă şi muribunzii sînt expediaţi cu o rapidă lovitură de măciucă. Şi te mişti mai departe, spre noi cîmpuri de bătălie, spre noi victorii şi înfrîngeri. Dar te mişti! Şi, odată cu tine, se mişcă şi lumea cu o cumplită precizie. Cauţi noi terenuri de operaţii, noi specimene ale rasei umane pe care le instruieşti răbdător şi le echipezi cu noi simboluri. Uneori îi alegi pe aceia la care altă dată nici nu te-ai fi uitat. Încerci tot şi pe toţi care-ţi sînt la îndemînă, cu condiţia să ignore încă revelaţia.

În această stare de spirit m-am găsit aşezat în atelierul de croitorie al tatălui meu, citind cu glas tare evreilor care lucrau acolo. Citindu-le din acea nouă Biblie în felul în care Pavel trebuie să le fi vorbit discipolilor. Adăugînd dezavantajul că acei bieţi amărîţi nu puteau citi în limba engleză. În primul rînd mă adresam lui Bunchek, maistrul care croia şi care avea o minte rabinică. Deschideam cartea, alegeam un pasaj la întîmplare şi îl citeam într-o limbă transpusă atît de primitiv, încît semăna cu engleza stîlcită a negrilor. Pe urmă încercam să le explic, prin exemple şi analogii, lucrurile care le erau familiare. Era uimitor pentru mine să văd cît de bine înţelegeau, aş spune chiar mai bine decît un profesor de colegiu, un literat sau orice om cultivat. Firește, ce înţelegeau ei nu avea nici o legătură cu cartea lui Bergson, în conţinutul ei de carte, dar oare nu acesta e scopul unei astfel de cărţi? În felul în care înţeleg eu tîlcul unei cărţi, cartea în sine dispare din vedere, e mestecată de vie, digerată şi încorporată în sistemul de carne şi sînge care, la rîndul lui, creează spirit nou şi remodelează lumea. Citind cartea, ne împărtăşeam cu toţii dintr-un ospăţ comun, şi cel mai pregnant

era capitolul asupra Dezordinii, care, după ce-1 citisem şi-1 rumegasem bine, mă înzestrase cu un atît de perfect simţ al ordinii, încît dacă o cometă ar fi lovit pe neaşteptate pămîntul şi ar fi răsturnat totul din loc, ar fi întors totul cu susul în jos şi cu înăuntrul în afară, m-aş fi orientat într-o clipă spre noua ordine. Dezordinea nu-mi inspira mai multe temeri şi iluzii decît moartea. Labirintul constituie terenul meu de vînătoare preferat şi, cu cît mă afund mai adînc în încîlceală, cu atît mă orientez mai bine.

Cu *Evoluţia creatoare* sub braţ, mă urc, cînd plec de la serviciu, în trenul suspendat, la podul Brooklyn, şi încep călătoria spre casă, spre cimitir. Uneori mă urc în tren la Delancey Street, chiar din inima ghetoului, după ce-am străbătut un drum lung prin străzi înţesate. Acolo, intru în tren pe sub pămînt, ca un vierme împins prin intestine. De fiecare dată cînd mă strecor prin mulţimea care se înghesuie pe peron, ştiu că sînt individul cel mai deosebit, cel mai aparte, dintre toţi de acolo.Priveam la tot ce se întîmpla în jurul meu, ca un spectator dintr-o altă planetă. Limbajul meu, lumea mea, se găseau sub braţ. Eram păzitorul unei noi taine; dacă ar fi fost să deschid gura şi să vorbesc, aş fi oprit traficul în loc. Ceea ce aveam eu de spus şi ce ţineam în mine în fiecare călătorie spre şi de la birou, era absolut dinamită. Nu mă simţeam încă pregătit să folosesc dinamita. O ciuguleam, meditativ, speculativ, grav. Poate că peste cinci ani, peste zece ani, o. să-i nimicesc pe toţi oamenii ăştia. Dacă trenul lua o curbă şi ne hurduca violent, îmi spuneam: „Foarte bine, sari de pe cablu, anihilează-i pe toţi!" Niciodată nu mă gîndeam că şi eu aş fi fost pus în primejdie dacă trenul ar fi sărit de pe cablu! Eram înghesuiţi ca sardelele şi toată carnea aceea caldă presată de mine îmi abătea gîndurile. Devin conştient de o pereche de picioare lipite de ale mele. Mă uit la fata aşezată în faţa mea. O privesc drept în ochi, şi îmi împing şi mai tare genunchii între picioarele ei. Pare stînjenită, se foieşte pe scaun şi, în cele din urmă, se întoarce spre fata de lîngă ea şi se plînge că o molestez. Pasagerii din jur îmi aruncă priviri ostile. Mă uit orbeşte pe fereastră şi mă fac că n-am auzit nimic. Chiar dacă aş vrea, nu mi-aş putea mişca picioarele. Totuşi, încetul cu încetul, şi apoi îmbrîncindu-mă violent şi răsucindu-se, fata reuşeşte să-si degajeze picioarele. Acum mă pomenesc exact în aceeaşi poziţie cu fata de lîngă ea, cea căreia i se plînsese. Pe dată simt o atingere prietenoasă şi apoi, spre surprinderea mea, o aud răspunzînd celeilalte că în mijloacele comune de locomoţie n-ai încotro, că nu e vina pasagerilor ci a companiei care ne înghesuie ca pe nişte oi. Şi din nou îi simt tremurul picioarelor lipite de ale mele, o apăsare caldă, umană, ca o strîngere de mînă. Cu mîna liberă, reuşesc să-mi deschid cartea. Urmăresc un dublu scop: întîi vreau să vadă ce fel de carte citesc, în al doilea rînd, doresc să continuu jocul picioarelor fără să atrag atenţia. Funcţionează de minune. Cînd trenul se mai goleşte, profit sa mă aşez alături de ea si să încheg o conversaţie - fireşte, despre carte. E o evreică voluptuoasă, cu ochi enormi, lichizi, şi cu acea francheţe care derivă din senzualitate. Cînd soseşte momentul să coborîm, pornim pe străzi, braţ la braţ, către casa ei. Am ajuns aproape la marginea vechiului meu cartier. Totul mi-e familiar şi, totodată, respingător de străin. N-am mai fost de ani de zile pe străzile astea, şi acum le străbat împreună cu o fată evreică din gheto, o fată frumoasă cu un puternic accent evreiesc. Arăt discordant alături de ea. Îmi dau seama că oamenii întorc capetele în urma noastră. Eu sînt intrusul, un goi care a venit în cartier ca să culeagă un fruct pîrguit. Pe de altă parte, ea pare mîndră să-și etaleze cucerirea, să mă arate prietenilor ei. „Ia priviţi ce-am agăţat în tren, un goi educat, un goi.rafinat!" Aproape că-i aud gîndurile. Mergînd încet, prospectez situaţia. Detaliile care vor decide dacă am s-o mai caut în seara aceasta sau nu. Nici vorbă s-o invit la cină. Toată problema e Ia ce oră şi unde să ne întîlnim şi cum să aranjăm lucrurile pentru că, în chiar momentul cînd am ajuns la uşa ei, lasă să-i scape informaţia că e măritată cu un comisvoiajor şi, deci, trebuie să fie prudentă. Ne înţelegem să mă întorc şi să ne întîlnim la colţ, în faţa bomboneriei, la o anumită oră. Dacă doresc să-mi aduc un prieten, o s-o aducă şi ea pe prietena ei. Nu, hotărăsc să vin singur. Cădem de acord. Îmi strînge mîna şi intră într-un hol sordid. Mă întorc grăbit la staţia trenului suspendat şi mă grăbesc să ajung acasă pentru masa de seară.

E o noapte de vară şi totul e larg deschis. Fâcînd direcţie întoarsa ca să mă întîlnesc cu fata, întregul trecut începe să-mi joace caleidoscopic prin faţa ochilor. De astă dată mi-am lăsat cartea acasă. Am pornit la vînătoare de muiere şi nici unul din gîndurile mele nu poposeşte acum asupra cărţii. Mă aflu din nou de cealaltă parte a hotarului, şi fiecare staţie care trece cu un zdrăngănit, îmi micşorează lumea. Cînd ajung la destinaţie, aproape că sînt iar copil. Un copil speriat de metamorfozele care au avut loc. Ce s-a întîmplat cu mine, un om din sectorul paisprezece, de m-am pomenit sărind din tren la staţia asta, în căutarea unei muieri evreice. Şi, presupunînd că aş regula-o, ce-i cu asta? Ce am eu de vorbit cu o asemenea făptură? Şi ce înseamnă un regulat cînd eu nu doresc decît dragoste adevărată? Da, brusc gîndul mă izbeşte ca un uragan... Una, fata pe care am iubit-o, fata care locuia în cartierul ăsta. Una, cu ochi mari, albaştri şi păr ca de cînepă, Una care mă făcea să tremur numai cînd mă uitam la ea. Una, căreia mă temeam să-i sărut sau numai să-i ating mîna. Unde este Una? Da, subit, devine întrebarea cea mai arzătoare *Unde este Una?* Pe dată mă simt iritat, pierdut, dezolat, cuprins de spaimă şi de disperare. Cum de am lăsat-o să plece? De ce? Ce s-a întîmplat? Cînd s-a întîmplat? Mă gîndisem la ea ca un maniac, zi şi noapte, an de an şi, apoi, fără ca măcar să-mi dau seama, mi-a scăpat din minte, uite aşa, ca o monedă care-ţi lunecă printr-o spărtură a buzunarului. Incredibil, monstruos, nebunesc! Tot ce aş fi avut de făcut ar fi fost s-o cer de nevastă, să-i cer mîna - asta ar fi fost tot. Dacă aş fi făcut-o, mi-ar fi răspuns pe loc, *da.* Mă iubise, mă iubise cu disperare. Sigur că da, îmi amintesc, îmi amintesc cu ce ochi se uitase la mine ultima oară cînd ne-am întîlnit. Îmi luasem rămas bun de la ea, pentru că, în acea seară, plecam în California, lăsîndu-i pe toţi ceilalţi să înceapă o viaţă nouă. Dar eu nu avusesem nici o intenţie să duc o viaţă nouă. Voiseм să o cer în căsătorie, însă povestea pe care o plăsmuisem în chip de anestezic ţîşnise cu atîta naturaleţe de pe buzele mele, încît eu însumi i-am dat crezare si, deci, mi-am luat rămas bun şi am plecat, iar ea a rămas, privind după mine, si i-am simţit privirile străpungîndu-mă, i-am auzit vaietul lăuntric şi, ca un automat, am mers înainte, pînă cînd, la capătul străzii, am dat colţul, şi asta a fost tot. Adio! Pur şi simplu. Ca într-o comă. Şi avusesem de gînd să-i spun: *Vino la mine! Vino la mine pentru că altfel nu pot trăi.*

Mă simt atît de slăbit, de oscilant, încît abia pot coborî scările trenului suspendat. Acum ştiu ce s-a întîmplat - am trecut linia de hotar. Biblia aceea pe care o purtasem pretutindeni cu mine, ar fi trebuit să mă instruiască, să mă iniţieze într-un nou mod de viaţă. Sînt strălucit şi sclipitor, avid de noi descoperiri, dar în miezul meu totul e încă plumb, totul e încă zgură. Încep să plîng - chiar acolo pe scările trenului suspendat, sughiţ cu glas tare, ca un copil. Şi acum mi se luminează în minte, cu deplină claritate: *eşti singur pe lume!* Eşti singur... singur... singur. E atît de amar să fii singur... amar, amar, amar, amar. Fără limită, insondabil, şi totuşi e soarta fiecărui om de pe pămînt, dar mai cu seamă a mea... mai cu seamă a mea. Din nou metamorfoza. Din nou totul se clatină şi se înclină. Sunt din nou în vis, visul acela dureros, delirant, plăcut, înnebunitor, de dincolo de hotar. Stau în centrul unui loc viran, dar numi văd casa. Nu am o casă. Visul a fost un miraj. Niciodată nu a existat o casă în mijlocul locului viran. De asta nu am putut niciodată să intru în ea. Căminul meu nu este în această lume, şi nici în cea viitoare. Sînt un om fără un cămin, fără un prieten, fără o soţie. Sînt un monstru ce aparţine unei realităţi care nu există încă. Ah, dar există, va exista. Sînt sigur de lucrul ăsta. Acum merg grăbit, cu capul în piept, murmurînd de unul singur. Am uitat atît de total de întîlnirea pe care o aveam, încît nici n-am observat dacă am trecut pe lîngă fată sau nu. Probabil că da. Probabil că m-am uitat fix la ea şi nu am recunoscut-o. Probabil că nici ea nu m-a recunoscut. Sînt nebun, nebun de durere, nebun de spaimă. Sînt disperat. Dar nu sînt pierdut. Nu, totuşi există o realitate căreia îi aparţin. E încă departe, foarte departe. S-ar putea să merg, cu capul în piept, de acum şi pînă la Judecata de Apoi şi să nu o descopăr. Dar ea există, sînt convins. Mă uit cu priviri ucigaşe la oameni. Dacă aş putea arunca o bombă şi preface întreg cartierul în ţăndări, aş face-o. Aş fi fericit să-i văd pe toţi sărind în aer,

ciopîrţiţi, zdrobiţi, sfîrtecaţi, anihilaţi. Aş vrea să anihilez întregul pămînt. Nu sunt parte din el. E o nebunie de la un capăt la celălalt. Întreaga chestie. O bucată uriaşă de brînză mucegăită în care colcăie viermii. S-o ia dracu! Fă-o să sară în aer! Ucide, ucide, ucide!... ucide-i pe toţi, evrei şi creştini, tineri şi bătrîni, buni şi răi...

Încep să mă simt uşor, uşor ca un fulg, şi ritmul paşilor mei devine mai ferm, mai calm, mai egal. Ce noapte frumoasă! Stelele licăresc atît de luminos, de senin, de îndepărtat! Nu-şi bat joc de mine, dar îmi amintesc de deşertăciunea a tot ce există. Cine eşti tu, tinere, ca să vorbeşti despre pămînt, despre a preface totul în ţăndări? Noi atîrnăm aici de milioane şi milarde de ani. Noi am văzut tot şi toate, şi iată că strălucim paşnic noapte de noapte, luminăm calea, împăcăm inima. Priveşte în jur, tinere, şi umple-ţi ochii de frumos. Nu vezi, pînă şi varza care zace în rigolă pare frumoasă în lumina noastră. Ridică foaia de varză, ţine-o uşor în mînă. Mă aplec şi culeg varza din rigolă. Îmi apare ca un lucru cu totul nou, cuprinzînd în sine un întreg univers. Rup o bucăţică din ea şi o examinez. Conţine un univers. Negrăit de frumos şi de misterios. Aproape că mă ruşinez să o arunc îndărăt în rigolă. Mă aplec iar şi o depozitez cu grijă pe mormanul de gunoi de alături. Devin foarte îngândurat; foarte, foarte calm. Iubesc tot ce există pe lume. Ştiu că, în chiar această clipă, undeva, e o femeie care mă aşteaptă şi că, dacă aş înainta foarte calm, foarte liniştit, foarte încet, aş ajunge la ea. Poate că stă la un colţ de stradă şi, cînd o să mă apropiu, o să mă recunoască - pe dată. Cred acest lucru - aşa să-mi ajute Dumnezeu! Cred că totul e drept şi preordonat. Căminul meu? Cum aşa, e lumea - lumea întreagă. Mă simt acasă pretutindeni, numai că nu am ştiut acest lucru. Dar acum îl ştiu. Nu mai există nici o linie de hotar. Nici nu a existat vreodată vreun hotar: eu l-am creat Străbat străzile încet, fericit. Iubitele străzi. Pe care le străbate fiecare şi pe care fiecare sufere, fată să arate. Cînd mă opresc şi mă rezem de un felinar ca să-mi aprind o ţigară, pînă şi felinarul îmi pare prietenos. Nu e un obiect din fier - e o creaţie a minţii omeneşti, modelată într-un anume fel, rotunjită şi formată de mîini omeneşti, suflată cu respiraţie omenească, aşezată de mîini şi de picioare omeneşti. Mă răsucesc şi îmi frec mîna de suprafaţa de metal. Aproape că îmi vorbeşte. E un felinar uman. *Aparţine,* ca şi foaia de varză, ca şi ciorapii găuriţi, ca şi salteaua, ca şi chiuveta din bucătărie. Totul stă într-un anumit fel, într-un anumit loc, în raportul în care stă mintea noastră faţă de Dumnezeu. Lumea, în substanţa ei vizibilă, tangibilă, e o hartă a iubirii noastre. Nu Dumnezeu ci *viaţa* e iubire. Iubire, iubire, iubire. Şi în centrul centrului acestora toate, păşeşte un tînăr, eu însumi, nimeni altul decît Gottlieb Leberecht Miiller.

Gottlieb Leberecht Muller! Acesta este numele unui om care şi-a pierdut identitatea. Nimeni nu i-ar fi putut spune cine este, de unde vine, ce i s-a întîmplat. În filme, unde am făcut pentru prima oară cunoştinţă cu acest individ, se presupunea că suferise un accident în război. Dar cînd m-am recunoscut pe ecran, ştiind că eu nu luasem niciodată parte la vreun război, mi-am dat seama că autorul crease această mică ficţiune pentru a nu mă da în vileag. Adeseori uit care sînt eu cel adevărat. Adeseori, în visurile mele, sorb licoarea uitării, cum se spune, şi pribegesc pierdut şi deznădăjduit, în căutarea trupului şi numelui care sînt ale mele. Şi, uneori, între vis şi realitate nu stă decît un fir extrem de subţire. Uneori, în timp ce o persoană îmi vorbeşte, ies din papucii mei şi, ca o plantă purtată de vînt, încep călătoria eului meu lipsit de rădăcini. In această condiţie sînt efectiv apt să îndeplinesc cerinţele obişnuite ale vieţii - să-mi găsesc o soţie, să devin tată, să susţin o gospodărie, să-mi amuz prietenii, să citesc cărţi, să plătesc impozite, să-mi fac stagiul militar, şi aşa mai departe, în această condiţie sînt capabil, dacă e nevoie, să ucid cu sînge rece, de dragul familiei mele sau ca să-mi apăr ţara sau ce-o mai fi. Sînt cetăţeanul obişnuit, rutinier, care răspunde la un nume şi care are un număr pe paşaport. Şi sînt cu totul nerăspunzător de soarta mea.

Şi apoi, într-o bună zi, fără cel mai mic avertisment, mă trezesc şi, privind în jur, nu mai înţeleg nimic din ce se petrece, nu înţeleg nici comportamentul meu, nici pe cel al vecinilor

mei, nu înţeleg de ce guvernele fac război sau pace, oricare din ele s-ar nimeri. În asemenea momente sînt născut din nou, născut şi botezat cu numele meu adevărat: Gottlieb Leberecht Müller! Tot ce fac în numele meu adevărat e considerat nebunesc. Oamenii îşi fac semne furişe în spatele meu şi, cîteodată, chiar în faţa mea. Sînt silit să o rup cu prietenii, cu familia, cu cei dragi. Sînt obligat să o iau din loc Şi astfel, firesc ca într-un vis, mă găsesc din nou purtat în derivă, de obicei mergînd pe o şosea, cu faţa către soare-apune. Acum, toate facultăţile mele devin alerte. Sînt cel mai suav, mai catifelat, mai şiret animal - şi, în acelaşi timp, sînt şi ceea ce s-ar putea numi un om sfînt. Ştiu cum să mă apăr. Ştiu cum să mă eschivez de la muncă, de la relaţii încîlcite, ştiu cum să evit mila, compătimirea, bravura şi toate celelalte capcane. Stau într-un anumit post sau alături de o persoană doar cît să obţin ce doresc şi, pe urmă, iar o iau din loc. Nu am nici un ţel: hoinăreala fără ţintă mi-e suficientă în sine. Sînt liber ca o pasăre, sigur ca un echilibrist. Mana îmi pică din cer, n-am decît să întind mîna şi s-o adun. Şi, pretutindeni, las în urma mea cele mai plăcute sentimente, ca şi cum, acceptînd darurile care plouă peste mine, le fac celorlalţi o reală favoare. Pînă şi rufele murdare îmi sînt curăţate de mîini iubitoare. Pentru că tuturor le este drag de un om care trăieşte în dreptate. Gottlieb! Ce nume frumos! Gottlieb! îmi repet iar şi iar! Gotdieb Leberecht Müller.

În această condiţie m-am apropiat întotdeauna de hoţi şi de lichele şi de ucigaşi, şi cît de buni şi de blînzi au fost cu mine! De parcă mi-ar fi fost fraţi. Şi nu-mi sînt, oare? Nu am preluat eu vinovăţia tuturor crimelor şi nu am suferit pentru ele? Şi nu e drept, date fiind crimele mele, să fiu atît de strîns unit cu semenii mei? întotdeauna, cînd văd un licăr de recunoaştere în ochii altei persoane, devin conştient de această tainică legătură. Numai în ochii celui drept nu se aprinde niciodată un licăr. Numai omul drept nu cunoaşte taina legăturii umane. Numai omul drept comite crime împotriva omului, numai cei drepţi sînt adevăraţi monştri. Omul drept este cel care ne ia amprentele digitale, el e cel care ne dovedeşte că am murit chiar în timp ce stăm în faţa lui, în carne şi oase. Omul drept este cel care ne impune nume arbitrare, nume false, care înregistrează date false în registre şi ne îngroapă de vii. Prefer hoţii, lichelele, ucigaşii, doar dacă nu găsesc un om de statura mea, de calitatea mea.

Niciodată n-am găsit un asemenea om! N-am reuşit să găsesc un om la fel de generos ca mine, la fel de iertător, de tolerant, de nepăsător, de nesăbuit, de curat la inimă. Mă iert pentru toate crimele pe care le-am săvîrşit. O fac în numele umanităţii. Ştiu ce înseamnă să fii om, cunosc slăbiciunea şi taina acestui fapt. Sufăr din pricina acestei cunoaşteri, dar mă şi desfăt în ea. Dacă mi s-ar oferi şansa de a fi Dumnezeu, aş respinge-o. Cel mai minunat prilej pe care ţi-1 oferă viaţa este acela de a fi om. Cuprinde întregul univers. Include cunoaşterea morţii, care nu-i place nici măcar lui Dumnezeu.

În punctul la care este scrisă această carte, sînt omul care s-a rebotezat. Au trecut mulţi ani de cînd s-au întîmplat toate astea şi, între timp, s-au petrecut atîtea altele, încît e greu să mă întorc la momentul acela şi să reconstitui traiectoria lui Gottlieb Leberecht Müller. În orice caz, poate că ofer un indiciu dacă vă spun că omul care sînt acum s-a născut dintr-o rană. O rană care mi-a atins inima. În virtutea oricărei logici confecţionate de om, ar trebui să fiu mort De fapt, am fost declarat mort de toţi cei care mă cunoscuseră odinioară; circulam printre ei ca un strigoi. Cînd se refereau la mine foloseau timpul trecut, mă jeleau, mă îngropau din ce în ce mai adînc. Şi totuşi, îmi amintesc cum obişnuiam să rîd pe atunci, să fac dragoste cu femei, cum gustam mîncarea şi băutura şi patul moale de care mă cramponam ca un vicios. Ceva mă omorîse, şi totuşi eram viu. Dar eram viu fără memorie, fără un nume; fusesem separat de speranţă, ca şi de remuşcare şi de regret. Nu aveam trecut şi, probabil, nici viitor; mă găseam îngropat de viu într-un vid care era însăşi rana ce-mi fusese administrată. Eu *eram* însăşi rana.

Am un prieten care îmi vorbeşte din timp în timp despre Miracolul Golgothei, din care nu înţeleg nimic. Dar ştiu ceva despre miraculoasa rană pe care am primit-o eu, rana care m-a ucis în ochii lumii, şi din care m-am născut din nou şi m-am rebotezat. Ştiu ceva despre miracolul acestei răni pe care am trăit-o şi care s-a tămăduit prin moartea mea. Vorbesc despre ea ca despre ceva petrecut cu mult în urmă dar, de rapt, mă urmăreşte mereu. Totul aparţine unui trecut îndepărtat şi, aparent, invizibil, asemenea unei constelaţii care s-a scufundat pe vecie dincolo de orizont.

Ce mă fascinează, e faptul că ceva atît de mort şi de îngropat, cum am fost eu, poate fi resuscitat, şi nu doar o dată, ci de nenumărate ori. Şi nu numai atît, dar de fiecare dată cînd dispăream, mă afundam tot mai adînc în vid, aşa încît, cu fiecare resuscitare, miracolul sporea. Şi nici un fel de stigmat! Omul care renaşte e mereu acelaşi, cu fiecare renaştere e din ce în ce mai mult el însuşi. Doar că-şi leapădă de fiecare dată pielea şi, odată cu pielea, şi năravurile. Omul pe care îl iubeşte Dumnezeu este un om care trăieşte în dreptate. Gottlieb Leberecht! Omul pe care îl iubeşte Dumnezeu este ceapa cu o mie de învelişuri. Cînd jupoi primul înveliş, e nespus de dureros; al doilea înveliş e mai puţin dureros, următorul e şi mai puţin, pînă cînd, în cele din urmă, durerea devine o plăcere, o desfătare, un extaz. Şi după aceea, nu mai e nici plăcere nici durere, ci doar întuneric capitulînd în faţa luminii. Şi pe măsură ce întunericul se retrage, rana se iveşte din ascunzişul ei: rana care e omul, iubirea omului, e acum scăldată în lumină. Identitatea pierdută e regăsită. Omul păşeşte afară din rana lui deschisă, din mormîntul pe care 1-a purtat atît de îndelung cu sine însuşi.

În mormîntul memoriei mele o văd acum îngropată, singura pe care am iubit-o mai mult decît orice pe lume, mai mult decît iubesc lumea însăşi, mai mult decît pe Dumnezeu, mai mult decît pe propria-mi carne şi propriu-mi sînge. O văd supurînd acolo, în rana însîngerată a iubirii, atît de lipită de mine, încît nu o pot distinge de rana însăşi. O văd zbătîndu-se să se elibereze, să se spele de durerea iubirii şi, cu fiecare zbatere, afundîndu-se din nou în rană, năclăită de sînge, sufocată, zvîrcolindu-se în sînge. Îi văd cumplita privire a ochilor, chinul mut, sfîşietor, privirea jivinei prinse în capcană. O văd desfăcîndu-şi picioarele pentru a se preda şi fiecare orgasm e un geamăt de tortură. Aud zidurile prăbuşindu-se, zidurile căscîndu-se peste noi şi casa cuprinsă de flăcări. Îi aud strigîndu-ne din stradă, chemarea la muncă, chemarea la arme, dar noi sîntem ţintuiţi de podea şi şobolanii se înfruptă din noi. Mormîntul şi pîntecele iubirii ne înfăşoară, noaptea ne inunda măruntaiele şi stelele sclipesc deasupra eleşteului negru, fără fund. Îmi pierd memoria cuvintelor, chiar şi a numelui ei pe carc-I rostesc ca un monomaniac. Plonjînd din ce în ce mai adînc în noaptea cavernei insondabile, am uitat cum arăta, cum era la atingere, cum mirosea, cum făcea dragoste. Am urmat-o pînă în cel mai adînc adînc al făpturii ei, pînă la capela mortuara a sufletului ei, pînă la suflarea care încă nu i se risipise de pe buze. Am răscolit fără astîmpăr după ea, cea al cărei nume nu fusese scris nicăieri, am ajuns chiar pînă la altar şi... n-am găsit nimic. M-am încolăcit în jurul acestei cochilii de nimic ca un şarpe cu inele de foc; am zăcut nemişcat vreme de şase veacuri, iară să răsuflu, în timp ce întîmplările lumii ce cerneau prin stratul de la fund, alcătuind un culcuş de mucozităţi vîscoase. Am văzut constelaţiile rotindu-se deasupra imensei găuri din tavanul universului; am văzut planetele periferice şi steaua neagră care avea să mă nască pe mine. Am văzut Dragonul scuturindu- se de dharma şi de karma, am văzut noua seminţie de oameni fremătînd în gălbenuşul viitorului. Am întrevăzut pînă la ultimul semn şi simbol, dar chipul ei nu l-am putut citii I-am putut vedea doar ochii scînteind, enormi, ca doi sîni luminoşi, ca şi cum aş fi înotat îndărătul lor, în efluviile electrice ale viziunii ei incandescente.

Cum ajunsese să se dilate astfel, dincolo de marginea de sesizare a conştiinţei? Prin ce lege monstruoasă se întinsese peste toată faţa lumii, revelînd totul dar ascunzîndu-se pe ea însăşi? Era ascunsă în faţa soarelui, asemenea lunii în eclipsă; era o oglindă care-şi pierduse argintul, oglinda ce reflectă atît imaginea cît şi spaima. Privind în adîncurile de dincolo de

ochii ei, în carnea translucidă, am văzut structura cerebrală a tuturor formaţiilor, a tuturor relaţiilor, a întregii evanescenţe. Am văzut creierul creierului, nesfîrşita maşinărie în nesfîrşită mişcare, cuvîntul Speranţă rotindu-se pe o ţepuşă de frigăruie, frigîndu-se, asudînd stropi de grăsime, rotindu-se neîncetat în cavitatea celui de-al treilea ochi. I-am auzit visurile bolborosind în limbi care s-au pierdut, strigătele înăbuşite reverberîndu-se în despicături minuscule, gîfîielile, gemetele, suspinele de plăcere, şfichiuitul biciului care plesnea. Am auzit-o rostindu-mi numele pe care eu încă nu-1 rostisem, am auzit-o blestemînd şi ţipînd de furie. Asemenea unui homuncul întemniţat în pîntecele unui organ, am auzit totul amplificat de o mie de ori. Am surprins răsuflarea înăbuşită a omenirii, fixată parcă în însăşi răscrucea sunetului.

In felul acesta umblam şi dormeam şi mîncam împreună, gemenii siamezi pe care i-a alipit Iubirea şi pe care numai Moartea i-ar fi putut desface. Umblam cu capul în jos, mînă în mînă, prin strîmtoare. Se îmbrăca aproape numai în negru, doar cu cîte o pată de roşu, cînd şi cînd., Nu purta lenjerie de corp, doar o simplă teacă de catifea neagră, impregnată de un parfum diabolic Ne culcam în zori şi ne sculam numai cînd se întuneca. Trăiam în gropi negre, cu draperii trase, mîncam din farfurii negre, citeam din cărţi negre. Priveam din gaura neagră a vieţii noastre la gaura neagră a lumii. Soarele era în permanenţă camuflat, parcă pentru a ne ajuta în continua noastră luptă exterminatoare. În chip de soare, îl aveam pe Marte, în chip de lună, pe Saturn, trăiam permanent la zenitul lumii subterane. Pămîntul încetase să se mai învîrtească şi prin gaura cerului de deasupra noastră atîrna steaua neagră care nu clipea niciodată. Din cînd în cînd, izbucneam într-un hohot de rîs, un rîs dement, batracian, care-i făcea pe vecini să se înfioare. Din cînd în cînd cîntam, delirant, fals, cu triluri. Eram ferecaţi în lunga noapte neagră a sufletului, un timp incomensurabil, care începea şi sfîrşea ca o eclipsă. Ne roteam în jurul propriului nostru ego, ca nişte sateliţi-fantomă. Eram îmbătaţi de propria noastră imagine, pe care o vedeam cînd ne uitam unul în ochii celuilalt. Şi cum ne uitam la ceilalţi? Aşa cum fiara se uită la o plantă, aşa cum stelele se uită la o fiară. Sau cum Dumnezeu s-ar uita la om, dacă diavolul l-ar fi înzestrat cu aripi. Şi în toate acestea, în intimitatea fixă, strînsă, a unei nopţi lără de sfîrşit, ea era radioasă, jubila, o jubilare ultraneagră ţîşnind din ea ca un jet de spermă din Taurul Mithraic. Avea două ţevi, ca o puşcă de vînătoare, un taur femelă cu o torţă de acetilenă în pîntece. Cînd se aprindea, se concentra pe marele cosmocrator, ochii i se dădeau peste cap de nu li se mai vedea decît albul, buzele i se înspumau. În groapa neagră a sexului valsa ca un şoarece domesticit, fălcile i se deschideau ca la un şarpe, pielea i se zbîrlea în fulgi ghimpaţi. Poseda pofta insaţiabilă a unui unicorn, furnicătura care i-a mînat pe egipteni spre pierzanie. Pînă şi gaura din cer pe care se ivea steaua nesclipitoare era înghiţită de ardoarea ei.

Trăiam lipiţi de tavan, iar miasmele fierbinţi, rîncede, ale vieţii de toate zilele fumegau şi ne sufocau. Trăiam la căldura marmurii, fierbinţeala care urca din carnea umană încălzea inelele de şarpe în care eram ferecaţi. Trăiam ţintuiţi în cele mai de jos adîncuri, cu pielea afumată de negurile pasiunii omeneşti, pînă la culoarea trabucurilor cenuşii. Ca două capete purtate în ţepile călăilor, ne roteam încet, înţepeniţi, deasupra capetelor şi umerilor omenirii de dedesubt. Ce însemna viaţa de pe pămîntul solid pentru noi care eram decapitaţi şi legaţi pe vecie prin organele genitale? Eram şerpii gemeni ai paradisului, lucizi în căldură şi reci ca însuşi haosul. Viaţa era un perpetuu act sexual, negru, în jurul unui pol fix de insomnie. Viaţa era Scorpionul în conjuncţie cu Marte, în conjuncţie cu Mercur, în conjuncţie cu Venus, în conjuncţie cu Pluton, în conjuncţie cu Uranus, în conjuncţie cu mercurul, cu laudanum, cu radium, cu bismutul. Marea conjuncţie avea loc în serile de sîmbătă, cînd constelaţia Leului se copula cu constelaţia Dragonului în casa fratelui şi a surorii. Marele *malheur* ar fi fost o rază de soare prefirată printre draperii. Marele blestem era Jupiter, regele peştilor, care ar fi putut arunca o ocheadă binevoitoare.

Raţiunea pentru care îmi vine atît de greu să povestesc, este aceea că îmi amintesc prea mult. Îmi amintesc totul, dar asemenea marionetei aşezate în poala ventriloculuí. Am senzaţia că de-a lungul întregului neîntrerupt solstiţiu conjugal, am şezut în poala ei (chiar cînd stătea în picioare) şi am rostit frazele pe care m-a învăţat ea să le spun. Am senzaţia că ea îi comandase instalatorului şef al lui Dumnezeu să ţină aprinsă steaua neagră care se vedea prin gaura tavanului, să plouă cu noapte perpetuă şi cu toate chinurile tîrîtoare care se mişcă tăcut în întuneric, încît mintea devenea un sfredel ce scormonea frenetic în nimicul negru. Oare îmi închipui numai că ea vorbea fără încetare, sau devenisem o marionetă atît de disciplinată încît îi interceptam gîndurile înainte de a le fi articulat în cuvinte? Buzele îi erau frumos despărţite, netezite cu o pastă groasă de culoarea sîngelui întunecat; le priveam fascinat deschizîndu-se şi inchizîndu-se, fie că şuierau veninul viperei, fie că uguiau ca o turturea. Erau întotdeauna în prim plan, ca în filmele mute, astfel încît le cunoşteam fiecare fisură, fiecare por şi, cînd se pornea isterica înspumare, urmăream şuviţele de salivă, clăbucii şi stropii, de parcă m-aş fi aflat într-un balansoar sub cascada Niagara. I-am învăţat mişcările, exact ca şi cum aş fi fost parte din organismul ei; reacţionam mai bine decît marioneta unui ventriloc, întrucît puteam acţiona fără să fiu tras violent de sfori. Din cînd în cînd improvizam singur, ceea ce, uneori, îi plăcea la nebunie; pretindea, desigur, să nu fi observat aceste erupţii, dar îmi dădeam seama că era mulţumită după felul în care se alinta. Avea darul de a se transforma; aproape la fel de repede şi de subtil ca diavolul. În afară de panteră şi de jaguar, cel mai bine îi stătea genul pasăre; bîtlanul sălbatic, pasărea ibis, flamingo, lebădă în rut. Avea un fel de a se năpusti în picaj, ca şi cum tocmai depistase o carcasă mustoasa, şi se repezea direct la măruntaie, culegînd imediat bucăţica cea mai gustoasă, delicatesa - inima, ficatul sau ovarele - după care îşi revenea cît ai clipi. Dacă cineva ar fi detectat-o, l-ar fi minţit de-ar fi îngheţat apele, cu ochii nu chiar închişi, dar imobili în privirea aceea fixă de vasilisc. Îmboldeşte-o puţin şi o să se prefacă în trandafir, un trandafir negru, cu cele mai catifelate petale şi cu un parfum îmbătător. Era formidabil cît de bine învăţasem să prind indiciul din zbor; oricît de repede se producea metamorfoza, eu eram imediat ia locul meu în poala ei, în poala păsării, în poala fiarei, a şarpelui, a trandafirului; poala poalelor, buza buzelor, vîrf la vîrf fulg la fulg, gălbenuşul în ou, perla în stridie, o încleştare de cancer, un lustru de spermă şi de cantaridă. Viaţa era Scorpionul în conjuncţie cu Marte, în conjuncţie cu Venus, Saturn, Uranus, et cetera; dragostea era conjunctivita mandibulelor, apucă asta, apucă cealaltă, apucă, apucă, apucatul- apucat mandibular al roţii mandala a dorinţei. Cînd sosea ora mesei, o şi puteam auzi spărgînd ouăle şi, în interiorul oului, cip-cirip, binecuvîntata prevestire a mesei următoare. Mîncam ca un maniac: prelungita voracitate visătoare a omului care-şi întrerupe de trei ori pe zi postul. Şi în timp ce eu mîncam, ea torcea, sforăitul ritmic, prădalnic, al drăcoaicei care-şi devorează puiul. Ce noapte de dragoste plină de beatitudine! Salivă, spermă, satanism, sfincterită, toate într-o orgie conjugală în Groapa Neagră din Calcutta. Afară, acolo unde spînzura steaua neagră, domnea o tăcere pan-islamică, precum în lumea cavernelor unde pînă şi vîntul e încremenit. Acolo, afară, dacă aş fi cutezat să mă gîndesc, plutea liniştea spectrală a insanităţii, lumea oamenilor fiind amorţită, vlăguita de secolele de neîncetat măcel. Acolo, afară, se întindea o cuprinzătoare membrană însîngerată înăuntrul căreia avea loc întreaga activitate umană, lumea eroică a nebunilor şi a maniacilor care au întunecat în sînge lumina cerurilor. Cît de paşnică era mica noastră viaţă de turturea-şi-vultur, în întuneric**.** Carne în care îţi puteai înfige dinţii sau penisul, carne abundent aromată, fără urme de cuţit sau de foarfeci, fără cicatrici de obuze explodate, fără arsuri de muştar, fără plămîni opăriţi. În afară de halucinanta gaură din tavan, o viaţă placentară aproape perfectă. Dar gaura exista - ca o fisură în băşica udului - şi nici un tampon nu o putea astupa în permanenţă, nici o urinare nu putea fi ocolită cu un zîmbet. Pişă-te din plin fi liber; dar cum să uiţi de spărtura din turn, de tăcerea nefirească, de ineluctabilul, de teroarea, de osînda lumii

„celeilalte". Umple-ţi pipota, da, şi mîine umple-ţi pipota, şi mîine şi mîine şi mîine – dar *pînâ la urmă,* ce-i atunci? *Pînă la urmă!* Ce e pînă la urmă? O schimbare de ventriloc, o schimbare de poală, o deplasare a axei, o altă crăpătură în tavan... *ce?ce?* Am să vă spun, - şezînd în poala ei, pietrificat de razele nemişcate, dinţate, ale stelei negre, împuns, smucit, ameţit, trepanat de acuitatea telepatică a agitaţiei noastre interactive, nu mă gîndeam la nimic, la nimic plasat în afara celulei pe care o locuiam, nu mă vizita nici măcar gîndul unei firimituri pe o faţă de masă albă. Gîndurile se desfăşurau doar în perimetrul vieţii noastre amoebice, gîndul în sine pe care ni 1-a dăruit Immanuel Lăbuţă Kant şi pe care nu-1 poate reproduce decît marioneta unui ventriloc. Am meditat asupra fiecărei teorii ştiinţifice, asupra fiecărei teorii de artă, asupra fiecărui sîmbure de adevăr din fiecare sistem trăsnit de salvare. Am calculat totul în amănunt, cu decimale gnostice. Dar totul fusese calculat pentru o altă viaţă, pe care, într-o bună zi, o s-o trăiască altcineva – poate. Ajunsesem *ea și cu mine,* chiar la gîtul sticlei, cum se spune, dar gîtul sticlei fusese spart, iar sticla nu era decît o ficţiune.

Îmi aduc aminte cum, cînd am întîlnit-o pentru a doua oară, mi-a spus că nu se aşteptase să mă mai vadă, a treia oară mi-a declarat că mă crezuse un narcoman, după aceea m-a decretat zeu şi pe urmă a încercat să se sinucidă, după care am încercat şi eu, apoi ea a încercat din nou, dar fără alt rezultat decît acela de a ne apropia şi mai mult, atît de mult încît ne-am interpenetrat, ne-am schimbat între noi personalitatea, numele, identitatea, religia, tatăl, mama, fratele. Pînă şi trupul ei a trecut printr-o schimbare radicală, şi nu o dată ci de mai multe ori. La început a fost mare şi catifelată ca un jaguar, cu acea forţă sinuoasă, înşelătoare a felinelor, ghemuirea, saltul, năpustirea; pe urmă a devenit friabilă, fragilă, delicată, aproape ca o floare de cîmp şi, de atunci încolo, a fost supusă celor mai subtile prefaceri - de piele, de muşchi, de culoare, de ţinută, de miros, de mers, de gestică, et cetera. Se schimba asemenea unui cameleon. Nimeni n-ar fi putut spune cum era în realitate, deoarece, cu fiecare prefacere, devenea o persoană total diferit! După un timp, nu mai ştia singură care era ea cea adevărată. Procesul acesta de metamorfozare începuse înainte de am cunoscut-o eu, aşa-am aflat mai tîrziu. Asemenea atîtor alte femei care se cred urîte, hotărîse să se facă frumoasă, orbitoare. Pentru aceasta, renunţase în primul rînd la numele ei, apoi la familie, la prieteni, la tot ce ar fi putut-o ataşa de trecut. Pe urmă şi-a concentrat tot spiritul şi toate facultăţile asupra cultivării frumuseţii, farmecului pe care deja îl poseda în bună măsură, deşi fusese convinsă că-i inexistent Trăia tot timpul în faţa oglinzii, studiindu-şi fiecare mişcare, fiecare gest, fiecare grimasă. Şi-a schimbat întregul fel de a vorbi, dicţiunea, intonaţia, accentul, modul de a construi frazele. S-a autodirijat cu atîta măiestrie, încît era cu neputinţă să aduci vorba despre origini. Era permanent la pîndă, pînă şi în somn. Şi, asemenea unui general iscusit, a învăţat repede că cea mai bună formă de apărare este atacul. Nu a lăsat nici o poziţie strategică neocupată: avanposturile, patrulele, santinelele ei erau plasate pretutindeni. Mintea ei era ca un reflector rotitor, niciodată stins.

Oarbă în faţa propriei frumuseţi, a propriului farmec, ca să
nu mai vorbim de identitate, şi-a lansat toate puterile în confecţionarea unei creaturi mitice, a unei Elene, a unei Junone la ale cărei farmece nici o persoană, bărbat sau femeie, nu ar fi putut rezista. În chip automat, fără nici un fel de cunoaştere a legendei, a început să-şi creeze, încetul cu încetul, fundalul ontologic, suita evenimentelor mitice care au precedat naşterea ei conştientă. Nu avea nevoie să-şi memorizeze minciunile, ficţiunile, nu avea decît să-şi joace în permanenţă rolul. Pentru ea nici o minciună nu era prea monstruoasă, pentru că în rolul pe care-1 adoptase îşi era perfect fidelă ei însăşi. Nu avea nevoie să *inventeze* un trecut; îşi *amintea* trecutul care-i aparţinea,. Nu era niciodată încurcată de vreo întrebare directă, întrucît adversarilor nu li se înfăţişa decît pieziş, lăturalnic. Îşi prezenta doar unghiurile faţetelor turnante, prismele de lumină orbitoare pe care le rotea întruna. Nu era niciodată o făptură din acelea pe care, pînă la urmă, le poţi surprinde în repaos, era mecanismul în sine, operînd fără încetare miriadele de oglinzi menite să reflecte mitul pe care îl crease. Nu avea

un punct de echilibru; era etern suspendată deasupra multiplelor identităţi, în vidul eului ei. Nu intenţionase să se prefacă într-o figură legendară, nu urmărise decît să-şi facă recunoscută frumuseţea. Dar, în căutarea frumuseţii, a uitat curînd de eforturile ei şi a devenit victima propriei sale creaţii. A devenit atît de uimitor de frumoasă, încît uneori era de-a dreptul înfricoşătoare şi, alteori, direct urîtă, mai urîtă decît orice femeie urîtă. Putea să inspire spaimă şi oroare, mai cu seamă cînd farmecul ei era la apogeu. S-ar fi zis că voinţa, oarbă şi incontrolabilă, răzbea prin creaţie, dînd la iveală monstrul care era.

În întuneric, în groapa neagră, izolaţi de curiozitatea ochilor lumii, departe de adversari şi de rivali, dinamismul copleşitor al voinţei se mai relaxa, îi dădea un reflex de aramă topită, cuvintele îi ieşeau din gură ca o lavă, carnea i se crampona cu lăcomie de un punct de sprijin, o agăţare de ceva solid şi substanţial; ceva în care să se poată reintegra şi repauza pentru cîteva clipe. Era ca un mesaj disperat venit de la mare depărtare, un S O S al unei nave care se scufundă. La început, l-am confundat cu pasiunea, cu extazul produs de carnea care se freacă de carne. Credeam că am descoperit un vulcan viu, un Vezuviu femelă. Nici un moment nu mi-a trecut prin cap că e vorba de o corabie umană care se îneacă într-un ocean de disperare, într-o Mare a Sargasselor de neputinţă. Acum, cînd mă gîndesc la steaua aceea neagră care se ivea prin gaura tavanului, steaua fixă care atîrna deasupra celulei noastre conjugale, mai neclintită şi mai îndepărtată decît Absolutul, ştiu că era ea, golită de tot ce însemna ea: un astru mort, negru, lipsit de înfăţişare. Ştiu că încercam să conjugăm verbul a iubi, ca doi maniaci care se străduiesc să se copuleze printr-un gard de fier.. Am spus că în freneticele încleştări nocturne îi uitam uneori numele, uitam cum arată, cine este. E adevărat în întuneric mă întindeam dincolo de mine însumi, alunecam afară din băierile cărnii în spaţiul nesfirşit al sexului, în canalele orbitale săpate în viaţa mea de o femeie sau de alta: Georgiana, de pildă, cea de o singură scurtă dupâ-amiază, Thelma, curva egipteană, Carlotta, Alannah, Una, Mona, Magda: femei de pripas, miraje înşelătoare, feţe, trupuri, coapse, o perie subterană, un vis, o amintire, o dorinţa, un jind. Aş putea începe cu Georgiana, dintr-o după-amiază de duminică, lîngă calea ferata, rochia ei cu buline, şoldurile legănate, accentul ei din sud, gura lascivă, sînii de metal topit; candelabrul cu miriade de braţe al sexului ar putea să înceapă cu Georgiana şi să se întindă lateral şi în sus prin ramificaţiile pizdei, în dimensiunea *n* a sexului, lumea fără de limită. Georgiana era ca membrana urechiuşei unui monstru nefinisat, numit sex. Era transparent de vie şi răsuna în lumina amintirii unei scurte după-amieze pe stradă, prima mireasmă şi substanţă tangibilă a lumii coitului, care e în sine nelimitată şi de nedefinit, ca şi lumea-lume. Întreaga lume a coitului în membrana etern crescîndă a animalului pe care îl numim sex, cel care e ca o altă fiinţă ce creşte în interiorul propriei noastre fiinţe, dislocînd-o treptat, astfel încît, cu timpul, lumea umană va ajunge doar o amintire înceţoşată a acestei făpturi noi, atotcuprinzătoare, atotprovocatoare, care se naşte din ea însăşi.

Copulaţia noastră ca de şerpi în întuneric acest mecanism cu două încheieturi şi două ţevi, m-a încleştat în cămaşa de forţă a îndoielilor, a geloziei, a spaimei, a singurătăţii. Dacă eu mă hîrjonisem cu Georgiana, sub candelabrul cu mii de braţe al sexului, eram sigur că, pe atunci, şi ea îşi văzuse de treabă, confecţionînd membrane, urechi, ochi, degete, pielea capului şi mai ştiu eu ce din ale sexului. In nopţile noastre, începea întotdeauna cu monstrul care o violase, presupunînd că exista vreun grăunte de adevăr în această poveste; în orice caz, şi ea pornea de undeva de pe o cale lăturalnică, croindu-şi drum în lung şi-n lat prin fiinţa multiformă, necreată, în al cărei trup ne străduiam amîndoi cu disperare să ne întîlnim. Cunoscînd doar o fracţiune din viaţa ei, posedînd doar un sac de minciuni, de născociri, de închipuiri, de obsesii şi dezamăgiri, punînd cap la cap mărunţişuri disparate, visuri de drogaţi reverii, crîmpeie de fraze, bolboroseli de vis, deliruri isterice, fantezii prost mascate, dorinţe morbide, lovindu-mă din cînd în cînd de un nume care devenea carne şi oase, trăgînd cu urechea la frînturi de conversaţie, observînd priviri furişe, gesturi pe jumătate frînate, îi puteam atribui un întreg panteon de zei ai coitului, de creaturi foarte vii din carne şi sînge, de

bărbaţi care o avuseseră în chiar acea după masă sau poate numai cu o oră în urmă, sexul ei fiind poate încă înecat de sperma ultimei împerecheri. Cu cît era mai obedientă, cu cît se purta mai pătimaş, cu atît arăta mai abandonată, iar eu mai nesigur. Nu exista nici un început, nici un punct de plecare personal, individual; ne întîlneam ca doi spadasini experimentaţi, pe cîmpul de onoare, acum înţesat de fantomele victoriei şi înfrîngerii. Răspundeam alert la fiecare fandare, aşa cum numai experţii o pot face.

Ne reuneam, cu oştile noastre, sub acoperămîntul întunericului, venind din direcţii opuse, şi luam cu asalt porţile cetăţii. Nimic nu rezista atacului nostru îndrăcit; nu ceream îndurare şi nu o ofeream. Ne confruntam înotînd în sînge, o reunire feroce, lividă, în noaptea cu toate stelele stinse, în afară de steaua neagră, fixă, spînzurată ca un scalp deasupra găurii din tavan. Dacă era bine ameţită, se revărsa din ea, ca dintr-un oracol, tot ce i se întîmplase peste zi, sau ieri, sau alaltăieri, sau anul trecut, totul, pînă în ziua în care se născuse. Şi nici un cuvînt din tot ce înşira nu era adevărat, nici cel de pe urmă amănunt. Nu se oprea nici o clipă, căci dacă s-ar fi oprit, vacuumul pe care-l crease în zborul ei ar fi produs o explozie care ar fi sfarîmat lumea. Era microcosmosul maşinăriei de minciuni a universului, angrenată în aceeaşi spaimă nesfîrşită, devastatoare, care-i face pe oameni să-şi concentreze toate energiile pe crearea aparatului morţii. Privind-o, ai fi crezut-o neînfricată, ai fi gîndit că e întruchiparea curajului şi aşa şi era, atîta timp cît nu se simţea obligată să se întoarcă pe propriile ei urme. îndărătul ei se aşternea faptul calm al realităţii, un colos care-i punea piedică la fiecare pas. În fiece zi, această colosală realitate lua noi proporţii, în fiece zi devenea mai înfricoşătoare, mai paralizantă. În fiece zi, era nevoită să-şi producă aripi şi mai iuţi, fălci şi mai muşcătoare, ochi şi mai pătrunzători, mai hipnotizanţi. Era o cursă spre cele mai îndepărtate margini ale lumii, o cursă pierdută din start, şi pe care nimeni nu o mai putea opri. Pe muchea vacuumului stătea Adevărul, gata să recupereze, dintr-un salt, terenul pierdut Era atît de simplu şi de evident, încît o înnebunea. Pune în mişcare o mie de personalităţi, foloseşte cele mai puternice arme, înşală cele mai luminate minţi, parcurge cel mai lung ocol - şi sfîrşitul va fi tot înfrîngerea. Era hărăzit ca, la întîlnirea finală,- totul să se surpe - viclenia, dibăcia, puterea, totul. Ea va ajunge un fir de nisip pe ţărmul celui mai mare dintre oceane şi, ce-i mai trist, se va asemui cu toate firele de nisip de pe ţărm. Va fi osîndită să-şi recunoască pretutindeni eul unic, pînă la finele timpului. Ce soartă şi-a ales! Aceea de a-şi vedea unicitatea înecată în universal! Şi puterea redusă la ultimul nod de pasivitate. Era demenţial, halucinant! Nu putea fi adevărat! Nu trebuia să fie adevărat! Înainte! Asemenea legiunilor negre. Înainte! Prin fiecare grad al cercului care se tot lărgeşte. Înainte şi cît mai departe de sine, pînă cînd cea din urmă particulă substanţială a sufletului se va extinde spre infinitate. În zborul ei împanicat părea să poarte întreaga lume în pîntece. Eram împinşi dincolo de graniţele universului, către o nebuloasă pe care nici un instrument nu o putea desluşi. Eram mînaţi către un repaos atît de încremenit, atît de prelungit, încît, prin comparaţie, pînă şi moartea pare un banchet al vrăjitoarelor nebune.

Dimineaţa, priveam craterul livid al feţei ei. Nici o linie, nici un rid, nici o simplă pată. Chipul unui înger în braţele Creatorului. *Cine l-a ucis pe spiriduşul Robin? Cine i-a masacrat pe indienii Iroquois?* Nu eu, ar fi putut răspunde frumosul meu înger şi, zău aşa, oricine i-ar fi privit faţa pură, neprihănită, i-ar fi dat crezare. Cine ar fi putut vedea în acel somn al inocenţei că jumătate din faţă îi aparţinea lui Dumnezeu şi cealaltă jumătate Satanei? Masca era netedă ca moartea, răcoroasă, plăcută la atingere, cerată, ca o petală deschisă la cea mai uşoară adiere. Atît de fascinant de calmă şi de sinceră arăta, încît te-ai fi putut îneca în ea, cufunda în ea, cu trup cu tot, ca un scafandru, fără să te mai întorci vreodată. Zăcea aşa, pînă cînd i se deschideau ochii asupra lumii, zăcea aşa, complet stinsă şi strălucind cu o lumină reflectată, ca însăşi luna. În transa ei de inocenţă mortală, era şi mai fascinantă; crimele i se dizolvau, eliminate prin pori, iar ea zăcea încolăcită ca un şarpe adormit, ţintuit la pămînt. Trupul puternic, neted, musculos, părea posedat de o greutate nefirească; avea mai mult decît

gravitaţia umană, avea, s-ar putea spune, gravitaţia unui cadavru cald. Era aşa cum ne-am putea-o imagina pe Nefertiti după prima mie de ani de mumificare, o minune a perfecţiunii mortuare, un vis al cărnii ferite de descompunerea morţii. Zăcea ghemuită la poalele unei piramide goale, înfăşurată în vacuumul propriei ei creaţii, ca o relicvă sacră a trecutului. Pînă şi respiraţia părea să i se fi oprit, atît de profund îi era somnul. Se prăbuşise dedesubtul sferei animale, chiar şi dedesubtul sferei vegetale: se cufundase la nivelul lumii minerale, unde animaţia e doar cu o crestătură mai sus de moarte. Îşi însuşise cu asemenea măiestrie arta înşelăciunii, încît nici măcar visul nu o putea trăda. învăţase cum să nu viseze: cînd se ghemuia în somn, întrerupea automat curentul. Dacă în asemenea momente i-ai fi deschis ţeasta, ai fr găsit un vid absolut. Nu păstra secrete răscolitoare; tot ce putea fi omeneşte ucis, era ucis. Ar fi putut să trăiască la nesfîrşire, ca luna, ca orice planetă moartă, radiind o irizare hipnotică, creînd fluxuri de pasiune, scufundînd lumea în nebunie, decolorînd, cu razele ei metalice, magnetice, orice substanţă pămîntească. Răspîndind sămînţa propriei ei morţi, îi ridica pe toţi pe culmile înfrigurării, în crunta încremenire a somnului, îşi reînnoia moartea magnetică prin contopirea cu magma rece a lumilor planetare lipsite de viaţă. Era magic de intactă. Privirea i se filtra cu o fixitate străpungătoare; era privirea lunii prin care dragonul mort al vieţii emite un foc rece. Unul din ochi avea o culoare cald castanie, culoarea frunzelor de toamnă; celălalt era căprui, ochiul magnetic ce licărea ca acul unui compas. Pînă şi în somn ochiul continua să licărească pe sub oblonul pleoapei: era unicul semn aparent de viaţă.
În clipa cînd deschidea ochii era trează pe deplin. Se deştepta cu o tresărire violentă, de parcă privelişlea lumii şi a nimicurilor omeneşti i-ar fi produs un şoc. Pe dată se şi afla în plină activitate, biciuind în jur ca un piton uriaş. O supăra lumina! Se trezea blestemînd soarele, blestemînd strălucirea realităţii. încăperea trebuia să fie camuflată, lumînările aprinse, ferestrele zăvorite pentru ca zgomotele străzii să nu poată pătrunde înăuntru. Se mişca prin cameră complet goală, cu o ţigară atîrnîndu-i în colţul gurii. Toaleta ei era o chestiune de multiple preocupări, înainte de a putea îmbrăca măcar un capot, trebuia să aibă grijă de o mie de detalii mărunte. Era ca o atletă care se pregăteşte pentru marele eveniment al zilei. Începînd cu rădăcina părului, pe care o studia cu atenţie concentrată şi pînă la forma şi lungimea unghiilor de la picioare, toate părţile anatomiei ei erau examinate cu grijă pînă să se aşeze la micul dejun.

Am spus că era ca o atletă, dar, de fapt, semăna mai curînd cu un mecanic care pregăteşte un avion pentru un zbor de probă. Din momentul în care îşi trăgea rochia pe ea, era gata să se lanseze în zi, în zborul care avea să se termine poate în Irkutsk sau în Teheran. La micul dejun, se aproviziona cu suficient combustibil ca să-i ajungă pentru întreaga călătorie. Micul dejun era un ritual prelungit: singura ceremonie a zilei asupra căreia zăbovea şi întîrzia. întîrzia într-adevăr exasperant. Te întrebai daca o să se sfîrşească vreodată,.te întrebai dacă uitase de marea misiune pe care se jurase să o îndeplinească în acea zi. Poate că visa la ruta ei, sau poate că nu visa deloc ci pur şi simplu oferea timp procesului funcţional al minunatei ei; maşinării, astfel încît odată pornită să nu trebuie să se mai întoarcă. La această oră din zi era foarte calmă şi stăpînită; asemenea unei uriaşe păsări din văzduh, cocoţată pe un pisc de munte, cercetînd visătoare terenul de desubt. Dar nu de la masa micului dejun se avînta în plonjonul asupra prăzii. Nu; de la acest post de observaţie matinal, decola încet, majestuos, sincronizîndu-şi fiecare mişcare cu pulsul motorului. Întregul spaţiu se aşternea în faţa ei, direcţia fiind dictată doar de capriciu. Părea aproape imaginea libertăţii, dacă n-ar fi fost greutatea saturniană a corpului ei şi anormală desfăşurare a aripilor. Oricît ar fi arătat de stăpînă pe sine, simţeai spaima care-i motiva zborul zilnic. Era, în acelaşi timp, roabă destinului şi nerăbdătoare să-1 biruie. In fiecare dimineaţă se înălţa de pe locul ei, ca de pe un pisc din Himalaya; şi părea să-şi orienteze zborul spre o zonă încă necuprinsă pe hartă, în care, dacă totul va reuşi, avea să dispară pentru totdeauna. În fiecare dimineaţă părea să se lase însoţită în zbor de această speranţă disperată, de ultim minut; îşi lua rămas bun cu calm şi

gravă demnitate, asemenea cuiva gata să intre în mormînt. Niciodată nu descria un cerc deasupra cîmpului peste care zbura; niciodată nu arunca o privire îndărăt, către cei pe care îi abandona. Şi nu lăsa în urmă-i nici o farîmă de personalitate; îşi lua toate bunurile cu ea în văzduh, pînă şi cea mai măruntă dovadă care i-ar fi putut proba existenţa. Nu lăsa în urmă-i nici măcar răsuflarea unui suspin, nici măcar o unghie de la picior. O totală ieşire din scenă, aşa cum numai diavolul şi-ar putea regiza, din motive ştiute numai de el. Rămîneai părăsit, cu un mare vid în braţe. Tc simţeai abandonat, şi nu numai abandonat ci şi trădat, inuman trădat. Nu încercai nici o dorinţă să o reţii sau s-o chemi îndărăt; rămîneai cu un blestem pe buze, cu o ură neagră care îţi întuneca întreaga zi. Mai tîrziu, cînd ieşeai în oraş, mişeîndu-te lent, în felul pietonilor, tîrîndu-te ca un vierme, prindeai în ureche zvonuri despre zborul ei spectacular, fusese văzută executînd un viraj într-un anume punct; se lăsase în jos aici sau se rotise dincolo, nimeni nu ştia de ce, făcuse un ocol în alt loc, trecuse ca o cometă, trasase litere de fum pe cer, şi aşa mai departe, şi aşa mai departe. Tot ce făcuse era enigmatic şi exasperant, executat parcă fără nici un ţel. Era ca un comentariu simbolic şi ironic asupra vieţii umane, asupra creaturii-furnică numită om, văzută dintr-o altă dimensiune.

Intre momentul decolării şi cel al aterizării eu trăiam viaţa unui adevărat schizofrică. Nu se scurgea o eternitate, pentru că, într-un fel, eternitatea se asociază cu pacea şi cu victoria, e ceva făcut de mîna omului, ceva dobîndit: nu, eu trăiam un antract în care fiecare fir de păr se albeşte pînă la rădăcină, în care fiecare milimetru de piele te urzică şi te frige pînă cînd întregul corp se preface într-o rană vie. Mă văd stînd în faţa unei mese, în întuneric, mîinile şi picioarele devenindu-mi enorme, de parcă m-ar fi pălit un elefantiazis galopant. Aud cum sîngele mi se urcă la creier şi-mi bubuie în urechi ca diavolii din Himalaya cu ciocanele de spart piatră; o aud fîlfîindu-şi aripile enorme, chiar şi în Irkutsk, şi ştiu că înaintează întruna, tot mai departe, tot mat spre inaccesibil. E atîta linişte în încăpere şi atita înspăimîntătoare pustietate, încît ţip şi urlu doar ca să fac puţin zgomot, ca să aud un sunet omenesc încerc să mă ridic de la masă, dar picioarele îmi sînt de plumb şi mîinile mi-au devenit ca labele fără formă ale rinocerului. Cu cît mi se îngreunează trupul, cu atît se rarefiază atmosfera din cameră; o să mă lăţesc şi o să mă tot lăţesc pînă cînd o să umplu încăperea cu o masă solidă de gelatină ţeapănă. O să astup cu mine pînă şi crăpăturile din pereţi; o să cresc prin pereţi ca o plantă parazitară, umflîndu-mă şi lăbărţîndu-mă pînă ce întreaga casă va fi o indescriptibilă masă de carne, unghii şi păr. Ştiu că asta e moartea, dar nu am putinţa să ucid nici această cunoaştere, nici pe cel ce cunoaşte. O particulă infinitezimală din mine e încă vie, persistă un licăr de conştiinţă şi, pe măsură ce carcasa inertă se dilată, licărul de viaţă devine tot mai acut şi scînteiază în mine ca focul rece al unei pietre preţioase. Iluminează întreaga masă de piftie cleioasă, aşa încît sînt ca un scufundător cu o lanternă în trupul unui monstru marin mort Printr-un firav filament ascuns, sînt încă legat de viaţa de la suprafaţa adîncului, dar e atît de îndepărtată, lumea asta de sus, şi greutatea hoitului e atît de împovărătoare încît, chiar dac-ar fi cu putinţă, mi-ar trebui ani şi ani ca să ajung la lumină. Mă mişc în jurul propriului meu corp mort, explorînd fiecare ungher, fiecare ascunziş din masa asta uriaşă, informă. E o explorare fără de sfîrşit, deoarece, odată cu neînfrînata creştere, întreaga topografie se schimbă, revărsîndu-se şi oscilînd ca magma fierbinte din măruntaiele pămîntului. Nici o clipă nu simt teren ferm sub tălpi, nici un minut nu rămîne ceva nemişcat şi rccognoscibil; e o revărsare fără oprelişti, o călătorie în care destinaţia se schimbă cu fiecare mişcare, cu fiecare tremur. Această interminabilă astupare a spaţiului distruge orice noţiune de spaţiu şi de timp; cu cît creşte expansiunea trupului, cu atît se împuţinează lumea, pînă cînd, în cele din urmă, simt că totul se concentrează pe o gămălie de ac. În ciuda neîncetatei balansări a enormei mase moarte în care m-am prefăcut, simt că ceea ce o susţine, lumea din care creşte, nu e mai mare decît o gămălie de ac. În mijlocul poluării, în miezul rînzei morţii, simt sămînţa mirabilă, infinitezimala pîrghie care ţine lumea în echilibru. M-am împrăştiat peste lume ca o

melasă şi pustietatea ei e înspăimîntătoare, dar nimic nu poate disloca sămînţa; sămînţa a devenit un mic nod de foc rece care vuieşte ca un soare în vastul gol al carcasei moarte.

Cînd uriaşa pasăre de pradă revine epuizată din zbor, mă găseşte aici, în mijlocul neantului meu, eu, nepieritorul schizofrică, o sămînţă scăpărătoare ascunsă în inima morţii. În fiecare zi, ea crede că va găsi o altă cale de susţinere, dar nu există altceva decît această eternă sămînţă de lumină pe care murind zilnic o redescopăr pentru ea. Zboară, pasăre devoratoare, zboară pînă la marginile universului! Asta-i hrana ta ce străluceşte în golul îngreţoşător pe care l-ai creat. Te vei reîntoarce ca să pieri încă o dată în groapa neagra; te veinreîntoarce iar şi iar, pentru că nu ţi s-au dat aripile care să te scoată afară din lume. Aceasta este singura lume în care poţi trăi, acest mormînt de şarpe în care stăpîneşte întunericul.

Şi, brusc, fără nici un fel de motiv, cînd mă gîndesc la reîntoarcerea ei în cuib, îmi amintesc de dimineţile de duminică din căsuţa de lîngă cimitir. Mă revăd stînd în faţa pianului, în cămaşă de noapte, apăsînd pedalele cu picioarele goale, în timp ce ai mei huzuresc în pat, prăjindu-se în camera alăturată. Camerele se deschideau una în cealaltă, ca un telescop, după moda vechilor apartamente americane din zona căilor ferate. Duminica dimineaţa toată lumea lenevea în pat pînă îţi venea să rîgîi de atîta bunăstare. Pe la unsprezece, obişnuiau să bată în peretele camerei mele ca să vin să le cînt la pian. Intram în încăpere dansînd asemenea fraţilor Fratellini, atît de plin de elan şi voie bună încît m-aş fi putut înălţa ca o macara pînă la craca cea mai de sus a arborelui cerurilor. Eram în stare să le fac pe toate de unul singur, avînd în acelaşi timp degete şi membre foarte elastice. Babacul mă poreclise „Jim focosul" deoarece clocoteam de „forţă", clocoteam de energie şi vigoare. Întîi îi gratificam cu cîteva tumbe executate pe covorul din faţa patului; apoi cîntam falsetto, încercînd să imit marioneta unui ventriloc; după aceea făceam cîţiva paşi de dans fantastic, ca să le arăt dincotro bate vîntul, şi, bang! mă repezeam pe taburetul pianului şi-i trăgeam exerciţii de velocitate. începeam întotdeauna cu Czerny ca să-mi fac încălzirea. Babacul detesta Czerny, ca şi mine de altfel, dar pe atunci ăsta era *plat du jour* în meniu, aşa încît îi tot dădeam cu Czerny, pînă ce încheieturile îmi deveneau flexibile ca guma. într-un fel vag, Czerny îmi aminteşte de marea pustietate care m-a copleşit mai ţîrziu. Şi de cîtă repeziciune dădeam dovadă acolo, ţintuit pe taburetul pianului! Era ca şi cum aş fi dat pe gît o sticlă de tonic dintr-o singură înghiţitură; după care cineva m-ar fi legat în pat. După ce cîntam vreo nouăzeci şi opt de exerciţii, mă simţeam gata să improvizez. Izbeam în clape şi traversam cu degetele pianul de la un capăt la altul, apoi începeam încet să modulez „Arderea romei" sau „Carul lui Ben Hur", melodii care plăceau tuturor, deoarece constituiau un zgomot inteligibil. Mult înainte de a fi citit *Tractatus Logico-Philosopbicus* al lui Wittgenstein, eu îi şi compusesem muzica, în cheia sasafras. Pe atunci eram iniţiat în ştiinţă şi filozofie, în istoria religiilor, în logica inductivă şi deductivă, în divinaţia după felul de trai, în forma şi greutatea craniilor, în farmacopee şi metalurgie, în toate ramurile inutile ale învăţăturii care-ţi creează indigestie şi melancolie prematură. Această vomă a învăţăturilor clocotea în maţele mele întreaga săptămînă, aşteptînd să vină duminica pentru a o putea revărsa în muzică. Între „Alarma în miez de noapte" şi „Marche militaire" îmi venea inspiraţia, menită să nimicească toate formele de armonie existente şi să creeze propria mea cacofonie. Imaginaţi-vi-1 pe Uranus, coliniat cu Marte, cu Mercur, cu Luna, cu Jupiter, cu Venus. E dificil de imaginat, pentru că Uranus funcţionează cel mai bine cînd nu e coliniat, cînd e „în suferinţă", ca să spunem aşa. Totuşi muzica aceasta pe care o ofeream eu în dimineţile de duminică, o muzică de bunăstare şi de disperare bine hrănită, izvora dintr-un Uranus ilogic de bine coliniat, ancorat în Casa a şaptea. Pe atunci nu ştiam, nu ştiam că există Uranus, din fericire îl ignoram. Dar acum îl pot vedea, pentru că bucuria de atunci era întîmplătoare, bunăstarea falsă, iar creaţia mea înfocată, destructivâ. Cu cît era mai exultantă euforia mea, cu atît mai tăcuţi deveneau ceilalţi. Pînă şi sora mea, care era sărită, devenea calmă şi stăpînită. Vecinii obişnuiau să se adune sub fereastră ca să mă asculte şi, uneori, răsuna un ropot de aplauze,

după care, bang! mă repezeam ca o rachetă pe exerciţiul de velocitate Nr. 947 1/2. Dacă zăream cumva un gîndac căţărîndu-se pe perete, eram în culmea fericirii: mă făcea să trec fără nici un acord intermediar la Opus Izzit al clavecinului meu prost temperat. Într-o duminică, din senin, am compus unul dintre cele mai săltăreţe scherzo-uri imaginabile - în onoarea unui păduche. Era primăvară şi fusesem supuşi cu toţii tratamentului cu insecticide. întreaga sâptămînă rumegasem *Infernul* lui Dante în engleză. Duminica venea ca un dezgheţ, păsările erau atît de excitate de valul subit de căldură, încît intrau şi ieşeau pe fereastra, imune la muzică. Tocmai sosise una dintre rubedeniile noastre germane din Hamburg, sau din Bremen, o mătuşă fată bătrînă care arăta ca un grajdar. Vecinătatea ei era suficientă ca să-mi provoace o criză de turbare. Îi plăcea să mă mîngîie pe creştet şi să-mi spună că o să ajung un al doilea Mozart. Îl detestam pe Mozart şi încă îl mai detest, aşa încît, ca să mă răzbun pe ea, cîntam fals, cîntam toate acordurile discordante posibile. Şi atunci a apărut micul păduche, aşa cum am mai spus, un păduche care rămăsese îngropat în rufăria mea de iarnă. L-am luat şi l-am aşezat cu duioşie pe vîrful unei clape negre. Pe urmă am executat cu mîna dreaptă o mică gigă în jurul lui; probabil că zgomotul 1-a asurzit. Era ca hipnotizat de agila mea pirotehnică. Pînă la urmă imobilitatea de transă a început să mă calce pe nervi. Am hotărît să execut o gamă cromatică şi, cînd am ajuns la el, l-am apăsat puternic cu cel de-al treilea deget. L-am prins direct, dar cu asemenea forţă, încît mi-a rămas lipit de buricul degetului. Ceea ce a stirnit în mine Dansul Sfîntului Vitus. De aici a pornit scherzo-ul. Era un potpuriu de melodii uitate, înmiresmate cu aloe şi cu suc de porc spinos, cîntate uneori în trei chei simultan şi pivotînd, ca un şoarece care valsează, în jurul imaculatei concepţiuni. Mai tîrziu, cînd l-am ascultat pe Prokofiev, am înţeles ce se întîmpla cu el; i-am înţeles pe Whitehead, pe Russell, pe Jeans, pe Eddington, pe Rudolph Eucken, pe Frobenius, pe Link Gillespie; am înţeles de ce, dacă n-ar fi existat o teoremă binomă, omul ar fi inventat-o; am înţeles electricitatea şi aerul comprimat, ca să nu mai vorbim de băile Sprudel şi de împachetările cu nămol. Trebuie să spun că am înţeles foarte clar că omul are în sînge un păduche mort şi că, atunci cînd ţi se oferă o simfonie sau o frescă sau un exploziv puternic ai o reacţie de vomă care nu a fost inclusă în meniul predestinat. Am mai înţeles şi de ce nu am devenit muzicianul care eram. Toate acele compoziţii pe care le creasem în capul meu, toate acele audiţii private şt artistice care mi-au fost îngăduite prin St. Hildegarde, sau St. Bridget, sau John of the Cross, sau Dumnezeu mai ştie prin cine, au fost scrise pentru o perioadă ce urma să vină, o perioadă cu mai puţine instrumente, cu antene mai sensibile şi cu timpane mai rezistente. Pentru ca o asemenea muzică să poată fi apreciată, trebuie să experimentezi un nou gen de suferinţă. Beethoven a jalonat acest nou teritoriu - de a cărui prezenţă devii conştient numai cînd muzica lui erupe, cînd se prăvăleşte în însuşi miezul liniştii sale; Este împărăţia unor noi vibraţii - pentru noi doar o nebuloasă înceţoşată, fiindcă e necesar să trecem dincolo de propria noastră concepţie asupra suferinţei. Trebuie să ingerăm această lume nebuloasă, travaliul ei, orientarea ei. Mie mi s-a îngăduit să aud o muzică incredibilă, în timp ce zăceam deoparte şi indiferent la suferinţa din jurul meu. Am ascultat gestaţia lumii noi, şopotul rîurilor învolburate care-şi urmează făgaşul, clinchetul stelelor care macină şi sporovăiesc şi clipocitul fîntînilor bătute în nestemate sclipitoare. Orice muzica este încă guvernată de bătrîna astronomie, este produsul firav de seră, un panaceu pentru *Wekschmerz.* Muzica este antidotul pentru ceea ce nu are nume, dar asta încă nu e *muzica.* Muzica este un foc planetar, un ireductibil atotîndestulător, este scrisul pe tăbliţele zeilor, acea abracadabra pe care nu o sesizează nici învăţaţii nici ignoranţii, pentru că axul a fost desprins. Priviţi miezul, priviţi inconsolabilul şi ineluctabilul! Nimic nu e determinat, nimic nu e stabilit sau soluţionat. Tot ce se întîmplă, orice muzică, orice arhitectură, orice lege, orice guvernămînt, orice invenţie, orice descoperire - toate nu sînt decît exerciţii de velocitate în întuneric. Cyerny cu un C mare călare pe un cal alb, nebun, într-o sticlă cu mucilagii.

Unul dintre motivele pentru care n-am ajuns nicăieri cu afurisita de muzică, este că întotdeauna am amestecat-o cu sexul. De îndată ce am fost în stare să cînt o melodie, toate fustele au roit în jurul meu, ca muştele. În primul rînd şi în mare măsură a fost vina Lolei. Lola a fost prima mea profesoară de pian. Lola Niessen. Un nume ridicol şi tipic pentru mediul în care trăiam atunci. Suna ca un peşte afumat împuţit sau ca un sex viermănos. Ca să fiu drept, Lola nu era o frumuseţe. Arăta ca un calmuc sau ca un chinezuc, cu o piele gălbuie şi nişte ochi bilioşi. Avea cîţiva negi şi cîteva mici protuberante, ca să nu mai vorbim de mustăcioară. Dar ce mă excita pe mine era pilozitatea ei; avea un minunat păr lung, negru, pe care-1 aranja în rulouri ascendente şi descendente, pe ţeasta ei mongolă. Pe ceafă îl rula într-o serpentină de bucle. Venea întotdeauna tîrziu la lecţie, fiind o idioată onestă şi, cînd sosea, eu eram deja puţin enervat din pricina masturbării. De îndată ce se aşeza pe scaun lîngă mine, mă excitam din nou din cauza parfumului strident cu care-şi îmbiba subţiorile. Vara purta mîneci scurte şi largi şi îi vedeam tufele de păr de sub braţ. Privelişte care mă scotea din minţi. Îmi imaginam că e acoperită toată de păr, că are păr şi în buric. Aş fi vrut să mă tăvălesc în el, să-mi înfig dinţii în el. Aş fi putut mînca părul Lolei ca pe o delicatesă, dac-ar mai fi fost şi o bucăţică de carne pe lîngă el. În orice caz era foarte păroasă, asta vreau să spun şi, fiind păroasă ca o gorilă, îmi deplasa mintea de la muzică la fofoloanca ei. Eram atît de ahtiat să văd această fofoloancă, încît l-am mituit pe frăţiorul ei ca să mă lase să mă uit pe gaura cheii cînd Lola era în baie. A fost mai grozav decît mi-am închipuit; avea o flşie de blană care se întindea de la buric pînă la crăcană, un tufiş des, ca o păturică stufoasă, ca un covoraş ţesut de mînă. Şi cînd şi-a trecut peste ea puful de pudră, am crezut că leşin. Data următoare cînd a venit la lecţie, mi-am lăsat doi nasturi deschişi la prohab. S-a făcut a nu observa. La a doua lecţie, mi-am lăsat tot prohabul deschis. De data asta s-a sesizat. Mi-a spus: „Henry, cred că ai uitat ceva" . M-am uitat la ea, roşu ca sfecla, şi am întrebat „ce?" Şi-a ferit privirea în timp ce a arătat cu mîna la şliţul pantalonilor. Mîna ei s-a apropiat atît de mult de mine, încît n-am putut rezista tentaţiei de a i-o înşfacă şi a mi-o vîrî în pantaloni. A sărit ca arsă de pe scaun, palidă şi speriată. Dar ştromelgul îmi ieşise la lumină, tremurînd de plăcere. Mi l-am împins în ea şi mi-am băgat mîna sub fusta ei, ca să ating covoraşul acela ţesut de mîna pe care-I văzusem prin gaura cheii. Deodată m-am pomenit cu o palmă peste ureche, şi apoi cu o a doua. Pe urmă m-a prins de urechi şi, trăgmdu-mă în colţul camerei, m-a întors cu faţa la perete şi mi-a spus:

- Acum încheie-te la pantaloni, prostule.

După cîteva momente ne-am reîntors la pian - la Czerny şi la exerciţiile de velocitate. Nu mai distingeam un diez de un bemol, dar am continuat să exersez, pentru că mă temeam să nu mă spună mamei. Din fericire, nu era un lucru uşor de spus unei mame.

Incidentul, oricît de penibil a fost, a marcat o schimbare decisivă în relaţiile noastre. Am crezut că la lecţia următoare avea sa fie foarte severă cu mine, dar, dimptrivă, părea să se fi dichisit, să-şi fi pulverizat şi mai mult parfum, ba era chiar şi voioasă, lucru neobişnuit pentru Lola care avea o fire ursuză, îmbufnată. N-am îndrăznit să-mi deschid din nou prohabul, dar aveam o erecţie care m-a ţinut pe tot timpul lecţiei, ceea ce trebuie să-i fi făcut plăcere, pentru că arunca mereu priviri furişe în acea direcţie. Eu aveam doar cincisprezece ani pe atunci, iar ea, vreo douăzeci şi cinci sau douăzeci şi opt Nu ştiam ce trebuie să fac, decît doar s-o trîntesc pe canapea într-o zi cînd mama n-ar fi fost acasă. O bucată de timp am urmărit-o seara, cînd ieşea singură. Obişnuia să facă plimbări lungi, seara, de una singură, iar eu mă ţineam pe urmele ei, sperînd că o să intre în vreun loc pustiu, pe lingă cimitir, unde aş fi putut să-mi pun în aplicare tactica mea grosolană. Uneori aveam senzaţia că ştia c-o urmăresc şi că-i făcea plăcere. Cred că aştepta s-o răstorn - cred că asta dorea. Intr-o seară m-am culcat în iarba de lîngă calea ferată; era o seară de vară zăpuşitoare, şi oamenii zăceau, ici-colo, pe jos, gîfîind ca nişte cîini. Nu mă gîndeam la Lola - zăceam pur şi simplu moţăind, prea moleşit de căldură ca să mă mai pot gîndi la ceva. Deodată văd o femeie venind spre mine pe o alee îngustă,

acoperită cu zgură. Zac răscrăcărat pe taluz şi nici o figură cunoscută în jur. Femeia înaintează încet, cu capul în piept, ca şi cum ar păşi în vis. Cînd se apropie, o recunosc. „Lola!" strig, „Lola!" Pare într-adevăr mirată să mă vadă acolo:

- Ce faci aici? mă întreabă şi, cu aceste cuvinte, se aşază lîngă mine pe taluz. Nu-mi dau osteneala să-i răspund. Nu rostesc un cuvînt - pur şi simplu mă arunc peste ea şi o culc pe jos.

- Nn aici, te rog, mă imploră, dar eu nu-i dau nici -o atenţie. Mi-am vîrît mîna între picioarele ei, încîlcindu-mă în păturica aceea stufoasă, şi simţind-o udă,, ca un cal care salivează. Era primul meu futai, zău aşa,şi tocmai atunci a trebuit să treacă un tren care să ne scuipe cu scîntei fierbinţi. Lola era îngrozită. Bănuiesc că şi pentru ea era prima oară şi, probabil,
avea mai multă nevoie de aşa ceva decît aveam eu, dar, cînd a simţit scînteile împroşcînd-o, a dat să se elibereze. M-am luptat s-o reţin, însă era ca şi cum ai încerca să stăpînești o iapă sălbatică. Oricît m-am încrîncenat, n-am izbutit. S-a ridicat în picioare, şi-a tras rochia şi, aranjîndu-şi cocul pe ceafă, mi-a spus:

- Trebuie să te duci acasă.

- Ba nu mă duc acasă, i -am răspuns, apoi am luat-o de braţ şi am pornit

Nici unul dintre noi nu ştia încotro mergem. În cele din urmă am ieşit pe şosea, şi deasupra noastră se înălţau rezervoarele, alături de care se afla un eleşteu. Instinctiv, ne-am îndreptat spre apă. Trebuia să trecem pe sub nişte copaci cu ramuri joase. O ajutam pe Lola să se aplece pe sub crengi, cînd, deodată, a alunecat şi m-a tras şi pe mine după ea. N-a făcut nici un efort să se ridice; dimpotrivă, m-a strîns în braţe, m-a lipit de ea şi, spre uimirea mea, am simţit-o vîrindu-şi mîna în pantalonii mei. Mă dezmierda cu atita artă, încît am ejaculat în palma ei. După aceea mi-a luat mîna şi şi-a băgat-o între pulpe. Zăcea pe spate, complet relaxată, şi îşi desfăcuse larg picioarele. M-am lăsat peste ea şi i-am sărutat fiecare fir de păr de pe pubis, mi-am introdus limba în buric şi i l-am lins tot Pe urmă miam culcat capul între picioarele ei şi i-am lipăit sucul. Gemea şi mă încleşta spasmodic; i se despletise părul şi-i acoperea pieptul gol. Pe scurt, am pătruns-o din nou şi, de data asta, mi-am ţinut-o îndelung în ea, fapt pentru care trebuie să-mi fi fost al naibii de recunoscătoare pentru că a juisat de nu ştiu cîte ori - era ca un mănunchi de artificii care se aprind pe rînd; îşi înfigea dinţii în mine, îmi strivea buzele, mă zgîria, îmi sfîşia cămaşa, ce nu-mi făcea? Arătam ca un tăuraş stigmatizat cu fierul roşu cînd am ajuns acasă şi m-am uitat în oglindă.

Cît aţinut, a fost minunat, dar n-a ţinut mult. O lună mai tîrziu, familia Niessen s-a mutat în alt oraş, şi n-am mai văzut-o niciodată pe Lola. Dar mi-am atîrnat păturica ei deasupra patului şi mă rugam noapte de noapte la ea. Şi ori de cîte ori mă lansam în exerciţiile Czerny, aveam cîte o erecţie, amintindu-mi-o pe Lola zăcînd în iarbă, gîndindu-mă la părul ei lung, negru, la cocul de pe ceafă, la gemetele care-i scăpau, la sucul care izvora din ea. Cîntatul la pian devenise pentru mine un înlocuitor al actului sexual A trebuit să mai aştept vreo doi ani pînă să-mi fac din nou mendrele, cum se spune, şi de astă dată n-a mai fost atît de bine pentru că m-am pricopsit cu un sculament de toată frumuseţea şi apoi n-a mai avut loc în iarbă şi n-a mai fost vară, şi n-a fost însoţit de nici un strop de căldură, ci doar un futai rece, mecanic, pe bani, într-o cămăruţă jegoasă de hotel, unde matracuca încerca să pretindă că juisează, deşi nu juisase mai mult decît Moş Crăciun. Şi poate că nu ea m-a gratificat cu blenoragia, ci prietena ei din camera alăturată, care se întîlnise cu prietenul meu Simmons. Lucrurile s-au întîmplat aşa: eu terminasem atît de repede cu futaiul mecanic, încît m-am gîndit să mă duc să văd cum stă cazul cu prietenul meu Simmons. Şi, ce să .vezi, el şi partenera lui erau încă în plină acţiune, ba chiar activau de zor. Fata lui era o cehoaică arzoaie; se vede treaba că ţinuse post cîtăva vreme, pentru că uita de ea şi părea să guste din plin ceea ce făcea. Văzîndu-i performanţa, am hotărît să aştept şi să-mi iau şi eu o porţie. Zis şi făcut. Şi înainte de sfîrşitul săptămînii m-am trezit că scot puroi, după care mă aşteptam să urmeze învineţirea testiculelor şi pietre în vintre. După vreun an, dădeam eu însumi lecţii de pian şi

soarta a vrut ca mama elevei mele să fie o curvă, o tîrîtură, o lepădătură. Trăia cu un negru, după cum am aflat mai tîrziu. Se pare că nu-şi putea găsi un ştoi pe măsura ei. În orice caz, de cîte ori veneam de la lecţie mă oprea în hol şi începea să se frece de mine. Mă temeam să mă încurc cu ea pentru că se zvonea că ar fi fost sifilitică, dar ce poţi face cînd o căţea în călduri, ca asta, îşi lipeşte pizda de tine şi-ţi bagă limba pînă-n gît. Obişnuiam s-o regulez în picioare, în vestibul, ceea ce nu-mi venea prea greu pentru că era uşoară şi o ţineam în mîini ca pe o păpuşă. Şi, într-o seară, în timp ce o uneam aşa, aud dintr-o dată o cheie învîrtindu-se în broască; o aude şi ea si îngheaţă de spaimă. Nu există nici o ieşire. Din fericire, de uşă atîrna o draperie şi mă ascund după ea. Pe urmă îl aud pe negru sărutmd-o şi întrebînd-o „Cum îţi merge, puicuţo?" iar ea îi spune cum 1-a mai aşteptat şi mai bine să urce în grabă în dormitor că nu mai poate răbda. Şi după ce scările încetează să mai scîrţîie, deschid încetişor uşa şi o zbughesc afară, unde mă cuprinde o spaimă nebună, că dacă namila aia neagră miroase ceva, îmi taie girul. Aşadar am încetat să mai dau lecţii în casa aceea, dar curînd a început fata să se ţină scai de mine, - o puştoaică de şaisprezece ani - şi n-aş vrea oare să vin să-i dau mai departe lecţii în casa unei prietene? Am luat-o de la capăt cu exerciţiile lut Czerny, cu scăpărările dintre noi şi tot tacîmul. E prima aromă de trufanda pe care am simţit-o vreodată şi e delicioasă, ca fînul proaspăt cosit. Ne croiam drum prin lecţii regulîndu-ne, iar între lecţii mai ciupeam cîte un futai suplimentar. Şi, într-o bună zi, eterna poveste - rămîne gravidă şi ce-i de făcut? Sînt nevoit să apelez la un evreu care să mă ajute, dar îmi cere douăzeci şi cinci de dolari, ori eu n-am văzut în viaţa mea douăzeci şi cinci de dolari laolaltă. Şi-apoi, fata e minoră. în plus, s-ar putea să aibă şi o blenoragie. Îi dau băiatului un aconto de cinci dolari şi o şterg pe două săptămîni în munţii Adirondack. Aici, fac cunoştinţă cu o profesoară căreia îi crapă buza după lecţii de pian. Alte exerciţii de velocitate, alte prezervative şt jocuri. Se pare că de cîte ori ating clapele pianului se dezlănţuie cîte o muiere.

La petreceri, trebuia să aduc cu mine sulul de partituri; pentru mine era ca şi cum mi-aş fi înfăşurat penisul într-o batistă şi mi l-aş fi strecurat sub braţ. În timpul vacanţelor, cînd plecam pe la cîte o fermă sau la vreun han, unde se găsea întotdeauna un surplus de piţipoance, muzica avea un efect extraordinar, întregul an aşteptam cu nerăbdare vacanţa, nu atît pentru femei cît pentru faptul că-mi întrerupeam munca. Odată scăpat de sub jug, deveneam un măscărici. Făceam explozie de energie, simţeam nevoia să-mi ies din piele. Îmi aduc aminte că, într-o vară, în munţii Catskill, am întîlnit o fată pe care o chema Francie. Era frumoasă şi lascivă, cu nişte ţîţe tari, scoţiene şi un şirag de dinţi albi, orbitori. Totul a început în rîu, unde înotam. Ne ţineam cu mîinile de barcă şi unul din sîni îi ieşise afară din costum. I-am dat jos bretelele şi i-am eliberat şi celălalt sîn. Ruşinată, s-a vîrît sub fundul bărcii şi eu am urmat-o, iar cînd s-a ridicat la suprafaţă ca să respire, i-am smuls costumul cu totul, aşa încît acum plutea ca o sirenă, ţîţele mari, puternice, bălăngănindu-se în sus şi-n jos ca nişte dopuri de plută umflate. Mi-am scos şi eu chiloţii de baie şi am început să ne jucăm ca doi delfini pe lîngă barcă. Puţin mai tîrziu a sosit şi prietena ei într-o canoe. Era o fetişcană robustă, cu părul blond ca paiul, ochi de culoarea agatei şi pistruiată toată. Cînd a dat cu ochii de noi în pielea goală, a fost şocată, dar imediat am răsturnat-o din canoe şi am dezbrăcat-o. Apoi am început toţi trei să jucăm leapşa pe sub apă, dar nu puteam ajunge nicăieri cu ele pentru că îmi alunecau din mîini ca nişte ţipari. După ce ne-am săturat de apă, am fugit la o baracă de pe plajă, care stătea solitară în nisip ca un post de santinelă abandonat. Ne-am luat şi hainele şi voiam să ne îmbrăcăm în ghereta aceea amărîtă. Era îngrozitor de cald, aerul greu şi norii atîrnau amenințător. Agnes - aşa se numea prietena lui Francie – se grăbea să se îmbrace. Se ruşina să stea goală puşcă în faţa noastră. Francie, însă, se simţea în largul ei. Se aşezase pe bancă, picior peste picior, şi fuma o ţigară. În clipa cînd Agnes dădea să-şi tragă pe ea cămăşuţa, un fulger despică cerul urmat pe dată de un tunet bubuitor. Agnes scoase un ţipăt şi scăpă cămăşuţa din mîini. În cîteva clipe cerul fu brăzdat de alt fulger şi o nouă rafală de tunete ne asurzi, primejdios de aproape. Aerul se învineţise, muştele ne înţepau, iar noi ne

simţeam nervoşi şi agitaţi, ba chiar speriaţi. Mai ales Agnes se temea de fulgere şi era îngrozită să nu fim găsiţi morţi toţi trei în pielea goală. Spunea că se îmbracă şi fuge acasă. Dar de îndată ce rosti aceste cuvinte, se porni ploaia în potop. Sperînd că o să se oprească în cîteva minute, am rămas locului, despuiaţi, privind prin uşa întredeschisă la rîul care scotea aburi. Ploua cu găleata şi fulgerele se zbenguiau în jurul nostru. Acum eram cu toţii speriaţi de-a binelea şi nu ştiam ce să facem. Agnes îşi frămînta mîinile şi se ruga cu glas tare; arăta ca o idioată din caricaturile lui George Grosz, una din căţelele alea strîmbe, cu şiragul ei de mătănii în jurul gîtului şi galbenă ca icterul. Credeam că e gata să leşine. Şi, deodată, mi-a venit ideea strălucită de a executa un dans războinic în ploaie - ca să Ie distrag atenţia. Exact în clipa cînd am făcut un salt pentru a-mi începe bairamul, un trăsnet asurzitor a despicat un copac din apropiere. M-am înfricoşat atît de tare încît mi-am pierdut cumpătul. Întotdeauna cînd sînt speriat, rîd. Aşa încît am început să rîd, un rîs sălbatic, sinistru, care le-a făcut pe fete să ţipe. Şi cînd le-am auzit ţipînd, nu ştiu de ce m-am gîndit la exerciţiile de velocitate şi, brusc, am simţit că stau într-un vid, că totul în jur e albastru noptatic şi că ploaia îmi tatuează pielea cu ace reci şi fierbinţi. Toate senzaţiile mi se concentraseră la suprafaţa pielii şi dedesubtul epidermei eram gol, uşor ca un fulg, mai uşor decît aerul sau decît fumul sau decît talcul ori magneziul sau decît orice altceva doriţi. Brusc devenisem un indian Chippawa, şi muzica răsuna iar în cheia sasafras şi nu-mi păsa deloc dacă fetele.ţipau ori leşinau, ori se scăpau pe ele; nici nu mai existau. Privind-o pe nebuna de Agnes cu şiragul de mătănii în jurul gîtului şi cu abdomenul vînăt de spaima, mi-a venit ideea unui dans de sacrilegiu, ţinîndu-mi cu o mînă coaiele şi cu cealaltă împingîndu- mi în sus vîrful nasului, strîmbîndu-mă la ploaie şi la fulgere. Cascadele de ploaie erau reci şi calde şi iarba roia de muşte albastre. Ţopăiam ca un cangur şi zbieram din fundul bojocilor: „O, Părinte ceresc, pezevenghi bătrîn şi păduchios, opreşte fulgerele acestea de pe capul lui Agnes, că altfel n-o să mai creadă în tine. Mă auzi, nătărău bătrîn de acolo de sus, astîmpără-te odată cu boroboaţele astea... o înnebuneşti pe Agnes. Hei, tu, ce naiba, eşti surd, câcănar bătrîn?" Şi măcăind întruna tîmpeniile astea sfidătoare, continuam să dansez în jurul cabinei, săltînd şi zbînţuindu-mă ca o gazdă şi scuipînd cele mai cumplite blesteme care-mi veneau în minte. Cînd scapără fulgerul săream şi răgeam ca un leu, apoi mă tăvăleam în iarbă ca un pui de fiară, făceam tumbe, sugeam firele verzi, le scuipam, mă băteam cu pumnii în piept ca o gorilă şi, tot timpul, vedeam notele cu exerciţiile lui Czerny zăcînd pe pupitrul pianului, paginile albe împroşcate cu diezi şi cu bemoli, şi dobitocul de mine închipuindu-şi că asta-i calea pe care poţi mînui clavecinul bine temperat. Şi, deodată, mi-a venit în minte că Czerny s-ar putea să fie şi el în ceruri, privindu- mă de sus, drept care i-am trimis un scuipat cît de înalt am putut şi, cînd tunetul a zgîlţîit din nou aerul, i-am strigat din fundul răr unchilor:

- Tu, Czerny, păcătosule, tu de colo de sus, n-ai decît să-ţi fulgeri coaiele... n-ai decît să-ţi înghiţi coada răsucită şi să te spînzuri... mă auzi, băşinos smintit?

Dar în ciuda generoaselor mele eforturi, Agnes părea tot mai delirantă. Era o tîmpită de irlandeză catolică şi în viaţa ei nu auzise pe cineva adresîndu-se lui Dumnezeu într-un asemenea limbaj. La un moment dat, în timp ce eu ţopăiam în spatele cabinei, Agnes a zbughit-o afară şi a început să alerge spre rîu. Am auzit-o pe Francie strigînd:

- Du-te după ea, o să se înece! Ad-o înapoi!

Am pornit în goană după ea, biciuit de ploaie, urlîndu-i să se întoarcă, dar alerga orbeşte, ca posedată de diavol şi, cînd a ajuns la rîu a ţîşnit în apă, îndreptîndu-se spre barcă. Am înotat după ea şi, apropiindu-mă de barca pe care mă temeam să n-o scufunde, am luat-o cu o mînă de talie şi am început să-i vorbesc calm şi alinător, de parc-aveam de-a face cu un copil.

- Pleacă de-aici! mi-a strigat ea. Eşti un ateu!

Doamne, am rămas atît de uluit la auzul acestor cuvinte, că ai fi putut să mă dobori cu un pai. Deci asta era? Tot accesul acesta de isterie numai pentru că îl insultasem pe Dumnezeu

Atotputernicul? Îmi venea să-i trag una ca să-şi poată aduna minţile în cap. Dar amîndoi ne pierdusem controlul şi mă temeam că, dacă nu o mînuiam cum trebuie, ar fi fost în stare să răstoarne barca peste capetele noastre. Aşa încît am pretins că-mi părea teribil de rău pentru tot ce spusesem, şi că nici un cuvînt din cele debitate nu era adevărat, că vorbisem astfel numai pentru că eram îngrozitor de speriat, şi aşa mai departe şi aşa mai departe şi, în timp ce-i rosteam vorbe de alinare şi o linişteam, mîna mi-a alunecat pe talia ei şi am început să-i mîngîi încet fesele. Asta şi voia. Se bîlbîia spunîndu-mi ce bună catolică e ea şi cum s-a străduit să nu păcătuiască, şi probabil că era atît de absorbită de cuvintele pe care le bîiguia, încît nu şi-a dat seama ce fac şi, totuşi, cînd mi-am băgat mîna între picioarele ei, înşirînd toate lucrurile frumoase care-mi veneau pe buze, despre Dumnezeu, despre iubire, despre mersul la biserică, despre spovedanie şi despre toate aiurelile astea, trebuie să fi simţit ceva, pentru că-mi vîrîsem în ea trei degete care se învîrteau ca nişte mosorele bete.

- Agnes, înconjoară-mă cu braţele, i-am cerut cu blîndeţe, retrăgîndu-mi mîna din ea şi lipind-o de mine astfel încît să-mi pot introduce picioarele între picioarele ei...

- Aşa, eşti o fată bună... acum uşurel... mă opresc îndată. Şi tot îndrugîndu-i despre biserică, despre confesional, despre Dumnezeu şi iubire şi alte parascovenii, am reuşit s-o pătrund.

- Eşti foarte bun cu mine, mi-a şoptit, ca şi cum nici n-ar fi simţit stoiul meu în ea. Eşti bun şi-mi pare rău că m-am purtat ca o proastă.

- Ştiu, Agnes... e în ordine... ascultă, strînge-mă mai tare... aşaaa.

- Mi-e teamă să nu se răstoarne barca, a bolborosit făcînd tot ce-i stătea în putinţă ca să-şi ţină fundul în poziţie, adică vîslind apa cu mîna dreaptă.

- Da, ai dreptate, haide să mergem pe ţărm, i-am răspuns, dînd să mă retrag din ea.

- O, nu mă lăsa, a strigat agăţîndu-se de mine. Nu mă lăsa, că am să mă înec.

Taman atunci am văzut-o pe Francie alergînd spre apă.

- Grăbeşte-te, m-a îndemnat Agnes. Repede... că mă înec.

Trebuie să spun că Francie era o fată bună. În mod sigur necatolică şi, dacă avea în ea vreun simţ al moralei, acesta ţinea de ordinul reptilelor. Era una dintre acele fete născute ca să se reguleze. Nu avea idealuri, nu avea mari dorinţe, nu se supăra, era în permanenţă veselă şi deloc proastă. Serile, cînd şedeam împreună în verandă discutînd cu ceilalţi oaspeţi, venea şi mi se aşeza în poală, fără să poarte nimic pe sub fustă, iar eu i-o băgăm în timp ce vorbea şi rîdea cu cei din jur. Cred că, dacă ar fi avut prilejul, ar fi făcut-o fără ruşine şi în faţa Papei de la Roma. În oraş, cînd îi făceam cîte o vizita acasă, se preta la acelaşi lucru în faţa mamei ei, a cărei vedere, din fericire, slăbise mult. Dacă mergeam la dans şi se înfierbînta prea tare, mă trăgea într-o cabină telefonică şi, trăsnită cum era, dădea chiar un telefon cuiva, lui Agnes să spunem, în timp ce ne făceam mendrele. Îi provoca o plăcere specială cînd i-o trăgeam sub nasul oamenilor; pretindea că e mult mai excitant dacă nu te gîndeşti prea mult la ce faci. De pildă, în metroul înţesat, cînd ne întorceam de la plajă, îşi aranja în aşa fel fusta ca şliţul să fie în centru şi-mi lua o mînă, vîrînd-o direct între pulpe. Dacă vagonul era extrem de aglomerat şi ne găseam înghesuiţi într-un colţ, îmi scotea penisul din pantaloni şi îl ţinea în mîini, ca pe o pasăre. Uneori devenea jucăuşă şi îşi atîrna poşeta de el, parcă pentru a dovedi că nu era nici un pericol să-i cadă. Mai avea un lucru bun; nu pretindea niciodată că eu aş fi singurul bărbat din viaţa ei. Nu ştiu dacă îmi povestea chiar totul dar, în mod cert, îmi povestea foarte multe. îmi înşira aventurile ei rîzînd, în timp ce se căţăra peste mine sau cînd eram în ea, ori chiar în clipa cînd eram gata să juisez. Îmi descria cum procedează ceilalţi, dacă o aveau mai mare sau mai mică, ce spuneau cînd erau excitaţi, şi aşa mai departe, oferindu-mi fiecare detaliu, de parcă m-aş fi pregătit să scriu un manual pe această temă. Nu avea nici un simţ de sacralitate în legătură cu trupul ei, cu sentimentele ei sau cu orice s-ar fi referit la ea.

- Francie, eşti o futăreaţâ data naibii, îi spuneam. Ai tot atîta morală cît un crab.

- Dar îţi place, nu-i aşa? îmi răspundea. Bărbaţilor le place să se reguleze şi femeilor la fel. Asta nu face rău nimănui şi nu înseamnă ca trebuie să iubeşti orice persoană cu care te culci. Eu n-aş vrea să mă îndrăgostesc; e îngrozitor să fii nevoita să te fuţi tot timpul cu acelaşi bărbat, nu crezi? Ascultă-mă, dacă tu nu te-ai regula decît cu mine, te-ai sătura foarte repede, nu? Cîteodată e plăcut să fii cordită de cineva pe care nu-i cunoşti deloc. Da, cred că ăsta-i lucrul cel mai plăcut, pentru că te scuteşte de complicaţii, de numere de telefon, de scrisorele de dragoste şi bileţele, ce mai! Ia zi, crezi că-i rău ce-am să-ţi povestesc? O dată am încercat să-l fac pe frate-miu să mă reguleze; ştii ce tontălău e - o pacoste pe capul nostru! Nu mai ţin minte exact cum a fost, dar ştiu că eram amîndoi singuri în casă, iar pe mine mă apucaseră năbădăile. A venit în camera mea să-mi ceară ceva, şi eu zăceam cu rochia suflecată, gîndindu-mă la singurul lucru după care turbam în momentul acela; şi cînd l-am văzut, nu m-am mai sinchisit că mi-e frate, n-am văzut în el decît masculul, aşa încît am rămas goală de la mijloc în jos şi i-am spus că nu mi-e bine şi că mă doare burta. A dat să alerge imediat să-mi aducă ceva, dar i-am cerut doar să-mi maseze puţin burta, asigurîndu-1 că asta o să-mi fiică bine. Mi-am descheiat rochia şi l-am făcut să mă frece pe pielea goală. Îşi ţinea privirile fixate pe perete, dobitocul, şi mă freca de parc-aş fi fost o bucată de lemn.

- Nu acolo, neghiobule, i-am spus, puţin mai jos... de ce te temi?

Şi m-am prefăcut chinuită de dureri. În cele din urmă m-a atins din greşeală unde trebuia.

- Aşa! Aici! am strigat. Ah, freacă-mă, îmi face bine! Şi, ai să crezi? Blegul m-a masat vreo cinci minute fără să-şi dea seama că totul era un joc. Eram atît de exasperată, că în cele din urmă i-am spus să se ducă dracului de acolo şi să mă lase în pace. Eşti un eunuc, i-am strigat, dar e atît de tembel, încît nu cred că ştie ce înseamnă cuvîntul ăsta.

A rîs gîndindu-se la prostănacul de frate-su. Mi-a adăugat că, probabil, era încă virgin. Şi ce părere aveam eu? Era un lucru chiar atît de rău? Desigur, era convinsă că eu n-am să gîndesc aşa ceva.

- Ascuhă-mă, Francie, i-am răspuns, i-ai povestit vreodată chestia asta poliţistului cu care te ţii?

Bănuia că nu i-o povestise.

- Bănuiesc şi eu, am adăugat. Te-ar snopi în bătăi dacă ar auzi asemenea năzdrăvănie.

- M-a bătut pentru altele, mi-a răspuns prompt.

- Cum? L-ai lăsat să te bată?

- Nu i-am cerut-o eu, dar ştii cît e de impulsiv. Eu nu las pe nimeni să mă atingă, dar venind de la el, nu mă supără prea tare. Cîteodată mă face chiar să mă simt bine pe dinăuntru... Nu ştiu, dar poate că o femeie ar trebui să fie din cînd în cînd bătută. Nu doare tare, cînd bărbatul îţi place cu adevărat. Şi-apoi, după aceea devine atît de drăguţ... aproape că mă ruşinez de mine însămi.

Rareori găseşti o femeie care să recunoască asemenea lucruri. Vreau să spun o femeie adevărată, nu o cretină. Şi mai era Trix Miranda, de exemplu, cu sora ei, doamna Costello. Grozavă pereche de ţicnite. Trix, care trăia cu prietenul meu Mac Gregor, pretindea faţă de sora ei, cu care locuia împreună, că între ea şi Mac Gregor nu există relaţii sexuale. Iar soră-sa povestea în dreapta şi-n stînga că e frigidă, că nu ar putea să se culce cu un bărbat chiar dacă ar dori, pentru că avea un defect de construcţie, era prea îngustă. Şi, în timp ce prietenul meu Mac Gregor le regula pe amîndouă, ele continuau să se mintă una pe cealaltă, deşi cunoşteau foarte bine adevărul. De ce? Nu pot să-mi explic Căţeaua Costello era isterică: ori de cîte ori i se năzărea că nu primeşte un procentaj just din performanţele lui Mac Gregor, trîntea cîte un acces pseudo-epileptic. Asta însemna prosoape aruncate peste ea, masatul încheieturilor, descheiatul bluzei la piept, frecatul picioarelor şi, în cele din urmă, transportatul sus, în dormitor, unde Mac Gregor avea grijă de ea, de îndată ce cealaltă se ducea la culcare. Cîteodată, surorile se întindeau împreună pe pat după masa, ca să tragă un pui de somn; dacă

Mac Gregor era pe acolo, urca în dormitor şi se culca între ele două. După cum îmi explica mai tîrziu rîzînd, şpilul era să se prefacă adînc adormit. Zăcea acolo, respirînd greu, şi deschidea cînd un ochi, cînd pe celălalt, ca săşi dea seama care din două adormise într-adevăr. De îndată ce se convingea că una doarme, o aranja pe cealaltă. în asemenea ocazii, o prefera pe isterică, pe doamna Costello, al cărei soţ o vizita o dată la şase luni. Îmi povestea că, cu cît era riscul mai mare, cu atît creştea şi intensitatea plăcerii. Cînd se întîmpla să fie cealaltă soră, Trix, căreia se presupunea că-i face curte, trebuia să pretindă că ar fi cumplit dacă i-ar prinde sora mai mare şi, în acelaşi timp, îmi spunea el, spera întotdeauna că doamna Costello o să se trezească şi o să-i prindă. Dar sora măritată, cea cu „defectul de construcţie", cum obişnuia să se definească, era o căţea vicleană şi se simţea vinovată faţă de soră-sa şi, dacă aceasta din urmă ar fi surprins-o. vreodată în flagrant delict, ar fi pretins, probabil, că are un acces şi că nu-şi dă seama ce face. Nici în ruptul capului n-ar fi admis că-şi îngăduia plăcerea de a se lăsa regulată de un bărbat.

O cunoşteam destul de bine pentru că, un timp, i-am dat lecţii de pian şi m-am străduit din răsputeri să o fac să admită că avea un sex normal şi că i-ar face bine cîte un futai zdravăn, din cînd în cînd. Ii povesteam istorioare deocheate care, de fapt, erau nişte deghizări ale propriilor ei isprăvi, dar rămînea de neînduplecat. Într-o zi am ajuns chiar pînă acolo - şi asta-i mai tare ca orice - încît m-a lăsat să-mi vîr un deget în ea. Eram convins că problema, e rezolvata. E drept că era uscată şi cam strîmtă, însă am pus asta pe seama isteriei. Dar, imaginaţi-vă, să ajungi atît de departe şi apoi s-o auzi trîntindu-ţi în obraz, în timp ce-şi trăgea rochia în jos, cu violenţă:

- Vezi, ţi-am spus că am un defect de construcţie.

- N-am văzut deloc aşa ceva, i-am replicat furios. Ce-ai vrea să fac, să te analizez la microscop?

- Asta-i bună, a ripostat luîndu-şi o mină distantă. Ce fel de a vorbi!

- Ştii foarte bine că minţi, am continuat. Şi de ce, mă rog, minţi? Socoteşti că-i omeneşte să fii înzestrată cu un sex pe care să-1 foloseşti o dată-n Paşti? Vrei să ţi se usuce de tot?

- Ce limbaj! a protestat, muşcîndu-şi buza de jos şi roşind ca para focului. Şi eu care te credeam un gentleman!

- Mă rog, nici tu nu eşti o lady, am ripostat, pentru că pînă şi o lady se mai regulează din cînd în cînd, şi, apoi, o lady nu-i cere unui gentleman să-şi vîre degetul în ea ca să vadă cît e de îngustă.

- Eu nu ţi-am cerut vreodată să mă atingi. Nici prin cap nu mi-ar trece să-ţi cer să pui mîna pe mine, mai ales pe părţile intime.

- Poate ţi-ai închipuit că te scobesc în ureche?

- În momentul acela te-am privit ca pe un doctor, asta-i tot ce pot să-ţi spun, mi-a răspuns înţepată, urmărind să mă îngheţe.

- Ascultă-mă, am replicat, încercînd să profit de o ocazie hazardată, haide să spunem că nu s-a întîmplat nimic, absolut nimic Te cunosc prea bine ca să mă pot gîndi să te insult în felul acesta. N-aş putea să-ţi fac aşa ceva, să fiu al naibii dacă aş putea. Mă întrebam numai dacă nu cumva ai dreptate în cele ce pretinzi tu, dacă nu cumva eşti într-adevăr prea strimtă. Ştii, totul s-a petrecut atît de repede, încît nici n-aş putea spune ce-am simţit., nici nu cred că mi-am vîrît într-adevăr degetul în tine. Probabil că am atins numai exteriorul - asta-i tot Ascultă, aşază-te aici pe canapea, haide să fim iar prieteni. Am tras-o lîngă mine - se topea vazînd cu ochii - şi i-am înconjurat mijlocul cu braţul, de parc-aş fi vrut s-o consolez cu tandreţe.

- Şi întotdeauna ai fost aşa? am întrebat-o cu inocenţă, venindu-mi să rîd de tîmpenia întrebării.

Şi-a lăsat capul în piept, cu sfială, de parcă vorbeam despre o tragedie de negrăit

- Ascultă-mă, am continuat, poate dacă mi te-ai aşeza în poală...

Şi am tras-o cu blîndeţe în poala mea, vîrîndu-mi în acelaşi timp mîna, cu delicateţe, sub fusta ei şi lăsînd-o să poposească pe un genunchi...

- Poate că dacă ai sta aşa un minut te-ai simţi mai bine... aşa, cuibăreşte-te în braţele mele... nu-i mai bine?

Nu mi-a răspuns dar nici nu mi-a opus rezistenţă; pur şi simplu s-a lăsat moale şi a închis ochii. Treptat, foarte încet şi foarte lin, mi-am plimbat mîna în susul pulpei, vorbindu-i tot timpul cu glas scăzut, mîngîietor. Cînd am ajuns la crăcăna şi i-am despărţit valvele, am simţit-o udă ca o cîrpă de vase. Am masat-o încetişor, deschizînd-o tot mai mult, şi continuînd să-i recit, telepatic, despre femeile care uneori se înşeală în legătură cu ele însele, crezînd că sînt prea strîmte cînd, de fapt, sînt absolut normale şi, cu cît îi dădeam înainte, cu atît devenea mai mustoasă şi se deschidea mai generos. Îmi băgasem patru degete în ea şi încă mai era loc. Avea un sex enorm şi bine înspumat. Am privit-o ca să văd dacă încă îşi mai ţine ochii închişi. Gura îi era întredeschisă şi gîfîia, iar ochii strîns închişi, de parcă ar fi încercat să se convingă că totul nu era decît un vis. Acum puteam s-o mînuiesc mai brutal - nici un pericol de protest. Şi, poate că din răutate, o zgîlţîiam inutil, ca s-o văd cum reacţionează. Era inertă ca o pernă cu fulgi şi, chiar cînd capul î s-a lovit de braţul canapelei, nu a schiţat vreun semn de iritare. S-ar li zis că se anesteziase în vederea unui regulat benevol I-am scos hainele şi i le-am aruncat pe jos şi, după ce-am scărmănat-o puţin pe canapea, am tras-o pe jos, chiar peste mormanul de haine, am pătruns-o şi m-a încleştat cu valva ei aspiratoare, pe care o mînuia cu măiestrie, în ciuda aparentei stări de comă.

Mi se pare ciudat că muzica se dizolvă întotdeauna în sex. Noaptea, cînd ieşeam pentru o plimbare solitară, nu exista să nu agăţ pe cineva - o infirmieră, o fată care ieşea dintr-o sală de dans, o vînzătoare, orice purta o fustă. Cînd ieşeam cu prietenul meu Mac Gregor în maşina lui - doar un tur pe plajă, aşa-mi spunea - mă pomeneam pe la miezul nopţii într-o încăpere străină, într-un cartier străin, cu o fată în braţe, de obicei cu una pe care n-aş fi dat nici o ceapă degerată, pentru că Mac Gregor era şi mai puţin selectiv decît mine. De multe ori, cînd urcam în maşina lui, îi spuneam:

- Ascultă, fără paţachine în seara asta, da?

- Doamne, sînt sătul pînă-n gît, îmi răspundea el. Doar o mică plimbare... la Sheepshead Bay, ce părere ai?

Şi nu parcurgeam mai mult de un kilometru cînd, brusc, oprea maşina la marginea trotuarului şi-mi trăgea un ghiont:

- Ia te uită la aia, îmi spunea arătînd cu degetul spre o fată care mergea pe trotuar. Mamă, ce bulane! sau: Ia zi, ce-ar fi s-o luăm cu noi? Poate că scoate de pe undeva şi o prietenă.

Şi înainte de a fi apucat să rostesc un cuvînt, o agăţa şi începea să-i dea cu papagalul, aceleaşi formule pentru toate. Şi, în nouă cazuri din zece, fata urca în maşina. Înainte de a ne îndepărta prea mult, în timp ce o pipăia cu mîna liberă, o întreba dacă n-are cumva şi o prietenă care să ne ţină companie. Şi dacă fata făcea fiţe, dacă nu-i plăcea să treacă prea repede la acţiune, Mac Gregor îi spunea:

- Foarte bine, atunci cară-te... n-avem timp de pierdut cu una ca tine.

Încetinea şi o dădea jos din maşină, după care mi se adresa mie, chicotind:

- Nu merită să ne batem capul cu de-alde astea, nu-i aşa, Henry? Aibi răbdare, îţi promit o poamă gustoasă pînă nu trece seara.

Şi dacă-i aminteam că hotărîsem să facem o pauză în seara aceea, îmi răspundea:

- Mă rog, cum vrei tu... mă gîndeam numai că ar fi mai plăcut...

Şi apoi, brusc, frîna iar şi striga vreunei siluete sinuoase care se profila în întuneric:

- Hei, surioară, ce mai faci, singurică, singurică?

Şi poate că de astă dată pica ceva mai excitant, o căţea cuprinsă de tremurici care n-avea altceva de făcut decît să-şi dea poalele peste cap. Poate că nu va trebui nici măcar să-i oferim o băutură, ci doar să tragem undeva pe o străduţa dosnică şi să scoatem fulgii din ea, unul după altul, în maşină. Şi dacă era vreo curviştină cu tărîţe în cap, cum se întîmpla de obicei, nici nu ne dădeam măcar osteneala s-o conducem acasă.

- Nu-i în drumul nostru, îi spunea nemernicul de Mac Gregor. Mai bine coboară aici.

Deschidea portiera şi, afară cu ea! De bună seamă urma întrebarea: era oare sănătoasă? Asta-i preocupa gîndurile pe tot drumul de întoarcere.

- Doamne, ar trebui să fim mai prevăzători, îmi declara. Nici nu ştii cu ce poţi să te pricopseşti cînd le agăţi aşa, la nimereală. De la aia din urmă - ţii minte, aia agăţată pe alee - m-am ales cu o mîncărime care mă scoate din minţi. Poate că nu-i decît o chestie nervoasă... îi acord prea multă atenţie. Spune-mi, Henry, de ce nu poate un om să rămînă cu o singură femeie? Uîte, de pildă, Trix, e fată bună, ştii doar. Şi, într-un fel, îmi place, dar... rahat, la ce bun să mai vorbim? Mă cunoşti, sînt un hrăpăreţ. Ştii, am ajuns atît de rău, că, uneori cînd sînt în drum spre o întîlnire - ţine seama, o întîlnire cu o damă pe care vreau s-o regulez şi totu-i pus la punct - în timp ce mă îndrept cu maşina într-acolo, dacă văd o pereche de bulane traversînd strada, pînă să-mi dau seama ce fac am şi urcat ştoarfa în maşină şi, la dracu cu cealaltă! Cred că-s lovit de pizdomanie... ce părere ai? Nu-mi răspunde, adăuga în grabă, te cunosc eu pe tine, scîrbă ce eşti... cu siguranţă c-ai să-mi spui ce e mai rău.

Şi apoi, după o pauză:

- Eşti un tip bizar, ştii? Nu te-am văzut niciodată refuzînd ceva, dar, într-un fel, nu pare să te preocupe. Uneori, am impresia că nici nu-ţi pasă dacă lucrurile se întîmplă într-un fel sau altul. Şi eşti al naibii de ferm - aş spune că eşti aproape un monogam. Cum poţi să rabzi atîta timp numai cu cîte o singură femeie, e ceva ce mă depăşeşte. Nu te plictiseşti de ele? Doamne, eu ştiu dinainte tot ce or să-mi spună. Cîteodată îmi vine să le zic... aşa de la obraz: Ascultă-mă, fetiţo, nu mai scoate o vorbă... pur şi simplu despoaie-te şi desfa-ţi picioarele. Mac Gregor rîse cu poftă şi urmă: îţi imaginezi mutra lui Trix dacă i-aş spune una ca asta! O dată era cît pe ce s-o fac. Am rămas îmbrăcat cu pălăria şi paltonul. Ce-a mai fost pe ea! Nu paltonul o supăra atîta, cît pălăria! I-am spus că mi-e frică de curent... desigur nu era nici un fel de curent. Adevărul e că eram nerăbdător să scap odată, şi-mi închipuiam că dacă-mi ţin pălăria pe cap termin mai iute. Şi, de fapt, am rămas toată noaptea Ia ea. A făcut atîta tărăboi că nu reuşeam să-i mai închid gura... dar asta nu-i nimic. Odată am avut o tîrfă irlandeză beţivă care avea nişte idei trăsnite. în primul rind, nu voia niciodată în pat... numai pe masă. Ştii, uneori e plăcut şi aşa, dar dac-o faci des devine obositor. Aşa că, într-o noapte - bănuiesc că eram cherchelit - îi spun: „Nu, nimic de făcut căţea beată... în seara asta vii cu mine în pat Vreau un futai veritabil - în pat!" Ce să-ţi spun, a trebuit să mă dondănesc mai bine de un ceas cu ea, pînă s-o conving să vină cu mine în pat, şi a acceptat numai cu condiţia ca să-mi ţin pălăria pe cap. Mă poţi vedea călărind căţeaua aia tîmpă cu pălăria pe cap? Şi în rest, gol puşca. Am întrebat-o: „De ce vrei să-mi ţin pălăria pe cap?" Şi ce crezi că mi-a răspuns? Mi-a zis că i se pare mai distins. Iţi dai seama ce era în mintea ei? Mă detestam că mă înhăitasem cu asemenea jigodie. Dar niciodată nu m-am dus la ea treaz, asta-i sigur. Trebuia ca mai întîi să fiu criţă, cu minţile în pălărie, ştii tu cum sînt eu uneori.

Ştiam foarte bine. Era unul din prietenii mei cei mai vechi şi unul dintre cei mai arţăgoşi. Încăpăţînat - nu e cuvîntul care să-1 definească. Era ca un catâr - un scoţian cu cap de fier. Şi taică-su era şi mai căpos. Cînd se înfruntau amîndoi, ofereau o privelişte de tot hazul. Bătrînul obişnuia să danseze, efectiv juca de furie. Şi dacă intervenea bătrîna, se alegea cu un pumn în ochit în mod regulat părinţii îl dădeau afară din casă. Pleca, luîndu-şi toate boarfele, pînă şi mobila, inclusiv pianul. După vreo lună se întorcea - pentru că cei de acasă îi acordau întotdeauna încredere. Şi, într-o noapte, iar venea beat, însoţit de-o tîrfă culeasă de pe cine ştie unde, şi baciul se pornea iar. Se pare că părinţii nu se împotriveau atîta faptului că

venea acasă cu o muiere pe care o ţinea toată noaptea, cît obrăzniciei de a-i cere mamei lui să le servească micul dejun la pat Dacă maică-sa încerca să ţipe la el, îi închidea gura spunîndu-i:

- Ce tot îndrugi acolo? Şi tu, dacă n-ai fi căzut grea, nu te-ai fi măritat cu tata.

Bătrîna îşi frămînta mîiniie, văicărindu-se:

- Ce mai fiu! Ce mai fiu! Dumnezeule, cu ce-am păcătuit eu ca să merit asemenea pedeapsă?

La care el replica:

- Haide, uită! Eşti o prună scofîlcită!

Adeseori apărea sora lui, încercînd să netezească situaţia.

- Vai de mine, Wallie, îi spunea, nu-i treaba mea ce faci tu, dar n-ai putea să vorbeşti mai respectuos cu mama?

Iar Mac Gregor o invita pe soră-sa să se aşeze pe pat şi începea s-o linguşească, îmbunînd-o să le aducă micul dejun. De obicei era necesar să-şi întrebe partenera de aşternut cum o cheamă, ca să o poată prezenta surorii lui.

- Nu-i fată rea, spunea referindu-se la soră-sa. E singura fiinţa cumsecade din familie. Surioară, acum adu-ne ceva de halit, vrei? Nişte costiţa cu ouă, ce zici? Ia zi, babacu-i pe aici? În ce toane e? Aş vrea să-1 tapez de vreo doi dolari. Încearcă tu să-i storci de la el, o să-ţi aduc un cadou frumos de Crăciun, ai să vezi. Apoi, ca şi cum totul ar fi fost gata aranjat, trăgea cearceafurile de pe parteneră şi i-o arăta: Uită-te la ea, surioara! Aşa-i că-i frumoasă? Uite ce picioare are. Ascultă, ar trebui să găbjeşti şi tu un bărbat... dar eşti prea slăbănoagă. Patsy asta de aici, pun rămăşag că Patsy nu trebuie să se roage de bărbaţi. Aşa-i Patsy? Şi îşi însoţea cuvintele cu o palma răsunătoare pe crupa lui Patsy. Acuma, valea, surioară, vreau nişte cafea... şi nu uita, prăjeşte bine costiţa, să fie crocantă. Să nu-mi dai şunca aia împuţită de la magazin... vreau ceva extra! Şi grăbeşte-te!

Dacă-mi plăcea ceva la el, era slăbiciunea lui; ca toţi cei ce fac pe marii şi pe tarii, pe dinăuntru era o cîrpă. Nu exista lucru la care să nu se preteze, pur şi simplu din slăbiciune. Tot timpul părea extrem de aferat şi, de fapt, nu făcea nimic. Şi mereu rumega asupra unei chestiuni, mereu încerca să-şi lărgească spiritul. De exemplu, lua lexiconul neprescurtat, rupea în fiecare zi cîte o pagină şi o citea cu religiozitate în drum spre şi de Ia birou. Avea mintea doldora de fapte şi, cu cît faptele erau mai absurde şi mai incoerente, cu atît încerca o plăcere mai mare. Părea hotărît să dovedească, oricui s-ar fi nimerit, că viaţa e o farsă, că nu merită să-i faci jocul, că un lucru îl anulează pe celălalt, şi aşa mai departe. Crescuse în Cartierul de Nord, nu departe de locul unde îmi petrecusem eu copilăria. Şi era, în foarte mare măsura, un produs al Cartierului de Nord, ceea ce constituia una dintre raţiunile pentru care îmi plăcea. Felul în care vorbea, de pilda, scăpînd cuvintele prin colţul gurii, ifosele pe care şi le dădea cînd se adresa unui poliţist, felul în care scuipa cu dezgust, înjurăturile caracteristice pe care le folosea, sentimentalismul, orizontul limitat, pasiunea pentru biliard şi pentru zaruri, faptul că putea sta o noapte întreaga depănînd poveşti aiuristice, dispreţul faţă de bogaţi, bătutul pe burtă cu politicienii, curiozitatea pentru lucrurile mărunte, neesenţiale, respectul pentru învăţătură, fascinaţia exercitată de sălile de dans, barurile, burlescul, faptul că vorbea despre călătorii în lumea întreagă fără să se fi urnit vreodată din oraş, idolatria faţă de oricine vădea „ardoare", o mie şi una de trăsături şi curiozităţi de genul ăsta mi-1 făceau drag, pentru că erau exact particularităţile celor printre care îmi trăisem copilăria. Se pare că toţi cei din jurul nostru nu fuseseră altceva decît nişte simpatici rataţi. Adulţii se comportau ca nişte copii şi copiii erau incorijibili. Nimeni nu se putea ridica mult peste vecinii săi, pentru că ar fi fost linşat. E uimitor că, uneori, cîte unul reuşea să devină doctor sau avocat. Chiar şi aşa, trebuia să se arate băiat bun, să se prefacă a vorbi la fel ca toţi ceilalţi, şi să voteze cu Democraţii. A-l auzi pe Mac Gregor perorîndu-le amicilor lui despre Platon sau despre Nietzsche era un spectacol de neuitat. În primul rînd, pentru a-şi putea îngădui să le vorbească partenerilor lui de joc despre nişte subiecte ca Platon sau Nietzsche, trebuia să pretindă că dăduse întîmplător

peste numele acestea; sau, cumva, să născocească o poveste că întîlnise într-o seară un beţiv interesant în sala din spate a unei cîrciumi, şi că beţivanul ăla se pornise să vorbească despre indivizii ăştia, Platon sau Nietzsche. Era chiar în stare să pretindă că nu ştie cum se pronunţă numele. Dar Platon nu era un prost, adăuga pe un ton apologetic. Platon ăsta a avut o idee sau două în doxă, da dom'le. I-ar plăcea lui să vadă pe unul din politicienii ăia imbecili din Washington încercînd să se înfrunte cu Platon. Şi-i trăgea înainte, pe ocolite, lămurindu-i la modul ăsta prozaic pe partenerii lui de zaruri ce pasăre rară a fost Platon la timpul lui şi cum se poate măsura cu oamenii din toate timpurile. Desigur, era probabil eunuc, ţinea să adauge, ca să mai toarne puţină apă rece peste tot acest foc de erudiţie, în zilele acelea, continua să explice, oamenii mari, filozofii, se castrau adeseori - ăsta e un fapt cert - ca să nu mai fie supuşi ispitelor. Celalalt tip, Nietzche, a fost un adevărat caz, un caz de balamuc. Se spune că fusese îndrăgostit de soră-sa. Un tip hipersensitiv. Musai să trăiască într-o anumită climă - la Nisa, din cîte ştia el în general, Mac Gregor nu-i înghiţea pe nemţi, dar individul ăsta, Nietzche, era altfel. De fapt îi ura pe nemţi, Nietzche ăsta. Se dădea drept polonez sau aşa ceva. Şi-i aranja cum trebuie pe friți**.** Zicea că-s tembeli şi porci şi, pe Dumnezeul meu, ştia el ce spune. Oricum, i-a dat de gol. Zicea că-s nişte căcăcioşi şi, zău aşa, n-are dreptate? Aţi văzut cum au întors fundul cînd li s-a dat o doză din propriul lor medicament?

- Auzi, am cunoscut eu un tip care a curăţat un cuib întreg de nemți în regiunea Argonne - zicea că erau atît de amărîţi că n-ar fi dat un căcat pe ei. Zicea că nu meritau nici să irosească un glonţ - pur şi simplu le-a crăpat ţestele cu o bîtă. Am uitat cum îl chema pe băiatul ăsta, dar mi-a povestit o grămadă de chestii pe care le-a văzut cu ochii lui în cele cîteva luni cît a fost acolo. Zicea că cea mai mare bucurie a lui din toată treaba aia căcăcioasă a fost cînd 1-a găurit pe propriul lui maior. Nu că i-ar fi căutat rîcă - pur şi simplu nu-i plăcea mutra lui. Nu-i plăcea felul în care individul dădea ordine. Cei mai mulţi dintre ofiţerii care au mierlit-o au fost împuşcaţi pe la spate, aşa zicea. Şi aşa le trebuie, javrele! Ăsta al meu era un băiat simplu din Cartierul de Nord. Cred că acuma ţine o sală de biliard pe undeva, pe lîngă Wallabout Market. Un băiat liniştit, care-şi vede de treabă. Dar dacă te apuci să-i vorbeşti despre război, îşi iese din ţîţîni. Zice că l-ar asasina şi pe Preşedintele Statelor Unite dac-ar încerca vreodată să provoace un nou război. Şi aşa ar face, ascultaţi ce vă spui eu... Dar, fir-ar al dracului, ce voiam să vă povestesc despre Platon? A, da...

Cînd ceilalţi îşi luau tălpăşiţa, schimba placa.

- N-ai încredere în felul meu de vorbărie, aşa-i? mă întreba.

Trebuia să recunosc că nu aveam încredere.

- N-ai dreptate, continua el. Trebuie să fii pe placul oamenilor, nu ştii niciodată cînd poţi avea nevoie de ei. Tu ai impresia că eşti liber, independent! Te porţi de parcă le-ai fi superior oamenilor ăstora. Ei, aicea greşeşti. Ce ştii tu cum ai să fii peste cinci ani sau chiar peste şase luni? Poţi să orbeşti, poţi să fii călcat de un camion, poţi să fii internat la balamuc; nimeni nu ştie ce i se poate înrîmpla. Nimeni n-are cum să ştie. Poţi să te trezeşti neajutorat ca un prunc...

- Şi ce-i cu asta?

- Ei, nu ţi se pare că-i bine să ai un prieten la nevoie? Poţi să ajungi atît de neputincios, încît să te bucuri dacă găseşti pe cineva să te ajute să treci strada. Tu nu dai doi bani pe oamenii ăştia şi gîndeşti că eu îmi pierd vremea cu ei. Ascultă-mă pe mine, nu ştii niciodată ce poate face într-o bună zi un om pentru tine. De unu' singur nu ajungi nicăieri.

Îl supăra independenţa mea, pe care o numea indiferenţă. Şi cînd eram nevoit să-i cer nişte lovele, se arăta încîntat. Pentru că avea prilejul să-mi ţină o predică despre prietenie:

- Care va să zică şi tu ai nevoie de bani? îmi spunea cu un larg rînjet de satisfacţie. Deci şi poeţii trebuie să halească? Mă rog, mă rog... Ai avut noroc c-ai venit la mine, Henry, băiete, pentru că eu sînt mînă largă cu tine, te cunosc eu, păcătos lipsit de inimă ce eşti! Şi cît vrei? N-am nici eu prea mult, dar o să împart cu tine. Asta-i un lucru frumos, nu? Sau poate că

gîndeşti, ticălosule, că ar trebui să-ţi dau ţie tot ce am şi pe urmă să merg eu să mă împrumut de la alţii? Presupun că vrei să mănînci bine, ha? Ouă cu şuncă nu ţi-ar mai fi deajuns, aşa-i? Presupun c-ai vrea să te duc cu maşina la restaurant, nu-i aşa? Ia ridică-te puţin de pe scaunul ăla - vreau să-ţi vîr o pernă sub fund. Şi, nu mai spune, eşti lefter? Dumnezeule, tu eşti întotdeauna lefter - nu-mi amintesc să te fi văzut vreodată cu un ban în buzunar. Ascultă, nu te ruşinezi niciodată de tine însuţi? Te dai mare faţă de nenorociţii cu care-mi pierd eu vremea... ei bine, ascultă-mă, domnule, oamenii ăia nu vin niciodată la mine să-mi ceară bani, cum faci tu. Au mai multă mîndrie decît tine - mai curînd ar fura decît să cerşească de la mine. Dar tu, căcatule, tu eşti plin de idei măreţe, tu vrei să reformezi lumea şi alte bazaconii de felul ăsta - dar nu vrei să munceşti pentru bani, Doamne fereşte, asta nu-i de tine... aştepţi să vină cineva să ţi-i aducă pe o tavă de argint Ha! Noroc că mai există oameni ca mine care să te înţeleagă. Dar ar trebui să-ţi bagi minţile în cap, Henry. Tu eşti un visător. Toată lumea vrea să mănînce, nu ştii lucrul ăsta? Şi ce-i mai mulţi sînt gata să muncească pentru ca să mănînce - nu zac ca tine toată ziulica în pat, şi pe urmă îşi trag iute nădragii şi se reped la cel mai apropiat prieten ca să-1 tapeze de bani. Şi dacă eu n-aş fi fost aici, ce-ai fi făcut? Nu-mi răspunde... ştiu ce ai de gînd să-mi spui. Dar, ascultă-mă, nu poţi s-o duci toată viaţa aşa. Ce-i drept, de vorbit vorbeşti mişto - e o plăcere să te asculte omu. Eşti singurul din cîţi cunosc eu cu care-mi place să stau de vorbă - dar unde te duce asta? Într-o bună zi or să te închidă pentru vagabondaj. Eşti un trintor, ştii bine. Şi eşti mai rău decît ceilalţi trintori despre care predici tu. Unde eşti tu cînd eu mă aflu la ananghie? Eşti de negăsit. Nu-mi răspunzi la scrisori, nu răspunzi la telefon, uneori chiar te ascunzi cînd vin să te caut. Las'că ştiu eu, nu-i nevoie să-mi explici. Ştiu că nu-ţi place să-mi asculţi poveştile. Dar, fir-ar să fie, cîteodată într-adevăr simt nevoia să-ţi vorbesc. Şi mult îţi pasă ţie! Atîta timp cît nu stai în ploaie şi ai cu ce să-ţi umpli rînza, eşti fericit. Nu te gîndesti la prieteni - decît cînd te înghesuie nevoia. Nu aşa se poartă un om, ştii? Spune că am dreptate şi-ţi dau un dolar. Dă-o naibii, Henry, eşti singurul prieten adevărat pe care-1 am, dar eşti un nemernic, un gunoi, ştiu eu ce spun. Eşti un bun de nimic înnăscut. Mai curînd ai crăpa de foame decît să pui mîna să faci ceva de folos...

Firește, eu rîdeam şi întindeam mîna să iau dolarul promis. Ceea ce-1 stîrnea din nou.

- Eşti gata sa spui orice, numai să-ţi dau lozul, aşa-i? Ce om! Şi mai vorbeşti despre morală - Isuse, ai tot atîta morală cît un şarpe cu clopoţei. Nu, încă nu ţi-1 dau, pe Dumnezeul meu! Intîi am să te torturez. Am să te fac să cîştigi banii ăştia. Ia zi, ce-ar fi să-mi lustruieşti pantofii - haide, fă asta pentru mine, vrei? Dacă nu mi-i faci tu, n-or să fie lustruiţi în vecii vecilor.

Îi iau pantofii şi-i cer o perie. N-am nimic împotrivă să-i lustruiesc pantofii. Dar şi asta pare să-1 înfurie.

- Chiar ai de gînd să mi-i lustruieşti? Asta întrece orice măsură. Ascultă-mă, n-ai nici un pic de mîndrie în tine? Uite omul care le ştie pe toate! Să vezi şi să nu crezi! Ştii atîtea lucruri încît trebuie să lustruieşti pantofii prietenului tău ca să-ţi pice ceva de halit. Halal! Uite peria, netrebnicule! Lustruieşte-mi şi cealaltă pereche, dacă tot te apuci de treabă.

O pauză. Se spală la chiuveta şi fredonează. Brusc, mi se adresează pe un ton vesel, degajat:

- Cum e azi afară, Henry? Soare? Ascultă, ştiu exact locul nimerit pentru tine. Ce-ai zice de un escalop cu şuncă şi puţin sos tartar? Ştiu eu un local mic lingă golf. O zi ca asta e numai bună pentru escalop cu şuncă, ce zici, Henry? Să nu-mi spui că ai ceva de făcut... dacă te car pînă acolo va trebui să-ţi petreci timpul cu mine, ştii doar. Doamne, ce n-aş da să am firea ta! Tu trăieşti de pe un minut pe altul. Uneori am impresia că o duci mai bine decît oricare dintre noi, chiar dacă eşti un nevolnic păcătos şi un trădător şi un hoţ. Cînd sînt cu tine, ziua trece ca în vis. Ascultă, nu înţelegi cînd îţi spun că simt nevoia să te văd din timp în timp? Dacă sînt mereu singur îmi pierd minţile. De ce crezi tu că vînez întruna fuste? De ce-mi prăpădesc

nopţile la jocul de cărţi? De ce-mi pierd timpul cu puturoşii ăia de la Point? Pentru că simt nevoia să stau de vorbă cu cineva, să comunic

Ceva mai tîrziu, la golf, şezînd pe terasa de deasupra apei, cu un gît de whisky în stomac şi aşteptînd să ni se servească fructele de mare:

- Viaţa nu-i chiar aşa de nasoală cînd poţi să faci ce-ţi place, ce părere ai, Henry? Dacă strîng ceva bani, am de gînd să fac o călătorie în jurul lumii - şi tu ai să vii cu mine. Da, cu toate că nu meriţi, am de gînd să cheltuiesc o groază de bani pe tine, într-o bună zi. Vreau să vad cum ai să reacţionezi cînd ai să fii plin de bani. Şi am de gînd să-ţi dăruiesc banii, înţelegi?... Nu să ţi-i împrumut. Să vedem ce se întîmplă cu ideile tale frumoase cînd ai buzunarul plin. Ascultă, deunăzi, cînd vorbeam despre Platon, am vrut să te întreb ceva. Voiam să te întreb dacă ai citit bazaconia aia despre Atlantida. Da? Ai citit-o? Ei, şi ce părere ai? Crezi că-i o simplă scorneală sau crezi c-o fi existat cîndva un asemenea loc? Nu cutezam să-i răspund că bănuiam prezenţa a sute şi mii de continente de a căror existenţă trecută sau viitoare nici nu visăm, aşa încît i-am spus că e probabil să fi existat cîndva un loc ca Atlantida.

-Mă rog, presupun că n-are mare importanţă dacă e adevărat sau nu, continuă el. Dar am să-ţi spun ce cred eu. Cred că a existat cîndva o altfel de vreme, o vreme cînd şi oamenii erau altfel. Nu pot să cred că oamenii au fost întotdeauna porcii care sînt astăzi şi care au fost în ultimele cîteva mii de ani. Cred că-i posibil să fi existat o vreme cînd oamenii ştiau cum să trăiască, cînd ştiau să ia lucrurile uşor şi să se bucure de viaţă. Ştii tu ce mă înnebuneşte pe mine? Mă uit la taică-meu. De cînd a ieşit la pensie, stă toată ziua în faţa focului şi moţăie. A slugărit o viaţă întreagă ca să zacă acum ca o gorilă doborîtă. Pe naiba, dacă aş şti că şi cu mine o să fie la fel, mi-aş zbura de pe acum creierii. Uită-te în jur... uită-te la oamenii pe care-i cunoaştem... vezi măcar unul care să merite ceva? Ce-i tot tămbălăul ăsta în care trăim, aş vrea să ştiu? Se zice că trebuie să trăim. *De ee, mă rog?* Asta aş vrea eu să ştiu. La toţi le-ar prinde mai bine să fie morţi. Cu toţii nu-s decît un morman de bălegar. Cînd a izbucnit războiul şi i-am văzut plecînd pe front, mi-am spus în sinea mea: foarte bine, poate că or să vină înapoi cu mai multă mintie în cap. Mulţi nu s-au mai întors deloc. Dar ceilalţi! - ce, crezi că au devenit mai umani, mai înţelepţi? Aş de unde! Toţi sînt nişte casapi în inimile lor, şi cînd trebuie să înfrunte moartea, guiţă. Mă fac să-mi vină să vărs, întreaga liotă blestemată. Toată ziua îi scot pe cauţiune, aşa că-i văd eu bine cum sînt, şi de o parte şi de cealaltă a gratiilor. De cealaltă parte, pute şi mai tare. Vai de mine, dacă ţi-aş povesti numai cîteva din chestiile ştiute de mine în legătură cu judecătorii care-i condamnă pe amărăţii ăia, ţi-ar veni să le crapi capul. N-ai decît să te uiţi la mutrele lor. Da, domnule! Henry, mi-ar plăcea să cred că a fost o vreme cînd lucrurile arătau altfel. Noi n-am cunoscut viaţa adevărată - şi nici n-o s-o cunoaştem vreodată. Lucrurile astea de acum or să mai ţină o mie de ani, ascultă ce-ţi spun eu. Tu mă crezi mercenar. Crezi despre mine că sînt zărghit pentru că vreau să cîştig mulţi bani, n-am dreptate? Ei bine, am să te lămuresc. Vreau să-mi fac suma, ca să pot să mă smulg din noroiul ăsta. Dac-aş putea să evadez din atmosfera asta, aş pleca şi aş trăi cu o negresă. Mi-am tocit coaiele ca să ajung unde am ajuns, ceea ce nu înseamnă foarte departe. Nici eu nu cred în muncă mai mult decît crezi tu - dar am fost educat aşa; asta-i tot. Dacă aş putea da vreo lovitură, dacă aş putea să-1 escrochez pe unul din mizerabilii ăştia, aş face-o cu conştiinţa împăcată. Necazul e că cunosc prea bine legile. Şi totuşi am să-i duc eu, ai să vezi. Şi cînd am s-o fac, am s-o fac lată...

Altă înghiţitură de whisky, fructele de mare sosesc şi Mac Gregor se porneşte iar.

- Am vorbit serios cînd ţi-am spus că vreau să te iau cu mine într-o călătorie. Mă gîndesc foarte serios. Ai să-mi spui că ai o nevastă şi un copil de care trebuie să te îngrijeşti. Ascultă, cînd ai de gînd să isprăveşti odată cu securea aia de nevastă a ta? Nu-ţi dai seama că ar trebui s-o îngropi? Mac Gregor porni să rîdă încet. Ho! Ho! Cînd te gîndeşti că eu ţi-am adus-o! Dar cum să-mi fi trecut prin cap că ai să fii aşa de nătăfleţ să te însori cu ea? Eu credeam că ţi-am

cules o poamă bună şi tu, blegule, drept la pirostrii. Ho, ho! Ascultă-mi, Henry, cît mai ai puţină minte în cap, n-o lăsa pe acritura aia să-ţi calce viaţa în picioare, înţelegi? Mie nu-mi pasă ce ai de gînd să faci sau unde o să pleci. M-ar durea să te văd părăsind oraşul... mi-ai lipsi, ţi-o spun sincer, dar, pe Dumnezeul meu, chiar dac-ar fi să pleci în Africa, fă-o, smulge-te din ghearele ei, nu-i bună pentru tine. Uneori cînd îmi pică vreo bucăţică bună, îmi spun „uite ceva ce i-ar trebui lui Henry", şi-mi propun să ţi-o prezint, dar pe urmă, bineînţeles, uit. Dar, omule, există mii de găuri pe lume! Cînd mă gîndesc că trebuie să te ţii cu o căţea ca aia... Mai vrei nişte şuncă? Ar fi bine să mănînci acum tot ce-ţi pofteşte inima, pînă nu mi se termină banii. Încă o băutura? Ascultă-mă, dacă încerci azi să te descotoroseşti de mine, mă jur că nu-ţi mai împrumut vreodată un sfanţ... Ce spuneam? A, da, despre jigodia aia cu care te-ai însurat. Ascultă-mă, ai de gînd s-o laşi sau nu? De fiecare dată cînd ne vedem, îmi spui că te gîndeşti să fugi şi, pînă la urmă, nu mişti un deget. Doar nu-ţi închipui că tu o întreţii? Ea n-are nevoie de tine, tontălăule, nu înţelegi atîta lucru? Nu are nevoie de tine decît ca să te tortureze. Cît despre copil... rahat, dac-aş fi în locul tău l-aş îneca. Ştiu că sună infam, dar înţelegi ce vreau să spun. Tu nu eşti un tată. Ce eşti, habar n-am... ştiu doar că ai prea multă stofă în tine ca să-ţi iroseşti viaţa cu ei. Ascultă, de ce nu încerci să faci ceva din tine? Eşti încă tînăr şi te prezinţi bine. Pleacă undeva, du-te la dracu-n praznic şi ia totul de la capăt. Dacă ai nevoie de bişţari, îţi fac eu rost. Ştiu că înseamnă să-i arunc pe apa sîmbetei, dar am s-o fac pentru tine. Adevărul este, Henry, că îmi eşti tare drag; Şi am învăţat de la tine mai mult ca de la oricare altul de pe lumea asta. Bănuiesc că avem multe lucruri în comun, probabil moşteniri de la vechiul cartier. Curios că nu te-am cunoscut pe atunci. Căcat, devin sentimental...

Şi aşa trecea ziua, cu mîncare şi băutură din belşug, un soare arzător, o maşină cu care să ne plimbăm, trabucuri, un pic de aţipeală pe plajă, studiatul muierilor care treceau pe lîngă noi, vorbărie, rîs, chiar şi puţin cîntat - una din multele, multele zile pe care le petreceam cu Mac Gregor. Asemenea zile păreau întradevăr să oprească roata din mers. La suprafaţa, era bine şi plăcut; timpul trecea ca un vis lipicios. Dar dedesubt era fatalism, premoniţie, care mă făceau ca a doua zi sa fiu morbid şi tulburat Ştiam foarte bine că într-o bună zi va trebui să rup cu toate; ştiam foarte bine că îmi consumasem timpul zadarnic, dar mai ştiam şi că nu pot face nimic - încă. Trebuia să se întimple ceva, ceva mare, ceva care să mă zdruncine. Nu aveam nevoie decît de un brînci, dar brînciul ăsta trebuia să mi-1 tragă o forţă din afara lumii mele, lucru de care eram sigur. Nu mă frămîntam, pentru că nu-mi stătea în fire. întreaga mea viaţă, lucrurile s-au aranjat de la sine - pînă la urmă. Nu mi-era scris să mă ostenesc, să depun eforturi. Ceva trebuie lăsat şi pe seama providenţei - în cazul meu, chiar foarte mult. În ciuda tuturor aparenţelor de nefericire şi de greşită orientare, ştiam că mă născusem cu căiţă-n cap. Situaţia exterioară era proasta – trebuia să recunosc – dar pe mine mă interesa situaţia interioară. Mă temeam realmente de mine însumi, de apetitul meu, de curiozitatea mea, de flexibilitatea, de permeabilitatea, de maleabilitatea, de cordialitatea mea, de forţa mea de adaptare. Nici o împrejurare nu mă putea speria! Întotdeauna m-am văzut oarecum stînd placid în caliciul unei flori şi sorbind nectarul. Chiar dac-aş fi fost zvîrlit la temniţă, am impresia că m-aş fi simţit bine. Se datora, cred, faptului că nu ştiam să opun rezistenţă. Alţi oameni se zbăteau, se zbuciumau, dădeau din coate: strategia mea era să mă las dus de val. Ce-mi făceau mie oamenii mă supăra mai puţin decît ceea ce le făceau altora sau ce-şi făceau lor înşişi. Mă simţeam atît de împăcat cu mine însumi, încît luam asupră-mi problemele omenirii. Şi de asta mă găseam tot timpul într-o harababură. Nu eram sincronizat cu propriul meu destin, ca să spun aşa, şi încercam să trăiesc destinul omenirii. Dacă, de exemplu, soseam într-o seara acasă şi nu găseam de mîncare, nici măcar pentru copil plecam imediat să caut hrană. Dar ce observasem eu la mine şi ce mă nedumerea, era că de îndată ce ieşeam afară ca să fac rost de crăpelniţă, mă reîntorceam la *Weltanschauung.* Nu mă gîndeam numai la

mîncarea noastră. Mă gîndeam la mîncare în general, la mîncarea în toate stadiile ei, pretutindeni în lume la acea ora. Cum era obţinută şi cum era preparată şi ce făceau oamenii care n-o aveau, şi pe ce cale ar fi putut să fie asigurată, astfel încît fiecare s-o poată avea cînd o dorea fără să-şi mai piardă timpul pentru o chestiune atît de stupidă. Desigur, îmi părea rău de soţia şi de copilul meu, dar îmi părea rău şi de hotentoţi şi de boşimanii din Australia, ca să nu mai vorbim de belgienii înfometaţi, de turci şi de armeni. Îmi părea rău pentru întreaga specie umană, pentru prostia omului şi lipsa lui de imaginaţie.
A mă lipsi de o masă nu era ceva atît de îngrozitor – pustietatea lugubră a străzii era cea care mă răscolea profund. Toate casele alea blestemate - una la fel cu cealaltă - şi toate goale şi triste. Pietre fine de pavaj sub tălpi şi asfalt pe carosabil, scări hidos elegante din piatră brună şi totuşi omul poate bate zi şi noapte toate materialele astea costisitoare în căutarea unei coji de pîine. Asta mă dădea gata. Incongruitatea acestui fapt. Ah, dacă s-ar putea agita un clopoţel de dejun şi striga: „Ascultaţi, oameni buni, sînt un om căruia îi este foame! Cineva doreşte să-i lustruiesc pantofii? Cine vrea să-i scot gunoiul? Cine are nevoie să-i curăţ closetul?!" Ah, dac-ai putea ieşi pur şi simplu în stradă şi să le strigi limpede lucrul ăsta! Dar nu, nu îndrăzneşti să-ţi deschizi cuşca. Dacă-i spui unui om pe strada că ţi-e foame, îl sperii de moarte, fuge de tine ca de dracu.

Asta-i ceva ce n-am înţeles niciodată. Şi încă nu înţeleg. Lucrul e atît de simplu - totul e să spui DA cînd cineva ţi se adresează. Şi dacă tu nu poţi să spui DA, ia-1 de mînă şi cere altcuiva să-1 ajute. De ce-i nevoie să îmbraci o uniformă şi să omori nişte oameni necunoscuţi, doar ca să dobîndeşti o coajă de pîine, e un mister care mă depăşeşte. Aşa gîndesc eu, şi numi pasă de cine cade în capcană sau de cît costă. De ce m-aş sinchisi de cît costă ceva? Eu sînt aici, pe pămînt, ca să trăiesc, nu ca să fac calcule. Şi tocmai asta nu vor netrebnicii să te lase - nu vor să te lase să trăieşti. Vor să-ţi petreci întreaga viaţă adunînd cifre. Asta li se pare normal, raţional. Asta-i inteligent. Dacă eu aş fi la cîrma corăbiei, poate că lucrurile n-ar fi prea ordonate, dar ar fi mai vesele, zău aşa! N-ar trebui să te scapi în pantaloni pentru nişte nimicuri. Poate că nu ar exista şosele asfaltate şi maşini aerodinamice şi megafoane şi un milion de varietăţi de dispozitive tehnice ultramoderne, poate că nu ar exista nici măcar geamuri de sticlă la ferestre, poate că ar trebui să dormiţi pe jos, poate că nu ar exista bucătărie franţuzească şi bucătărie italienească şi bucătărie chinezeasca, poate că oamenii s-ar omorî unul pe celălalt cînd ar ajunge la capătul răbdării şi poate că nimeni nu i-ar opri pentru că n-ar exista nici închisori, nici poliţişti,, nici judecători şi, în mod sigur, nu ar exista miniştri şi legislaţii, pentru că nu ar exista legi cărora să te supui sau nu, şi poate că ar dura ani de zile ca să călătoreşti de la un loc la altul, dar n-ar fi nevoie nici de viză, nici de paşaport sau de *carte d'identite*, pentru că n-aţi fi nicăieri înregistraţi şi n-aţi purta un număr şi, dacă aţi dori să vă schimbaţi numele în fiecare săptămînă, aţi putea s-o faceţi pentru că n-ar avea nici o importanţă din moment ce nu aţi poseda nici un alt bun decît ceea ce aveţi asupra voastră şi, dealtfel, de ce să doriţi să posedaţi ceva cînd totul v-ar sta pe gratis la dispoziţie?

Pe parcursul acelei perioade cînd mă tîram de la o uşă la alta, de la o slujbă la alta, de la un prieten la altul, de la o mîncare la alta, am încercat totuşi să pun deoparte, pentru mine însumi, puţin spaţiu care să-mi servească drept ancoraj; ceva ca un colac de salvare în mijlocul unui vîrtej. Dacă te îndepărtai doar o milă de acest loc, auzeai un uriaş şi îndurerat dangăt de clopot Şi nimeni nu-mi putea descoperi punctul de ancorare - era îngropat adînc în fundul canalului. Nu m-ai fi putut vedea decît săltînd în sus şi-n jos la suprafaţă, uneori legănîndu-mă uşor sau clătinîndu-mă agitat înainte şi îndărăt. Ceea ce mă fixa locului, în siguranţă, era biroul cu sertăraşe şi compartimente pe care-1 instalasem în salon. Acesta fusese biroul care zăcuse vreme de cincizeci de ani în atelierul de croitorie al tatălui meu, biroul care adăpostise multe note de plată şi multe oftaturi, care găzduise în despărţiturile sale multe amintiri ciudate şi pe care, cînd tata se îmbolnăvise, mi-1 însuşisem eu şi-1 cărasem din atelier, acum trona în mijlocul lugubrului nostru salon, la etajul trei al unei respectabile clădiri

de piatră brună din Brooklyn. A trebuit sa duc o adevărată bătălie ca să-1 pot instala acolo, dar am stăruit să-1 plantez în centrul centrului magherniţei.. Era ca şi cum aş fi plasat un mastodont în mijlocul cabinetului unui dentist. Dar cum nevastă- mea nu avea prieteni care s-o viziteze, iar prietenii mei nu s-ar fi sinchisit chiar dacă aş fi agăţat biroul de candelabru, l-am aşezat în salon şi am distribuit toate scaunele în cerc în jurul lui, după care m-am instalat confortabil, cu picioarele cocoţate pe tăblie, şi am visat la ce aş scrie dacă aş putea scrie. Lîngă birou se găsea o scuipătoare, un obiect voluminos, din alama, şparlit tot din atelier şi, din cînd în cînd, scuipam în ea ca să ţin minte că se află acolo. Toate compartimentele biroului şi toate sertarele erau goale; nu se găsea nimic pe el decît o foaie de hîrtie albă, pe care nu mă simţeam în stare să aştern nici măcar o mîzgălitură.

Cînd îmi amintesc de eforturile titanice pe care le-am depus ca să canalizez lava fierbinte ce clocotea în mine, eforturile repetate de mii de ori pentru a găsi craterul de scurgere şi a putea capta măcar un cuvînt, o frază, mă poartă gîndul, inevitabil, la oamenii din epoca de piatră. O sută de mii, două sute de mii, trei sute de mii de ani pentru a ajunge la ideea paleoliticului. O bătălie fantomă, pentru că bieţii de ei nici nu visau la o unealtă ca paleolitul. A apărut fără efort, s-a născut într-o secundă, un miracol, s-ar putea spune, numai că tot ce se întîmplă e miraculos. Lucrurile sau se întîmplă sau nu se întîmplă, asta-i tot Nimic nu se realizează prin sudoare şi trudă. Aproape tot din ceea ce se numeşte viaţă nu-i decît insomnie, un chin, pentru că noi am pierdut deprinderea de a dormi. Nu ştim să lăsăm lucrurile să meargă de la sine. Suntem ca un Hopa-Mitică cocoţat în vîrful unui arc şi, cu cît sărim mai sus, cu atît e mai greu să ne reluăm locul în cutiuţă.

Cred că şi de-aş fi fost nebun, n-aş fi putut ticlui un plan mai dibaci pentru a-mi consolida ancorajul, decît plasarea acestui obiect din Neanderthal în mijlocul salonului. Cu picioarele pe birou, pentru ca fluxul să urce, şi spinarea înfundată într-o pernă groasă de piele, mă găseam într-o relaţie ideală faţă de epavele şi rămăşiţele zvîrlite de mare la ţărm, care se învîrtejeau în jurul meu şi care, pentru că erau smintite şi smucite de curent, prietenii mei se încăpăţînau să mă convingă că se numesc viaţă. Îmi amintesc cu ascuţime de primul contact cu realitatea pe care l-am avut prin picioarele mele, ca să spun aşa. Ţineţi seama, milioanele de cuvinte pe care le scrisesem pînă atunci, bine ordonate, bine legate, nu însemnau nimic pentru mine - semne primitive din epoca de piatră - deoarece contactul se produsese prin cap, ori capul e un apendice inutil, dacă nu eşti zdravăn ancorat în mîlul din fundul canalului central. Tot ce scrisesem pînă atunci erau doar exponate de muzeu, şi cele mai multe scrieri sînt şi acum exponate de muzeu, iată de ce nu iau foc şi nu incendiază omenirea. Pînă atunci, vorbise prin mine doar purtătorul de cuvînt al lumii ancestrale; pînă şi visurile mele nu fuseseră autentice, nu fuseseră visuri *bona fide* Henry Miller. A sta nemişcat şi a gîndi un singur gînd care să vină din adîncurile mele, din colacul de salvare, însemna o muncă herculeană. Nu duceam lipsă de gînduri, nici de cuvinte, nici de putere de exprimare - dar duceam lipsă de ceva mult mai important: pîrghia care să drămuiască seva. Afurisita mea de maşinărie nu se mai oprea, ăsta era necazul Nu numai că mă afundam în mijlocul curentului, dar curentul trecea chiar prin mine şi nu mai aveam nici un control asupră-i.

Îmi amintesc de ziua cînd am oprit complet maşinăria şi cînd a început să funcţioneze, încet, celălalt mecanism, cel semnat cu propriile mele iniţiale şi pe care-1 confecţionasem cu propriile-mi mîini şi propriu-mi sînge. Mă dusesem la un teatru din apropiere ca să văd un spectacol de vodevil, era un matineu şi aveam bilet la balcon. Stînd la coadă în holul de la intrare, am încercat o stranie, senzaţie de soliditate. Era ca şi cum m-aş fi coagulat, aş fi devenit o masă consistentă de gelatină recognoscibilă. Asemenea ultimului stadiu de vindecare a unei răni. Mă simţeam pe culmea normalităţii, ceea ce e o condiţie complet anormală. Ar fi putut să vină holera şi să-şi împrăştie răsuflarea fetidă în gura mea - nici că m-ar fi atins. Aş fi putut să mă aplec să sărut plăgile ulcerate de pe mîna unui lepros, nici că m-ar fi vătămat. Nu era vorba numai de acel echilibru în lupta constantă dintre boală şi sănătate,

echilibru la care rîvnim cu toţii, ci de o pozitivă integritate a sîngelui care însemna că, cel puţin pentru moment, boala fusese total înfrîntă. Cine ar avea înţelepciunea de a-şi înfige rădăcinile într-un asemenea moment, n-ar mai fi niciodată bolnav sau nefericit. Dar a sări la asemenea concluzie ar însemna să executăm un salt care ne-ar purta îndărăt, şi mai departe de epoca de piatră. În clipa aceea nici nu visam să-mi înfig rădăcinile; trăiam, pentru prima dată în viaţa mea, sensul miraculosului. Am fost atît de uluit, cînd mi-am auzit roţile angrenîndu-se, încît aş fi dorit să mor acolo pe loc, pentru privilegiul unei asemenea experienţe.

Iată cum s-a întîmplat... Cînd am trecut de controlorul de la uşă, ţinînd în mînă cotorul rupt al biletului, luminile s-au stins .şi cortina' s-a ridicat Am rămas o clipă locului, uşor orbit de întunericul brusc. Pe măsură ce se înălţa cortina, aveam senzaţia că, de-a lungul veacurilor, omul fusese întotdeauna vrăjit, în chip misterios, de acest scurt moment care precede unui spectacol. Simţeam cortina ridicîndu-se în om. Şi pe dată mi-am dat seama că acesta e un simbol care i s-a prezentat neîncetat în somn şi, dacă ar fi fost treaz, nu actorii ar fi ocupat scena ci el, Omul, ar fi urcat pe ea. Nu a fost un gînd pe care să-1 fi gîndit - ci o revelaţie, ca să spun aşa, dar atît de simplă şi copleşitor de limpede, încît maşinăria mea s-a oprit pe loc şi m-am pomenit în propria mea prezenţă, scăldat într-o realitate luminoasă. Mi-am întors privirea de la scenă şi am zărit scara de marmură pe care ar fi trebuit să urc la balcon. Am văzut om suind lent treptele, cu mîna sprijinită pe balustradă. Omul acela s-ar fi putut să fiu eu, vechiul meu eu care păşea în somn, ca un somnambul, de cînd mă născusem. Ochiul meu nu cuprindea scara întreagă, ci doar cele cîteva trepte pe care omul le urcase sau le urca în clipa cînd îmi apăruse în văz. Omul n-a ajuns niciodată la capătul scării şi mîna nu i s-a desprins de pe balustrada de marmură. Am simţit cortina căzînd şi, timp de alte cîteva minute, m-am aflat în spatele scenei, mişcîndu-mă printre decoruri, asemenea maşinistului care aranjează recuzita, trezit brusc din somn, neştiind sigur dacă încă visează sau priveşte la un vis interpretat pe scenă. Mă simţeam proaspăt şi fraged, la fel de nou ca ţinuturile de pîine şi de brînză pe care le vedeau în fiecare zi din lunga lor viaţă fecioarele din Biddenden. Nu vedeam decît ceea ce era viu! Restul se pierdea într-o penumbră. Şi pentru ca să menţin lumea vie, m-am repezit înapoi acasă, fără să mai urmăresc spectacolul, şi m-am apucat să descriu crîmpeiul acela de scară, care e nepieritor.

Asta se petrecea la vremea cînd dadaiştii erau în floare, urmaţi la scurt timp de suprarealişti. Eu n-am auzit de vreunul din aceste grupuri decît zece ani mai tîrziu; nu citisem încă nici o carte franţuzească şi nu avusesem vreodată o idee franţuzească. Eram probabil unicul dadaist din America, şi eu habar n-aveam. Aş fi putut la fel de bine să fi trăit în jungla Amazoanelor, după cîte contacte aveam cu lumea din afară. Nimeni nu înţelegea ce scriam eu sau de ce scriam în felul ăsta. Eram atît de lucid, încît mă consideram scrîntit. Eu descriam Lumea Nouă - din nefericire puţin cam prematur, pentru că nu fusese încă descoperită şi nimeni nu putea fi convins că exista. Era o lume ovariană, ascunsă încă în trompele uterine. Fireşte, încă nimic nu era clar conturat: exista doar o vagă sugestie vizibilă de şira spinării, dar nu încă braţe şi picioare, nu păr, nu unghii, nu dinţi. Sexul era ultimul lucru la care te puteai gîndi; era lumea lui Cronos şi a progeniturilor lui oviculare. Era lumea lui iota, fiecare iotă fiind indispensabilă, înfricoşător de logică şi absolut imprevizibilă. Nu exista nici un *lucru* ca lucru, pentru că noţiunea de lucru era inexistentă.

Spun că zugrăveam o lume nouă, dar ca şi lumea nouă pe care a descoperit-o Columb, s-a dovedit a fi o lume mult mai veche decît cele cunoscute de noi.

Sub fizionomia superficială a pielii şi a oaselor, vedeam lumea indestructibilă pe care omul a purtat-o întotdeauna în el; într-adevăr, nu era nici veche nici nouă, ci lumea etern adevărată, care se schimbă de la un moment la altul. Tot ce vedeam era un palimpsest şi nu exista vreun strat de scriere prea ciudat ca să nu-1 pot descifra. Cînd partenerii mei mă lăsau

liber o seară, mă aşezam şi le scriam prietenilor mei boşimanii din Australia sau indienilor Constructori de Gorgane din valea fluviului Mississipi, sau igoroţilor din Filipine. Desigur, trebuia să le scriu în englezeşte, pentru că era singura limbă pe care o vorbeam, dar între limba mea şi codul telegrafic folosit de prietenii buni din jurul meu, nu era un univers de deosebiri. Orice om primitiv m-ar fi înţeles, orice om din epocile arhaice m-ar fi înţeles; numai cei din jurul meu, adică un continent de o sută de milioane de oameni, nu izbuteau să-mi înţeleagă limbajul. Ca să pot scrie pe înţelesul lor, ar fi trebuit mai întîi să ucid ceva, şi apoi să opresc timpul în loc. Tocmai făcusem constatarea că viaţa e indestructibilă şi că nu există ceva ce se numeşte timp, ci numai un prezent. Şi se aşteptau ei oare să dezmint acest adevăr, după ce îmi consumasem toată viaţa pentru a-1 întrezări? În mod cert, asta voiau. Singurul lucru pe care nu voiau să-1 audă era că viaţa ar fi indestructibilă. Oare preţioasa lor lume nouă nu fusese clădită pe nimicirea inocenţilor, pe jaf şi viol şi tortură şi vandalism? Ambele continente americane fuseseră violate, ambele continente fuseseră devastate şi prădate de tot ce era preţios - *în esenţă.* Nu cred că vreun om a fost supus vreunei umilinţe mai strivitoare decît a fost Montezuma; nu cred că vreo rasă .a fost mai nemilos eradicată decît indienii americani; nici o ţară n-a fost vreodată siluită într-un fel mai sălbatic şi mai abject decît California de către căutătorii de aur. Roşesc cînd mă gândesc la originile noastre; mîinile ne sînt muiate în crimă şi în sînge şi, străbătînd ţara în lung şi în lat, am descoperit că încă nu au fost curmate măcelul şi prădăciunile. Orice om, pînă la cel mai bun prieten al nostru, e un ucigaş potenţial. Adeseori nici nu fusese nevoie să aducă puşca sau lasso-ul sau fierul roşu - pentru că găsiseră metode mai subtile şi mai diabolice de a-şi tortura şi a-şi ucide semenii. Pentru mine, cel mai cumplit chin era să anihilez un cuvînt chiar înainte de a mi se fi desprins de pe buze. Am învăţat, printr-o amară experienţă, să-mi ţin limba; am învăţat să tac, ba chiar să zîmbesc, cînd de fapt spumegam de mînie. Am învăţat să dau mina şi să-i întreb „ce mai faceţi?" pe toţi acei vrăjmaşi cu mutre nevinovate care abia aşteptau să stau jos ca să-mi poată suge sîngele.

Cum ar fi fost posibil, cînd şedeam în salon, la biroul meu preistoric să folosesc acest limbaj codificat al raptului şi crimei? Eram singur în această mare emisferă a violenţei, dar, în ce priveşte rasa umană nimeni nu e singur. Eram singur în mijlocul unei lumi de *lucruri* iluminate prin fosforescente săgeţi de cruzime. Deliram de o energie care nu s-ar fi putut dezlănţui decît în slujba morţii şi a deşertăciunii. Nu puteam începe cu o declaraţie deschisă - ar fi însemnat cămaşa de forţă sau scaunul electric... Eram asemenea unui om ce fusese întemniţat prea multă vreme într-un turn - trebuia să-mi dibuiesc drumul încet, pe bîjbîite, ca să nu mă poticnesc şi să nu fiu călcat în picioare. Trebuia să mă deprind treptat cu penalizările pe care le implică libertatea. Trebuia să-mi confecţionez o nouă epidermă care să mă ferească de această lumină pîrjolitoare a cerului.

Lumea ovariană este produsul unui ritm de viaţă. Din momentul în care se naşte, copilul devine parte a unei lumi în care pulsează nu numai ritmul vieţii, ci şi cel al morţii. Dorinţa frenetică de a trăi, de a trăi cu orice preţ, nu este rezultatul ritmului de viaţă din noi, ci cel al ritmului morţii. Nu numai că-i necesar să trăieşti cu orice preţ, dar dacă socoteşti viaţa indezirabilă, atunci eşti pe un picior greşit. Acest impuls de a trăi, pornit dintr-o necesitate oarbă de a învinge moartea, este, în sine, un mijloc de a semăna moarte. Orice om care nu a acceptat viaţa pe deplin, care nu cultivă viaţa, ajută ca lumea să se umple de moarte. Cel mai simplu gest acut cu mîna poate comunica sensul suprem al vieţii; un cuvînt rostit din toată inima poate genera viaţă. Activitatea în sine nu înseamnă însă nimic; adeseori e un semn de moarte. Prin simpla presiune venită din afară, prin forţa mediului şi a exemplului, prin însuşi climatul pe care-1 crează activitatea, poţi deveni parte dintr-o monstruoasă maşină a morţii, aşa cum e America de pildă. Ce ştie un dinam despre viaţă, despte pace, despre realitate? Ce ştie un dinam individual american despre înţelepciune şi energie, despre viaţa bogată şi eternă ă unui cerşetor în zdrenţe, care şade meditînd la umbra unui copac? Ce este *energia!* Ce este

viaţa. N-ai decît să citeşti pălăvrăgeala stupidă a tratatelor ştiinţifice şi filozofice ca să-ţi dai seama că înţelepciunea acestor americani energici e mai puţin decît nimic. Ascultaţi, pe mine m-au ţinut în perpetuă mişcare inamicii ăştia nebuni înhămaţi la cai putere; şi ca să le stăvilesc ritmul ţicnit, ritmul de moarte, a trebuit sa mă refugiez într-o lungime de undă care, pînă miam găsit resursele de supravieţuire în propriile-mi măruntaie, a reuşit, cel puţin, să le anuleze ritmul. Firește, nu aveam nevoie de grotescul, stingheritorul, antediluvianul birou pe care-1 instalasem în salon; firește nu aveam nevoie de douăsprezece scaune goale aşezate în cerc în jurul lui; aş fi avut nevoie doar de un spaţiu în care să scriu şi de un al treisprezecelea scaun care să mă extragă din zodiacul folosit de ei şi să mă plaseze în raiul de dincolo de rai. Dar cînd îl scoţi pe om din minţi şi cînd constată, poate şi spre surpriza lui, că încă mai posedă puţină rezistenţă, puţină putere proprie lui, atunci te poţi trezi că omul acela acţionează aproape ca o fiinţă primitivă. Un asemenea om e capabil să devină nu numai încăpăţînat şi ostil, ci superstiţios, un credincios al magiei şi un practicant al magiei. Un asemenea om se află dincolo de religie - sufere tocmai din cauza religiozităţii lui. Un asemenea om devine un monomaniac, dispus să facă doar un singur lucru şi anume să rupă vraja rea zvîrlită asupră-i. Un asemenea om nu poate arunca bombe şi se află dincolo de revoltă; el vrea doar să-şi oprească reacţia, fie ea inertă sau feroce. Acest om, dintre toţi oamenii din lume, dorește ca actul lui să fie o manifestare a vieţii. Dacă, realizînd această teribilă necesitate, începe să acţioneze regresiv, să devină antisocial, sa se bîlbîie şi să gîngăvească, să se dovedească atît de neadaptat încît nu-i în stare să-şi cîştige o pîine, aflaţi că acest om şi-a găsit drumul îndărăt spre matricea şi sursa de viaţă şi că, mîine, în loc de a mai fi obiectul de dispreţ şi de ridicol în care l-aţi transformat, va păşi înainte ca un *om* cu drepturile lui, şi toate forţele din lume nu vor mai putea să-i stea în cale.

Din cifrul primitiv prin care comunică, de la biroul lui preistoric cu oamenii arhaici din lume, se încheagă un limbaj nou, care taie în limba moartă, aşa cum taie firele de telegraf în furtună. În această lungime de undă nu există mai multă magie decît există în pîntece. Oamenii sînt singuri şi comunicarea dintre ei e defectuoasă, pentru că toate născocirile lor vorbesc numai despre moarte. Moartea este automatul care guvernează lumea activităţii. Moartea e mută, pentru că nu are gură. Moartea nu a exprimat niciodată nimic. Moartea poate fi şi minunată - *după viaţă.* Numai un om ca mine, care şi-a deschis gura şi a vorbit, numai un om care a rostit Da, Da, Da şi iarăşi Da, îşi poate deschide larg braţele în faţa morţii, fără să cunoască frica. Moartea ca o răsplata, da! Moartea ca rezultatul unei împliniri, da! Moartea ca o coroană şi un scut, da! Dar nu moartea din rădăcini, cea care-i izolează pe oameni, făcîndu-i amari şi temători şi singuratici, conferindu-le o energie stearpă, infuzîndu-le o voinţă care nu poate spune decît Nu! Primul cuvînt pe care-1 scrie un om cînd se găseşte pe sine, cînd îşi descopere ritmul, care e ritmul vieţii, este Da! Tot ce scrie de aici înainte este Da, Da, Da - Da într-o mie de milioane de chipuri. Nici un dinam, oricît ar fi el de uriaş - nici măcar un dinam de o sută de milioane de suflete moarte - nu se poate lupta cu omul care spune Da!

Războiul a izbucnit şi oamenii au fost căsăpiţi, un milion, două milioane, cinci milioane, zece milioane, douăzeci de milioane, pînă la urmă o sută de milioane, apoi un miliard, au fost hăcuiţi pretutindeni, bărbaţi,- femei şi copii, pînă la unul. „Nu!" strigau ei. *„Nu! Nu vor trece!"* Şi totuşi au trecut cu toţii, fiecare din ei a avut liberă trecere, fie că a strigat Da sau Nu. În mijlocul acestei triumfătoare demonstraţii de osmoză spiritual destructivă, eu stăteam cu picioarele plantate pe birou, încercînd să comunic cu Zeus părintele Atlantidei şi cu pierduta lui progenitură, ignorînd faptul că Apollinaire urma să moară într-un spital militar, cu o zi înainte de armistiţiu, ignorînd faptul că în „noua lui scriere" gravase aceste versuri indelebile:

Fiţi indulgenţi cînd ne asemuiţi
Cu cei ce-aufost desăvîrşirea ordinii
Noi cei ce pretutindeni căutăm aventura

Nu vă sîntem vrăjmaşi
Vă vom dând tărtmuri vaste şi stranii
Pe care misterul în floare aşteaptă să fie cules.

Ignoram că, în acelaşi poem, se mai spune:

Fie'vă milă de noi cei ce luptăm mereu la graniţa
Viitorului cel fără de fruntarii,
Fie-vă milă cînd greşim, şi milă cînd păcătuim.

Ignoram faptul că trăiau pe atunci nişte oameni care purtau nume exotice ca Blaise Cendrars, Jacques Vache, Louis Aragon, Triştan Tzara, Rene Crevel, Henri de Montherlant, Andre Bretofy Max Ernst, Georges Grosz; ignoram faptul că la 14 iulie 1916, la Saal Waag, în Ziirich, fusese proclamat primul Manifest Dada - „manifestul lui monsieur antipyrine" - şi că în acest straniu document se spunea: „Dada e viaţa fără papuci şi fără paralele... necesitate severă fără disciplină, fără moralitate şi scuipăm peste omenire". Ignoram faptul că Manifestul Dada din 1918 conţinea aceste rinduri: „Scriu un manifest şi nu vreau nimic, spun totuşi anumite lucruri, şi sînt împotriva manifestelor din principiu, după cum sînt şi împotriva principiilor... Scriu acest manifest ca să arăt că putem face în acelaşi timp, dintr-o singură, proaspătă suflare, acţiuni opuse; sunt împotriva acţiunii; sînt pentru continua contradicţie, pentru afirmaţie de asemenea, nu sînt nici pentru nici contra şi nu explic, fiindcă urăsc bunul simţ... Există o literatură care nu ajunge pînă la masele lacome: Operă a unor creatori, izvorîtă dintr-o reală nevoie a autorului şi pentru el. Cunoaştere a unui suprem egotism în care legile se veştejesc... Fiecare pagină trebuie să explodeze, prin seriozitate adîncă şi grea, prin vertij, ameţeală, nou, veşnic, prin gluma strivitoare, prin entuziasmul principiilor, prin felul cum e tipărită. Iată o lume şovăitoare, care fuge, *logodită* cu zurgălăii gamei infernale; iată de cealaltă parte: nişte oameni noi..." [1]

Treizeci şi doi de ani mai tîrziu continui să spun Da! Da, monsieur antipyrine! Da, monsieur Tristan Tiribombă Tzara! Da, Monsieur Max Ernst Fătare! Da, Monsieur Rene Crevel, acum că te-ai sinucis, da, lumea e nebună, ai avut dreptate. Da, Monsieur Blaise Cendrars, ai avut dreptate să ucizi. Să fi fost ziua armistiţiului cînd ţi-ai publicat cărticica *J'ai tue?* Da, „ţineţi-vă bine, flăcăi, omenirea..." Da, Jacques Vache, bine ai spus: „Arta trebuie să fie ceva amuzant şi puţin plicticos". Da, dragul meu Vache mort, cîtă dreptate ai avut, şi cît e de amuzant şi de plicticos şi de mişcător şi de duios şi de adevărat: „Ţine de esenţa simbolurilor să fie simbolice." Mai spune-o o dată, de pe lumea cealaltă! Ai vreun megafon pe acolo? Ai găsit

1 Cf. *Şapte Manifeste Dada,* traducere de Ion Pop - ed. Univers 1976

toate braţele şi picioarele care au fost sfîrtecate în timpul războirii? Le poţi asambla la loc? Ţii minte întîlnirea de la Nantes, în 1916, cu Andre Breton? Aţi celebrat împreună naşterea isteriei? Dar Breton ţi-o fi spus că nu există decît miraculosul şi nimic decît miraculosul şi ca miraculosul e întotdeauna miraculos - şi nu-i miraculos să auzi din nou aceste cuvinte, deşi auzul tău a luat sfîrşit? Vreau să includ aici, înainte de a trece mai departe, un mic portret pe care ţi 1-a schiţat Emile Bouvier, şi fac asta pentru prietenii mei din Brooklyn, care se poate să nu mă fi recunoscut pe vremuri, dar care acum mă vor recunoaşte cu siguranţă...

„... nu era complet nebun şi, cînd se ivea nevoia, îşi putea explica purtarea. Totuşi, acţiunile lui erau la fel de derutante ca şi cele mai teribile dintre excentricităţile lui Jarry. De exemplu, abia ieşit din spital, s-a angajat ca hamal în port, drept care îşi petrecea după mesele descărcînd cărbuni pe cheiurile Loarei. Pe de altă parte, seara, făcea turul cafenelelor şi

cinematografelor, îmbrăcat la patru ace şi variindu-şi des costumele. Mai mult, în timpul războiului, se împăuna ţanţoş uneori într-o uniformă de locotenent de husari, alteori în uniformă de ofiţer englez, sau de aviator sau de chirurg militar. în viaţa particulară era liber şi degajat, neezitînd să-1 prezinte pe Breton sub numele de Andre Somon, în timp ce el îşi atribuia, dar fără vanitate, cele mai grozave riduri şi isprăvi. Niciodată nu spunea bună dimineaţa sau bună seara sau la revedere şi niciodată nu-şi citea scrisorile primite, în afară de cele ale mamei lui cînd avea nevoie de bani. De la o zi la alta, nu-şi mai recunoştea pe cei mai buni prieteni..."

Mă recunoaşteţi, băieţi? Un simplu băiat din Brooklyn comunicînd cu albinoşii cu păr roşu din regiunea Zuni. Pregătindu-se, cu picioarele cocoţate pe birou, să scrie „opere robuste, opere pe veci incomprehensibile", aşa cum făgăduiseră camarazii mei morţi. Dar aţi putea recunoaşte aceste „opere robuste" dacă le-aţi vedea? Ştiţi voi că, din milioanele care au fost omorîţi, nici o moarte nu ar fi fost necesară pentru ca „operele robuste" să poată fi produse? *Oameni noi,* da! Avem încă nevoie de oameni noi. Putem trăi foarte bine fără telefon, fără automobile, fără bombardiere de înaltă clasă- dar nu putem trăi fară oameni noi. Dacă Atlantida a fost scufundată în mare, dacă sfinxul şi piramidele rămîn o eternă enigmă, aceasta se datorează faptului că nu s-au mai născut oameni noi. Opriţi o clipă maşinăria! Priviţi îndărăt! Priviţi îndărăt la anul 1914, la Kaiserul călare pe calul lui. Lăsaţi-1 o clipă să şadă acolo, ţinînd frîul cu braţul lui scofîlcit. Uitaţi-vă la mustaţa lui! Priviţi-i aerul semeţ de fală şi aroganţă! Uitaţi-vă la carnea de tun aliniată în cea mai strictă disciplină, toţi gata să se supună ordinului, să se lase împuşcaţi, să se lase spintecaţi, să se lase arşi în var nestins. Opriţi-vă acum o clipă şi priviţi de partea cealaltă: apărătorii marii şi glorioasei noastre civilizaţii, oamenii care doresc ca războiul să pună capăt războiului. Puneţi-i să facă un schimb de haine, un schimb de uniforme, de cai, de drapele, de cîmp de luptă. Aoleu, ăsta de pe calul alb e Kaiserul? Ăştia sînt cumpliţii huni? Şi unde e Dicke Bertha? A, văd – gîndeam că e îndreptată spre Notre-Dame! Omenirea, băieţi! Omenirea mărşăluind întotdeauna în frunte... Şi operele robuste, despre care vorbeam? Unde sînt operele robuste? Chemaţi Uniunea Vestică şi trimiteţi un mesager iute de picior - nu un schilod sau un octogenar, ci unul tînăr! Cereţi-i să găsească marea operă şi să o aducă înapoi. Avem nevoie de ea. Avem un muzeu nounouţ, care aşteaptă s-o adăpostească - şi mai avem ţiplă şi sistemul zecimal Dewey pentru biblioteci, gata s-o clasifice. Tot ce mai avem nevoie este doar numele autorului. Chiar dacă nu are un nume, chiar daca este o operă anonimă, n-o să-i dăm cu piciorul. Chiar dacă are în ea puţină iperită, nu o să obiectăm. Aduceţi-o înapoi vie sau moartă - o recompensă de douăzeci şi cinci de mii de dolari pentru cei care o prinde.

Şi dacă or să-ţi spună că a trebuit să se întîmple aşa, că lucrurile nu s-ar fi putut întîmpla în alt chip, că Franţa şi-a dat toată silinţa şi Germania şi-a dat toată silinţa şi că mica Liberia şi micul Ecuador şi toţi ceilalţi aliaţi şi-au dat toată silinţa, şi că de la război încoace lumea întreagă şi-a dat toată silinţa să cîrpăcească lucrurile şi să uite, atunci răspunde-le că silinţa lor nu face doi bani şi că nu vrem să mai ascultăm această logică a „datului de toată silinţa"; spune-le că nu vrem silinţa unei tîrguieli proaste, nu credem în tîrguieli, fie ele bune sau proaste, şi nici în monumente de război. Nu vrem să mai auzim despre logica evenimentelor - şi de nici un fel de logică. *„Je ne parlepas logique",* spune Montherlant, *„je parle ginerosite".* Nu cred că aţi înţeles foarte bine, pentru că e în franceză. O să repet pentru voi, în limba Reginei. „Nu vorbesc logică, vorbesc generozitate". E o engleză proastă, aşa cum ar putea s-o vorbească însăşi Regina, dar e clar. *Generozitate* - auziţi? Voi nu o practicaţi, nici unul dintre voi, fie pace fie război. Voi gîndiţi că a furniza arme şi muniţii părţii învingătoare înseamnă generozitate; voi gîndiţi că a trimite pe front infirmiere de Crucea Roşie sau Armata Salvării, înseamnă generozitate. Voi gîndiţi că o primă încasată cu douăzeci de ani prea tîrziu înseamnă generozitate; voi gîndiţi că o pensie de mizerie şi un scaun pe roţi înseamnă generozitate.. Voi

nu ştiţi ce înseamnă cuvîntul ăsta blestemat, voi, netrebnicilor! A fi generos înseamnă să spui Da, înainte ca omul să fi deschis gura. Dar pentru a spune Da, trebuie ca mai întîi să fii suprarealist sau dadaist, pentru că atunci ai înţeles ce înseamnă să spui Nu. Poţi chiar să rosteşti Da şi Nu în acelaşi timp, cu condiţia să faci mai mult decît se aşteaptă de la tine. Fii ziua hamal în port şi seara un Beau Brummel. Poartăorice uniformă, atîta timp cît nu este a ta. Cînd îi scrii maică-ti cere-i să scuipe nişte biştari ca să poţi avea o cîrpă curată să te ştergi la fund. Nu te frămînta dacă-ţi vezi vecinul alergînd cu un cuţit după nevastă-sa; o fi avînd el motivele lui s-o facă şi, dacă o omoară, fii convins că a avut satisfacţia de a şti *de ce* a omorît-o. Dacă încerci să-ţi luminezi mintea, opreşte-te! Nu există o luminare a minţii. Priveşte în inima şi în pipotă ta - creierul e în inimi

Ah, da, dacă aş fi ştiut că există păsările acelea - Cendrars, Vache, Grosz, Emşt, Apollinaire - dacă aş fi ştiut de ei pe atunci, dacă aş fi ştiut că, în felul lor, gîndeau la fel că şi mine, cred că aş fi făcut explozie. Da, cred că aş fi explodat ca o bombă. Dar n-am ştiut. Ignoram făptuirea, în urmă cu cincizeci de ani, un evreu zănatic din America de Sud dăduse naştere unor fraze atît de uluitoare ca „raţa îndoielii cu buze de vermut" sau „Am văzut un smochin mîncînd un onagaş" - în timp ce un francez, un simplu băieţandru, spunea: „Găsiţi flori care sînt scaune"... „foamea mea e din fărîmele aerului negru"... „inima lui, ambră şi iască". Poate că în acelaşi timp sau cam pe atunci, cînd Jarry scria „mîncînd sunetul fluturilor de noapte", iar Apollinaire repeta după el „lîngă un domn care se înghiţea pe sine" şi Breton murmura încet „pedalele nopţii se mişcă neîntrerupt", poate că, „în aerul frumos şi negru" pe care singuraticul evreu îl găsise sub Crucea Sudului, un alt om, de origine spaniolă, la fel de singur şi de exilat, se pregătea să aştearnă aceste memorabile cuvinte: „Caut totul în tot, ca să mă mîngîi pentru surghiunul meu, pentru exilarea din eternitate, pentru această *despămîntenire (destierro)* pe care îmi place s-o numesc *desparadisarea* mea... în momentul de faţă, cea mai buna cale de a scrie acest roman ar fi să arăt cum ar trebui scris. Este romanul romanelor, creaţia creaţiilor. Sau Dumnezeul Dumnezeului, *Deus de Deo "* Dacă aş fi ştiut că mai are de gînd să adauge şi cele ce urmează, cu certitudine că aş fi explodat ca o bombă... „Prin a fi nebun se înţelege a-ţi fi pierdut raţiunea. Raţiunea, dar nu şi adevărul, pentru că există nebuni care grăiesc adevărul, în timp ce alţii tac..." Vorbind despre aceste lucruri, vorbind despre război şi despre morţii în război, nu mă pot reţine să nu menţionez ca, cu vreo douăzeci de ani mai rirziu, am dat peste aceste rînduri în franceză, aparţinînd unui francez. O, miracol al miracolelor!: *„II faut le dire, il y a des cadavres que je ne respecte qu'a moitie".*

Da, da şi iarăşi da! O, haideţi să comitem ceva nesăbuit - din simpla plăcere de a-1 comite! Să facem ceva viu şi magnific, chiar dacă e destructiv! Grăit-a cîrpaciul nebun: „Toate lucrurile sînt generate de marele mister, şi înaintează de la un grad la altul. Orice lucru care merge înainte în gradul său, nu-şi atrage abominarea".

Pretutindeni, din toate timpurile, se anunţă aceeaşi lume ovariană. Totuşi, paralel cu aceste anunţări, cu aceste profeţii, cu aceste manifeste ginecologice, paralel şi contemporan cu ele, apar noi totemuri, noi tabuuri, noi dansuri războinice. În timp ce în aerul atît de negru şi de frumos fraţii omului, poeţii, dezgropătorii viitorului) îţi scuipa versurile magice, în chiar acel timp - o, enigmă profundă şi deconcertantă! - alţi oameni te întreabă: „N-ai vrea să vii să lucrezi în fabrica noastră de muniţii? Îţi promitem un salariu foarte mare şi condiţiile cele mai bune de siguranţă şi de igienă. Munca e atît de uşoară încît şi un copil ar putea-o efectua'. Şi dacă ai o soră, o soţie, o mamă, o mătuşă, atîta timp cît aceasta îşi poate mişca mîinile, atîta timp cît poate dovedi că nu are moravuri rele, eşti poftit s-o aduci sau să le aduci la fabrica de muniţii. Dacă te temi să-ţi pătezi mîinile, or să-ţi explice, cu blîndeţe şi isteţime, cum funqionează mecanismele, ce trebuie făcut cînd explodează, şi de ce nu trebuie să iroseşti nici măcar gunoiul, pentru că... *et ipso facto e pluribus unum.* Faptul care m-a impresionat în raidurile mele pentru găsirea unei slujbe, nu a fost atît că-mi venea să vomit în fiecare zi (presupunînd că fusesem destul de norocos să am ceva în stomac), cît întrebările pe care mi le

puneau cu toți, dacă am moravuri bune, dacă sînt statornic, dacă sînt sobru, dacă sînt harnic, dacă am mai lucrat înainte şi dacă nu, de ce nu? Cînd am ajuns gunoier la municipalitate, pînă şi gunoiul era preţios pentru ei, pentru ucigaşi. Îngropat pînă la genunchi în lături, cel mai de jos dintre cei mai de jos, un culi, un paria, făceam totuşi parte din banda morţii. Noaptea, încercam să citesc *Infernul,* dar era în englezeşte şi engleza nu-i o limbă potrivită pentru o operă catolica. „Orice intră în sine însuşi, înăuntrul sinelui său, anume în propriul său *lubet..!“ Lubet!* Dacă aş fi deţinut pe atunci un cuvînt ca acesta, pe care să-1 pot invoca, cît de senin mi-aş fi văzut de munca mea de gunoier!

Cît e de dulce, în noapte, cînd nu te poţi apropia de Dante şi mîinile îţi put a jeg şi scîrnă, să te desfeţi cu acest cuvînt care în olandeza înseamnă „pofta trupească" şi în latină *„lubitum"* sau divinul *beneplacitum.* îngropat pînă la genunchi în lături am rostit într-o zi ceea ce se spune că Meister Eckhart ar fi rostit cu mult înainte: „Am, într-adevăr nevoie de Dumnezeu, dar şi Dumnezeu are nevoie de mine". Mă aştepta o slujba la abator, slujba plăcută şi drăguţa de a sorta măruntaiele, dar n-am putut face rost de bani pentru un bilet pînă la Chicago. Am rămas în Brooklyn, în propriul meu palat de măruntaie, şi m-am învîrtit de jur împrejur pe plinta labirintului. Am rămas acasă, căutînd „vezicula germinală" „castelul dragonului de pe fundul mării", „Inima cerească", „cîmpul centimetrului pătrat", „casa metrului pătrat", „trecătoarea întunecoasă", „spaţiul fostului cer". Am rămas întemniţat, prizonier al lui Forculus, zeul uşilor, al Cardeei, zeiţa ţîţînilor, şi al lui Limentius, zeul pragurilor. Şi mă întreţineam numai cu surorile lor, Frica, Lividitatea, Febra. Nu am văzut nici o „luxurianţă asiatică", aşa cum a văzut Sântul Augustin, sau cum şi-a închipuit că vede. Nu am văzut nici „cei doi gemeni, atît de apropiaţi încît primul îl ţinea pe celălalt de călcîi". Dar am văzut o stradă care se numeşte Myrtle Avenue, o stradă care se întinde de la Borough Hali la Fresh Pond Road, şi pe această stradă nu a păşit niciodată vreun sfînt (altminteri s-ar fi sfărîmat), pe această stradă nu s-a petrecut niciodată vreun miracol, nu a trecut nici un poet, nici o speţă a genului uman, nu a răsărit niciodată vreo floare, această stradă nu a fost nicicînd bătută de soare sau spălată de ploaie. În locul Infernului autentic pe care aveam să-1 amîn cu douăzeci de ani, vă ofer Myrde Avenue, una din nenumăratele alei de călărie ale monştrilor de oţel care te duc în inima deşertăciunii americane. Dacă aţi vizitat vreodată Essen sau Manchester sau Chicago sau Levallois-Peret sau Glasgow sau Hoboken sau Canarsie sau Bayonne, n-aţi văzut încă nimic din magnifica deşertăciune a progresului şi culturii. Dragul meu cititor, trebuie să vezi Myrde Avenue înainte de mori, dac-ar fi numai ca să-ţi dai seama cît de departe a ştiut Dante să vadă în viitor. Trebuie să mă crezi că niciodată pe strada asta, şi nici în casele care o mărginesc, nici în pietrele care o pavează, nici în structurile înalte care o taie în două, nici în vreo creatură care poartă un nume şi locuieşte acolo, nici în vreun animal, pasăre sau insectă care trec prin ea spre măcel sau gata măcelărite, nu a existat vreo speranţă de „lubet", de „sublim" sau de „abominabil". Nu e o stradă a durerii, pentru că durerea ar fi umană şi recognoscibilă, ci a totalei deşertăciuni, e mai deşartă decît cel mai stins dintre vulcani, mai pustie decît un vacuum, mai găunoasă decît cuvîntul Dumnezeu în gura unui necredincios.

Am spus că pe atunci nu cunoşteam boabă de franceză şi e adevărat, dar mă găseam tocmai pe marginea unei mari descoperiri, o descoperire care avea să-mi compenseze deşertăciunea din Myrde Avenue şi din întregul continent american. Ajunsesem aproape la ţărmul marelui ocean francez care poartă numele de Elie Faure, un ocean pe care francezii nu prea au navigat şi pe care l-au confundat, pare-se, cu o mare interioară. Citindu-1, chiar într-o limbă atît de vestejită cum ajunsese să fie engleza, mi-am dat seama că omul acesta care descrisese pe credit întreaga glorie a rasei umane, era Părintele Zeus al Atlantidei în căutarea căruia mă aflam eu. L-am numit un ocean, dar era o simfonie a lumii. Era primul muzician pe care-1 produseseră francezii; era exaltat şi controlat, o anomalie, un Beethoven galic, un mare vraci al sufletului, un gigantic paratrăsnet. Era şi o floare a soarelui care-şi întorcea fața după soare,

mereu bînd lumina, mereu radios şi strălucind de vitalitate. Nu era nici optimist nici pesimist, aşa cum nu poţi spune despre ocean că e benefic sau malefic. Credea în rasa umană. Adăuga rasei un dram în plus, redîndu-i demnitatea, forţa, nevoia de creaţie. Vedea totul drept o creaţie, o bucurie solară. Şi nu înregistra faptele într-o ordine obişnuită, ci muzical. Nu-i păsa că francezii au o ureche de tinichea - el orchestra simultan pentru întreaga omenire. Vă imaginaţi uimirea mea cînd, sosind în Franţa, mai tîrziu cu cîţiva ani, am constatat că nu i se ridicaseră monumente, că nu existau străzi care să-i poarte numele. Mai rău, timp de opt ani întregi, nu am auzit un francez pomenindu-i numele. A trebuit să moară ca să fie trecut în panteonul zeităţilor franceze - şi cît de bolnăvicioşi trebuie să fi arătat contemporanii lui zeificaţi în prezenţa acestui soare orbitor! Dacă nu ar fi fost medic, avînd astfel posibilitatea de a-şi cîştiga existenţa - cîte nu i s-ar fi putut întîmpla! Poate că ar fi ajuns şi el la camioanele de gunoi! Omul care a făcut ca frescele egiptene să reînvie în culorile lor scînteietoare, omul acesta ar fi putut să moară de foame, după cît îi păsa publicului de el. Dar a fost un ocean şi criticii s-au înecat în acest ocean, ca şi redactorii şi editorii, ca şi publicul cititor. I-ar trebui eoni ca să sece, să se evapore. I-ar trebui tot atîta timp cît le-ar trebui francezilor ca să dobîndească o ureche muzicală.

Dacă n-ar fi existat muzica, aş fi ajuns la balamuc, asemenea lui Nijinski (Cam atunci descoperiseră că Nijinski e nebun. Fusese găsit dăruindu-şi banii săracilor - semn întotdeauna periculos). Mintea mea era ticsită de comori minunate, gustul meu era rafinat şi exigent, muşchii îmi erau într-o condiţie excelentă, pofta de mîncare colosală, respiraţia sănătoasă. Nu aveam nimic altceva de făcut decît să-mi înbunătăţesc şi mai mult condiţiile, şi înnebuneam de atîtea îmbunătăţiri zilnice. Chiar dacă mi se ivea vreo slujbă, nu o puteam accepta pentru că nu de muncă aveam eu nevoie ci de o viaţă mai abundentă. Nu-mi puteam pierde vremea fiind profesor, avocat, medic, politician, sau mai ştiu eu ce avea societatea de oferit. Era mai uşor să accept munci mărunte, pentru că îmi lăsau mintea liberă. După ce-am fost dat afară din slujba de gunoier, îmi aduc aminte că m-am ataşat de un evanghelist care părea să aibă mare încredere în mine. Eram un soi de plasator, colector şi secretar particular. Mi-a revelat întreaga lume a filozofiei indiene. Iar serile, cînd eram liber, mă întîlneam cu prietenii în casa lui Ed Bauries, care locuia într-un sector aristocratic din Brooklyn. Ed Bauries era un pianist excentric, care nu putea citi o notă muzicală. Avea un prieten intim, George Neumiller, împreună cu care executa adeseori duete. Dintre cei doisprezece şi mai bine de amici care ne adunam în locuinţa lui Ed Bauries, aproape fiecare ştia să cînte la pian. Cu toţii aveam vîrste între douăzeci şi unu şi douăzeci şi cinci de ani; nu aduceam niciodată femei şi abia dacă vorbeam despre ele la aceste întruniri. Aveam la dispoziţie bere din belşug şi o casă spaţioasă pentru că era vara şi familia plecase din oraş. Deşi mai exista vreo duzină de case ca asta despre care aş putea vorbi, o menţionez pe cea a lui Ed Bauries, fiindcă era tipică pentru ceva ce nu mai întîlnisem în altă parte. Nici Ed Bauries şi nici unul dintre prietenii săi nu bănuiau ce fel de cărţi citeam eu pe atunci sau ce probleme îmi frâmîntau mintea. Cînd îmi făceam apariţia, eram întîmpinat cu entuziasm - în chip de măscărici. Mă aşteptau ca să dau cep veseliei. Existau vreo patru piane răspîndite în casa aceea mare, ca să nu mai vorbim de spinetă, orgă, chitare, mandoline, lăute şi mai ştiu eu ce. Ed Bauries era un bezmetic, dar unul foarte prietenos, simpatic şi generos. Sandvişurile erau oricînd de bună calitate, berea în valuri şi, dacă îţi venea să înnoptezi acolo, găseai întotdeauna un divan confortabil. În timp ce coboram strada, o stradă largă, spaţioasă, somnolentă, luxoasă, o stradă cu totul aparte - auzeam zdrăngănitul pianului din salonul de la primul etaj. Ferestrele erau larg deschise şi, cînd ajungeam în dreptul lor, îi puteam vedea pe Al Burger şi pe Connie Grimm tolăniţi în fotolii, cu căni mari de bere în mîini şi cu picioarele spînzurîndu-le peste pervaz. Probabil că la pian era George Neumiller, improvizînd, gol pînă la brîu şi cu un trabuc în gură. Cu toţii vorbeau şi rîdeau în timp ce George se aiurea, căutînd o introducere. De îndată ce dădea peste o temă, îl chema pe Ed care se aşeza lîngă el, studiind-o în felul lui neprofesionist, şi apoi

repezindu-se el la clape, şi ciocănind, dinte pentru dinte. Poate că în clipa cînd intram în casă, în camera alăturată cineva încerca să stea în mîini - la parter erau trei camere mari, care dădeau una în alta, şi în spate se deschidea o grădină, o grădină imensă, cu flori, pomi fructiferi, viţă de vie, statui, fîntîni şi toată recuzita. Uneori, cînd era prea cald, scoteau afară în grădină spineta sau mica orgă (şi, fireşte, un butoiaş cu bere), şi şedeam în întuneric rîzînd şi cîntînd - pînă ce vecinii ne obligau să încetăm. Uneori, muzica izbucnea în toată casa în acelaşi timp, la fiecare etaj. Atunci era o atmosferă de-a dreptul demenţială, delirantă şi, dacă ar fi fost de faţă femei, ar fi stricat totul. Cîteodată aveam senzaţia că eram supuşi la o probă de rezistenţă - Ed Bauries şi George Neumiller la pianul mare, fiecare dintre ei încercînd să-1 scoată din competiţie pe celălalt, schimbîndu-şi locurile între ei fără să se oprească din cîntat, încrucişîndu-şi şi împletindu-şi mîinile, uneori ajungînd să bată în clape cu un singur deget, alteori dezlănţuindu-se ca un Wurlitzer. Şi mereu cîte ceva care ne stîrnea rîsete. Nimeni nu te întreba ce ai făcut, ce gîndesti şi aşa mai departe. Cînd intrai în casa lui Ed Bauries îţi anulai toate semnele de identitate. Nimeni nu te întreba ce măsură porţi la pălărie sau cîţi bani ai dat pe ea. Totul era numai amuzament - şi sandvişuri şi bere care inundau casa.

Şi cînd lucrurile se porneau, se auzeau deodată trei sau patru piane, spineta, orga, mandolinele, chitarele, berea curgea în valuri, pe poliţa căminului se lăfaiau sandvişurile şi trabucurile, briza adia din grădină, George Neumiller, gol pînă la brîu, clămpănea în pian ca un diavol, ceea ce constituia un spectacol mai bun decît tot ce văzusem pînă atunci, başca pe gratis. Ba chiar, cu dezbrăcatul şi îmbrăcatul care aveau loc tot timpul, mă mai întorceam acasă cu ceva mărunţiş în buzunar şi cu o porţie de trabucuri fine. În restul zilelor nu vedeam pe nici unul dintre participanţi - doar în serile de luni, în timpul verii, cînd Ed ţinea casă deschisă.

Cînd stăteam în grădină şi ascultam tot vacarmul acela, cu greu puteam crede că mă aflu în acelaşi oraş. Dar dacă mi-aş fi deschis vreodată trapa şi aş fi lăsat la vedere ce era în mine, totul ar fi luat sfîrşit. Nu era nimic de capul nici unuia dintre zurbagiii aceia. Erau nişte inşi inofensivi, nişte copii, cărora le plăcea muzica şi le plăcea să se distreze. Atît de mult le plăcea, încît uneori eram nevoiţi să chemăm o ambulanţă. Ca, de pildă, în seara cînd Al Burger şi-a fracturat un genunchi încercînd să ne arate o figură acrobatică a lui. Toţi eram atît de veseli, atît de plini de muzică, atît de însufleţiţi, încît i-a trebuit un ceas pînă să ne convingă că se rănise într-adevăr. Am încercat să-1 ducem la spital, dar era prea departe, şi apoi gluma ni se părea atît de hazoasă, încît din cînd în cînd îl scăpăm pe jos, ceea ce îl făcea să urle ca din gură de şarpe. Aşa încît, pînă la urmă, am telefonat la poliţie cerînd ajutor, şi ambulanţa a sosit odată cu patrula de poliţişti. L-au transportat pe Al la spital, şi pe noi la gherlă. Pe drum, în dubă, am cîntat cît ne ţineau bojocii. Şi după ce-am fost scoşi pe cauţiune, încă ne mai simţeam bine, şi poliţiştii se simţeau bine la rîndul lor, aşa că am mai lungit-o cu toţii la subsol, unde se găsea un pian hodorog şi i-am tras înainte cu cîntatul. Toate acestea fac parte dintr-o perioadă istorică de înainte de Hristos care s-a încheiat nu din pricina războiului, ci pentru că o locuinţă ca aceea a lui Ed Bauries nu e imună la otrava care se prelinge dinspre periferie. Pentru că fiecare strada devine o Myrtle Avenue, pentru că deşertăciunea umple întregul continent, de la Atlantic la Pacific. Pentru că, după o vreme, nu mai puteai intra în vreo casă din lungul sau din latul ţării şi găsi un om care să stea în mîini cîntînd. Aşa ceva nu se mai face. Şi nu mai există două piane care să cînte în acelaşi timp, şi nici doi oameni gata să cînte toata noaptea numai din plăcerea de a cînta. Doi oameni care ar cînta ca Ed Bauries şi George Neumiller ar fi imediat angajaţi la radio sau la o casă de filme, care ar folosi doar un degetar din talentul lor, aruncînd restul la lada de gunoi. Judecind după spectacolele publice, nimeni nu ştie ce disponibilităţi de talent există în marele continent american. Mai tîrziu - şi de asta îmi plăcea să zac pe cîte un prag în cartierele cu artişti ambulanţi - îmi pierdeam după mesele urmărind profesioniştii scălîmbăindu-se. Şi astea erau spectacole bune, dar cu

totul altceva. Erau lipsite de haz, o perpetuă repetare menită să adune dolari şi cenţi. Orice american care avea puţin umor, îl punea la teşcherea ca mai apoi să-1 valorifice. Printre ei erau cîţiva nebuni minunaţi, oameni pe care n-o să-i uit niciodată, oameni care nu au lăsat un nume în urma lor, dar care erau cei mai buni pe care i-a produs poporul nostru. Îmi aduc aminte de un actor anonim, din ringul Keith, care era, probabil, cel mai trăsnit om din America, lucru pentru care cîştiga poate cincizeci de dolari pe saptămînă. De trei ori pe zi, fie ploaie fie soare, ieşea în strada şi îşi vrăjea publicul. Nu avea un anumit text - pur şi simplu improviza. Nu-şi repeta niciodată glumele sau farsele. Se dăruia miraculos, şi nu cred că se droga. Era unul din oamenii aceia care se nasc printre piţigoi, iar energia şi bucuria lui de viaţă erau atît de explozive, încît nimic nu le putea înfrîna. Ştia să cînte la toate instrumentele şi să danseze pe toate ritmurile şi putea inventa pe loc o istorioară pe care o amplifica şi o lungea pînă-n pînzele albe. Şi nu se mulţumea doar să-şi execute numărul lui, ci îi ajuta şi pe ceilalţi artişti de stradă. Stătea deoparte şi aştepta momentul potrivit ca să intre în spectacolul celorlalţi. Era sufletul spectacolului şi performanţa lui conţinea mai multă terapie decît tot arsenalul ştiinţei moderne. Unui asemenea om ar fi trebuit să i se plătească un salariu egal cu cel al preşedintelui Statelor Unite. Ar fi trebuit ca preşedintele Statelor Unite să fie concediat, împreună cu întreaga lui Curte Supremă, şi în locul lui să fie pus un cîrmuitor de talia acestui actor. Era în stare să vindece orice boală din calendar. Mai mult, era genul de om gata să joace pe gratis, dacă i-o cereai. Asta-i tipul de om care goleşte ospiciile de nebuni. El nu propunea o cură - ci pur şi simplu îi fermeca pe toţi. Între această soluţie şi perpetua stare de război care e civilizaţia, nu există decît o singură cale de ieşire - şi acesta e drumul pe care, mai tîrziu, îl adoptăm cu toţii, întrucît oricare altul ar fi sortit eşecului. Tipul care ar reprezenta acest unul şi unic drum are un cap cu şase feţe şi opt ochi; capul este un far rotitor şi, în locul triplei coroane din vîrf, aşa cum ar fi putut să se găsească, se iveşte o gaură prin care se aeriseşte puţina cantitate de creier. După cum am mai spus, creierul e foarte redus, pentru că nu are mare lucru de făcut, căci, atunci cînd trăieşti în deplină conştientă, materia cenuşie se dizolvă în lumină. Acesta e unicul tip de om care poate fi plasat deasupra comediantului; el nici nu rîde nici nu plînge, a depăşit suferinţa. Încă nu-1 cunoaştem pentru că e prea aproape de noi, de fapt e chiar sub pielea noastră. Cînd comediantul ne intră în sînge, omul acesta, al cărui nume, dacă ar trebui să poarte un nume, ar putea, cred, să fie Dumnezeu, îşi face auzit glasul. Cînd întreaga rasă umană se tăvăleşte de rîs, cînd rîsul e atît de puternic încît doare, atunci toată lumea simte pămîntul sub tălpi. În momentul acela, fiecare om poate fi la fel de bine Dumnezeu, ca şi orice altceva. În momentul acela cunoşti anihilarea conştiinţei duale, triple, cvadruple şi multiple, cea care face ca materia cenuşie să se adune în falduri moarte în creştetul ţestei. În momentul acela poţi simţi într-adevăr gaura din vîrful capului; ştii că acolo ai avut cîndva un ochi şi că ochiul acela putea să vadă totul dintr-o dată. Ochiul nu mai funcţionează, dar cînd rîzi pînă ce ţi se rostogolesc lacrimile pe obraji şi te doare burta, atunci într-adevăr deschizi luminatorul şi-ţi aeriseşti creierul. Şi într-un asemenea moment, nimeni nu te-ar putea convinge să pui mîna pe o armă şi să-ţi ucizi inamicul, după cum nimeni nu te-ar putea convinge să deschizi şi să citeşti un cărţoi gros care conţine adevărurile metafizice despre lume. Dacă ştii ce înseamnă libertatea, libertatea absolută şi nu cea relativă, atunci trebuie să recunoşti că acesta e momentul cel mai apropiat de libertate pe care l-ai putea trăi vreodată. Dacă sînt împotriva condiţiei omenirii, nu e pentru că aş fi un moralist - ci pentru că vreau să mai rîd cît de mult Nu spun că Dumnezeu ar fi un hohot de rîs homeric spun numai că trebuie să ştii să rîzi zdravăn înainte de a te putea apropia de Dumnezeu. Ţelul meu în viaţă este să mă apropiu de Dumnezeu, adică să mă apropiu cît mai mult de mine. De asta nu are nici o importanţă ce cale aleg. Dar muzica e foarte importantă. Muzica e un tonic pentru glanda pineală. Muzica nu este Bach sau Beethoven; muzica este deschizătorul de conserve al sufletului. Te face să te simţi teribil de liniştit în lăuntrul tău, te face conştient că făptura ta are un acoperiş.

Grozăvia cruntă a vieţii nu constă în calamităţi şi dezastre, pentru că asemenea lucruri îţi deschid ochii şi devii familiar şi intim cu ele, iar pînă la urmă se lasă îmblînzite... nu, grozăvia vieţii înseamnă să te afli într-o cameră de hotel în Hoboken, să zicem, şi să n-ai bani decît pentru o singură masă. Te găseşti într-un oraş în care nu te aştepţi să mai revii vreodată şi nu trebuie decît să-ţi petreci noaptea în camera de hotel, dar ca să rămîi în camera asta ai nevoie de tot curajul şi de toată rezistenţa de care poţi da dovadă. Trebuie să existe un motiv serios pentru care anumite oraşe, anumite locuri, inspiră asemenea scîrbă şi spaimă. Probabil că în asemenea locuri se produce o crimă perpetuă. Oamenii sînt de aceeaşi rasă cu tine, îşi văd de treburi aşa cum fac oamenii de pretutindeni, clădesc acelaşi fel de case, nici mai bune nici mai rele, au acelaşi sistem de educaţie, aceeaşi monedă, aceleaşi ziare - şi totuşi sînt complet diferiţi de alţi oameni pe care-i cunoşti, şi întreaga atmosferă e diferită, ritmul e diferit, tensiunea e diferita. E aproape ca şi cum te-ai privi pe tine într-o altă încarnare. Ştii, cu o tulburătoare certitudine, că ceea ce guvernează viaţa nu sunt banii, nici politica, nici religia, nici învăţătura, nici rasa, nici limbajul, nici obiceiurile, ci altceva, ceva ce încerci tot timpul să înăbuşi, dar care, de fapt, te înăbuşă pe tine, căci altminteri nu ai fi îngrozit şi nu te-ai întreba cum să faci să scapi. În unele din asemenea oraşe nici măcar nu-i nevoie să petreci o noapte întreagă - o oră sau două sînt suficiente ca să-ţi răscolească nervii. Mă gîndesc la Bayonne. Am sosit acolo seara, deţinînd cîteva adrese care mi se indicaseră. Ţineam sub braţ o servietă ce conţinea un prospect care prezenta *Encyclopaedia Britannica.* Urma să circul sub protecţia întunericului şi să vînd blestemata de enciclopedie unor nenorociţi care voiau să-şi îmbogăţească spiritul. Dacă aş fi coborît la Elsinore, nu m-aş fi simţit mai stingher decît pe străzile din Bayonne. Pentru mine, nu era un oraş american. Nici măcar nu era un oraş, ci o caracatiţă uriaşă, care se tîra în întuneric. Prima uşă la care am ajuns părea atît de ostilă, încît nici nu mi-am mai dat osteneala să bat; m-am perindat în felul ăsta pe la cîteva dintre adrese, pînă cînd să-mi adun curajul de a ciocăni într-o uşă. Primul chip pe care mi-au căzut ochii m-a speriat de moarte. Nu-i vorba de timiditate sau de jenă - ci de frică în toată puterea cuvîntului. Era faţa unui ajutor de zidar, un irlandez gata să-ţi despice ţeasta cu un topor sau, în cel mai bun caz, să te scuipe între ochi. Am pretins că am greşit adresa şi am întins-o. De cîte ori se deschidea o uşă, vedeam alt monstru şi, în cele din urmă, am ajuns la un amărît care voia într-adevăr să-şi lărgească spiritul, şi asta m-a dat gata. M-am ruşinat de mine însumi, de ţara mea, de rasa mea, de epoca mea. M-am străduit din răsputeri să-1 conving să nu cumpere blestemata de enciclopedie. M-a întrebat atunci, cu inocenţă, ce m-a adus la casa lui şi, după un moment de ezitare, i-am trîntit o minciună uluitoare, o minciună care, mai tîrziu, avea să se dovedească a fi un mare adevăr. I-am spus că mă prefăceam numai a vinde enciclopedia, pentru, a putea cunoaşte oamenii şi a scrie despre ei. Ceea ce 1-a interesat enorm, chiar mai mult decît enciclopedia. Voia să ştie dacă-i pot spune ce am să scriu despre el. Mi-au trebuit douăzeci de ani ca să răspund la această întrebare, dar iată acum răspunsul. Dacă mai vrei să ştii, John Smith din Bayonne, sau cum te-o fi chemînd, ăsta-i răspunsul... îţi sînt foarte îndatorat, pentru că, după minciuna aceea, am părăsit casa ta, am rupt prospectul enciclopediei britanice şi l-am aruncat la canal. Mi-am făgăduit mie însumi să nu mă mai înfăţişez niciodată oamenilor sub pretexte false, chiar dacă ar fi fost să le plasez Sfînta Biblie. Nu o să mai vînd niciodată nimic! Chiar dac-ar fi să crap de foame. Luasem hotărîrea să plec la mine acasă şi, într-adevăr, să scriu despre oameni. Şi dacă cineva o să bată la uşa mea ca să-mi vîndă ceva, o să-1 invit înăuntru şi o să-1 întreb: „De ce faci lucrul ăsta?" Şi dacă-mi va răspunde că trebuie să-şi cîştige existenţa, am să-i ofer toţi banii pe care o să-i am şi o să-1 implor să se gîndească bine la ceea ce face. Vreau să împiedic pe cît mai mulţi oameni să pretindă că fac una sau alta pentru a-şi cîştiga existenţa. Nu e adevărat. Ar putea să moară de foame - ar fi mult mai bine. Fiecare om care moare de foame din proprie voinţă mai adaugă o piedică la procesul automat.

Aş prefera să văd un om punînd mîna pe o puşcă şi omorîndu-şi vecinul ca să-şi poată obţine hrana, decît să-1 ştiu că întreţine procesul automat sub pretextul că trebuie să-şi cîştige existenţa. Asta e ceea ce am avut de demonstrat, domnule John Smith.

Trec mai departe. Am spus că grozăvia cruntă nu sînt dezastrele şi calamităţile, ci regresul automat, dezolantul spectacol al zvîrcolirii atavice a sunetului. Un pod în Carolina de Nord, lîngă graniţa cu Tennessee. Am ieşit din luxuriantele plantaţii de tutun, pretutindeni mici cocioabe şi miros reavăn de lemn care arde. Mi-am petrecut ziua într-o baie de verde. Aproape nimeni prin preajmă. Şi apoi, brusc, o poiană, şi iată-mă deasupra unei văi adînci, traversate de un pod şubred din lemn. Aici e capătul lumii. Cum, pentru numele lui Dumnezeu, am ajuns aici și de ce sînt aici, nu ştiu. *Şi cum am să mânînc?* Dar dacă aș fi mîncat cea mai grozavă mîncare imaginabilă, tot trist aș fi fost, îngrozitor de mîhnit. Nu ştiu unde să mă mai duc de aici. Podul ăsta e sfîrşitul, sfîrşitul meu, sfîrşitul lumii cunoscute mie. Podul ăsta este nebunia întruchipată: nu există nici o raţiune pentru care să se afle acolo şi nici o raţiune pentru care să-1 traversezi. Refuz să mai fac vreun pas; nu o să traversez podul ăsta nebun. În apropiere se găseşte un zid jos și mă rezem de el, încercind să hotărăsc ce să fac și unde sa mă duc. Îmi dau seama, calm, ce persoană supercivilizară sînt eu - ce nevoie am de oameni, de conversaţie, de cărţi, de teatru, de muzică, de cafenele, de băuturi şi aşa mai departe. E îngrozitor să fii civilizat, pentru că atunci cînd ajungi la capătul lumii, nu ai nimic care să te susţină în spaima singurătăţii. A fi civilizat înseamnă a avea necesităţi complicate. Şi un om, cînd e realmente matur, n-ar trebui să aibă nevoie de nimic Toată ziua mă învîrtisem prin plantaţiile de tutun şi mă simţisem din ce în ce mai stânjenit. Ce aveam eu cu tot tutunul acela? Ce urmăresc? Oamenii, pretutindeni, produc recolte şi bunuri pentru alţi oameni - iar eu sînt un strigoi care se furişează prin toată această activitate incomprehensibilă. Vreau să găsesc o muncă, dar nu vreau să fiu parte din infernalul proces automat. Trec printr-un oraş şi arunc o privire în ziarele locale care-mi arată ce se întîmplă în oraşul acela şi în împrejurimi. Mie mi se pare că nu se întîmplă nimic, că ceasul s-a oprit în loc, dar amărîţii de acolo nu-şi dau seama. Mai mult, o puternică intuiţie îmi spune că în aer pluteşte crima. O miros. Cu cîteva zile în urmă am trecut graniţa imaginară care desparte Nordul de Sud. Nu am realizat acest lucru pînă cînd n-am întîlnit un negru pe capra unei trăsuri care, cînd a ajuns în dreptul meu, s-a ridicat în picioare şi şi-a dus cu mult respect degetul la pălărie. Avea un păr alb ca neaua şi o faţă foarte demnă. Ceea ce m-a făcut să mă simt groaznic; m-a făcut să-mi dau seama că există încă sclavi. Omul acesta trebuia să-şi ducă degetul la pălărie în faţa mea pentru că eu eram un reprezentant al rasei albe. Cînd, de fapt, eu ar fi trebuit să-mi scot pălăria în faţa lui. Eu ar fi trebuit să salut în el un supravieţuitor al mîrşavelor torturi la care albii i-au supus pe negri. Eu ar fi trebuit să-mi duc primul degetul la pălărie, să-I fac să ştie că eu nu fac parte din sistem, că îi cer iertare în numele tuturor semenilor mei albi, care sînt prea ignoranţi şi prea cruzi ca să poată face un gest sincer, deschis. Azi simt tot timpul ochii negrilor aţintiţi asupră-mi, mă urmăresc dindărătul uşilor, al copacilor. Aparent foarte liniştit, foarte paşnic. „Negru nimic nu spune. Negru tot timpul zice hm. Omu alb crede negru trebe să-şi cunoască locul Negru nu cunoaşte nimic Negru aşteaptă. Negru priveşte tot ce face omu alb. Negru nu spune nimic, nu domnule, nu conaşule." ŞI TOTUŞI NEGRUL ÎL OMOARĂ PE OMUL ALB! De cîte ori un negru se uită la un alb, împlîntă un pumnal în el. Nu arşiţa, nu viermii paraziţi, nu recoltele mânate ucid Sudul – ci negrul! Negrul degajă o otravă, fie că o face deliberat sau nu. Sudul e drogat, dopat de otrava negrilor... Trec mai departe... Mă opresc în faţa unei frizerii lîngă James River. Stau vreo zece minute pînă mi se descarcă povara din picioare. Peste drum văd un hotel şi cîteva dughene; totul se curmă iute, sfirşeşte cum a început - fără nici o raţiune. Mi-e milă din adîncul inimii de bieţii nenorociţi care s-au născut şi mor aici. Nu există nici o raţiune pămîntească pentru ca un asemenea loc să existe. Nu exista nici o raţiune pentru ca cineva să traverseze strada ca să se bărbierească ori să se tundă

sau chiar ca să mănînce un muşchi de vacă. Oameni, cumpăraţi-vă cîte o puşcă şi omorîţi-vă unii pe alţii! Ştergeţi pentru totdeauna strada asta din mintea mea - n-are nici un grăunte de sens în ea.

Aceeaşi zi, după asfinţit. Continuu să rnărşăluiesc, să mă afund din ce în ce mai adînc în Sud. Ies dintr-un orăşel, pe o scurtătură care mă duce la şosea. Deodată, aud paşi repezi în urma mea şi, după cîteva clipe, ţîşneşte pe lingă mine, alergînd, un tînăr care gîfîie din greu şi înjură de mama focului. Mă opresc un moment, întrebîndu-mă ce se întîmplă. Aud pe altcineva alergînd în urma mea; un om mai vîrstnic, cu o puşcă în mînă. Respiră mai uşor şi nu scoate o vorbă. Chiar în clipa cînd ajunge lingă mine, luna iese din nori şi pot desluşi faţa omului. E un vînător de oameni. Mă trag îndărăt în timp ce alţii vin după el. Tremur de frică. E şeriful, aud pe cineva spunînd, şi o să-1 înhaţe. Oribil! Intru în şosea, aşteptînd să aud împuşcătura care o să pună capăt întregii tevaturi. Dar nu aud nimic - doar răsuflarea grea a tînărului şi paşii iuţi, nervoşi, ai mulţimii care se ţine după şerif. Cînd mă apropiu de şosea, un om se desprinde din întuneric şi vine foarte tăcut lîngă mine.

- Încotro, fiule? mă întreabă liniştit, aproape tandru. Gîngăvesc ceva despre oraşul vecin. Ai face bine să rămîi aici, continuă omul.

N-am mai scos o vorbă. L-am lăsat să mă care îndărăt în oraş şi să mă înmîneze ca pe un hoţ. Am zăcut pe ciment laolaltă cu vreo cincizeci de alţi indivizi. Am avut un superb vis sexual, care s-a terminat cu ghilotina. Tropăi mai departe... E la fel de greu să te întorci înapoi ca şi să mergi înainte. Nu mai am senzaţia că aş fi un cetăţean american. Partea de Americă din care am venit eu, unde am avut unele drepturi, unde m-am simţit liber, a rămas atît de departe în urmă, încît a început să mi se eclipseze în memorie. Mă simt de parcă cineva mi-ar ţine tot timpul un pistol înfipt în coaste. Mergi înainte! e tot ce izbutesc să aud. Dacă mi se adresează cineva, încerc să fac pe prostul. Pretind că sînt vital interesat de recolte, de vreme, de alegeri. Dacă mă opresc locului, se holbează la mine, albi şi negri - mă cîntăresc din priviri, de parcă aş fi zemos şi comestibil. Va trebui să mai străbat vreo mie de kilometri, ca şi cum aş avea o anumită ţintă, ca şi cum aş merge într-adevăr undeva. Şi trebuie să fiu recunoscător că nimănui nu i-a venit încă ideea să bage un glonţ în mine. E deprimant şi îmbucurător în acelaşi timp. Eşti un om marcat - şi totuşi nimeni nu apasă pe trăgaci. Te lasă să mergi nemolestat pînă la Golful Mexic, unde te poţi îneca.

Da, domnule, am ajuns la Golful Mexic şi am intrat în el şi m-am înecat. Am făcut-o pe gratis. Cînd mi-au pescuit cadavrul, au constatat că era însemnat: Scutit de taxe vamale, Myrtle Avenue, Brooklyn; a fost expediat ramburs. Mai tîrziu, cînd am fost întrebat de ce m-am omorît, nu m-am putut gîndi la alt răspuns decît: - *pentru că am vrut sâ electrific cosmosul!* Voiam să spun prin asta un lucru foarte simplu - Delaware, Lackawanna şi Western fuseseră electrificate, Seaboard Air line fusese electrificată, dar sufletul omului era încă în stadiul de tramvai cu cai. Eu m-am născut în miezul civilizaţiei şi o accept cu naturaleţe - ce altceva aş putea face? Dar hazul era că nimeni altcineva nu lua civilizaţia în serios. Eram singurul om cu adevărat civilizat din întreaga comunitate. Şi nu exista loc pentru mine - deocamdată. Şi, totuşi, cărţile pe care le citeam, muzica pe care o ascultam, mă asigurau că mai erau în lume şi alţi oameni de felul meu. A fost nevoie să mă înec în Golful Mexic pentru a-mi oferi scuza de a continua această existenţă pseudocivilizată. A trebuit să mă despăduchez de trupul meu spiritual.

Cînd am devenit conştient de faptul că, în ce priveşte ierarhia lucrurilor, eu eram ceva mai puţin decît un gunoi, m-am simţit foarte fericit. Am pierdut pe dată orice simţ de responsabilitate. Şi dacă n-ar fi fost faptul că prietenii mei se plictisiseră să-mi tot împrumute bani, aş fi putut să-mi irosesc aşa timpul la infinit. Pentru mine, lumea era ca un muzeu, nu vedeam nimic altceva de făcut decît să ronţăi acest minunat tort doboş pe care oamenii trecutului mi-1 puseseră în mîini. Pe toţi îi enerva felul în care mă desfătam eu. Conform logicii lor, da, arta e foarte frumoasă, dar trebuie să munceşti, să-ţi cîştigi existenta, şi după

aceea să descoperi că eşti prea ostenit ca să te mai bucuri de artă. Dar numai cînd am ameninţat să adaug şi eu un strat, două, la acel delicios tort doboş, au sărit pe mine. Asta era picătura care făcea să se reverse paharul. Însemna că sînt absolut nebun. La început fusesem considerat un membru inutil societăţii; pe urmă, o vreme, am fost socotit un hoit nesăbuit, nepăsător, cu un fantastic apetit; acum, însă, mă decretau nebun. (Ascultă, mă, pezevenghiule, găseşte-ţi o slujbă... noi ne-am săturat de tine pînă-n gît!). Într-un fel, această schimbare de faţadă era înviorătoare. Simţeam vîntul răcorind coridoarele. Cel puţin „noi" nu mai erau calmi. Se purta un război şi, în calitate de cadavru, eram destul de proaspăt ca să mai am un rest de combativitate în mine. Războiul e revigorant. Războiul îţi pune sîngele în mişcare. În mijlocul războiului mondial, de care uitasem, a avut loc această schimbare de inimă. M-am căsătorit pe negîndite, ca să le demonstrez tuturor că nu mă interesează nici cît negru sub unghie dacă lucrurile se desfăşoară într-un fel sau altul. Pentru ei, a mă căsători era O.K. Îmi aduc aminte că, sub impactul acestui anunţ, am stors de la cineva cinci dolari pe loc Prietenul meu Mac Gregor a plătit pentru dispensă, ba chiar mi-a plătit un tuns şi un bărbierit, stăruind că sînt obligatorii cînd te însori. Ziceau că nu te poţi însura nebărbierit; eu unul nu vedeam nici un motiv de ce să nu poţi intra la jug neras şi netuns, dar, cum nu dădeam bani din buzunarul meu, am acceptat. Era grozav să vezi cum fiecare se dădea peste cap ca să contribuie cu ceva la întreţinerea noastră. Dintr-o dată, numai pentru că dădusem dovadă de puţină minte, se vînzoleau cu toţii în jurul nostru - oare n-ar putea face pentru noi una sau alta? Fireşte, presupuneau că acum o să mă apuc de muncă şi o să-mi dau şi eu seama că viaţa e un lucru serios. Nu le-a trecut nici un moment prin cap că s-ar putea s-o las pe nevastă-mea să muncească pentru mine. La început, m-am purtat foarte cumsecade cu ea. Nu eram un vătaf de sclavi. Tot ce-i ceream erau bani de autobuz - ca să-mi vînez mitica slujbă - şi nişte bani de buzunar pentru ţigări, cinematograf, etc. Lucrurile importante ca, de pildă, cărţi, albume de muzică, gramofoane, muşchi de vită şi altele de genul ăsta, am descoperit că mi se dădeau pe credit acum că mă căsătorisem. Sistemul de plată în rate fusese inventat special pentru oameni ca mine. Rata de avans era un lucru simplu - restul îl lăsam în seama providenţei. Trebuie să trăieşti, aşa se spune întruna. Şi acum, zău aşa, îmi spuneam singur: *Trebuie să trăieşti! întîi trăieşte şi pe urmă plăteşte.* Dacă vedeam un palton care-mi plăcea, intram şi-l cumpăram. Ba chiar îl cumpăram cu oarecare timp înainte de iarnă, ca să dovedesc că sînt un ins prevăzător. Rahat, în fond eram un bărbat căsătorit şi, în curînd, aveam să fiu şi tată - aveam dreptul măcar la un palton, nu? Şi, după ce luam paltonul, mă gîndeam şi la o încălţăminte solidă - o pereche de ghete din piele fină, aşa cum îmi dorisem toată viaţa şi niciodată nu-mi putusem îngădui. Iar cînd se lăsa gerul şi eu vagabondam în căutarea unei slujbe, mi se făcea uneori îngrozitor de foame - e într-adevăr un exerciţiu sănătos să străbaţi oraşul zi de zi, pe ploaie, pe ninsoare, pe vînt, pe grindină - şi din cînd în cînd intram în cîte o bodeguţă intimă şi-mi comandam un muşchi în sînge, cu ceapă şi cartofi prăjiţi. Mi-am făcut şi o asigurare pe viaţă şi una împotriva accidentelor - cînd eşti căsătorit e important sa faci chestii din astea, aşa mi s-a spus. Dacă într-o bună zi pic mort - atunci ce se întîmplă? îmi aduc aminte că aşa îmi spunea agentul de la asigurări, ca să-şi întărească argumentele, deşi îi promisesem că o să semnez hîrtiile, dar el poate că uitase. Acceptasem asigurarea pe loc, în virtutea inerţiei, dar se vede că el omisese – sau poate că era împotriva codului să pui pe cineva să semneze înainte de-i livrezi toată vorbăria anexă. Oricum, eu eram gata să-1 întreb cît trebuie să dureze pînă se poate lua un împrumut pe baza poliţei de asigurare, cînd hop că-mi pune el o întrebare ipotetică: „Şi dacă într-o bună zi picaţi mort - atunci ce se întîmplă?" Cînd m-a auzit cum rîd, cred că şi-o fi închipuit că mi-a sărit o doagă. Am rîs, pînă cînd am simţit lacrimile rostogolindu-mi-se pe obraji. În cele din urmă, m-a întrebat:

- Ce găsiţi atît de nostim în ceea ce v-am întrebat?

- Mă rog, am reuşit să răspund, reţinîndu-mi o clipă rîsul. Uită-te bine la mine. Şi spune-mi, crezi că sînt genul de om căruia să-i pese cîtuşi de puţin de ce se întîmplă după ce moare?

Aparent, cuvintele mele l-au lăsat perplex, pentru că următoarea lui replică a fost:

- Domnule Miller, nu cred că aveţi o atitudine prea etică. Sînt sigur că n-aţi dori ca soţia dumneavoastră...

- Ascultă-mă, i-am tăiat vorba, şi dacă-ţi spun că mă lasă complet rece ce o să se întîmple cu nevastă-mea după ce mor eu...?

Şi cum spusele mele păreau să-i fi rănit şi mai mult susceptibilităţile etice, am adăugat, ca să dreg lucrurile:

- Din partea mea, nici nu trebuie să plăteşti asigurarea dacă crap - n-am făcut-o decît ca să te simţi dumneata bine. Încerc să-i ajut pe cei din jur, înţelegi? Şi dumneata trebuie să trăieşti, nu? Ei bine, iată că-ți pun o îmbucătură în gură, asta-i tot Dacă mai ai ceva de vîndut, dă-i drumul! Cumpăr tot ce pare bun. Eu sînt un cumpărător, nu un vînzător. Şi îmi place să-i văd pe oameni arătînd fericiţi - de asta cumpăr lucruri de la ei. Ia spune-mi, cît ai zis că-mi revine să plătesc pe săptămînă? Cincizeci şi cinci de cenţi? în regulă. Vezi pianul ăsta? Mă costă, cred, treizeci şi nouă de cenţi pe săptămînă. Priveşte în jur... tot ce vezi costă atîta şi atîta pe săptămînă. Zici că, dac-ar fi să mor, ce s-ar întîmplă? Crezi că am de gînd să mor peste toţi creditorii ăştia? Ar fi o glumă haioasă. Nu, mai curînd i-aş lăsa să vină să-şi ia obiectele înapoi - vreau să spun, dacă nu le pot plăti...

Tipul se foia şi se uita la mine cu o privire sticloasă.

- Scuză-mă, i-am spus, curmîndu-mi singur şirul vorbelor, n-ai vrea o băutură, ca să udăm poliţa de asigurare?

M-a refuzat, dar eu am stăruit şi, apoi, încă nu semnasem hîrtiile şi urma să mi se facă analiza de urină, să se pună tot felul de timbre şi peceţi - cunoşteam toată daravera pe de rost – aşa că mi-am zis că am putea înghiţi un strop mai întîi şi, în felul ăsta, să parafam o treabă serioasă, pentru că, sincer să fiu, a cumpăra o poliţă de asigurare sau a cumpăra orice altceva era o adevărată plăcere pentru mine şi-mi dădea senzaţia că sînt la fel ca orice alt cetăţean, un om, ce mai! şi nu o maimuţa. Aşadar am scos o sticlă de sherry (care era tot ce-mi puteam permite) şi i-am turnat generos într-un pahar, gîndindu-mă că e bine să golesc sticla de sherry, pentru că data viitoare s-ar putea să mi se cumpere ceva mai bun.

- Cîndva, obişnuiam şi eu să vînd poliţe de asigurare, i-am spus ducînd paharul la gură. De bună seamă, pot să vînd orice. Numai că sînt prea puturos. Hai să luăm o zi ca asta de azi - nu-i mai plăcut să zaci în casă, citind o carte, sau ascultînd discuri la patefon? De ce să ies şi să mă dau de ceasul morţii de dragul companiei de asigurări? Şi apoi, dacă eu aş fi lucrat astăzi, dumneata nu m-ai fi prins acasă, adevărat? Nu, cred că-i mai bine să iei lucrurile uşor şi să-i ajuţi pe oameni cînd îţi ies în drum... asta ţi-ar prinde şi dumitale mai bine. Nu eşti de părere că-i mult mai plăcut sâ cumperi lucruri decît să le vinzi? Dacă ai bani, bineînţeles. în casa asta nu avem nevoie de mulţi bani. După cum îţi spuneam, pianul revine la treizeci şi nouă de cenţi pe săptămînă, sau poate că patruzeci şi doi, iar...

- Scuzaţi-mă, domnule Miller, mă întrerupse omul, dar nu credeţi că ar trebui să trecem la semnarea hîrtiilor?

- Sigur că da, am răspuns voios. Le-ai adus pe toate? Care crezi că ar trebui semnată mai întîi? Apropo, n-ai vreun stilou devînzare?

- Semnaţi aici, răspunse ignorîndu-mi remarcile. Şi aici, asta-i tot. Şi acum, domnule Miller, cred că am să vă spun bună ziua - şi peste cîteva zile veţi avea veşti de la companie.

- Cu cît mai curînd cu atît mai bine, am observat eu, conducîndu-1 la uşă, pentru că s-ar putea să mă răzgîndesc şi să mă sinucid.

- Sigur, sigur că da, domnule Miller, cît mai repede. Bună ziua, bună ziua.

Firește, după un timp, sistemul de vînzare în rate plesneşte, cînd eşti un cumpărător atît de asiduu precum eram eu. Făceam tot posibilul să le dau de lucru fabricanţilor şi agenţilor de publicitate din America, dar se pare că i-am dezamăgit. Toţi erau dezamăgiţi de mine. Un anumit om, mai cu seamă, rămăsese mai dezamăgit decît toţi ceilalţi, şi acesta era un om

care-şi dăduse toată osteneala să-mi fie prieten şi pe care l-am deziluzionat. Mă gîndesc la felul în care îmi oferise să-i fiu asistent - cu atîta grabă şi cu atîta bunăvoinţă - pentru că mai tîrziu, cînd şi eu angajam şi concediam ca un revolver de calibrul patruzeci şi doi de cai putere, am fost la rîndul meu trădat în dreapta şi-n stîngă, dar pe atunci ajunsesem atît de imun, încît nu mai conta. Dar omul acela făcuse tot ce-i sta în putinţă ca să-mi dovedească încrederea lui în mine. Era redactorul şef al unui catalog aparţinînd unei firme de comenzi prin poştă. Un enorm compendium de rahat, ce apărea o dată pe an şi care se pregătea pe tot parcursul anului. N-aveam nici cea mai vagă idee despre ce conţinea, cînd am intrat în ziua aceea în birou; nici nu ştiu de ce am intrat, poate ca să mă încălzesc un pic, fiindcă hoinărisem întreaga zi prin docuri, încercînd să pun mîna pe o muncă de controlor sau mai ştiu eu ce altă blestemăţie. Era plăcut în birou şi i-am ţinut un adevărat discurs, ca să am timp să mă dezgheţ. Nu ştiam ce slujbă să cer - doar o slujbă, i-am spus. Era un om sensibil şi inimos. Ghicise, pare-se, că eram scriitor sau că voiam să fiu scriitor, pentru că foarte curînd m-a întrebat ce îmi place să citesc şi care era părerea mea despre cutare şi cutare autor. Întîmplător, aveam în buzunar o listă de cărţi - pe care le căutam la biblioteca publică- aşa încît am scos-o şi i-am arătat-o.

- Dumnezeule mare! a exclamat, chiar citeşti toate cărţile astea?

Am dat din cap cu modestie şi, aşa cum se întîmplă cînd sînt mişcat de vreo remarcă prostuţă ca asta, m-am declanşat şi am pornit să vorbesc despre *Misterele* lui Hamsun, pe care tocmai le citisem. Din clipa aceea, omul a devenit o jucărie în mîinile mele. Cînd m-a întrebat dacă aş accepta să-i fiu adjunct, s-a scuzat că îmi oferă o poziţie atît de modestă; m-a asigurat că voi putea să prind toate clenciurile meseriei şi că va fi o bagatelă pentru mine. Şi apoi m-a întrebat dacă-mi poate împrumuta ceva bani, din buzunarul lui, pînă o să-mi primesc propriul salariu. Înainte de a-i fi putut răspunde da, a şi scos o bancnotă de douăzeci de dolari şi mi-a vîrît-o în mînă. Desigur că am fost impresionat Mă simţeam gata să muncesc ca un sclav pentru el. Redactor-şef adjunct - suna destul de bine, mai ales pentru creditorii din vecinătate. Şi, o vreme, am fost atît de fericit să mănînc friptură de vacă şi de pui şi cotlete de porc, încît am pretins că-mi place slujba. De fapt, îmi venea greu să rămân treaz. Ce am avut de învăţat, am învăţat într-o săptamînă. Şi după aceea? După aceea m-am văzut executînd servituţi penale pentru a trăi. Ca să profit cît îmi stătea în puteri, goneam timpul scriind schiţe şi eseuri şi scrisori lungi prietenilor mei. Dar probabil că aceştia îşi închipuiau că aştern sugestii pentru companie, întrucît multă vreme nimeni nu a acordat vreo atenţie celor scrise: de mine. Gîndeam că e o slujbă admirabilă. Aveam aproape întreaga zi la dispoziţia mea ca să scriu, întrucît munca pentru companie o expediam cam într-un ceas Eram atît de entuziasmat de realizările mele personale, încît le dădusem ordin subalternilor ca nimeni să nu mă deranjeze decît în anumite momente fixate de mine. Pluteam ca o briză, compania mă plătea, iar negrii mei executau sarcinile pe care li le repartizam cînd, într-o zi, chiar în mijlocul unui eseu pe care-1 intitulasem *Anticristul,* un om pe care nu-1 mai văzusem niciodată a venit drept în biroul meu, mi s-a aplecat peste umăr şi, cu un ton sarcastic, a început să citească cu voce tare ceea ce tocmai scrisesem. Nu era necesar să mă interesez cine era sau ce căuta acolo - singurul meu gînd a fost - şi mi-1 repetam obsesiv

- „O să-mi plătească oare o săptămînă de preaviz?" Cînd a sosit momentul să-mi iau rămas bun de la binefăcătorul meu, m-am simţit puţin ruşinat, mai ales cînd mi-a spus:

- Am încercat să-ţi obţin plata unui preaviz de o săptămînă, dar nici nu a vrut să audă. Aş vrea să pot face ceva pentru dumneata - dar ştii, îţi pui singur piedică. Ca să-ţi spun adevărul, eu încă am cea mai mare încredere în dumneata - dar mi-e teamă că, un timp, ai s-o duci foarte greu. Nu eşti potrivit pentru nici o slujbă. Într-o zi ai să fii un mare scriitor, sînt sigur. Mă rog, scuză-mă, a adăugat strîngîndu-mi mîna cu căldură. Trebuie să-l văd pe patron. Îţi doresc noroc.

Incidentul m-a cam dezumflat. Aş fi vrut să-i fi putut dovedi, acolo pe loc, că încrederea lui în mine era justificată. În clipa aceea aş fi vrut să mă justific în faţa lumii întregi: aş fi fost în stare să sar de pe podul Brooklyn dacă aşa ceva ar fi convins oamenii că nu eram un ticălos lipsit de inimă. Aveam o inimă cît o balenă, aşa cum urma să dau în curînd dovadă, dar nimeni nu era interesat să-mi examineze inima. Toată lumea a fost lăsată cu buza umflată - nu numai societăţile care vindeau în rate, dar şi proprietarul, măcelarul, brutarul, demonii de la gaz, apă şi electricitate, absolut toţi. Dacă aş fi putut măcar să cred în povestea asta cu munca! Nu o puteam înţelege în ruptul capului. Nu vedeam decît că oamenii îşi toceau coatele muncind, pentru că nu ştiau să facă altceva mai bun. Mă gîndeam la discursul pe care-1 ţinusem şi cu care-mi cîştigasem slujba. Într-un, anumit fel, semănăm mult cu Herr Nagel. Nu ştiam ce am să fac de la un minut la altul. Nu ştiam dacă sunt un monstru sau un sfînt. Ca atîţia oameni minunaţi din zilele noastre, Herr Nagel era un disperat - şi tocmai disperarea îl făcea atît de agreabil. Hamsun nu a ştiut singur ce să facă din personajul ăsta: a ştiut doar că există, şi a ştiut că era ceva mai mult decît un bufon şi un mistificator. Cred că 1-a iubit pe Herr Nagel mai mult decît pe orice alt personaj pe care 1-a creat. De ce? Pentru că Herr Nagel era acel sfînt nerecunoscut care este orice artist - omul ridiculizat pentru că soluţiile sale, care sunt cu adevărat profunde, par mult prea simpliste pentru omenire. Nici un om nu *vrea* să fie artist - e împins să fie pentru că lumea refuză să-i recunoască adevărata capacitate de conducere. Munca nu însemna nimic pentru mine, deoarece munca reală care trebuia făcută era evadarea. Oamenii mă considerau leneş şi ineficient, dar, dimpotrivă, eram un individ extrem de activ. Chiar dacă nu făceam decît să mă ţin după o coardă, şi asta era ceva, şi încă ceva bun, mai ales dacă-1 compari cu alte forme de activitate - ca, de pildă, să confecţionezi nasturi sau să învîrteşti şuruburi sau, chiar, să extirpi un apendice. Şi de ce mă ascultă oamenii cu atîta interes cînd vin să solicit o slujbă? De ce mă considera amuzant? Pentru faptul, neîndoielnic, că întotdeauna mi-am petrecut timpul într-un mod profitabil. Eu le aduceam daruri - din orele trăite la biblioteca publică, din hoinărelile mele pe străzi, din experienţele mele intime cu femeile, din după amiezile petrecute la teatrul burlesc, din vizitele mele la muzee şi la galeriile de artă. Dacă aş fi fost un nătîng, sau pur şi simplu un coate-goale onest care-şi lustruieşte fundul muncind pentru atîta şi atîta pe săptămînă, nu mi-ar fi oferit slujbele pe care mi le-au oferit, nu mi-ar fi servit trabucuri, nu m-ar fi invitat la mese sau nu mi-ar fi împrumutat bani, aşa cum făcuseră de atîtea ori. Probabil că aveam ceva să le dăruiesc, ceva de care nu eram conştient şi pe care ei îl preţuiau dincolo de caii putere şi de abilităţile tehnice. Eu singur nu ştiu ce era, pentru că nu aveam nici mîndrie, nici vanitate, nici invidie. Cînd era vorba de soluţii mari, gîndeam clar, dar confruntat cu detaliile mărunte ale vieţii, mă pomeneam complet derutat. Treceam prin această nedumerire, la scară colosală, chiar înainte de a putea sesiza despre ce e vorba. Oamenii obişnuiţi sesizează mai repede situaţiile practice: egoul lor e pe măsura exigenţelor la care sînt supuşi; pentru ei, lumea nu-i foarte diferită de ceea ce-şi imaginează că este. Dar un om aflat pe o cu totul altă lungime de undă decît restul lumii, suferă sau de o colosală inflaţie a ego-ului sau îşi vede acest ego înecat pînă la nonexistenţă. Herr Nagel a trebuit să se scufunde de multe ori în adîncuri pentru a-şi căuta adevăratul ego; existenţa sa a fost un mister şi pentru el însuşi şi pentru toţi ceilalţi. Nu-mi puteam îngădui să las asemenea lucruri în suspensie - misterul era prea incitant. Chiar dacă ar fi însemnat să mă frec ca o pisică de fiecare fiinţă umană întîlnită, aveam să merg pînă la capăt. Freacă-te destul timp şi cu destulă forţă şi scînteia o să scapere.

Hibernarea animalelor, suspendarea vieţii practicată de unele forme inferioare de viaţă, miraculoasa vitalitate a ploşniţei care zace în nesfîrşită aşteptare îndărătul tapetului, transa yoghinilor, catalepsia individului patologic, contopirea misticului cu cosmosul, imortalitatea vieţii celulare, toate aceste staze îi devin familiare artistului, pentru a putea să deştepte lumea la momentul potrivit. Artistul aparţine rădăcinii X a rasei umane; el e microbul spiritual, care circulă de la o rădăcină la alta. El nu e doborît de nefericire, pentru că nu face

parte din schema fizică, rasială, a lucrurilor. Apariţia lui se sincronizează întotdeauna cu catastrofa şi cu disoluţia; el e fiinţa ciclică ce trăieşte în epiciclu. Experienţa pe care o dobîndeşte nu e niciodată folosită în scopuri personale; serveşte ţelului mai înalt în slujba căruia se află. Cu el, nimic nu se pierde, oricît ar fi de neînsemnat. Dacă întrerupe vreme de douăzeci şi cinci de ani lectura unei cărţi, se întoarce exact la pagina la care a lăsat-o, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat între timp. Tot ce s-a petrecut în acest răstimp, ceea ce pentru alţi oameni înseamnă „viaţă", nu reprezintă pentru el decît o întrerupere în mersul lui înainte. Caracterul etern al operei sale, atunci cînd se exprimă, nu e decît reflectarea automatismului vieţii în care e obligat să somnoleze, un om care doarme pe spatele somnului, aşteptînd semnalul care o să anunţe momentul naşterii. Asta e marea soluţie, care mi-a fost clară chiar şi cînd am negat-o. Insatisfacţia care te mînă de la un cuvînt la altul, de la o creaţie la alta, nu este decît un protest împotriva zădărniciei amînării. Cu cît devii mai conştient, în calitate de microb artistic, cu atît mai puţin doreşti să te implici în acţiune. Conştient pe deplin, totul e aşa cum trebuie să fie şi nu-i nici o nevoie să te rupi din transă. Acţiunea, aşa cum e exprimată în crearea unei opere de artă, e o concesie făcută principiului automat al morţii. Înecîndu-mă în Golful Mexic, am devenit apt să particip la o viaţă activă, care urma să permită adevăratului meu eu să hiberneze pînă cînd aveam să fiu destul de copt ca să mă nasc Am înţeles perfect acest lucru, deşi am acţionat orbeşte şi confuz. Am înotat îndărăt în curentul activităţii umane pînă am ajuns la sursa oricărei acţiuni şi acolo mi-am croit loc cu coatele, acordîndu- mi titlul de şef de personal al unei companii telegrafice, îngăduind fluxului umanităţii să mă scalde, ca un talaz uriaş cu creastă albă. Toată această viaţă activă, care a precedat actului final al disperării, m-a împins de la o îndoială la alta, orbindu-mă din ce în ce în faţa adevăratului meu eu care, asemenea unui continent sufocat de vestigiile unei mari şi generoase civilizaţii, se scufundase deja în mare. Colosalul ego era scufundat şi ceea ce vedeau oamenii mişcîndu-se agitat la suprafaţă era periscopul sufletului în căutarea ţintei sale. Tot ce apărea în raza lui vizuală trebuia distrus, dacă voiam să mă mai ridic vreodată deasupra valurilor. Monstrul acesta care se ivea cînd şi cînd pentru a-şi fixa cu intenţii asasine ţinta şi care apoi se scufunda iar şi pribegea şi prăda neîncetat, avea să se înalţe pentru ultima dată, cînd va fi venit vremea, prefacîndu-se într-o arcă, adunînd în ea cîte o pereche din fiecare specie şi, în cele din urmă, cînd potopul se va fi domolit, avea să-şi facă sălaş pe piscul semeţ al unui munte, de unde îşi va deschide larg porţile şi se va întoarce la lumea care a fost cruţată de catastrofă.

Dacă uneori mă trec fiorii cînd mă gîndesc la viaţa mea activă, dacă sînt hărţuit de coşmaruri, aceasta se datorează probabil faptului că revăd toţi oamenii pe care i-am jefuit şi i-am omorît în somnul meu de zi. Am făcut tot ce m-a împins natura mea să fac. Natura îţi şopteşte întruna în ureche: „Dacă vrei să supravieţuieşti, trebuie să ucizi!" Fiind uman, nu ucizi ca un animal ci în mod automat, iar omorul e deghizat şi ramificaţiile lui sînt nesfîrşite, altfel încît ucizi fără măcar să te gîndeşti, ucizi fără nici o nevoie. Oamenii care se bucură de cea mai înaltă onoare sînt cei mai ucigaşi. Ei cred că îşi servesc semenii şi sînt sinceri în crezul lor, dar nu sînt decît nişte asasini cruzi şi, uneori, cînd se deşteaptă, îşi dau seama de crimele săvîrşite şi atunci execută acte caritabile exaltate, donchihoteşti,pentru a-şi ispăşi vinovăţia. Bunătatea omului duhneşte mai rău decît răul din el, pentru că bunătatea nu e încă recunoscută, nu e o afirmare a eului conştient. Gnd eşti împins în prăpastie, îţi vine uşor în ultimul moment să renunţi la toate bunurile tale, să-ţi întinzi mîinile într-o ultimă îmbrăţişare spre toţi cei ce rămîn în urmă. Cum poate fi frînat acest iureş orb? Cum poate fi frînat procesul automat în care fiecare îl împinge pe celălalt în prăpastie?

Cînd stau la biroul meu, pe care am plasat un carton cu inscripţia „Voi cei care intraţi aici nu părăsiţi orice speranţă", cînd stau la biroul meu rostind Da, Nu, Da, Nu, îmi dau seama, cu o disperare care se preface în furie albă, că sînt o marionetă în mîinile căreia societatea a vîrît o mitraliera Gading. Pînă la urmă, nu era nici o diferenţă dacă făceam o faptă bună sau o faptă

rea. Eram ca un semn de egal prin care trece furnicarul algebric al umanităţii. Eram un semn de egalitate important, activ, ca un general în timp de război, dar indiferent cît de competent urma să devin, niciodată nu mă voi fi transformat într-un semn de plus sau de minus. Şi din cîte ştiam eu, nici altcineva n-ar fi izbutit. Toată viaţa noastră era clădită pe acest principiu al ecuaţiei. Numerele întregi deveniseră simboluri care erau mutate de colo-colo în interesul morţii. Mila, disperarea, pasiunea, speranţa, curajul - acestea erau refracţii temporare provocate de contemplarea ecuaţiei din unghiuri diferite. A opri această nesfîrşită jonglerie, întorcîndu-i spatele sau înfruntînd-o făţiş şi scriind despre ea, ar fi la fel de inutil. Într-o sală a oglinzilor nu-i chip să te întorci cu spatele la tine. *Nu voi face aceasta! Voi face altceva!* Foarte bine. Dar poţi să nu faci nimic? Poţi înceta să te gîndeşti la a nu face nimic? Poţi să încremeneşti în nemişcare şi, fără să gîndeşti, să radiezi adevărul pe care-l cunoşti? Asta era ideea care mi se înfipsese în cap şi care frigea şi frigea şi, poate, cînd eram mai expansiv, mai scăpărător de energie, mai înţelegător, mai binevoitor, mai util, mai sincer, mai bun, însemna că răzbea această idee fixă şi, în chip automat, rosteam: „Vai de mine, nu face nimic,... nu-i nimic, vă asigur... nu, vă rog, nu-mi mulţumiţi, n-are nici o importanţă", etc, etc. Poate pentru că apăsam pe trăgaci de sute de ori pe zi, nu mai auzeam nici detunăturile; poate că-mi închipuiam că deschid portiţele porumbarelor şi că umplu cerul de păsări albe, sidefii. Aţi văzut vreodată un monstru sintetic pe ecran, un Frankenstein realizat în carne şi oase? Vă puteţi imagina cum poate fi învăţat să apese pe trăgaci şi, în acelaşi timp, să vadă porumbeii zburînd? Frankenstein nu e un mic Frankenstein e o creaţie reală născută din experienţa personală a unei făpturi umane sensibile. Monstrul e întotdeauna mai real cînd nu-şi însuşeşte dimensiunile de carne şi oase. Monstrul de pe ecran nu e nimic în comparaţie cu monstrul din imaginaţie; chiar şi monştrii patologici existenţi, cei care-şi găsesc drumul în beciurile poliţiei, nu sînt decît nişte firave manifestări ale realităţii monstruoase în care trebuie să trăiască patologii. Dar a fi în acelaşi timp şi monstrul şi patologul - e un privilegiu rezervat unor anumite specii de oameni care, deghizaţi în artişti, sînt excesiv de conştienţi că somnul e un pericol chiar mai mare decît insomnia. Ca să nu adoarmă şi ca să nu devină victime ale acelei insomnii care se cheamă „a trăi", recurg la drogul de a împerechea şi a potrivi la nesfîrşire cuvintele. Ei pretind că acesta *nu* este un proces automat, întrucît păstrează iluzia că se pot opri oricînd doresc. Dar nu se pot opri; ei nu au reuşit decît să creeze o iluzie, care, într-o măsură, e ceva, dar nici pe departe nu sînt pe de-a-ntregul treji şi nu sunt nici activi nici inactivi.

Am dorit să fiu treaz de-a binelea fără să vorbesc sau să scriu despre acest lucru, pentru a putea accepta viaţa total Am pomenit despre oamenii arhaici din colţurile îndepărtate ale lumii cu care comunicam frecvent. De ce îi socoteam pe aceşti „sălbatici" mai apţi să mă înţeleagă decît bărbaţii şi femeile din jurul meu? Era o nebunie să gîndesc asemenea lucru? Nu cred cîtuşi de puţin. Aceşti „sălbatici" sînt rămăşiţele degenerate ale unor rase timpurii care, cred eu, trebuie să fi avut cunoştinţe mai profunde asupra realităţii. Imortalitatea rasei e constant prezentă în faţa ochilor noştri prin aceste specimene ale trecutului, care supravieţuiesc în splendoarea lor veştejită. Dacă specia umană e nemuritoare sau nu, asta nu mă priveşte pe mine, dar vitalitatea speciei îmi spune ceva, şi dacă această vitalitate trebuie să fie activă sau latentă mă interesează şi mai mult. Faptul că vitalitatea noilor rase zăgăzuieşte vitalitatea raselor vechi se manifestă cu o semnificaţie tot mai puternică. Dar vitalitatea raselor vechi dăinuie chiar şi în moarte, pe cînd cea a raselor noi, pe cale de spulberare, pare deja inexistentă. *Dacă cineva ar lua un stup de albine roitoare şi l-ar duce la riu ca să le înece...* Asta era imaginea care mă obseda. Dar numai dacă eu aş fi fost omul şi nu albina. Într-un fel vag, inexplicabil, ştiam că eu *eram* omul, şi că nu aveam să fiu înecat în stup, asemenea albinelor. Întotdeauna, cînd mă aflam într-un grup, eu mă situam aparte; încă din naştere dobîndisem această favoare şi, indiferent prin ce tribulaţii treceam, ştiam întotdeauna că acestea nu erau nici fatale nici dăinuitoare. Şi se mai petrecea un lucru straniu

în mine ori de cîte ori eram chemat în faţă. Ştiam că sînt superior omului care mă chema. Teribila umilinţă de care dădeam dovadă nu era o ipocrizie ci o condiţie pricinuită de înţelegerea caracterului fatalist al situaţiei. Inteligenţa pe care o posedam, încă din adolescenţă, mă speria; era inteligenţa unui „sălbatic", care-i întotdeauna superioară inteligenţei omului civilizat, prin faptul că-i mai adecvată exigenţelor impuse de circumstanţe. Este o inteligenţă a vieţii, deşi, aparent, viaţa a trecut pe lingă tine. Aveam aproape senzaţia că fusesem proiectat într-o rundă de existenţă care, pentru restul omenirii, nu-şi atinsese încă ritmul deplin. Eram obligat să consemnez timpul, dacă voiam să rămîn alături de ceilalţi şi să nu mă pomenesc garat într-o altă sferă de existenţă. Pe de altă parte, din multe puncte de vedere, eram inferior făpturilor umane din jurul meu. Ca şi cum aş fi ieşit din flăcările iadului, incomplet purgat. Aveam încă o coadă şi o pereche de coame şi, cînd pasiunile îmi erau aţîţate, degajam o duhoare sulfuroasă, otrăvitoare, care anihila totul. Am fost întotdeauna caracterizat drept un „diavol norocos". Lucrurile bune care mi se întîmplau erau socotite „un noroc", iar lucrurile rele erau considerate ca o consecinţă a defectelor mele Sau, mai curînd, ca o urmare a orbirii mele. Dar rareori izbutea cineva să detecteze răul din mine. În privinţa aceasta eram abil, chiar ca un diavol. Dar oricine putea vedea că, foarte des, eram orb. Şi în asemenea momente eram lăsat singur, evitat, ca însuşi diavolul. Pe urmă am părăsit lumea şi m-am întors la flăcările iadului - de bună voie. Acest du-te vino a fost pentru mine la fel de real, ba chiar mai real, decît tot ce s-a întîmplat între timp. Prietenii care cred că mă cunosc nu ştiu nimic despre mine, din cauză că adevăratul eu şi-a schimbat de nenumărate ori forma. Nici oamenii care îmi mulţumeau, nici cei care mă înjurau nu ştiau cu cine au de-a face. Nimeni nu a ajuns vreodată la o cunoaştere solidă în ce mă priveşte, pentru că îmi lichidam mereu personalitatea. Îmi ţineam în suspensie ceea ce se numeşte „personalitatea" doar pentru un moment, cînd, lăsînd-o să se coaguleze, adopta un ritm uman, potrivit. Îmi ascundeam chipul aşteptînd clipa în care aveam să merg la pas cu lumea. Toate acestea constituiau, neîndoielnic, o eroare. Merită să adopţi chiar şi rolul artistului, în vreme ce consemnezi timpul. Acţiunea este importantă, chiar dacă implică activitate zadarnică. Şi chiar dacă eşti plasat în cel mai înalt punct, nu trebuie să rosteşti Da, Nu, Da, Nu. Nu trebuie să te laşi înecat în valul de flux uman, nici măcar de dragul de a deveni un Maestru. Trebuie să-ţi urmezi propriul tău ritm - cu orice preţ. Eu am acumulat, în numai cîţiva ani scurţi, mii de ani de experienţă, dar experienţa a fost irosită pentru că nu am avut nevoie de ea. Fusesem deja crucificat şi marcat de cruce; mă născusem scutit de nevoia de a suferi - şi totuşi nu cunoşteam altă. cale de a merge mai departe, decît aceea de a repeta drama. Întreaga mea inteligenţă se împotrivea. Suferinţa e zadarnică, îmi şoptea întruna inteligenţa mea, dar eu continuăm să sufăr de bună voie. Niciodată nu am învăţat ceva de pe urma suferinţei; s-ar putea ca altora suferinţa să le fie necesară, dar pentru mine nu înseamnă decît o demonstraţie algebrică de inadaptabilitate spirituală. întreaga dramă pe care o interpretează omul zilelor noastre prin suferinţă, nu există pentru mine: şi, de fapt, nici nu a existat Toate calvarurile mele au fost o răstignire de catifea, pseudo-tragedii menite să menţină înteţit focul iadului pentru adevăraţii păcătoşi care sînt în pericol să fie uitaţi.

Şi un alt lucru... misterul care învăluia comportamentul meu se adîncea pe măsură ce mă apropiam de cercul rudelor uterine. Mama din al cărei pîntece răsărisem, mi-era complet străină. În primul rînd, după ce mă născuse pe mine, o născuse şi pe sora mea, la care, de obicei, mă refer numind-o fratele meu. Sora mea era un fel de monstru inofensiv, un înger căruia i se conferise trupul unei idioate. În copilărie, îmi dădea o senzaţie stranie faptul că mă dezvoltam şi creşteam alături de această fiinţă osîndită să rămînă toată viaţa o pitică mentală. Era o imposibilitate sâ-i fiu frate pentru că mi-era cu neputinţă să văd în halca asta atavică o „soră". Presupun că ar fi funcţionat perfect printre primitivii din Australia. Printre ei ar fi putut să fie chiar promovată la putere şi la strălucire pentru că, aşa cum am spus, era chintesenţa bunătăţii, nu cunoştea răul. Dar în ceea ce priveşte.viaţa civilizată, era total

neajutorată; nu numai că nu încerca nici o dorinţă de a ucide, dar nu cunoştea nici dorinţa de a prospera pe spinarea altora. Era inaptă de muncă, căci, chiar dacă ar fi fost învăţată să confecţioneze capacele pentru explozive, de exemplu, ar fi fost în stare, în drum spre casă, să-şi arunce, distrată, salariul în rîu, sau să-1 dea unui cerşetor în stradă. Adeseori era biciuită ca un cîine, în prezenţa mea, pentru că, în ignoranţa ei, - cum i se spunea - înfaptuise un graţios act de milă. încă de copil am învăţat că nimic nu-i mai rău decît să faci o faptă bună fără să ai vreun motiv. La început am primit şi eu aceleaşi pedepse ca şi sora mea, pentru că şi eu aveam obiceiul de a-mi dărui lucrurile; mai cu seamă lucrurile noi pe care abia le primisem. O dată, cînd aveam cinci ani, am încasat o bătaie straşnică pentru că o sfătuisem pe maică-mea să-şi taie un neg de pe deget. Într-o zi, m-a întrebat cum să scape de negul acela şi eu, cu limitatele mele cunoştinţe de medicină, am sfătuit-o să şi-1 taie cu foarfecele, ceea ce a şi făcut, ca o idioată ce era. Cîteva zile mai tîrziu s-a trezit cu o infecţie, drept care m-a înşfăcat spunîndu-mi: „Tu mi-ai zis să-1 tai, nu?" şi mi-a ars o chelfăneală pe cinste. Din acea zi am ştiut că nu m-am născut în casa nimerită. Şi din acea zi am început să învăţ cu iuţeala fulgerului. Fiindcă veni vorba de puterea de adaptare, la zece ani trăisem întreaga teorie a evoluţiei.

Şi iată-mă străbătînd toate fazele vieţii animale, dar înlănţuit de creatura aceea numită „sora" mea, care era, evident, o fiinţă primitivă si care niciodată, nici la vîrsta de nouăzeci de ani, n-ar fi ajuns la înţelegerea alfabetului. În loc să cresc şi să mă înalţ ca un copac robust, am început să mă îndoi într-o parte, sfidînd cu totul legea gravitaţiei. În loc să izbucnească din mine crengi şi frunze, au răsărit ferestre şi turnuleţe. Întreaga-mi fiinţă, pe măsură ce se dezvolta, se prefăcea în piatră, şi cu cît ţîşneam mai sus, cu atît mai mult sfidam legea gravitaţiei. Eram un fenomen în peisajul obişnuit, dar un fenomen care atrăgea oamenii şi stîrnea elogii. Dacă mama care ne-a născut ar mai fi făcut un efort, poate c-ar fi ieşit din ea un încîntător bivol alb şi toţi trei am fi fost instalaţi într-un muzeu şi ocrotiţi pe viaţă. Conversaţiile care aveau loc între turnul înclinat din Pisa, zdrahonul cu biciul, maşina de sforăit şi pterodactilul îmbrăcat în haine de om, erau, cel puţin, curioase. Orice putea deveni subiect de conversaţie - o firimitură de pîine pe care „sora" omisese s-o perie de pe faţa de masă sau pardesiul colorat al lui Joseph care, în creierul de croitor al bătrînului, putea fi croit sau la două rînduri, sau margine la margine, sau în formă de redingotă. Dacă veneam de la patinoar, unde patinasem toată după masa, lucrul important nu era ozonul pe care-1 inhalasem pe gratis, nici spiralele geometrice care-mi fortificau muşchii, ci mica pată de rugină de sub şurubul de strîngere care, dacă nu era imediat frecată, putea deteriora întreaga patină şi atrage disoluţia unei valori pragmatice care scăpa gîndirii mele nechibzuite. Această mică pată de rugină, ca să luăm un exemplu mărunt, putea duce la cele mai halucinante consecinţe. Şi dacă „sora", căutînd bidonul de benzină, răsturna borcanul cu compot de prune din cămară, însemna că ne-a pus vieţile în pericol, pentru că ne-a privat de caloriile necesare ale meselor de mîine. Urma o bătaie zdravănă, aplicată nu cu furie, ca să nu tulbure aparatul digestiv, ci tăcut şi sigur, aşa cum ar bate un chimist un albuş de ou ca să pregătească o analiză oarecare. Dar „sora", neînţelegînd natura profilactică a pedepsei, scotea ţipete sfişietoare, care-1 afectau în asemenea hal pe babac, încît pleca la plimbare şi se întorcea după două, trei ore, beat mort şi, ceeea ce era şi mai grav, zgîriind în poticnelile lui orbeşti o aşchie din vopseaua uşii. Unghia de vopsea scorojită aducea după sine o bătălie de mari proporţii, foarte dăunătoare vieţii mele de vis, pentru că, în viaţa mea de vis schimbam adeseori locul cu „sora", acceptînd torturile care i se aplicau ei şi hrănindu-le cu creierul meu suprasensibil. Aceste visuri se desfăşurau întotdeauna pe un fundal sonor de sticlă spartă, de ţipete, înjurături, gemete şi sughiţuri de plîns, din care extrăgeam o neformulată cunoaştere a misterelor antice, a riturilor iniţierii, a transmigraţiei sufletelor şi aşa mai departe. Totul putea începe cu o schemă din viaţă reală - sora mea stînd în picioare lîngă tabla din bucătărie, mama înălţîndu-se asupră-i ameninţător, cu o riglă în mînă, şi întrebînd cît fac doi şi cu doi, iar sora

strigînd *cinci*. Bang, rigla! Nu, *şapte*, Bang! Nu, *treisprezece, optsprezece, douăzeci!* Eu şedeam la masă, făcîndu-mi lecţiile, întocmai ca în viaţa reală, cînd, printr-o uşoară întorsătură sau smucire, poate în clipa cînd vedeam rigla pogorînd pe obrazul surorii mele, mă pomeneam într-un alt regn, unde sticla era necunoscută, aşa cum le era necunoscută indienilor din triburile Kickapoo sau Lenni-Lenape. Feţele celor din jur îmi erau familiare, - erau neamurile mele uterine, care, dintr-o pricina misterioasa, nu mă recunoşteau în noua mea *ambiance*. Erau cu toţii înveşmîntaţi în negru şi pielea le era de culoarea cenuşii, ca aceea a diavolilor tibetani. Toţi erau echipaţi cu pumnale şi alte instrumente de tortura; aparţineau castei măcelăritorilor pentru sacrificii. Eu aveam, pare-se, deplină libertate şi autoritatea unui zeu, totuşi, printr-o capricioasă întorsătură, urma să zac, pînă la urma, pe butucul de sacrificiu, iar una dintre fermecătoarele mele rude uterine urma să se aplece asupră-mi, cu un cuţit lucitor, şi să-mi scoată inima. Cuprins de groază şi scăldat de sudoare începeam să-mi recit „lecţiile", cu o voce piţigăiată, ţipătoare, mai repede şi tot mai repede, pe măsură ce simţeam cuţitul scormonind după inima mea. Doi şi cu doi fac patru, cinci şi cu cinci fac zece, pămîntul, aerul, focul, apa, luni, marţi, miercuri, hidrogen, oxigen, nitrogen, miocen, pliocen, eocen. Tatăl, Fiul şi Sântul Duh, Asia, Africa, Europa, Australia, roşu, albastru, galben, măcrişul, curmalul, papaya, catalpa... mai repede şi mai repede... Odin, Wotan, Parsifal, Regele Alfred, Frederic cel Mare, Liga Hanseatică, Bătălia de la Hastings, Termopile, 1492, 1776, 1812, Amiralul Farragut, asaltul generalului Pickett, Cavaleria Uşoară, azi ne-am adunat cu toţii aici, Dumnezeu este păstorul meu, nu o să păcătuiesc, unul şi indivizibil, nu, 16, nu, 27, ajutor! mă omoară! Poliţia! - şi urlînd tot mai tare, şi recitind tot mai repede, îmi ies cu totul din minţi şi nu mai simt durere, nici groază, deşi mă străpung peste tot cu cuţitele. Brusc, devin complet calm, iar trupul meu, întins pe rug, trupul pe care continuă să-1 scrijelească în veselie şi extaz, nu mai simte nimic, pentru că eu, stăpînul lui, am evadat. M-am prefăcut într-un turn de piatră care se înclină deasupra scenei şi urmăreşte totul cu un interes ştiinţific. Ar trebui doar să cedez legii gravitaţiei şi m-aş prăbuşi peste ei făcîndu-i zob. Dar nu cedez legii gravitaţiei pentru că sînt prea fascinat de grozăvia scenei. Sînt atît de fascinat, încît ies din mine tot mai multe ferestre. Şi pe măsură ce lumina răzbeşte în piatra din lăuntrul fiinţei mele, simt că rădăcinile, care-s înfipte în pămînt, sînt vii şi că, într-o bună zi, voi fi în stare să mă rup de bună voie din aceasta transă în care am încremenit.

Doar atît despre visul în care sînt înrădăcinat, neputincios. Dar în realitate, cînd e vorba de dragele mele neamuri uterine, sînt liber ca pasărea cerului, şi mă mişc de colo-colo, ca un ac magnetic. Dacă-mi pun o întrebare, le ofer cinci răspunsuri, care de care mai bun, dacă vor să le cînt un vals la pian, le cînt o sonată la două rînduri pentru mîna stîngă; dacă-mi cer să mai iau o pulpă de pui, golesc tot platoul, cu sos cu tot; dacă mă îndeamnă să ies să mă joc în stradă, mă duc şi, în entuziasmul meu, îi sparg vărului meu capul cu o cutie de conserve; dacă mă ameninţă să-mi tragă o mamă de bătaie, le spun: „daţi-i drumul, n-am nimic împotrivă!". Dacă mă mîngîie pe cap pentru notele bune de ia şcoală, îi ard un scuipat pe jos ca să le arăt că mai am încă ceva de învăţat. Fac tot ce mi se cere şi încă ceva în plus. Dacă doresc să stau liniştit şi să-mi ţin gura, devin imobil ca o stîncă: nu-i aud cînd îmi vorbesc; nu mă clintesc cînd mă ating, nu ţip cînd mă ciupesc, nu mă urnesc cînd mă împing. Dacă se plîng că sînt încăpăţînat, devin flexibil şi elastic ca guma. Dacă preferă să obosesc ca să nu cheltuiesc prea multă energie, îi las să-mi dea orice muncă şi execut treburile cu atîta sîrg, încît, pînă la urmă, cad pe jos ca un sac cu tărîţe. Dacă mă vor rezonabil, devin ultrarezonabil, ceea ce-i scoate din pepeni. Dacă îmi cer să-i ascult, mă supun literal, ceea ce crează confuzie. Şi toate astea pentru că viaţa moleculară de frate-şi-soră era incompatibilă cu greutăţile atomice care ne fuseseră alocate. Pentru că mintea ei nu creşte deloc, a mea creşte ca o ciupercă; pentru că ca e lipsită de personalitate, eu ajung un colos; pentru că ea e izbăvită de rău, eu devin un candelabru al răului cu treizeci şi două de braţe; pentru că ea nu cere nimănui nimic, eu cer totul; pentru că ea stîrneşte ridicolul, eu inspir teamă şi respect, pentru că ea e umilită şi

torturată, eu mă răzbun pe toţi, prieteni şi duşmani laolaltă; pentru că ea e neajutorată, eu mă declar atotputernic. Gigantismul de care sufeream era doar rezultatul efortului de a şterge mica pată de rugină care se ivise pe patina familiei, ca să spun aşa. Această petiţă de rugină de sub şurubul de strîngere a făcut din mine un campion patinator. Mă sileam să patinez atît de repede şi cu atîta zel, încît continuam patinatul şi cînd gheaţa se topea, patinam pe noroi, pe asfalt, pe pîraie, pe rîuri, pe coji de pepene şi pe teorii economice, şi aşa mai departe. Puteam patina şi prin iad, atît eram de agil şi de sprinten.

Dar tot acest patinat fantezist nu avea nici un rost – părintele Cîrmaci, acel Noe pan-american, mă chema mereu îndărăt în arcă. De fiecare dată cînd mă opream din patinat se producea un cataclism - pămîntul se crăpa şi mă înghiţea. Eram frate cu fiecare om şi, în acelaşi timp, trădător faţă de mine însumi. Făceam sacrificiile cele mai uimitoare, doar ca să descopăr că nu aveau nici o valoare. La ce bun să dovedesc că eram ceea ce se aştepta de la mine să fiu, cînd nu doream să fiu nimic din toate acestea? De fiecare data cînd ajungi la limita a ceea ce se cere de la tine, eşti confruntat cu aceeaşi problemă - să fii tu însuţi! Şi de la primul pas pe care-1 faci în această direcţie, îţi dai seama că nu există nici plus nici minus; arunci patinele şi începi să înoţi. Nu mai suferi pentru că nu mai există nimic care să-ţi ameninţe securitatea. Şi nu mai există nici dorinţa de a fi de ajutor altora, fiindcă, te întrebi, de ce să-i frustrezi de un privilegiu care trebuie dobîndit de ei înşişi? Viaţa se întinde de la un moment la altul, într-o uluitoare infinitudine. Nimic nu poate fi mai real decît presupui tu că este. Cosmosul e ceea ce gîndeşti tu că este şi n-ar putea fi altceva atîta timp cît tu eşti tu şi eu sînt eu. Trăieşti în roadele acţiunilor tale şi acţiunile tale sînt recolta gîndirii tale. Gîndirea şi acţiunea sunt unul şi acelaşi lucru, pentru că, înotînd, eşti şi în ele şi afară din ele, şi aceasta este tot ce doreşti să fie, nici mai mult nici mai puţin. Fiecare mişcare a braţului care înoată are importanţă pe vecie. Sistemul de încălzire şi cel de răcire sînt unul şi acelaşi sistem, iar tropicul Cancerului este separat de Capricorn doar printr-o linie imaginară. Nu cazi în extaz şi nu te prăbuşeşti în durere violentă; nu te rogi să vină ploaia şi nici nu dansezi o gigă. Trăieşti ca o stîncă fericită în mijlocul oceanului: eşti imobil, în timp ce totul în jur se zvîrcoleşte într-o mişcare turbulentă. Eşti fixat într-o realitate care îţi permite gîndul că nimic nu e fix, că pînă şi cele mai fericite şi mai imuabile stînci într-o bună zi se vor dizolva şi vor deveni fluide ca şi oceanul din care s-au închegat.

Aceasta este viaţa muzicală de care întîi m-am apropiat patinînd ca un maniac prin toate vestibulele şi coridoarele care duceau de afară înăuntru. Zbaterile mele nu m-au adus mai aproape de ea, nici activitatea mea furibundă, nici faptul că mi-am frecat coatele de omenire. Toate acestea erau pur şi simplu o mişcare de la vector la vector, într-un cerc care, oricît i s-ar fi lărgit perimetrul, rămînea doar paralel cu viaţa de care am vorbit. Roata destinului poate fi în orice moment transcendată pentru că fiecare punct al suprafeţei ei atinge lumea reală şi nu e nevoie decît de o scînteie de iluminare ca să se producă miraculosul, ca să-1 transforme pe patinator în înotător şi pe înotător într-o stîncă. Stînca nu-i decît un simbol al actului care opreşte zadarnica învîrtire a roţii şi cufundă fiinţa în deplină conştiinţă. Şi deplina conştiinţă este într-adevăr ca un ocean inexhaustibil, care se dăruieşte soarelui şi lunii, dar care *cuprinde* totodată soarele şi luna. Tot ce există s-a născut din nesfîrşitul ocean de lumină - pînă şi noaptea.

Uneori, în neîncetatele revoluţii ale roţii, am întrezărit cîte ceva din natura saltului pe care era necesar să-1 fac. Să sar afară din mecanismul ceasornicului - ăsta era gîndul eliberator. Să fiu ceva mai mult, să fiu altceva decît cel mai strălucit nebun din lume! Istoria vieţii omului pe pămînt mă plictisea. Cuceririle, chiar şi cucerirea răului, mă plictiseau. A radia bunătate e mirific, pentru că e tonic, revigorator, vitalizant. Dar pur şi simplu *a fi* e şi mai mirific, pentru că e etern şi nu cere nici o demonstraţie. A fi este muzică, adică o profanare a tăcerii în interesul tăcerii şi, prin aceasta, se situează dincolo de bine şi de rău. Muzica este manifestarea acţiunii fără activitate. Este actul pur al creaţiei înotînd la propriul ei sîn. Muzica

nici nu întărită nici nu apără, nici nu iscodeşte nici nu explică. Muzica este sunetul mut scos de înotător în oceanul conştiinţei. Este o răsplată pe care nu ţi-o poţi acorda decît singur. Este darul zeului care eşti tu, pentru că ai încetat să te mai gîndeşti la Dumnezeu. Este augurul zeului în care se va preface fiecare dintre noi Ia momentul potrivit, cînd tot ceea ce există va exista dincolo de imaginaţie.

CODA

Cu puţin timp în urmă, m-am plimbat pe străzile New Yorkului. Bătrînul Broadway drag! Se lăsase noaptea şi cerul era de un albastru oriental, la fel de albastru ca aurul din tavanul de la *Pagode,* de pe rue de Babylone, cînd maşinăria începe să clincăne. Treceam exact pe sub ferestrele localului unde ne-am întîlnit pentru prima oară. Am rămas locului un moment, privind în sus la luminile roşii din geamuri. Muzica suna la fel ca întotdeauna - degajată," incitantă, încîntătoare. Eram singur şi milioane de oameni roiau în jurul meu. Şi cum stam acolo, mi-am dat seama că nu mă mai gîndeam la ea; mă gîndeam la cartea aceasta pe care o scriu, şi cartea devenise mai importantă decît ea, decît tot ce se petrecuse între noi. Fi-va această carte adevărul» tot adevărul şi numai adevărul, aşa să-mi ajute Dumnezeu? Pierzîndu-mă din nou în mulţime, m-am frâmîntat cu chestiunea aceasta a „adevărului". De ani de zile am încercat să istorisesc această poveste şi, întotdeauna, problema adevărului m-a apăsat ca un coşmar. Iar şi iar am povestit altora împrejurările vieţii noastre, şi de fiecare dată am spus adevărul. Dar adevărul poate fi şi o minciună. Adevărul nu este de ajuns. Adevărul nu este decît sîmburele unui întreg care e inepuizabil.

Îmi aduc aminte că prima oară cînd ne-am despărţit în viaţa noastră, ideea asta de întreg m-a tras de urechi. Cînd ea m-a părăsit, a pretins, sau poate că într-adevăr credea, că despărţirea era spre binele nostru. Ştiam, în inima mea, că încerca să se elibereze de mine, dar eram prea laş ca să recunosc acest lucru. Cînd am constatat însă că poate trai si fără mine, chiar dacă numai un timp limitat, adevărul pe care încercasem să-1 înăbuş a început să erupă cu o repeziciune alarmantă. Era mai dureros decît tot ce trăisem pînă atunci, dar era şi tămăduitor. Şi cînd am fost complet golit, cînd singurătatea atinsese punctul paroxistic din care nu mai poate fi acutizată, am simţit brusc că, pentru a continua să trăiesc, acest adevăr insuportabil trebuia încorporat în ceva mai vast decît cadrul propriei mele nefericiri. Am simţit că am făcut o mişcare imperceptibilă către o altă lume, o lume cu o fibră mai dură şi mai elastică, pe care nu o putea distruge nici cel mai oribil adevăr. M-am aşezat să-i scriu o scrisoare în care îi spuneam că mă simţeam atît de pustiit pentru că o pierdusem, încît am început să scriu o carte despre ea, o carte care să o imortalizeze. Va fi o carte, îi spuneam, cum n-a mai văzut nimeni pînă acum. Am pornit să pălăvrăgesc extatic şi, în mijlocul bramburelii, m-am oprit să mă întreb de ce eram atît de fericit.

În timp ce treceam pe sub salonul de dans, gîndindu-mă din nou la carte, mi-am dat seama că viaţa noastră ajunsese la capăt; am realizat că această carte pe care o împleteam nu era decît un mormînt în care o îngropam pe ea - şi pe mine cel care îi aparţinuse. Asta s-a întîmplat acum cîtva timp, şi, de atunci am tot încercat s-o scriu. De ce îmi vine atît de greu?" De ce? Pentru că ideea unui „sfîrşit" e intolerabilă.

Adevărul constă în această cunoaştere a sfîrşitului care e nemilos şi lipsit de remuşcări. Putem să cunoaştem adevărul şi să-l acceptam, sau putem refuza să-1 cunoaştem, fără ca pentru asta să murim sau să renaştem. În felul acesta e posibil să trăim veşnic, o viaţă negativă, la fel de solidă şi de completă, sau la fel de dispersată şi de fragmentară ca şi atomul. Şi dacă mergem destul de departe pe acest drum, pînă şi această eternitate atomică poate capitula în faţa nimicniciei, iar universul se poate surpa.

De ani de zile tot încerc să istorisesc această poveste şi, de fiecare dată, cînd am pornit la drum, am ales o altă rută. Sunt ca un explorator care, dorind să înconjoare globul, nu socoteşte necesar să-şi ia măcar o busolă. Mai mult, pentru că am visat-o atît de îndelung, povestea însăşi a ajuns să semene cu o vastă cetate fortificată, iar eu, cel care visează întruna, mă găsesc în afara zidurilor cetăţii, un pribeag care trece de la o poartă la alta, prea ostenit ca să mai intre. Şi fiind pribeag, cetatea aceasta în care sălăşluieşte povestea mea se fereşte tot timpul de mine. Deşi o am mereu în faţă, rămîne totuşi inaccesibilă, o cetate fantomă plutind printre nori. Dintre crestele semeţe, crenelate, coboară un cîrd de gîşte albe, într-o formaţie triunghiulară. Cu vîrfurile aripilor alb-albăstrui mătură visurile care-mi împăienjeneau văzul. Picioarele mi se mişcă şovăitoare; de îndată ce-mi găsesc un punct de sprijin, mă simt iarăşi pierdut. Rătăcesc iarăşi ţinta, încercînd să simt pămînt solid, netremurător, sub tălpi, ca să-mi pot arunca privirea asupra vieţii mele,- dar îndărătul meu se aşterne doar un hăţiş de cărări încîlcite, trasate de mişcările orbecăite, bezmetice, circulare, spasmodice, ale găinii căreia tocmai i s-a retezat, capul.

Ori de cîte ori încercam să-mi lămuresc forma ciudată pe care a luat-o viaţa mea, cînd mă străduiam să ajung la concluzia primară, gîndul îmi poposea inevitabil la prima mea dragoste. Aveam senzaţia că totul pornise de la situaţia aceea avortivă. Fusese o poveste stranie, masochistă, ridicolă şi tragică în acelaşi timp. O sărutasem poate de două sau de trei ori, cu sărutul acela pe care-1 rezervi unei zeiţe. Poate că am întîlnit-o de cîteva ori singură. Dar, în mod cert, n-ar fi visat vreodată că mă plimbam noapte de noapte prin faţa casei ei, sperînd să o zăresc la fereastră. În fiecare seară, după cină, mă ridicam şi porneam pe drumul lung care ducea la casa ei. Dar cînd treceam eu, nu se ivea niciodată la fereastră, şi niciodată n-am avut curajul de a mă opri în faţa casei şi a aştepta. Treceam înainte şi înapoi, înainte şi înapoi, dar nici urmă de ea. De ce nu i-am scris? De ce n-am strigat-o? Îmi amintesc că, o dată, mi-am adunat suficient curaj încît să o invit la un teatru. Am sosit la casa ei cu un bucheţel de violete, prima şi singura dată din viaţa mea cînd am oferit flori unei femei. Cînd ne întorceam de la teatru, violetele i-au căzut din corsaj, iar eu, în stîngăcia mea, le-am călcat în picioare. Am implorat-o să le lase pe jos, dar ea a stăruit să le adune. Mă gîndeam cît eram de neîndemînatic - abia mult după aceea mi-am adus aminte de zîmbetul cu care m-a privit cînd s-a aplecat să culeagă violetele stîlcite.

A fost un fiasco total. Pînă la urmă, am fugit. De fapt, am fugit de altă femeie, dar în ajunul plecării am hotărît s-o mai văd o dată pe fosta iubită. Era pe la mijlocul după amiezii şi a ieşit în stradă ca să stea de vorbă cu mine, într-un mic scuar îngrădit. Se logodise cu un alt tînăr, pretindea că e fericită, dar oricît de orb eram eu, puteam vedea că nu e fericită. Dacă aş fi rostit un singur cuvînt, sînt convins că l-ar fi părăsit pe celălalt; poate ar fi plecat chiar cu mine. Dar am preferat să mă pedepsesc. Mi-am luat rămas bun nonşalant şi am pornit-o în josul străzii, ca un om mort. A doua zi, am plecat pe Coastă, hotărît să încep o viaţă nouă.

Viaţa nouă a fost un alt fiasco. Am sfîrşit într-o fermă din Chula Vista, cel mai nenorocit om care a păşit vreodată sub soare. Exista fata pe care o iubeam şi exista cealaltă femeie, pentru care simţeam doar o profundă milă. Trăisem doi ani cu ea, această cealaltă femeie, dar mi se păreau o întreagă viaţă. Eu aveam douăzeci şi unu de ani, iar ea admitea că are treizeci şi şase. De fiecare dată cînd mă uitam la ea, îmi spuneam: „Cînd o să am treizeci de ani ea o să aibă patruzeci şi cinci, cînd eu o să am patruzeci, ea o să aibă cincizeci şi cinci, iar cînd o să ajung la cincizeci, ea o să fie o femeie de şaizeci şi cinci de ani." Avea riduri fine sub ochi, riduri de la rîs, totuşi riduri. Cînd o sărutam, îmi apăreau mărite de douăsprezece ori. Rîdea cu uşurinţă, dar ochii îi erau trişti, extrem de trişti. Ochi armeneşti. Părul, care fusese cîndva roşcat, era acum blond oxigenat, în rest era admirabilă - un trup de Venus, un suflet de Venus, loial, iubitor, recunoscător, tot ceea ce trebuie să fie o femeie, doar că era cu cincisprezece ani mai în vîrstă decît mine. Şi diferenţa asta de cincisprezece ani mă înnebunea. Cînd ieşeam cu ea în oraş, nu aveam decît un singur gînd - „cum o să fie peste zece ani?" Sau „ce vîrstă i se dă acum? Eu arăt, oare, destul de matur pentru ea?" Cînd ne întorceam acasă, totul era în ordine. In timp ce urcam scările, îmi vîram mîna între pulpele ei, ceea ce o făcea să necheze ca un cal. Dacă fiul ei, care avea aproape vîrsta mea, era acasă, în pat, închideam toate uşile şi ne încuiam în bucătărie. Se întindea pe masa îngustă de bucătărie, şi eu o scormoneam. Era minunat. Şi mai minunat era faptul că, la fiecare performanţă, îmi spuneam: „Asta-i ultima: oară... de mîine rup cu ea!" Şi apoi, cum ea era portăreasă, mă duceam şi deşertam în locul ei lăzile de gunoi. Dimineaţa, cînd fiul ei se ducea la muncă, mă căţăram pe acoperişul mansardei ca să aerisesc aşternutul. Amîndoi, şi ea şi fiul ei, aveau tuberculoză... cîteodată nu existau nici răgazuri de masă. Uneori, disperarea întregii situaţii mă sufoca şi plecam să fac o plimbare. Cîteodată uitam să mă mai întorc. Şi cînd se întîmpla acest lucru, eram mai amărît ca oricînd, pentru că ştiam că mă aşteaptă cu ochii aceia mari, îndureraţi. Mă întorceam la ea ca un om care are de îndeplinit o datorie sacră. Mă culcam pe pat şi o lăsam să mă dezmierde, îi studiam ridurile de sub ochi şi rădăcinile părului în care mijea culoarea roşie. Şi zăcînd aşa, mă gîndeam de multe ori la cealaltă, la cea pe care o iubeam, întrebîndu-mă dacă şi ea oare aştepta să i se pună un număr.

... Plimbările acelea lungi pe care le făceam trei sute şaizeci şi cinci de zile pe an - le vedeam în minte în timp ce zăceam lîngă cealaltă femeie. De cîte ori am retrăit aceste plimbări! De-a lungul celor mai sordide, mai mizere, mai urîte străzi pe care le-a creat omul. Revăd chinuit plimbările acelea, străzile acelea, primele speranţe năruite. Fereastra e încă în acelaşi loc, dar nici o Melisandă; şi grădina e acolo, dar nici o sclipire de aur. Trec şi retrec, dar fereastra e mereu pustie. Stelele de seară spînzură jos; apare Tristan, apoi Fidelio, apoi Oberon. Cîinele cu cap de hidră latră din toate boturile şi, cu toate că nu sunt mlaştini, aud broaşte orăcăind pretutindeni. Aceleaşi case, aceleaşi linii de tramvai, aceleaşi toate cele. Ea se ascunde pe după perdea, mă aşteaptă să trec, face ba una ba alta... *dar nu e acolo, niciodată, niciodată, niciodată.* E o operă magnifică sau un refren de caterincă? E un Amato care-şi picură plămînul de aur; e *Rubaiyat*, e muntele Everest, e o noapte fără lună, e un scîncet în zori, e un băiat care se dă mare, e un scuipat de pisică, e vulcanul Mauna Loa, e vulpe sau astrahan, e imaterial şi atemporal, e nesfîrşit şi începe iar şi iar, sub inimă, în groapa gîtului, în tălpile picioarelor, şi de ce nu măcar o dată, doar o singură dată, pentru numele Iui Dumnezeu, doar o umbră, un tremur al perdelei, o răsuflare pe sticla geamului, ceva, măcar o dată, chiar dacă ar fi minciună, ceva care să domolească durerea, să stăvilească mersul ăsta în sus şi-n jos, în sus şi-n jos... întorcîndu-mă spre casă. Aceleaşi case, aceleaşi felinare, aceleaşi toate cele. Trec de casa mea, trec de cimitir, trec de uzina de gaz, trec de depou, trec de rezervor, ies în cîmp. Mă aşez lîngă drum, cu capul în mîini. Sărman nevolnic ce sînt, nu pot să-mi contractez inima pînă să-mi plesnească venele. Aş vrea să mă înăbuş de durere şi, în schimb, se naşte din mine o stîncă.

Şi, între timp, cealaltă mă aşteaptă. Parcă o văd aşezată pe treapta de jos, aşteptîndu-mă, cu ochii ei mari şi îndureraţi, cu faţa palidă nemurind de îngrijorare. Mila e cea care m-a adus mereu înapoi la ea, dar acum, cînd mă îndrept spre ea şi-i văd privirea din ochi, nu mai ştiu ce mă aduce, nu ştiu decît că o să intru şi o să ne întindem unul lingă celălalt, apoi ea o să se scoale, pe jumătate plîngînd, pe jumătate rîzînd, şi o să mă privească în tăcere, o să-mi studieze mişcările şi n-o să mă întrebe ce mă chinuieşte, niciodată, niciodată, pentru că e singurul lucru de care se teme, singurul lucru de care îi este groază să-1 afle. *Nu te iubesc!*'Oare nu mă poate auzi cum strig în mine? *Nu te iubesc! li* strig lucrul ăsta iar şi iar, cu buzele strînse, cu ură în inimă, cu disperare, cu furie deznădăjduită. Dar cuvintele nu mi se desprind nici o clipă de pe buze. Mă uit la ea şi îmi simt limba legată. Nu pot s-o fac... Timp, timp, timp nelimitat şi nimic cu ce să-l umplu decît cu minciuni.

Mă rog, nu vreau să-mi înşir întreaga viaţi pînă la acel moment fatal - ar fi prea lung şi prea amar. Şi apoi, oare firul vieţii mele m-a condus într-adevăr spre acest moment culminant? Mă îndoiesc. Cred că au existat nenumărate momente în care mi s-a oferit şansa de a o lua de la început, dar n-am avut tăria şi încrederea. In seara cu pricina, am ieşit deliberat din mine însumi: am păşit arară din vechea viaţă şi am intrat într-una nouă. Fără cel mai mic efort. Aveam treizeci de ani. Aveam o soţie şi un copil şi ceea ce se numeşte o situaţie „responsabilă". Acestea sînt faptele şi faptele nu au nici o importanţă. Adevărul este că dorinţa mea era atît de arzătoare, încît a devenit realitate, într-un asemenea moment nu are mare importanţă ceea ce *face* omul, ci ceea ce *este* el. În asemenea momente omul devine un înger. Asta-i întocmai ce mi s-a întîmplat: Am devenit un înger. Nu puritatea îngerului are valoare, cît faptul că poate zbura. Un înger poate sparge tiparul, oriunde şi în orice clipă, găsindu-şi paradisul; are puterea de a coborî în cea mai josnică situaţie şi de a se extrage de acolo la vrere. În noaptea cu pricina am înţeles perfect acest lucru. Am devenit pur şi nepămîntean, eram detaşat şi aveam aripi. Fusesem deposedat de trecut, iar viitorul nu mă privea. Trecusem dincolo de extaz. Cînd plecam de la birou, îmi împătuream aripile şi le ascundeam sub haină.

Salonul de dans se găsea peste drum de intrarea laterală a teatrului în care-mi omoram după amiezele în loc să-mi caut o slujbă. Era o stradă de teatre şi obişnuiam să tîndălesc pe acolo ceasuri întregi, visînd cele mai violente visuri. Întreaga viaţă teatrală a New Yorkului se concentra, pare-se, pe această singură stradă. Era Broadway, era succesul, faima, strălucirea, fardul, cortinele de asbest şi gaura din cortină. Aşezat pe treptele teatrului, obişnuiam să mă uit la salonul de dans de peste drum, la şiragul de becuri roşii, aprinse pînă şi în după amiezele de vară. În fiecare fereastră era cîte un ventilator rotitor, care părea să împrăştie muzica în stradă, unde era spartă ţăndări de larma amestecată a traficului. Peste drum de partea laterală a salonului de dans, se afla o toaletă publică şi, din cînd în cînd, stăteam şi pe acolo, sperînd sau să regulez o femeie sau să tapez pe cineva de nişte bani. Deasupra toaletei publice, la nivelul străzii, se găsea un chioşc cu ziare şi reviste străine; numai priveliştea acelor publicaţii şi limbile necunoscute în care erau tipărite se dovedeau suficiente ca să mă disloce pentru întreaga zi.

Fără cea mai mică premeditare, am urcat scările salonului de dans şi m-am dus direct la ghişeul unde Nick, grecul, şedea cu un colac de bilete în faţă. Ca şi pisoarul de dedesubt, ca şi treptele teatrului, mîna aceea a grecului îmi apare acum ca un lucru separat şi detaşat - laba enormă, păroasă, a unui căpcăun desprins dintr-un sinistru basm scandinav. Era mîna care îmi vorbea întotdeauna, mîna care îmi spunea: „Domnişoara Mara nu vine în seara asta", sau „Da, domnişoara Mara vine tîrziu astă seară". Mîna asta era cea pe care o visasem în copilărie, cînd dormeam în camera de culcare cu ferestre zăbrelite. În somnul meu înfrigurat, fereastra se lumina brusc, pentru a-1 înfăţişa pe căpcăun încleştînd zăbrelele. Noapte de noapte mă vizita monstrul păros, încleştînd zăbrelele şi scrîşnind din dinţi. Mă trezeam scăldat de o sudoare rece, în casa cufundată în beznă, în camera cufundată în tăcere.

Stînd la marginea ringului de dans, o zăresc venind spre mine; vine cu toate pînzele sus, cu faţa mare, plină, frumos sprijinită pe coloana gîtului lung. Văd o femeie poate de optsprezece ani, poate de treizeci, cu un păr negru-albăstriu şi o faţă mare, albă, o faţă plină, albă, în care ochii scînteiază ameţitor. Poartă un taior albastru de catifea. Îmi amintesc distinct curbele pline ale corpului şi părul fin şi drept, cu o cărare într-o parte, ca la un bărbat. Îmi amintesc zîmbetul pe care mi 1-a dăruit - ştiutor, misterios, fugitiv - un zîmbet care s-a iscat dintr-o dată, ca o pufnire de vînt.

Întreaga ei făptură se concentra în faţă. Aş fi putut să-i iau numai capul şi să plec acasă cu el; l-aş fi aşezat noaptea lîngă mine, pe pernă, şi aş fi făcut dragoste cu el. Gura şi ochii - cînd deschidea ochii, întreaga ei fiinţă strălucea prin ei. Era o iluminaţie care izvora dintr-o sursă necunoscută, dintr-un centru ascuns adinc în pămînt. Nu mă puteam gîndi la nimic altceva decît la faţa ei, la strania, uterina calitate a zîmbetului, la spontaneitatea lui năucitoare. Zîmbetul era atît de neaşteptat şi de efemer, încît îţi evoca licărul unei lame de cuţit. Zîmbetul, faţa, erau purtate de un gît lung, alb, gîtul ferm, de lebădă, al mediumului - şi al celor pierduţi şi damnaţi.

Stau la colţ, sub luminile roşii, aşteptînd-o să coboare. E două noaptea şi şi-a încheiat misiunea. Stau pe Broadway, cu o floare la butonieră, simţindu-mă perfect curat şi singur. Aproape întreaga seară am discutat despre Strindberg, despre un personaj al lui numit Henriette. Am ascultat cu atîta intensitate, încît am căzut într-o transă. Era ca şi cum, odată cu rostirea primei fraze, am fi pornit într-o cursă - în direcţii opuse. Henriette! Aproape de îndată ce a pomenit numele, a început să-mi vorbească despre ea însăşi, dar fără să se îndepărteze de Henriette. Henriette era ataşată de ea printr-un fir lung, invizibil, pe care-1 mînuia imperceptibil cu un singur deget, asemenea vînzătorului ambulant care stă la oarecare depărtare de pînza neagră întinsă pe trotuar, aparent nepăsător la mica jucărie mecanică ce se zgîlţîie pe pînză, dar trădîndu-se prin mişcarea spasmodică a degetului mic de care-i legată sfoara mecanismului. Henriette sînt eu, propria mea persoană, părea că vrea să spună ea. Voia să mă convingă că Henriette era întradevăr încarnarea răului. Spunea lucrul ăsta cu atîta firesc, cu atîta inocenţă, cu o candoare aproape subumană - aşa încît cum aş fi putut crede că e sinceră?. Nu puteam decît să zîmbesc, ca şi cum aş fi fost convins.

Brusc, o simt venind. întorc capul. Da, vine în toată plinătatea ei, cu pînzele sus, ochii strălucind. Pentru prima oară, observ ce ţinută are. Înaintează ca o pasăre, o pasăre umană învelită într-o blană moale. Motorul e ambalat: aş vrea să strig, să scot un chiot care ar face ca întreaga omenire să-şi ciulească urechile. Ce mers! Nu e un mers, e o alunecare. înaltă, majestuoasă, cu trupul plin, perfect stăpînă pe sine, despică fumul şi muzica de jaz şi strălucirea roşie a luminilor, asemenea reginei mama a tuturor tîrfelor din Babilon. Toate acestea se întîmplă în colţ, pe Broadway, acesta este New York, aceasta este America. Ea e o Americă ambulantă, înaripată şi sexuată. Ea este *lubet,* abominabilul şi sublimul - cu o tentă de acid hidrocloric, de nitroglicerină, de kudanum şi pulbere de onix. Posedă opulenţă şi magnificenţă; e însăşi America, dreaptă sau nedreaptă, cu oceanul de o parte şi de alta. Pentru prima oară în viaţa mea, continentul mă izbeşte cu plină forţă, mă loveşte între ochi. Asta-i America, bizoni sau nebizoni, America, roata de şmirghel a speranţei şi a deziluziei. Ceea ce a creat America a creat-o şi pe ea, oase, sînge, muşchi, ochi, mers, ritm, echilibru, încredere, alămuri şi maţe goale. Aproape că mă domină, cu faţa plină strălucind asemenea calcarului. Blana somptuoasă, moale, îi alunecă de pe umeri. Nu observă. S-ar zice că nu i-ar păsa chiar dacă i-ar aluneca rochia. Pare să nu-i pese de nimic. E America mişcîndu-se ca un fulger spre casa de sticlă a isteriei roşii ca sîngele. Amurrica, blană sau neblană, pantofi sau nepantofi. Amurrica, expediată ramburs. *Şi valea ticăloşilor, înainte de vîrîm gloanţele-n voi!* Mă atinge la măruntaie, tremur spasmodic: Ceva vine peste mine, şi nu-i chip să-1 ocolesc. Vine cu capul înainte, prin geamul de sticlă. Ah, de s-ar opri măcar o clipă, de mi-ar da un moment de

răgaz. Dar nu, nu-mi acordă nici o secundă. Iute, necruţătoare, imperioasă ca destinul, vine asupră-mi, o spadă care mă străpunge peste tot.

Mă ia de mînă, mă strînge tare. Merg alături de ea fără frică, înăuntrul meu, stelele clipesc; înăuntrul meu o vastă boltă albastră în care, înainte cu un moment, motoarele bubuiau cu furie.

Poţi aştepta o viaţă întreagă un moment ca ăsta. Femeia pe care nu ai sperat niciodată să o întîlneşti stă acum în faţa ta, şi vorbeşte şi arată întocmai ca persoana pe care ai visat-o. Dar lucrul cel mai straniu este că niciodată nu ţi-ai dat seama că ai visat-o. Întregul tău trecut e ca un somn lung pe care l-ai fi dat uitării dacă nu ar fi fost visul. Ai fi uitat şi visul dacă n-ar fi fost memoria, dar amintirea lui ţi-a intrat în sînge şi sîngele e ca un ocean ce spală totul în afară de ceea ce este nou şi mai substanţial chiar decît viaţa: REALITATEA.

Sîntem aşezaţi într-o nişă din restaurantul chinezesc de peste drum. Prind cu colţul ochiului licărirea literelor luminoase care străbat cerul în sus şi în jos. Ea îmi vorbeşte tot despre Henriette, sau poate că despre ea însăşi. Pălăriuţa neagră, poşeta şi blana zac lîngă ea, pe banchetă. La fiecare cîteva minute îşi aprinde o ţigară, care se consumă singură în timp ce vorbeşte. Nu există nici început nici sfîrşit, vorbele izbucnesc din ea ca o flacără şi ard tot ce ating. Nu se ştie cum sau unde a început. Brusc, e în mijlocul unei poveşti, una nouă, dar e mereu aceeaşi. Vorbăria ei e la fel de informă ca şi visul: nu există adîncuri, nu există ziduri, nu există ieşiri, nu există opriri. Am senzaţia că sînt înecat într-un şuvoi de cuvinte, că mă agăţ dureros de partea de sus a reţelei, că mă uit în ochii ei încercînd să găsesc o reflexie a semnificaţiei cuvintelor - dar nu găsesc nimic, nimic decît imaginea mea tremurînd într-o fîntînă fără fund. Deşi nu vorbeşte decît despre ea însăşi, nu-mi pot forma o imagine a fiinţei ei. Se înclină în faţă, cu coatele rezemate de masă, şi vorbăria ei mă inundă, val după val se rostogoleşte peste mine, iar în mine nu se încheagă nimic, nimic ce mintea mea ar putea sesiza. Îmi vorbeşte despre tatăl ei, despre viaţa ciudată pe care au dus-o împreună în Sherwood Forest, la margine, unde s-a născut sau, cel puţin despre asta mi-a vorbit, dar acum s-a întors din nou la Henriette, sau e vorba de Dostoievski - nu sînt sigur - dar oricum, dintr-o dată îmi dau seama că a schimbat vorba şi că acum îmi povesteşte despre un bărbat care a condus-o într-o seară acasă şi, cum stăteau pe treapta de jos a scării spunîndu-şi noapte bună, el s-a aplecat brusc şi i-a ridicat rochia. Se opreşte o clipă, ca pentru a mă asigura că despre asta doreşte să discute. O privesc mirat. Nu ştiu prin ce întorsătură am ajuns aici. *Ce bărbat?* Ce anume i-a spus? O las să meargă mai departe, gîndindu-mă că, probabil, o să se întoarcă la subiect, dar nu, iar mi-a luat-o înainte şi acum se pare că bărbatul, bărbatul acela e mort, s-a sinucis, iar ea încearcă să mă facă să înţeleg că a fost o lovitură teribilă, dar, în realitate, ceea ce pare să comunice e mîndria ei de a fi împins un om la sinucidere. Nu-mi pot închipui bărbatul acela morr, nu-1 pot vedea decît stînd pe treaptă şi aplecîndu-se să-i ridice rochia, un om fără nume, dar viu şi perpetuu fixat în actul de a se apleca şi a-i ridica rochia. Mai e şi un alt bărbat care e tatăl ei şi îl văd într-un grajd de cai de curse sau, uneori, într-un han de la periferia Vienei; mai curînd îl văd cocoţat pe acoperişul hanului, lansînd zmee ca să-şi omoare timpul. Şi între bărbatul ăsta care a fost tatăl ei şi bărbatul de care a fost nebuneşte îndrăgostită nu pot face nici o separaţie. Bărbatul acesta e cineva din viaţa ei despre care ar prefera să nu vorbească, totuşi revine tot timpul la el şi, cu toate că nu sunt sigur dacă nu era bărbatul care i-a ridicat rochia, nu sînt sigur nici dacă nu-i cel care s-a sinucis. Poate că-i bărbatul despre care începuse să vorbească în momentul cînd ne-am aşezat să mîncăm. Îmi aduc aminte că, de îndată ce ne-am aşezat, a pornit să vorbească, incoerent, despre un om care tocmai intrase în restaurant. Mi-a menţionat şi numele Iui, dar pe o ureche mi-a intrat şi pe alta mi-a ieşit. Îmi amintesc însă că mi-a specificat că a trăit cu el şi că tipul i-a făcut o figură care nu i-a plăcut - nu mi-a precizat ce anume - aşa încît 1-a părăsit, i-a lăsat baltă, fără un cuvînt de explicaţie. Şi acum, chiar cînd am intrat în restaurantul măcelăriei, a dat nas în nas cu el şi, cînd ne-am aşezat în nişă, încă tremura... Un lung moment mă stăpîneşte o senzaţie

stînjenitoare. Poate că fiecare cuvînt al ei e o minciună! Nu o minciuna obişnuită, nu, ci ceva mai rău, ceva de nedescris. Numai că, uneori, aşa arată şi adevărul, mai ales cînd îţi închipui că n-ai să mai vezi niciodată persoana căreia îi vorbeşti. Şi, uneori, poţi dezvălui unui om complet străin ceea ce niciodată n-ai cuteza să-i dezvălui celui mai intim prieten. E ca şi cum ai adormi în toiul unei petreceri; devii atît de interesat de tine însuţi, încît adormi. Şi, cînd eşti profund adormit, începi să vorbeşti cuiva, cuiva care a fost tot timpul în aceeaşi cameră cu tine şi deci înţelege totul, chiar cînd începi o frază de la mijloc. Şi poate că această altă persoană adoarme şi ea, sau chiar a dormit tot timpul, şi de asta a fost atît de uşor să vă întîlniţi şi dacă persoana nu spune nimic care să te tulbure, atunci ştii că ceea ce vorbeşti tu e real şi adevărat şi că eşti pe deplin treaz şi că nu există altă realitate decît aceea de a fi pe deplin treaz adormit. Niciodată nu mai fusesem atît de deplin treaz şi adînc adormit în acelaşi timp. Dacă acel căpcăun din visurile mele ar fi despărţit într-adevăr zăbrelele şi m-ar fi luat de mînă, aş fi fost înspăimîntat de moarte şi, în consecinţă, acum aş fi fost mort, adică pe veci adormit şi deci în libertate, şi nimic n-ar mai fi părut straniu şi neadevărat, chiar dacă ceea ce s-a întîmplat nu s-a întîmplat. Ceea ce s-a întîmplat trebuie să se fi întîmplat de mult, fără îndoială în noapte. Şi ceea ce se întîmplă acum, s-a întîmplat de asemenea de mult, în noapte, şi nu e mai adevărat decît visul cu căpcăunul şi zăbrelele care nu cedau, decît doar că acum zăbrelele sînt frînte, iar ea, cea de care mă temeam, mă ţine de mînă şi nu e nici o deosebire între lucrul de care mă temeam şi ceea ce este, pentru că am fost adormit şi acum sînt pe deplin treaz adormit şi nu mai există nimic de temut, nimic de aşteptat, nimic de sperat, decît ceea ce este şi nu cunoaşte sfîrşit.

Vrea să plece. Să plece... Din nou unduirea, alunecarea, ca atunci cînd a ieşit din salonul de dans şi s-a mutat în mine. Din nou cuvintele ei... „deodată, fără nici un motiv, s-a aplecat şi mi-a ridicat rochia.". îşi glisează blana în jurul gîtului; mica tocă neagră îi reliefează faţa ca o camee. Faţa rotundă, plină, cu pomeţii slavi. Cum am putut visa astea toate, fără să le fi văzut vreodată? Cum am ştiut că o să se ridice în felul ăsta, apropiată şi unduioasă, cu faţa albă, plină, înflorită ca o magnolie? Tremur cînd simt plinătatea coapsei ei atingîndu-mă. Pare mai înaltă decît mine, deşi nu e. Din cauza felului în care-şi ţine bărbia în sus. Nici nu se uită pe unde merge. Merge peste lucruri, înainte, înainte, cu ochii larg deschişi, privind în spaţiu. Nici un trecut, nici un viitor. Chiar şi prezentul pare îndoielnic. Eul ei pare să o fi părăsit, iar trupul se repede înainte, gîtul plin şi semeţ, alb ca şi faţa, plin ca şi faţa. Şi vorbăria continuă, cu vocea aceea joasă, vag răguşită. Fără început, fără sfîrşit. Sunt conştient nu de timp, nu de trecerea timpului, ci de atemporalitate. Micul uter din gîtlejul ei e ataşat de uterul mare, ascuns sub pelvisul ei. Taxiul aşteaptă la bordura trotuarului şi ea continuă să mestece tocătura cosmologică a egoului exterior. Apuc tubul acustic şi-1 conectez la dublul uter. Alo, alo, eşti acolo? Să mergem! Să mergem înainte - taxiuri, vapoare, trenuri, bărci cu motor, plăji, ploşniţe, şosele, drumuri laterale, ruine; relicve, lumea veche, lumea nouă, cheiuri, debarcadere; forcepsul, trapezul legănător, şanţul, delta, aligatorii, crocodilii, vorbă, vorbă şi iar vorbă; apoi din nou drumuri, şi mai mult praf în ochi, mai multe curcubee, mai multe rafale de furtună, mai multe mic-dejunuri, mai multe creme, mai multe loţiuni. Şi cînd toate drumurile vor fi fost străbătute şi nu va fi rămas decît praful iscat de picioarele noastre febrile, va persista încă amintirea feţei tale pline şi atît de albe, şi gura mare cu buzele fragede întredeschise, dinţii albi precum creta, fiecare dintre ei perfect, şi în această amintire nimic nu poate fi schimbat, pentru că totul e, ca şi dinţii tăi, perfect.

E duminică, prima duminică din noua mea viaţă, şi port zgarda pe care mi-ai fixat-o în jurul gîtului. O viaţă nouă se aşterne înaintea mea. începe cu ziua de odihnă. Zac pe o frunză lată, verde, şi privesc soarele care arde în pîntecele tău. Ce zăngănit şi zornăit scoate! Şi asta tot special pentru mine? Ah, dac-ai avea un milion de sori în tine! Dac-aş putea să zac aici pe vecie, bucurîndu-mă de artificiile celeste!

Sînt suspendat pe suprafaţa lunii. Lumea e într-o transă placentară: ego-ul interior şi cel exterior sînt în echilibru. Mi-ai promis atît de multe, încît chiar dacă nu mai ies niciodată din această stare nu are nici o importanţă. Am impresia că au trecut exact 25.960 de ani de cînd am adormit în pîntecele negru al sexului. Mi se pare că am dormit cu 365 de ani prea mult. Dar, oricum, mă găsesc în casa potrivită, tot ce se întinde în spatele meu e bine, ce se întinde în faţa mea e bine. Ai venit la mine deghizată în Venus, dar eşti Lilith, şi eu o ştiu. Întreaga mea viaţă e în echilibru; o singură zi mă voi bucura de acest lux. Mîine voi face balanţa să se încline. De mîine s-a sfârşit cu echilibrul; dacă îl voi mai regăsi vreodată, va fi în sînge şi nu în stele. E bine că mi-ai făgăduit atît de mult. Simt nevoia să mi se promită aproape totul, pentru că am trăit prea mult în umbra soarelui. Vreau lumină şi castitate - şi un foc solar în măruntaie. Vreau să fiu înşelat şi dezamăgit astfel încît să pot întregi triunghiul superior şi nu să zbor continuu de pe planetă în spaţiu. Cred tot ce îmi spui, dar ştiu, totodată, că lucrurile se vor petrece altfel. Te iau ca pe o stea şi o capcană, ca pe o piatră menită să răstoarne echilibrul balanţei, ca pe un judecător legat la ochi, ca pe o groapă în care să cazi, ca pe o cărare pe care păşeşti, ca pe o cruce şi ca pe o săgeată. Pînă acum am călătorit în direcţia opusă soarelui; de aici înainte voi călători pe două căi, în chip de soare şi de lună. De acum înainte iau asupră-mi două sexe, două emisfere, două ceruri, cîte două specimene din orice. De aici înainte voi fi biarticulat şi bisexuat. Tot ce se întîmplă se va întîmpla de două ori. Voi fi ca un vizitator pe acest pamînt, împărtăşindu-mă din binecuvîntările lui şi răpindu-i darurile. Nici nu voi servi, nici nu voi fi servit. Voi căuta sfîrşitul în mine însumi.

Mă uit din nou la soare - prima mea privire cuprinzătoare. E sîngeriu şi oamenii merg pe crestele acoperişurilor. Tot ce se ridică deasupra orizontului mi-e limpede. E ca Duminica Paştelui. Am dat moartea la spate şi naşterea aşijderea. Acum voi trăi printre maladiile vieţii. Am de gînd să trăiesc viaţa spirituală a pigmeului, viaţa secreţia omuleţilor din sălbăticia junglei, înăuntrul şi în afara au schimbat locurile între ele. Echilibrul a încetat să mai fie un ţel - talgerele balanţei trebuie distruse. Lasă-mă să ascult din nou cum îmi făgăduieşti toate lucrurile acelea însorite pe care le porţi în tine. Lasă-mă să cred măcar o singură zi, cît timp mă odihnesc în aer liber, că soarele duce la legături trainice. Lasă-mă să putrezesc în splendoare, în timp ce soarele izbucneşte în pîntecele tău. Cred, implicit, toate minciunile tale. Te consider o întrupare a răului, un nimicitor al sufletului, maharajahul nopţii. Însăilează-ţi pîntecele pe peretele meu, aşa încît să-mi pot aminti de tine. Trebuie să mergem înainte. Mîine... mîine...

Septembrie 1938
Villa Seurat, Paris